ASALTUL VÎNĂTORILOR DE MUNTE

General-locotenent în rezervă
LEONARD MOCIULSCHI

LEONARD MOCIULSCHI
General locotenent în rezervă

ASALTUL VÎNĂTORILOR DE MUNTE

EDITURA MILITARĂ

Coperta: *E. Draganovici*
Hărţile: *Al. Ionescu*

Omagiu cald vînătorilor din
Divizia 3 munte care s-au acoperit
de glorie pe frontul antihitlerist.

AUTORUL

I. DUŞMANUL ÎNCEARCĂ

— Alo, Paltin ! Alo, Paltin !... Vorbeşte Frasinul...

— Aici, Paltin !... Da, Paltin !... Ascult...

— Pichetul de grăniceri nr. 9, atacat la ora 22,30... Luptăm pas cu pas... Pe graniţă, alarmă !...

Legătura cu „Gorun 1" (detaşamentul înaintat) ruptă !...

. . . .

Abia terminasem convorbirea cu comandatul companiei de grăniceri, cînd maiorul Stehan, locţiitorul şefului de stat major al diviziei, îmi prezentă o notă telefonică lapidară de la Grupul „Bihor" din zona Munţilor Bihor : „O coloană inamică de maşini şi tanchete se îndreaptă de la Burui spre Lunca".

La sud, pe valea Crişului Alb, comandantul Regimentului 85 infanterie îmi raporta situaţia : „Două compănii inamice au atacat pichetele de grăniceri 44—45 de la Varşand... Dat ordin să intervină Detaşamentul înaintat...".

Acestea erau primele atacuri inamice în zona Munţilor Apuseni şi a Crişurilor la începutul lunii septembrie 1944 pe frontul Diviziei 3 munte.

După ce trăisem clipele de avînt patriotic determinate de victoria insurecţiei, după zilele şi nopţile de veghe la frontiera de vest a ţării, iată că forţele duşmane încercau să pătrundă în interiorul ţării.

Priveam pe hartă săgeţile colorate care indicau atacul inamic şi, în minte, ca într-un caleidoscop ciudat, începea să-mi apară imagini ale unor frînturi din întîmplările ultimelor săptămîni...

Comandam Divizia 3 munte în condiţii excepţional de grele...

Ca orice comandant de mare unitate, îmi dădeam seama atunci că din punct de vedere strategic Comandamentul

hitlerist urmărea să pună cît mai repede stăpînire pe Carpaţii Orientali şi Meridionali, sperînd să organizeze o rezistenţă mai îndelungată în faţa ofensivei trupelor române şi sovietice.

Iniţial, acoperirea imensului sector dintre Întorsura Buzăului (Carpaţii Orientali) şi Turnu Severin (extremitatea sudică a Carpaţilor Meridionali) a fost încredinţată Armatei 1 române.

Pe o anumită porţiune a zonei de acoperire se înscria cu o parte din forţele sale şi Divizia 3 munte sub denumirea de Grupul „Crişuri", aflat între creasta Munţilor Bihor şi Curtici. Grupul „Crişuri" avea misiunea să oprească pătrunderea inamicului pe văile Crişului Negru şi Crişului Alb. Comanda acestui grup mi-a fost încredinţată mie.

În dreapta noastră, deci spre nord şi nord-est, acţiona Grupul „Bihor", între Gilău şi Bratca, deci în general pe contraforturile de nord ale Munţilor Apuseni. În acel sector au fost împinse imediat batalioanele 5 şi 22 vînători de munte care aveau garnizoana de pace la Abrud, batalioane ce aparţineau organic tot Diviziei 3 munte. Acestor batalioane li s-au mai adăugat şi 3 batalioane fixe regionale.

La stînga Grupului „Crişuri" acţiona Detaşamentul „Păuliş", care apăra poarta Mureşului, urmînd apoi spre sud, pînă la Dunăre, alte mari unităţi româneşti.

Forţele de care dispunea Grupul „Crişuri" erau următoarele: batalioanele 6 şi 11 vînători de munte şi batalionul fix regional „Codru", toate dislocate la Beiuş, pe care le puteam folosi pentru închiderea văii Crişului Negru, precum şi a direcţiei Damiş—Beiuş ;

Regimentul 85 infanterie şi batalionul fix regional „Buteni", cu care puteam să intervin pentru a bara Valea Crişului Alb pînă la concentrarea Diviziei 1 infanterie-instrucţie.

Deşi nu dispuneam la început de toate forţele organice ale diviziei, totuşi aveam încredere în ostaşii mei, majoritatea fiind originari din regiunea Crişana, din zona Munţilor Apuseni. Oamenii acestor locuri au înfruntat urgia atîtor vremuri, luptînd cu nestăvilită sete pentru dreptate şi libertate. De multe ori flacăra răscoalelor a izbucnit din

inima acestor ţinuturi în care străjuiesc figurile luminoase ale lui Horia, Cloşca, Crişan, Avram Iancu...

Legaţi trup şi suflet de năzuinţele poporului, mulţi ostaşi din trupele de munte din nordul Transilvaniei nu puteau să uite durerea şi revolta pricinuite de odiosul dictat de la Viena. Soţiile şi copiii rămăseseră în teritoriul cedat vremelnic, iar ei plecaseră pe alt front. Strigătele de suferinţă, chemările celor dragi le-au rămas întipărite în suflet pentru totdeauna. Fiecare ostaş avea credinţa nestrămutată că trebuia să sosească clipa în care să se pună capăt acestei mari nedreptăţi.

Drumul luminos deschis de partid la 23 august, prin insurecţia armată victorioasă, deschidea noi perspective în viaţa poporului nostru...

★

Mulţi dintre soldaţii batalioanelor de vînători de munte erau recruţi cu cîteva luni de instrucţie. În ce priveşte rezerviştii ei aveau o mai bună pregătire militară şi o mai bogată experienţă de luptă.

Un batalion de vînători de munte se compunea dintr-o companie de cercetare, 3 companii de puşcaşi şi o companie de armament greu (mitraliere, aruncătoare de mine de 81,4 mm) avînd un efectiv de peste 1 200 ostaşi.

Batalioanele fixe regionale „Beiuş" şi „Buteni" erau formate din rezervişti în vîrstă de peste 50 de ani, mobilizaţi pentru apărarea lucrărilor de artă, însărcinaţi să facă siguranţa spatelui şi, la nevoie, să respingă atacurile inamice, date prin surprindere în zonele respective. Aceştia nu erau echipaţi militar, dispunînd doar de armament vechi şi puţină muniţie. Efectivul unui batalion fix regional era aproape de 800 de oameni.

Populaţia din partea locului îi numea „tătuci" făcînd aluzie la vîrsta lor. Aceşti „tătuci" însă cunoşteau foarte bine acele meleaguri, aveau o mare iscusinţă în a trage cu puşca, iar în sufletul lor clocotea o ură neîmpăcată împotriva fasciştilor.

Conform ordinului Marelui Stat Major, noi, cei care ne găseam pe frontiera de vest şi în Podişul Transilvaniei, am trecut chiar din zorii zilei de 24 august la înfăptuirea măsurilor prevăzute în planul de acoperire.

Zilele ce au urmat le-am folosit pentru perfecţionarea dispozitivului de luptă, efectuarea unor regrupări de forţe, fiind tot timpul cu atenţia îndreptată asupra inamicului...

Ca unul care am participat la luptele de acoperire îmi permit să spun că în interior se lucrase bine, cum s-ar spune, nu scăpase picior de duşman în afară, iar comandamentelor hitleriste şi hortiste le-au trebuit zece zile să se dezmeticească şi să înceapă concentrarea unor noi forţe în sectorul diviziei noastre. Pentru noi acest răgaz a însemnat întărirea dispozitivului de luptă.

Către sfîrşitul lunii august fuseseră semnalate concentrări de trupe hortiste la Oradea, Mierlău, Băile Felix şi pădurile din jur.

Aviaţia germană executase cîteva zboruri atît de-a lungul frontierei vremelnice, cît şi în adîncimea regiunii către Beiuş şi Brad.

Dar trupe numeroase hitleriste şi hortiste se găseau şi în regiunea Cluj, constituind o gravă ameninţare a flancului drept şi a spatelui forţelor noastre din Crişana.

Şi iată că la începutul lunii septembrie inamicul trecuse deja la acţiuni de cercetare pe toate direcţiile principale de pătrundere, evident potrivit unui plan general. Aceasta m-a făcut să conchid şi să presupun că inamicul şi-a terminat concentrarea urmînd ca, în cel mai scurt timp, să treacă la ofensivă.

Duşmanul a încercat, în primul rînd, tăria pichetelor de grăniceri şi a primelor elemente din zona de acoperire. Marele examen începuse. Eram însă sigur că hortiştii vor primi riposta cuvenită.

Analizînd situaţia tactică a Diviziei 3 munte, am ajuns la concluzia că aveam de îndeplinit o misiune destul de grea. Şi aceasta deoarece mă găseam expus atît unor atacuri dinspre vest, de-a lungul văilor Crişurilor, cît şi dinspre nord-est, din direcţia Cluj.

Într-o astfel de împrejurare ce putea şi ce trebuia să facă un comandant, în speţă subsemnatul ? Ecuaţia tactică ce mi se punea spre rezolvare se părea şi simplă şi dificilă în acelaşi timp. Simplă îmi părea dacă aş fi dispus de forţe numeroase, dacă aş fi fost, ca să spun aşa, ca voinicul din poveste capabil să se bată şi să-i înfrîngă pe toţi zmeii

dintr-o dată. Nu acesta era însă cazul meu, care aveam prea puţine forţe şi mijloace. Aşadar situaţia Grupului „Crişuri" era complexă şi dificilă.

Transpunîndu-mă în lumea gîndurilor şi a frămîntărilor mele din acele clipe, voi reda cît mai fidel firul amintirilor...

...Care direcţie este mai periculoasă ?... Fără îndoială „vestul" — văile Crişurilor — pentru că mă aflu în contact nemijlocit cu inamicul... În zona Cluj — de bine, de rău, duşmanul are în faţă alte trupe româneşti, care l-ar putea lovi în flanc, dacă s-ar repezi prea în plin asupra mea... Asta nu înseamnă să neglijezi direcţia respectivă ci, dimpotrivă, să fiu foarte atent ca nu cumva chiar de unde mă aştept mai puţin să primesc o gravă lovitură... A dracului situaţie ! Să ripostez puternic şi la stînga, şi în faţă, şi la dreapta... Asta îmi cere să am o poziţie pivot, deci să-mi aleg un loc de pe care să-mi pot roti forţele, după caz, pentru a-l lovi zdravăn pe inamic oriunde ar încerca să pătrundă... Pivot, pivot, dar nu constituit dintr-o singură poziţie puternică, căci ordinul superior spune să-l întîrzii pe duşman luptînd pe o serie de aliniamente ce mi s-au fixat : Răbăgani-Agriş ; Beiuş-Buteni ; Vaşcău-Gurahonţ... Deci un pivot care să sufere o mişcare de translaţie în raport cu evoluţia acţiunilor militare... Dar pe ce direcţie ?... Pe cea mai principală : Oradea-Răbăgani-Beiuş-Vaşcău, pentru că de pe această direcţie mă pot abate destul de repede spre a face faţă unor pătrunderi dinspre est şi nord-est...

Uf !... dar inamicul ăsta de ce forţe dispune acum ?... Dar peste cîteva ore ?... Dar mîine, poimîine şi mai tîrziu ?... Ce fel de trupe sînt ? Cîtă infanterie, cîte tancuri ? Cîtă artilerie ?... Iată cîteva din necunoscutele ecuaţiei amintite. Cum le aflu ?... Prin informaţii de la grăniceri, de la populaţia civilă, prin recunoaşteri organizate chiar din acest moment... Treaba aceasta nu-i chiar atît de grea... Dar ce intenţii, ce planuri de luptă şi-o fi făcut duşmanul ?... În mare le ştiu, le bănuiesc : să ne arunce peste Carpaţii Apuseni şi apoi să ajungă la Carpaţii Orientali şi Meridionali... Dar nu asta mă interesează acum. Vreau să ştiu ce urmăreşte şi cum intenţionează el să acţioneze aici, pe bucata de pămînt unde se află divizia mea, şi mai ales Grupul „Crişuri"... Cum va acţiona, cu alte cuvinte, în timp şi

spațiu ?... Timp și spațiu... timp și spațiu... Pentru mine timpul era echivalent acum cu viteza și repeziciunea în luarea hotărîrilor și a măsurilor, în contracararea, cu o clipă mai devreme, a încercărilor lui de pătrundere, în dejucarea manevrelor sale, în culegerea de informații oră de oră, zi de zi...

...Mare economie de timp trebuie să fac : nimic în plus, nici o mișcare de prisos, nici un ordin greșit, neclar, și să fie cît mai scurt... Să vorbim puțin, foarte puțin și să facem cît mai mult...

Și astfel curgîndu-mi vertiginos gîndurile, am concretizat, repede, foarte repede, o serie de hotărîri și de măsuri.

În urma studierii situației și a efectuării recunoașterilor în teren am hotărît gruparea forțelor în următorul dispozitiv : batalionul 6 vînători de munte, comandat de maiorul Clăianu, la nord, închidea comunicația Beiuș—Damis— Roșia— Huedin ; batalionul 11 vînători de munte, comandat de maiorul Nicolae Cristescu, închidea valea Crișului Negru. Pentru siguranța spatelui său avea la dispoziție batalionul regional fix „Codru". Regimentul 85 infanterie, din Divizia 1 infanterie-instrucție, închidea valea Crișului Alb. Siguranța spatelui urma să fie făcută de batalionul regional fix „Buteni" ; rezerva Grupului „Crișuri" era constituită din batalionul 21 vînători de munte și compania 39 a.a. amplasată în zona Beiuș, cu misiunea de a interveni spre nord-est pe direcția Damiș—Roșia, iar la centru, pe direcțiile Beiuș—Vintere și Beiuș—Șoimi. În acest mod se putea face față pe direcțiile periculoase care ar fi condus pe inamic în zona Beiuș...

Între frontieră și primul aliniament, Răbăgani—Agriș, am prevăzut ca lupta să fie dusă de grăniceri și de detașamentele înaintate (cîte o companie întărită din fiecare batalion de vînători de munte din primul eșalon).

În caz de atac cu forțe superioare, pichetele de grăniceri urmau să ducă lupta pas cu pas, pînă la poziția ocupată de detașamentele înaintate, cînd intrau în subordinele acestora, continuînd lupta de întîrziere și hărțuială.

Important de subliniat este faptul că nici o unitate nu trebuia să se replieze fără luptă. Orice moment cîștigat era prețios pentru îndeplinirea misiunii.

*

...Telefonul mă smulse din nou dintr-un torent de reflecții. Vorbea căpitanul Tabacu, comandantul companiei de grăniceri.

— Alo, Paltin !... Vorbește Frasinul !... Restabilit situația la pichetul 9... O patrulă de la pichetul 8, atrasă de zgomotul luptei, a venit la timp în ajutorul grănicerilor de la pichetul 9, care se repliase sub focul puternic al inamicului. Patrula de grăniceri s-a apropiat nevăzută și a deschis foc în flancul și spatele dușmanului. Surprins de această lovitură, inamicul a intrat în panică și a fost urmărit dincolo de frontieră... A lăsat pe teren doi morți... Avem trei grăniceri răniți... Restabilit legătura cu detașamentul înaintat...

Prima încercare a inamicului fusese zdrobită. Aceeași soartă a avut-o și încercarea de la Varșand pe Crișul Alb. Comandantul Regimentului 85 infanterie a raportat că acolo două companii hortiste atacaseră pichetele 44 și 45 și pătrunseseră circa 500 m peste frontieră. Grănicerii s-au apărat organizat și dîrz. Au disputat cu inamicul terenul metru cu metru pînă a intervenit detașamentul înaintat al Regimentului 85 infanterie, care a pus pe fugă pe hortiști. Curățirea satului Varșand s-a făcut de o companie întărită. Grănicerii și infanteriștii noștri s-au comportat remarcabil.

II. ÎNCLEŞTĂRI PE CRESTE SEMEŢE

Aşteptam cu nerăbdare să primesc ştiri şi de la Grupul „Bihor". Această nerăbdare era justificată, în primul rînd, fiindcă în acel sector începuse ofensiva inamică pe direcţia Cluj—Alba Iulia care-mi periclita flancul şi, în al doilea rînd, în acel grup luptau batalioanele 5 şi 22 care aparţineau organic Diviziei 3 munte. Acestea urmau să predea sectoarele unor unităţi din Divizia 2 munte, după care să se deplaseze la Beiuş, la dispoziţia mea.

Faţă de ofensiva inamică din direcţia Cluj—Turda şi de pătrunderea lui în Lunca am luat legătura cu colonelul Bartolomeu — comandantul Grupului „Bihor", convenind ca batalionul 5 vînători de munte, care ajunsese la Bistra, lîngă Cîmpeni, să bareze valea Arieşului.

Batalionul 5 vînători de munte a trimis compania de cercetare să ocupe Muntele Mare, măsură excelentă care ducea la stăpînirea unei importante poziţii ; restul batalionului s-a deplasat în zona Salciua—Lunca pentru a închide valea Arieşului.

De asemenea şi batalionul 22 vînători de munte, de la Călăţele, se afla într-o situaţie grea, fiind totuşi gata să primească lupta cu o coloană inamică de infanterie şi tancuri ce se îndrepta spre Ocolişel—Lunca.

...Muntele Mare, unde luptau vînătorii, atinge înălţimea de 1827 m. Muntele Mare împreună cu Biharea (Muntele Bihor) şi Vlădeasa se ridică falnic peste crestele din jur formînd o adevărată fortăreaţă naturală.

Văile sînt strîmte şi puţin accesibile. Culmile însă, pe alocuri, netede, le dau posibilitate oamenilor să-şi construiască locuinţe şi să cultive cereale.

De pe Biharea ai privelişti minunate, îmbrăţişînd cu privirea imensa panoramă a Crişurilor, apoi întinsa cîmpie a Tisei. În acest masiv sînt cheile Arieşului, Someşului Cald şi Crişului Negru.

Aici, pe Arieş, e inima Ţării Moţilor — oameni aspri, harnici şi dîrji, care au înfruntat pe duşmanii cotropitori. Moţii sînt cunoscuţi din răscoalele la care s-au ridicat şi care au zguduit aşezările feudale din această parte a Transilvaniei. Oamenii aceştia, care în permanenţă înfruntă natura aspră, străjuiesc comorile munţilor. Moţii cunosc fiecare colţişor, fiecare stîncă. Aici mulţi cotropitori, lacomi şi trufaşi, şi-au găsit moartea.

Viforul vremurilor de restrişte îl simţi atît în vuietul codrilor de brazi, cît şi în sufletul curat al moţilor, oameni viteji însetaţi de dreptate. Batalionul de moţi, 5 vînători de munte „Avram Iancu" din Abrud, cît şi batalionul 22 vînători de munte, dublura sa, înscriu primele pagini de eroism pe crestele semeţe ale acestor munţi falnici, ca demni urmaşi ai acelora care, odinioară, au aprins văpaia răscoalelor.

Batalioanele de moţi primiseră ordin să apere valea Arieşului, instalîndu-se pe pantele de est ale muntelui „Între Holzi". Compania 1 şi compania de cercetare în linia 1, compania 3 în rezervă, iar compania 2 împinsă pe Muntele Mare (1827 m).

La 7 septembrie un batalion hortist a pătruns în satul Lunca şi, sub sprijinul aruncătoarelor grele, trecu la atacul poziţiei batalionului 5 vînători de munte, la flancul drept, la punctul de legătură dintre companii.

Vînătorii de munte au deschis un foc violent, la mică distanţă, producînd pierderi grele hortiştilor. Acţionînd pe un front îngust, inamicul a reuşit totuşi să pătrundă în poziţie, la punctul de joncţiune al celor două companii din linia 1. Fulgerător, un pluton, din compania 3, comandat de sublocotenentul Marcel Vasilescu, a atacat în flanc subunităţile vrăjmaşe, azvîrlindu-le afară din poziţie.

În timp ce batalionul fix „Cîmpuri", împreună cu companiile 1 şi de cercetare, din batalionul 5 vînători de munte, atacau de front, compania 3 a executat o manevră îndrăzneaţă : a urcat cu dibăcie, nesimţită de inamic, pantele repezi ale muntelui, prin locuri ştiute numai de ei, ocupînd coastele de la nord-est Jidovina—Padina, lovind, ca un trăsnet din senin, pe hortişti.

La această acţiune, în care s-au parcurs zeci de kilometri pe drumuri întortocheate, au participat şi ţărani din Poşaga. Dimineaţa, la ora 5, compania 3 a ajuns la cota 988, în spatele inamicului, ascunzîndu-se în desişul pădurii. La un semnal convenit — aprinderea unei căpiţe de fîn — companiile din linia întîi a batalionului 5 vînători de munte au simulat un atac de front pentru a-l sili pe adversar să-şi dezvăluie armele automate şi poziţia.

Cînd inamicul era absorbit de respingerea atacului frontal, deodată vînătorii de munte din compania 3, ascunşi în pădure, au asaltat din spate poziţia inamicului lovindu-l necruţător. O luptă corp la corp decisivă s-a dat aici, pe semeţele creste. Vrăjmaşul a fost înfrînt, lăsînd pe teren peste 100 morţi. Moţii au luat 49 prizonieri şi un bogat material de război : 60 arme, cîteva aruncătoare de mine, biciclete, 2 aparate radio, telefoane şi o însemnată cantitate de muniţie.

După această fulgerătoare acţiune, ostaşii au urmărit pe inamic pînă dincolo de apa Arieşului, cîntînd marşul victorios al vînătorilor de munte.

În lupte s-au evidenţiat locotenentul Dulămiţă — comandatul companiei 3 — prin iscusinţa cu care a condus manevra, precum şi moţii din plutoanele comandate de sublocotenenţii Şuşman, Dragoş Popescu, Marcel Vasilescu şi sergentul major Vlăduţ Atanase.

La atacul frontal s-au comportat remarcabil şi „tătucii" din plutonul fix din Sălciua, comandat de sublocotenentul în rezervă Todea Ludovic — învăţător chiar din această comună. S-au avîntat în luptă ca şi cei tineri, n-au mai simţit povara anilor, alungînd duşmanul din munţii lor dragi.

Episoadele de luptă ilustrează spiritul manevrier, îndrăzneala vînătorilor de munte, caldul patriotism şi iscusinţa oamenilor din Munţii Apuseni. Moţii au fost la înălţime !... Pentru faptele de arme săvîrşite, comandantul Diviziei 2 munte — colonelul Bartolomeu — a dat ordinul de zi nr. 10187 din 9 septembrie 1944. Din conţinutul acestui ordin citez :

„Cu multă bucurie am remarcat comportarea bravului batalion de moţi care a executat ireproşabil misiunea fixată de divizie pentru cucerirea satului Lunca, evidenţiind încă o dată bravura vitejilor moţi din al 5-lea batalion de vînători de munte, care a produs inamicului pierderi sîngeroase...

Pentru excelenta comportare şi succesul obţinut adresez mulţumirile mele călduroase D-voastră, ofiţerilor, subofiţerilor şi trupei".

Am citit ordinul împreună cu ofiţerii din statul meu major, pe care l-am transmis apoi şi celorlalte batalioane. Eram mîndru că şoimii crestelor fuseseră la „înălţime" pe Muntele Mare...

Moţii şi munţii, înfrăţiţi într-o înverşunată încleştare, au dat o aspră lecţie celor ce cotropiseră meleagurile lor pline de pitoresc şi bogăţii.

III. FURTUNĂ PE CRIŞURI

Prin orientarea lor, de la est le vest, Crişurile deschid principalele căi de pătrundere prin Munţii Apuseni înspre inima Transilvaniei. Direcţia cea mai periculoasă părea să fie cea de pe valea Crişului Negru, care coboară spre Lunca lîngă Vaşcău.

Apărarea în zona Crişurilor impunea folosirea în mod judicios a acoperirilor de tot felul şi mai ales a defileelor.

După începerea acţiunilor ofensive ale inamicului în centrul Podişului Transilvaniei, după ce mi-am asigurat flancul dispozitivului, mi-am concentrat atenţia asupra defileelor Crişurilor. Am făcut o recunoaştere în zona defileului de la Şoimi — pe Crişul Negru. Albia rîului se îngustează trecînd cu greutate printre înălţimile împădurite care-i străjuiesc malurile. De aci rîul deschide o vale mai largă care se transformă într-o depresiune cu cît se apropie de Beiuş.

Recunoaşterile au durat toată ziua şi, fără îndoială, că ne-au supus la multe eforturi. Eram mulţumit de măsurile luate pentru cooperarea unităţilor în timpul luptei, de stadiul organizării genistice a poziţiilor, şi impresionat de moralul excelent al ostaşilor.

Pentru conducerea unităţilor în luptă aveam nevoie, mai mult decît oricînd, de un stat major de divizie complet. Acesta fusese organizat ad-hoc. Nu aveam un şef de stat major, un şef al biroului 2 informaţii şi contrainformaţii, iar şeful biroului 3 operaţii — căpitanul Mircea Lupeanu — era bolnav grav şi trebuia evacuat.

La acea dată dispuneam doar de doi ofiţeri de stat major : maiorul Stehan şi căpitanul Radu Carapancea, şeful biroului 4 servicii.

La 10 septembrie, dimineaţa, a sosit la comandament căpitanul Aureliu Lupescu, ofiţer de stat major, numit şef

Căpitanul AURELIU LUPESCU

al biroului 2 informaţii şi contrainformaţii. Ofiţerul mi-a raportat că în luna august el se afla în concediu la familia sa în Strehaia — Oltenia. Înainte de expirarea concediului s-a prezentat la Comandamentul Militar al Capitalei, care l-a îndrumat la Armata 1 la Sibiu. Drumul a fost foarte greu pe valea Oltului din cauza aglomerării de trupe române şi sovietice şi a bombardamentelor aviaţiei germane. O bucată bună de drum a fost nevoit s-o facă pe jos, în timpul nopţii, mergînd alături de coloanele sovietice.

Ajungînd la Sibiu, a aflat, spre surprinderea sa, că eşalonul 1, de comandament, al Armatei 1 se mutase la Deva... Acolo s-a prezentat la statul major care l-a repartizat la Divizia 3 munte.

Sosirea căpitanului Lupescu la comandament a întărit statul major al diviziei. I-am arătat ofiţerului frontul pe care-l apăra Divizia 3 munte, apoi dispozitivul, larg eşalonat în adîncime. L-am prezentat ofiţerilor din biroul 2, după care i-am atras atenţia ca, în cîteva zile, după ce va asigura buna funcţionare a biroului, să fie în măsură să preia conducerea biroului 3 operaţii în locul căpitanului

Mircea Lupeanu, care urma să fie supus unei operaţii urgente chirurgicale.

Căpitanul Lupescu, chiar în cursul zilei, a luat legătura cu comandanţii batalioanelor 6, 11 şi 21 vînători de munte, iar în după-amiaza zilei mi-a prezentat o sinteză informativă clară, din care rezulta că forţele principale inamice vor încerca să dea, probabil, o lovitură pe direcţia Oradea—Beiuş. Concluzia era de a se întări centrul poziţiei ocupate de batalionul 11 vînători de munte. De asemenea pentru a stăvili atacurile cu tancuri se impunea folosirea tuturor mijloacelor de apărare antitanic de care dispuneam la acea dată. Dar dotarea cu materiale necesare nu fusese încă asigurată. Nu aveam nici mine suficiente, iar bateria antitanc încă nu sosise. Se cerea în acest caz o bună folosire a mijloacelor existente, o planificare a utilizării lor cît se poate de promptă şi elastică, în funcţie de cerinţele luptei. Cui revenea în primul rînd această sarcină? Desigur statului major al diviziei şi, cu precădere, biroului de operaţii. Spre norocul meu, tocmai la acest birou lucra de-acuma înainte tînărul stat-majorist de care am pomenit mai înainte.

Deplasîndu-mă cu maşina comandamentului diviziei, am inspectat, din nou, poziţia batalioanelor 11 şi 21 vînători de munte, unde prevedeam că se va da principala luptă de măcinare a forţelor vrăjmaşe.

Împreună cu căpitanii Lupescu şi Nazarov am reverificat poziţia a II-a de pe aliniamentul Căbeşti—Răbăgani—Suncuiuş, apoi poziţia a III-a de pe aliniamentul Meziad—Drăgoteni—Ioanis. Toate erau judicios alese, iar lupta fusese organizată minuţios de comandanţii subunităţilor. Un singur lucru mă nelinişteа totuşi: frontul era destul de întins din cauza sinuozităţii poziţiilor, iar cele două batalioane erau insuficiente (11 şi 21 vînători de munte). De alte forţe nu mai dispuneam. Batalioanele 5 şi 22 erau departe, la Grupul „Bihor".

Maşina noastră a intrat în Beiuş... Grupuri de ostaşi lucrau la poziţia diviziei. Ne-am oprit puţin lîngă un grup. Un sergent mi-a raportat: „Să trăiţi domnule general, grupa a doua din plutonul unu, compania întîia, din batalionul 12 vînători de munte, execută amplasament pentru puşca-mitralieră". Am întrebat pe vînător:

— De ce faceţi voi lucrările acestea?

— Să oprim inamicul, să-l nimicim!

Sergentul adăugă: „Ne-a dat ordin domnul maior Novacovici (comandantul batalionului 12 vînători de munte) că grupa mea, împreună cu o echipă de pionieri, trebuie să apere, cu orice preţ, intrarea în oraş!"

Mă interesa cum şi-a organizat lupta. Ascultam cu mult interes cum sergentul, originar dintr-o comună de lîngă Beiuş, îmi raporta despre planul de foc al grupei, urmăream pe teren direcţiile alese foarte bine şi înţelegeam adînc că toţi ostaşii diviziei mele vor lupta cu toată fiinţa lor în zona Crişului Negru pentru a nimici pe trufaşii hitlerişti şi horthişti...

Inspectam postul nr. 1 de luptă, ce apăra Beiuşul. Un ostaş cu petliţe cafenii (pionier) îmi făcu semn să mă opresc...

— Cîmp de mine! spuse apoi scurt, după care a raportat. Sînt soldatul pionier Vasile Dumitru, din batalionul 3 pionieri de munte!

Îmi arătă în continuare de unde pînă unde se întindea cîmpul de mine antitanc şi culoarul existent.

Între timp a sosit locotenent-colonelul Barac, comandantul batalionului de pionieri... L-am întîmpinat cu o întrebare:

— Ce zici, Barac?... Oprim tancurile?...

— Domnule general, toate minele pe care le-am avut au fost dispuse pe direcţiile principale, îmi răspunse ofiţerul. Apoi a reluat: pionierii mei sînt gata de luptă atît la Remetea, cît şi la Răbăgani şi Forău! Sînt gata pregătiţi şi cu grenade şi cu sticle incendiare pentru a lovi tancurile inamice!...

Aceasta era starea de spirit a militarilor din divizia mea în preajma atacului inamic. Nu puteam fi decît mulţumit şi mîndru de aceşti ostaşi. Moralul excelent era o garanţie că vom învinge, că duşmanul va suferi pierderi grele pe Crişuri.

În seara zilei de 11 septembrie a sosit la punctul de comandă al diviziei locotenent colonelul Dumitru Panaitescu, şeful secţiei operaţii a Armatei 1. Era cunoscut ca unul dintre ofiţerii cu o excepţională pregătire de stat major. Înfăţişarea lui calmă şi prietenoasă îi dădea un aer de distincţie. Vorbea deschis despre scopul vizitei:

— Domnule general, de-acum veţi lucra direct sub ordinele Armatei 1. Misiunea Diviziei 3 munte se restrînge numai la bararea văii Crişului Negru, închizînd direcţiile ce converg spre Beiuş dinspre Tinca, Oradea şi Bratca.

— Şi pe Crişul Alb ? am intervenit eu.

— Crişul Alb este încredinţat Diviziei 1 infanterie-instrucţie, care şi-a terminat de curînd regruparea, iar la nord va acţiona Divizia 2 munte.

Şeful secţiei de operaţii a Armatei 1, cu acelaşi calm, m-a informat că era de aşteptat o ofensivă a inamicului în zona Crişurilor şi a Mureşului, întrucît Armata 3 hortistă şi-a terminat concentrarea. În zona Crişurilor au fost identificate Diviziile 12 şi 9 infanterie maghiare.

Faţă de ofensiva iminentă inamică, comandamentul Armatei 1 a dispus ca batalioanele 5 şi 22 vînători de munte, care se aflau în subordinele Grupului „Bihor", să se deplaseze spre Beiuş.

Cu toate că Armata 1 şi-a terminat concentrarea şi coloanele sovietice au debuşat din munţi, se impunea totuşi să menţinem spaţiul de manevră şi să luptăm chiar de pe linia grănicerilor. Repet că, în caz de atac cu forţe superioare inamice, Divizia 3 munte urma să manevreze în adîncime pe aliniamentele : Şoimi—Răbăgani ; Tarcaia—Beiuş ; Gurahonţ—Vaşcău. Totul se înfăptuia însă avînd în perspectivă apropiata noastră trecere de la apărare la ofensivă. În acest scop era indicat să-mi grupez cît mai strîns forţele pe comunicaţii.

Discuţiile cu şeful secţiei de operaţii a Armatei 1 fuseseră fructuoase. I-am arătat nevoile urgente în muniţie şi alte materiale. Mi-a fost precizată misiunea ce revenea diviziei : de a interzice pătrunderea inamicului pe valea Crişului Negru şi pe direcţia Roşia—Damiş.

Faţă de această misiune, şi ţinînd seama de valoarea inamicului din faţă — circa două divizii —, am hotărît următorul dispozitiv : batalionul 6 vînători de munte, la nord, să rămînă cu aceeaşi misiune — de a interzice pătrunderea pe direcţia Roşia—Damiş ; batalionul 11 vînători de munte, la centru, în zona Vintere—Copăceni—Răbăgani — să bareze direcţia Oradea—Răbăgani—Beiuş ; batalionul 21 vînători de munte să intre în primul eşalon al diviziei, la sud de batalionul 11 vînători de munte — interzicînd pătrunderea pe comunicaţia de pe valea Crişului Negru şi închizînd defileul Şoimi pe aliniamentul Suplacul de Tinca—Suplacul de Beiuş—Şoimi—Dealul Robeşti ; batalionul 12 vînători de munte şi batalionul 3 pionieri, în rezervă, la nord Beiuş ; batalioanele 5 şi 22 vînători de munte, care erau în marş spre Beiuş, urmau să primească misiuni la sosirea lor.

În faţa poziţiei batalioanelor 11 şi 21 vînători de munte, pe aliniamentul Rîpa—Cociuba, erau dispuse detaşamentele înaintate.

Faţă de dispozitivul anterior al diviziei, acesta era îmbunătăţit prin introducerea batalionului 21 vînători de munte alături de batalionul 11 vînători de munte în vederea unei apărări mai solide pe valea Crişului Negru.

Pentru a cunoaşte mai bine situaţia inamicului am ordonat să se intensifice cercetarea de luptă. Inamicul era însă şi el deosebit de vigilent. A încercat şi o incursiune la Homorog. Grănicerii maghiari au fost siliţi să se retragă lăsînd pe teren un mort.

Mişcări de trupe hortiste erau semnalate şi în zona Oradea şi în pădurile din jurul ei.

La pichetul de grăniceri Betfia au fost prinşi trei hortişti în timp ce treceau frontiera. De la ei s-a aflat că în zonă erau concentrate numeroase trupe.

Dintr-o zi în alta era de aşteptat ca inamicul să treacă la ofensivă, aşa cum se întîmplase în zona Cluj.

Nu se scurseseră nici 24 de ore de la luarea noului dispozitiv şi trupele hortiste au şi trecut frontiera pe un front larg.

La nord, în faţa batalionului 6 vînători de munte, trupe fasciste întărite cu mitraliere şi aruncătoare coborau spre Damiş...; la centru şi spre sud, în faţa batalioanelor 11 şi 21 vînători de munte, trupe hortiste numeroase au respins pichetele de grăniceri ocupînd primele sate de la frontieră : Taşad, Miersig, Homorog, Ciumegiu...

Grănicerii, sprijiniţi de două plutoane din batalionul 6 vînători de munte, au luptat cu dîrzenie, dar nu a putut opri atacul inamic fiind nevoite să se replieze pe poziţia detaşamentelor înaintate. Acolo au început lupte înverşunate.

Batalionul 6 vînători de munte, cunoscînd importanţa direcţiei pe care o apăra, a trimis spre Damiş compania 1,

comandată de căpitanul Remus Pleşa, pentru a lichida o infiltrare periculoasă în flancul şi spatele diviziei. Compania s-a angajat într-o luptă nespus de grea, fiind nevoită să facă faţă numeroaselor atacuri inamice. În timpul luptelor, căpitanul Remus Pleşa, avîntîndu-se la un contraatac a fost rănit grav şi a căzut în mîinile duşmanului. Vînătorii de munte din batalionul 6 au produs pierderi grele inamicului păstrîndu-şi ferm poziţia.

În sectoarele batalioanelor 11 şi 21, luptele se intensificau. Detaşamentele înaintate şi grănicerii ţineau cu greu piept atacurilor trupelor hortiste, repetate în tot cursul zilei. Focul se deschidea la mare distanţă pentru a-l întîrzia pe inamic cît mai mult posibil.

Presiunea trupelor fasciste pe frontul diviziei creştea. Către seară detaşamentele înaintate au fost nevoite să se retragă şi astfel inamicul a luat contact strîns cu primele eşaloane ale diviziei... Atacurile au continuat şi pe timpul nopţii.

Informaţiile despre inamic începeau să contureze mai clar forţele de care dispunea. După cum am mai menţionat, în faţa Diviziei 3 munte acţionau unităţi din Divizia 12 infanterie uşoară şi 9 infanterie — rezervă ungare.

Inamicul sporea presiunea şi în sectorul batalionului 6 vînători de munte, întroducînd în luptă noi forţe. Dar cu toate încercările de a străpunge apărarea batalionului 6 vînători de munte atacul inamic a fost oprit, către seară, cu pierderi grele, în faţa poziţiei, datorită dîrzeniei vînătorilor de munte originari din zona Beiuş.

A doua zi, pe 13 septembrie, în sectorul batalioanelor 11 şi 21 vînători de munte, duşmanul a reluat atacul cu şi mai mare înverşunare, aruncînd în luptă patru batalioane masate la centru, pe direcţia Vintere—Dealul Măgura, sprijinite de artilerie şi aviaţie de bombardament. Lupta a crescut în intensitate. Vînătorii de munte de la Vintere şi Copăceni luptau cu multă ardoare. Minele aruncătoarelor grele cădeau asupra duşmanului împuţinîndu-i rîndurile. Satele erau acoperite de foc şi fum.

Văzînd că atacul se destramă, în după-amiaza zilei de 14 septembrie, hortiştii au introdus în luptă o parte din Regimentul 36 infanterie, căutînd să învăluie şi să nimicească rezistenţa noastră de la Vintere şi Dealul Măgura.

Faţă de această situaţie precară am ordonat batalioanelor 11 şi 21 vînători de munte să sprijine replierea, pas cu pas, a companiilor de la Vintere şi Copăceni pe linia satului Sălişte şi Dealul Răbăganilor.

Totodată am pregătit cu statul major al diviziei lupta pe o nouă poziţie, jalonată de localitatea Suncuiuş—Dealul Negru—Căbeşti—Meziad pentru a împiedica învăluirea flancurilor şi ruperea forţelor diviziei. Poziţia se rezema la flancuri pe zone puternic împădurite, iar la centru asigurasem o densitate mai mare de forţe.

Mutarea apărării pe noua poziţie urma să se facă în prima jumătate a nopţii sub protecţia unei ariergarde. Inamicul nu ne-a dat însă răgaz şi a continuat atacul în forţă. După lupte grele, fără să ţină seama de pierderi, el a ocupat satele Sîmbăta, Holod iar la sud a pătruns în defileul de la Şoimi.

Situaţia devenea tot mai grea... Se consumase multă muniţie... De 48 ore lupta continua zi şi noapte. Aprovizionarea cu muniţii se făcea foarte greu.

Cu toate acestea vînătorii de munte se luptaseră în zona Crişurilor cu multă bărbăţie, respingînd atac după atac cu toată turbarea şi furia duşmanului.

Companiile batalioanelor 11 şi 21 vînători de munte de la Vintere şi Şoimi au luptat cu atîta înverşunare şi ură, încît n-au cedat poziţia nici cînd inamicul pătrunsese în spatele lor, la poziţia bateriilor de artilerie. La rîndul lor, tunarii de munte au pus mîna pe puşti, au nimicit duşmanul pătruns în poziţiile lor şi au asigurat spatele vînătorilor de munte.

În aceste lupte grele îmi amintesc de un viteaz tunar, sergentul Ardeleanu, din divizionul 1 aruncătoare, care a contraatacat energic în fruntea ostaşilor săi inamicul care ajunsese la baterie. Cu arma în mînă, înfruntînd moartea, tunarii s-au aruncat asupra hortiştilor nimicindu-i printr-o aprigă luptă corp la corp... Bateria de aruncătoare şi-a instalat poziţia la est de Dealul Răbăganilor, aruncînd asupra inamicului un foc ucigător.

Cînd lupta era în toi, pe la prînz, a sosit la punctul de observare al diviziei un ofiţer sovietic, căpitanul de tancuri Tretiakov Vladimir, trimis de comandamentul sovietic să se

intereseze de situaţia din zona noastră. El ne-a comunicat că primele coloane sovietice se apropiau de Vaşcău...

Ofiţerul sovietic şi-a mărturisit admiraţia faţă de îndîrjirea şi vitejia vînătorilor de munte care duceau greul luptei în această zonă, asigurînd debuşarea coloanelor sovietice din Munţii Apuseni. Cu multă satisfacţie a urmărit lupta vînătorilor de la Vintere şi Şoimi, ca şi riposta promptă şi eficace a tunarilor de la aruncătoarele grele. Cuprins de un sentiment de admiraţie a exclamat: Horoşo român! Horoşo!... Ne-a urat succes şi noroc în luptă promiţînd că va raporta imediat situaţia comandamentului sovietic.

Două zile şi două nopţi au vuit necontenit pădurile şi satele bihorene... Apa Crişului Negru, tulbure din cauza ploilor, curgea atît de năvalnic, de parcă şi el, Crişul, ca un ostaş îndîrjit, ar fi vrut să se arunce asupra cotropitorilor fascişti.

Intram în a treia zi a luptei pentru respingerea ofensivei declanşate de inamic. Vînătorii de munte se găseau pe un aliniament avînd flancul drept pe înălţimile nord Roşia, centrul la est de Săucani, iar flancul stîng pe Crişul Negru.

Trupele hortiste au reluat atacul în zorii zilei de 15 septembrie, după o scurtă pregătire de artilerie şi aruncătoare. Lovitura principală era axată, de astă dată, la centru urmărind, probabil, comunicaţia Pocola—Beiuş.

De trei ori au pornit la atac valurile infanteriei inamice în acest sector, dar tot de trei ori au fost respinse, cu pierderi grele, de către vînătorii din batalionul 11.

Văzînd că la centru nu putea rupe poziţia, iar la nord terenul fiind accidentat şi împădurit, inamicul a mutat lovitura la sud, în sectorul batalionului 21 vînători de munte.

Atacul a fost dat cu forţe de trei ori mai numeroase... Neţinînd seama de pierderile grele, provocate de focul nostru, inamicul a reuşit să ocupe temporar satul Bucium. Comandantul batalionului 21 a ordonat companiei de cercetare să contraatace imediat... Inamicul a fost lovit în flanc, împrăştiat şi pus pe fugă. Satul Bucium a fost recucerit.

La centru şi la stînga răsunau, din cînd în cînd, focuri de aruncătoare şi de arme automate... Focul s-a înteţit însă la dreapta, în faţa poziţiei batalionului 6 vînători de munte... Am luat legătura telefonică cu maiorul Clăianu, comandantul acelei subunităţi care, foarte hotărît, mi-a raportat

că toate atacurile inamice au fost respinse. Tocmai în timp ce vorbea cu mine fasciştii lansară un nou atac.

În cele trei zile de luptă obţinusem cu adevărat un succes, ţinînd seama mai ales de faptul că mulţi dintre recruţi abia atunci primiseră botezul focului. Ce mă neliniştea însă în mod deosebit era slaba aprovizionare cu muniţii, în special muniţia de artilerie, care se consumase în aceste lupte neîntrerupte.

Căpitanul Radu Carapancea — şeful biroului 4 — plecase de mult în spate şi întîrzierea lui mă îngrijora. Artileriştii ţipau după muniţie... Şeful de stat major se frămînta şi el cum să facă rost de muniţie. Formaţiile Armatei erau departe, iar noi, la acea dată, n-aveam formaţii de spate. Aprovizionarea se făcea direct de unităţile de artilerie. N-am putut să închid ochii de griji.

...Fără îndoială, îmi spuneam, că inamicul va ataca din nou a doua zi... Se va consuma ultima rezervă de muniţie!... Vom fi nevoiţi să ne batem numai cu baioneta.

În concluzie trebuia trimis urgent un eşalon de autocamioane la Brad unde se găseau depozitele de muniţii.

Cînd mă frămîntam mai intens şi treceam în revistă cu şeful de stat major perspectiva luptelor viitoare, s-a auzit, în plină noapte, zgomot de maşini grele... Era coloana auto, cu muniţie de tot felul, condusă de căpitanul Radu Carapancea. Ofiţerul, care văzuse cum se desfăşurau luptele, s-a interesat personal asupra consumului de muniţii. Şi-a dat pe loc seama că pentru zilele următoare, tocmai în momentul de vîrf al ofensivei inamice, unităţile diviziei nu ar mai fi avut muniţia necesară. Luînd legătură cu Armata 1, secţia 4, a ieşit la timp în întîmpinarea eşalonului de muniţie trimis de Armată, şi l-a dirijat spre poziţiile diviziei.

IV. BEIUȘUL DISPUTAT CU ÎNVERȘUNARE

În momentele critice ale luptei, comandantul trebuie să fi acolo unde este cel mai greu. Locul acesta era în acel moment la centru, în sectorul de apărare a batalionului 11, comandat de un brav ofițer — maiorul Nicolae Cristescu. Parcă-l aud și acum cu cîtă mîndrie îmi raporta : „Domnule general, ostașii mei, deși majoritatea sînt recruți, rezistă eroic pe poziție !... Ne trebuie însă mai multă muniție, fiindcă inamicul nu ține seama de pierderi, se aruncă orbește asupra pozițiilor noastre..."

Atitudinea fermă a acestui inimos comandant de batalion îmi insufla admirație și încredere.

...Mă găseam la punctul de observare al diviziei, într-o porumbiște de pe un bot de deal, la vest de Beiuș. Priveam nostalgic satele cotropite vremelnic, fiind conștient că lupte grele aveau să urmeze și pentru Beiuș... Orașul îi atrăgea pe hortiști ca un magnet. De acolo vedeam și în față și în spatele poziției batalionului 11 ; la dreapta era batalionul 6, iar la stînga batalionul 21. Toate formau un semicerc (nord-est— sud-vest) la 5—6 km vest de Beiuș.

Din oraș nu evacuasem decît brutăria de campanie. Voiam ca moralul populației să nu fie atins...

La punctul de observare venisem la ora 4, pe întuneric. După ultimele informații din timpul nopții era clar că trebuia să facem față unui atac dat de circa două divizii inamice întărite. Divizia 3 munte dispunea numai de trei batalioane în primul eșalon și un batalion în rezervă. Batalioanele 5 și 22 vînători de munte încă nu sosiseră la Beiuș.

Din calculele pe care le făcusem rezulta că aș fi avut totuși posibilitatea să opresc pe inamic 2—3 zile, ducînd o luptă dîrză, dinamică și mai ales elastică. În situația în care ne găseam de mare importanță era să știi și să poți

opri și întîrzia cît mai mult pe inamic fără să suferi pierderi mari.

...O dată cu apariția zorilor, cîmpul de luptă se dezvălui întocmai ca o scenă uriașă... Stăruiam mult, cu binoclul la ochi asupra poziției de la Săucani—Pocola... La telefon, căpitanul Lupescu — șeful biroului de operații — îmi raporta că inamicul a dezlănțuit un atac prin surprindere, fără pregătire de artilerie, pe tot frontul de la Remetea—Răbăgani—Finiș... Vînătorii au culcat la pămînt primele rînduri dușmane, armele automate secerau de front și în adîncime... aruncătoarele grele au deschis un foc de baraj violent... era un vacarm îngrozitor... vînătorii apărau fiecare palmă de pămînt, se aruncau asupra vrăjmașului cu grenada și baioneta... lupte îndîrjite, corp la corp, se dădeau la joncțiunea dintre batalioanele 11 și 21 vînători de munte...

Maiorul Clăianu, comandantul batalionului 6, îmi raporta că forțe numeroase inamice au străpuns poziția la centru. Asupra lor s-au îndreptat contraatacurile rezervelor companiilor din linia 1. Dar abia astupau primele spărturi, cînd alte rînduri dușmane răsăreau ca din pămînt și se năpusteau la atac. În aceste lupte s-au remarcat vînătorii de munte din grupa sergentului Pavel Vlaicu. Grupa lui stătea neclintită, ca un cui, în flancul atacului inamic. Deși avea cinci soldați răniți, nici unul dintre ei n-a părăsit poziția, ci au continuat să tragă cu sete pentru a stăvili atacul. Sergentul Vlaicu, și el rănit, se repezi, apucă din nou pistolul-mitralieră, trăgînd înfierbîntat alături de ostașii săi.

Batalionul 6, folosind cu iscusință terenul împădurit, a ținut piept unui dușman de patru ori mai puternic, care-și croise drum dinspre Bratca, Damis, Roșia, Căbești.

La un moment dat situația era mai mult decît critică. Poziția batalionului fusese ruptă în mai multe locuri. Cu toate acestea companiile, întărite cu pionieri și mitraliere, luptau, așa încercuite cum erau, lovind în permanență pe dușman. Un grup de atac inamic mai numeros încercă să manevreze pe la nord satul Remetea și, astfel, să taie retragerea întregului batalion. Ultima rezervă fusese aruncată în luptă...

Comandantul companiei de mitraliere, căpitanul Ion Balea, văzînd această pătrundere periculoasă, s-a pregătit de contraatac cu plutonul de mitraliere ce-i rămăsese la

dispoziţie. A lăsat la piese numai trăgătorii şi încărcătorii, iar cu restul ostaşilor a ocupat o poziţie de unde să lovească în flanc inamicul. Şi a pornit ca un trăsnet. A trecut repede prin Remetea, a nimicit fasciştii ce ocupaseră primele case şi a contraatacat grupul de atac inamic în flanc. Lovit din faţă de focul mitralierelor de pe poziţie şi din flanc de ostaşii conduşi de căpitanul Balea, duşmanul a fost silit să se retragă. Această lovitură a degajat o parte din compania de la centru, care, la rîndul ei, a sprijinit contraatacul.

În focul luptei un glonţ hain a curmat viaţa căpitanului Balea, a cărui iniţiativă a dus la un rezultat remarcabil.

Poziţia noastră, la flancul drept (unde acţiona batalionul 6) s-a stabilit pe aliniamentul determinat de localităţile Remetea şi Meziad.

Şi la centru, în faţa batalionului 11 vînători de munte, inamicul a aruncat în luptă circa un regiment de infanterie.

Vînătorii au lăsat primul val de atac să se apropie la 200 m şi, printr-un foc concentrat de arme automate şi de aruncătoare, i-au provocat inamicului pierderi mari. Atacul a fost oprit.

Aducîndu-şi noi forţe abia după patru ore, fasciştii au reluat atacul fiind sprijiniţi masiv de artilerie. Ei au reuşit să pătrundă în poziţia de la Săucani. Voi releva cîteva episoade :

...Prin fumăria cîmpului de bătaie s-a putut distinge o avalanşă de oameni şi de foc care rupsese poziţia companiei. Dar, aproape în acelaşi timp, de undeva, dinapoia primei poziţii, se avîntă către locul spărturii un pumn de vînători de munte. Urcau, coborau cu o mare repeziciune nişte colnice ca, după aceea, prin cîteva salturi, cu foc la gura ţevii, să lichideze pătrunderea inamică şi să refacă poziţia.

Acel pumn de viteji era grupul de comandă al batalionului 11. În fruntea lor se afla însuşi comandantul batalionului, maiorul Cristescu. El intuise clar pericolul pătrunderii spre Pocola, Beiuş şi n-a mai stat la gînduri pentru a contraataca cu rezerva sa. Orice întîrziere ar fi dat inamicului timp să adîncească pătrunderea şi să-şi deschidă drumul spre Beiuş.

Lovitura dată prin acest contraatac a pus în derută inamicul, silindu-l să se retragă sub focul vînătorilor. În învălmăşeala luptei au fost capturaţi 22 prizonieri, o mitralieră şi două aruncătoare de mine din Regimentul 10 infanterie hortist.

La flancul stîng luptau cu aceeaşi înverşunare vînătorii batalionului 21. Terenul, în parte acoperit, i-a ajutat să respingă cele patru atacuri inamice. Sub presiunea unor forţe numeroase, batalionul a fost nevoit să cedeze satul Bucium. Această repliere crea însă o situaţie deosebit de periculoasă fiindcă descoperea stînga batalionului 11.

Aşa s-a scurs încă o zi grea de luptă...

★

Studiind atacurile date de inamic în ziua de 16 septembrie rezultă să acesta angajase din forţele sale circa 3—4 batalioane pe direcţia Căbeşti—Remetea şi 5—6 batalioane pe frontul Săucani—Suncuiuş, urmărind acelaşi obiectiv — oraşul Beiuş.

Ambele atacuri — unul frontal, altul de flanc — însumaseră mai mult de jumătate din forţele celor două divizii hortiste.

Inamicul, cu toate pierderile suferite, cifrate la aproape o mie de oameni, putea să înceapă un nou atac în care să angajeze principalele forţe ale celor două divizii.

Pierderile noastre se ridicau la circa 200 ostaşi, răniţi şi morţi.

Între timp batalionul 22 sosise la Beiuş, iar a doua zi urma să sosească şi batalionul 5. La capitolul muniţie eram din nou în deficit. Căpitanul Carapancea plecase iar după muniţie... Se prevedea un consum mai mare. În acest sens se luase legătura cu Armata, să ne împingă un eşalon la Vaşcău.

În cursul aceleiaşi zile s-a prezentat la comandament colonelul Ion Tache Constantinescu — numit comandant secund al diviziei. Auzisem de acest eminent ofiţer de stat major. În ultima vreme fusese comandantul Şcolii de ofiţeri de rezervă de la Ploieşti, dispersată la Slănicul de Prahova. Acolo, în timpul desfăşurării insurecţiei armate, elevii, sub comanda sa, au săvîrşit însemnate fapte de arme, zdrobind şi capturînd o puternică coloană germană care încerca să se retragă spre munte pentru a trece în Transilvania. M-am

Colonelul
ION TACHE CONSTANTINESCU

bucurat mult de sosirea acestui valoros ofițer. El, în mare, cunoștea acțiunile diviziei fiindcă trecuse pe la comandamentul Armatei 1, la Deva, unde fusese pus la curent. Totodată el a fost în măsură să mă informeze și pe mine asupra situației de pe frontul Armatei. La acea dată se duceau lupte grele în zona Ineu, Pîncota, Păuliș.

După această scurtă informare am analizat împreună posibilitățile inamicului în zona Crișului Negru.

Concluziile ne arătau că și pentru ziua de 17 septembrie inamicul păstra aceeași idee de manevră — adică să dea o lovitură frontală pe direcția Pocola—Beiuș, conjugată cu un atac secundar pe direcția Remetea—Beiuș.

Din datele ce le aveam apreciam că pentru lovitura principală putea grupa cel puțin 9 batalioane în scopul ruperii frontului apărat de vînători pe înălțimile de la vest de Pocola.

Față de această situație am constituit o grupare tactică pricipală de patru batalioane (21, 11, 12 și 22) și două divizioane de aruncătoare grele (1 și 3) pentru a apăra frontul dintre Remetea și Crișul Negru cu misiunea de a întîrzia pătrunderea inamicului spre Beiuș.

Comanda grupării am încredințat-o colonelului Ion Constantinescu — comandantul secund al diviziei.

Pentru a opri atacul secundar inamic pe direcția Remeta—Beiuș, am constituit detașamentul maior Clăianu, compus din batalionul 6 și divizionul 9 aruncătoare.

În rezervă am oprit batalionul 5, care se găsea în marș spre Beiuș și o parte din batalionul 3 pionieri.

La flancurile dispozitivului de apărare acționau grănicerii : la Budureasa — compania de grăniceri comandată de căpitanul Radu, iar la Finiș — compania de grăniceri comandată de căpitanul Tabacu. În spatele lor acționa batalionul fix regional „Codru".

Acest dispozitiv era mai bun decît cel anterior pentru că el asigura o densitate mai mare a batalioanelor de vînători de munte pe direcția principală. De la 2 batalioane, cîte se aflau în zilele precedente, se ajunsese, prin noul dispozitiv, la 4 ; concomitent se realizase și o organizare mai suplă a comandamentului. Pînă la miezul nopții toate batalioanele au intrat în noul dispozitiv, mai puțin batalionul 5 care era așteptat la Beiuș în cursul dimineții.

În cursul nopții, cercetarea inamică a fost foarte activă. Toate incursiunile lui au fost însă respinse.

Către orele 2 pe Dealul Pőnteskő (vest Petrani) o companie inamică a executat un atac sprijinit puternic de artilerie. Ea a reușit să pună stăpînire pe acea înălțime.

Desigur că prin acest atac comandamentul hortist a vrut să se convingă dacă sîntem hotărîți să apărăm Beiușul sau am trecut deja la măsuri de retragere a forțelor la sud de oraș, unde am fi avut posibilitatea să ne apărăm pe un front mai mic și în condiții mai bune. În plus, am dedus eu, acest atac de noapte indica și direcția probabilă unde inamicul putea da lovitura principală.

După cum s-a văzut, n-am conceput să părăsesc orașul Beiuș fără luptă, deși eram expus la o dublă învăluire. Și aceasta nu dintr-o ambiție neîntemeiată. Dimpotrivă, calculele ce le-am făcut împreună cu statul major ne spuneau că prin hotărîrea de mai sus vom produce noi și însemnate pierderi dușmanului, îl vom întîrzia și mai mult în timp, raportul de forțe se va schimba în favoarea noastră, creîndu-se astfel posibilitatea trecerii la ofensivă.

Atît punctul de comandă al diviziei, cît și observatorul de unde conduceam lupta, au rămas tot în zona Beiuș, pri-

mul în oraş, iar al doilea în acelaşi loc — pe botul de deal cu porumbişte.

Ca şi în ziua precedentă inamicul a atacat în toate sectoarele, la revărsatul zorilor, fără nici o pregătire de artilerie.

Vînătorii erau la posturi. Eu urmăream atent mişcările duşmanului. Cînd am apreciat că a sosit momentul cel mai prielnic, am ordonat deschiderea unui foc violent cu întreg armamentul. Către ora 8, atacul inamic a fost oprit...

Nu trecuse decît o oră de la reluarea luptelor cînd proiectilele de artilerie şi de aruncătoare duşmane şi începură să cadă pe Remetea, Drăgoteni şi mai ales pe înălţimile de la imediat vest Pocola. Bombardamentul era infernal. Fumul exploziilor acoperise întregul front de la Pocola pînă la Crişul Negru.

Vînătorii aşteptau încordaţi ca, din clipă în clipă, inamicul să pornească la atac.

Aruncătoarele noastre executară cîteva concentrări asupra aglomerărilor de trupe inamice semnalate la Sălişte, la Săucani.

...De la observator vedeam satul Pocola, răsfirat într-o vale largă, apoi şoseaua Beiuş—Pocola, ca o panglică cenuşie, ce se ducea spre Oradea, şi, mai departe, frontul de apărare al diviziei. Era ca un semicerc uriaş acoperit de flăcări şi fum.

Tirul artileriei hortiste se intensifică. La scurt timp, de pe o linie sinuoasă de lăstărişuri, trupele vrăjmaşe se ridicară la atac. Numai în sectorul maiorului Cristescu apreciam că atacă cel puţin trei batalioane în primul eşalon.

Aruncătoarele noastre grele, comandate de căpitanul Hariga, slobozîră o concentrare masivă, care făcu prăpăd în unităţile vrăjmaşe de la vest de Pocola. Dar şi artileria inamică trăgea fără încetare.

...În fumul cîmpului de luptă începură să se profileze şi siluetele unor valuri de tancuri, tanchete şi autotunuri cu desanţi. Peste 30 de tancuri, care înaintau cu mare viteză, au depăşit infanteria proprie şi au pătruns în poziţia apărată de batalionul 11 vînători de munte. Unul din tancuri sări în aer, intrase în cîmpul de mine ; altul a fost incendiat de vînătorii noştri de tancuri. Caporalul ochitor de la tunul antitanc, de pe şoseaua Beiuş—Pocola, a scos din luptă

două tanchete, dar a fost şi el strivit de alţi coloşi ce veneau din adîncimea cîmpului de luptă inamic...

În bateria de aruncătoare grele se dădea o luptă cumplită. Tancurile au trecut cu şenilele peste aruncătoare. Cutezătorii tunari români aruncau în blindatele inamice pachete după pachete de grenade şi sticle incendiare... O parte din tancuri erau cuprinse de flăcări. În acelaşi timp desanţii inamici de pe alte tancuri trăgeau necontenit cu automatele producîndu-ne pierderi...

În timp ce tancurile duşmane ajunseseră în spatele poziţiei, infanteria inamică a fost primită cu foc puternic de la mică distanţă. Vînătorii de munte secerară primele rînduri.

De la punctul de observare al diviziei vedeam lupta eroică, o luptă îndîrjită a vitejilor vînători din batalionul 11.

Greu ar putea reda cineva măreţia acestei lupte pe viaţă şi pe moarte ! Atîta violenţă se imprimase luptei în apărare încît într-o parte vedeai grupe şi plutoane care-şi disputau terenul nu pas cu pas, ci palmă cu palmă, şi cu atîta îndîrjire încît aveai impresia că aceşti vînători de munte voiau să tragă şi pămîntul după ei, în timp ce alte subunităţi se aruncau năvalnic în contraatacuri sîngeroase pentru a stăvili puhoiul duşman... Numai datorită acestor zeci şi zeci de contraatacuri mici, date însă cu multă îndrăzneală şi repeziciune, companiile s-au putut descleşta de inamic, iar mitralierele şi aruncătoarele să ocupe alte poziţii. Replierea, sub presiunea duşmanului, se făcea în mod organizat. Inamicul era uluit de puterea de luptă a vînătorilor care, deşi copleşiţi de forţe mult superioare numericeşte, izbuteau să-i dea lovituri necruţătoare.

Oricît m-aş strădui să redau prin cuvinte dramaticul şi sîngerosul tablou al acelor lupte nu voi reuşi acest lucru decît într-o mică măsură. Gîndul mă duce, cu întreaga lui suită de imagini ale clipelor de foc de-atunci, la acei minunaţi oameni — ofiţeri, subofiţeri, soldaţi — pe care nu-i pot şterge niciodată din inima şi conştiinţa mea, cum nu pot fi uitaţi nicicînd de foştii lor tovarăşi de lupte care mai sînt în viaţă.

...Iată cum îmi apare, din adîncimea timpului, figura maiorului Cristescu, comandantul batalionului 11 : Bine făcut, cu o privire ageră, cu mers hotărît, temeinic pregătit,

inteligent, cult și temerar... Unde se ducea greul luptei, acolo se afla și el... Încă din zori batalionul său ținea dîrz poziția încredințată pentru apărare. Cînd inamicul a rupt poziția companiei 1, maiorul Cristescu, în fruntea unei subunități din rezervă, a contraatacat curajos, alungînd dușmanul și restabilind situația. El însă nu s-a mulțumit numai cu atîta. Prevăzător cum era, și-a reorganizat, în grabă, rezerva, fiindcă era de așteptat ca inamicul să continue atacul. Într-adevăr, după puțin timp, un alt grup de atac vrăjmaș s-a năpustit furios asupra companiei 2... Dar și acolo veghea maiorul Cristescu. Însuflețiți de prezența și exemplul comandantului de batalion ostașii au contraatacat vijelios restabilindu-se astfel și aici situația.

La al cincilea contraatac pe care-l dădea în acea zi de luptă, nemaipomenit de grea, maiorul Cristescu a avut serios de furcă cu tancurile inamice. Întrucît blindatele dușmane erau însoțite și protejate atît de infanterie, cît și de autotunuri le era foarte greu vînătorilor noștri de tancuri să se apropie de ele. Abia s-a putut lovi cu sticle incendiare o tanchetă care a luat foc... Lupta a atins punctul culminant...

Maiorul Cristescu a înțeles că în sectorul său inamicul executa lovitura principală... Pentru a cincea oară și-a adunat ultimele rezerve pornind la contraatac în sprijinul companiilor din prima linie, care urmau să se desprindă de inamic. Tocmai atunci însă o companie de tancuri dușmane, venind dinapoia unei creste, a deschis un foc ucigător asupra vînătorilor de munte ce contraatacau lovind de moarte pe mulți dintre ei. Lovit în plin a fost și comandantul lor maiorul Nicolae Cristescu...

Moartea lui m-a îndurerat profund... Figura luminoasă a acestui erou va rămîne de-a pururi în cartea vitejilor vînători de munte români.

...Lupta la centru nu s-a terminat. După un prim succes obținut cu mari pierderi, inamicul a atacat de front și flanc batalionul 22, aflat la dreapta batalionului 11. Vînătorii au repliat flancul stîng păstrînd poziția pe marginea de nord-vest a satului Petroasa... O străpungere în poziția companiei 2 a fost lichidată prin contraatacul condus de sublocotenentul Teodor Gomoșan. Cei treizeci de vînători, în frunte cu acest brav ofițer, înfruntînd moartea, s-au aruncat

peste grupul de atac vrăjmaș... S-a încins o luptă grea. Mulți ostași au căzut în frunte cu acest neînfricat ofițer. Inamicul n-a putut pătrunde în poziția vînătorilor din batalionul 22 — vitejii de la Călățele... sergentul major Victor Ardeleanu — observator înaintat al artileriei — deși rănit grav, nu a părăsit linia de luptă și a continuat să regleze focul aruncătoarelor pe obiectivele dușmane.

...Din mers tancurile inamice s-au regrupat, au lărgit spărtura la centru în poziția batalionului 11, încercînd să deschidă drum batalioanelor hortiste spre Beiuș. În înaintarea lor turbată, tancurile dușmane au dat și peste o baterie de-a noastră de aruncătoare grele. Tunarii au pus mîna pe arme, pe grenade și sticle incendiare, incendiind și avariind cîteva mașini de luptă. S-au remarcat tunarii de sub comanda caporalului Gheorghe Rusu, din divizionul 1 aruncătoare, care au lovit și avariat mai multe tancuri, dînd astfel posibilitate celorlalte aruncătoare grele să ocupe o nouă poziție de unde să continue a sprijini acțiunile vînătorilor de munte.

Aruncînd o nouă privire asupra frontului de luptă am constatat că detașamentul maior Clăianu încă mai rezista la flancul drept, în zona Remetea—Meziad ; batalioanele 12 și 22 se repliaseră pe Soimuș—Petroasa—Nimoești fiind amenințate cu învăluirea ; la centru poziția era ruptă ; batalionul 21, la flancul stîng, rezista eroic pe Ioaniș fiind însă și el amenințat cu încercuirea.

...Îmi fierbea capul : ce măsuri să iau pentru salvarea situației ? Să distrug, în primul rînd, tancurile inamice și apoi să contraatac... Dar cum, din moment ce n-am în prezent tunuri antitanc ?... Bateria 39 antitanc încă nu mi-a sosit. Singurul tun antitanc pe care îl aveam de la unitatea de instrucție a fost distrus de tunurile de asalt inamice... Deși spărtura este mare sînt nevoit să contraatac. Dar cum și cu cine din moment ce rezerva diviziei — batalionul 5 vînători de munte — de-abia ajunsă pe liziera nord Beiuș a fost lovită în flanc de atacul cu tancuri ?... Așadar o parte a rezervei este angajată în luptă...

Din nou inamicul a aruncat în spărtură alte trupe de infanterie și tancuri reușind să ajungă la marginea orașului. Primind puternice focuri în flanc de pe poziția unde se aflau moții, hortiștii s-au retras pe baza de plecare.

Fără îndoială, contraatacul pe care l-ar fi putut executa batalionul 5 vînători de munte, în situaţia creată, ar fi înregistrat un succes local în cel mai bun caz. Dar atunci era vorba nu de a cîrpi centrul, ci de a desprinde unităţile care erau întinse, pe un front sinuos, ca nişte mărgele şi ameninţate cu încercuirea.

Ca şi în zilele precedente se făcea, din nou, grozav de simţită împuţinarea muniţiei, lipsa ei la anumite categorii de guri de foc. Aceasta impunea o strictă raţionalizare a consumului de muniţie, îmbinată cu iscusinţa, ingeniozitatea în manevrarea forţelor proprii de aşa natură încît să ne avantajeze atît în declanşarea unui foc precis cu muniţie puţină, cît şi în dispersarea forţelor duşmane pentru ca ele să piardă timp cu noi regrupări şi pregătiri de atac.

Pe de altă parte nu-mi era de loc uşor să urmăresc şi lupta, să coordonez şi o serie de elemente ale conducerii care, în mod normal, la o mare unitate, revin şefului de stat major.

Comandamentul Armatei 1 cunoştea lipsurile în încadrarea comandamentului Diviziei 3 munte cu ofiţeri de stat major şi, fără să ştiu eu — asta am aflat-o mai tîrziu — se preocupa de rezolvarea urgentă şi a acestei probleme. Pe firul preocupărilor de mai sus ale Armatei, a sosit la punctul meu de observare, în mod neaşteptat pentru mine în acele clipe, maiorul Anton Jitariu — noul şef de stat major al Diviziei 3 munte.

— Domnule general, am trecut pe la Deva, pe la comandamentul Armatei 1... Am vorbit cu şeful secţiei de operaţii, locotenent-colonelul Dumitru Panaitescu, care m-a pus la curent cu luptele grele pe care le duc vînătorii de munte din această divizie în zona Beiuş, precum şi cu situaţia trupelor române de pe valea Crişului Alb şi din Banat... Potrivit ordinului Marelui stat major am fost numit în funcţia de şef de stat major al Diviziei 3 munte.

M-am bucurat că în acele clipe grele sosise un ajutor preţios de care aveam mare nevoie. I-am strîns călduros mîna :

— Bine-ai venit şi mult noroc în luptă !... Prima sarcină : muniţie, muniţie şi iar muniţie ! Trebuie să oprim inamicul !...

Maiorul ANTON JITARIU

— Domnule general am fost informat despre aceasta de comandamentul Armatei. De aceea am adus cu mine şi muniţie şi subzistenţe...

În sfîrşit aveam muniţie ! Aceasta este un lucru foarte important ! Acum, de-aş avea un batalion liber, aş putea restabili întreaga situaţie, dar... toate batalioanele mele erau aprig angajate...

L-am mai privit încă o dată pe Jitariu drept în ochi simţindu-l întru totul alături de gîndul şi inima mea... Parcă aştepta să-i mai spun ceva... I-am ordonat :

— Luaţi măsuri să degajaţi imediat oraşul !... Şoseaua principală să rămînă liberă !... Recunoaşteţi o poziţie tampon, la sud de Beiuş, pe aliniamentul Drăgăneşti—Ţigăneştii de Beiuş !... Punctul de comandă la Sudrigiu ! Raportaţi cînd sînteţi gata !...

Între timp adversarul a reluat atacul împotriva batalionului 21, care lupta în încercuire între Crişul Negru şi sud Pocola. Atacul inamicului avea ca scop lichidarea subunităţii încercuite.

Văzînd această situaţie periculoasă, am ordonat artileriei să concentreze focul în faţa şi pe flancurile batalionului 21, iar comandantul să profite de această umbrelă de protecţie

și să rupă încercuirea spre sud-est unde și focul și forțele hortiste erau mai slabe, după care să treacă la sud de Criș, în zona satului Finiș.

Totodată am luat legătura cu colonelul Ion Constantinescu — comandantul grupării — ordonîndu-i să sprijine cu tot ce are disponibil descleștarea flancului stîng al diviziei.

După aproape o oră de luptă vînătorii din batalionul 21 au reușit să iasă, prin luptă, din încercuire și să treacă peste Crișul Negru, ocupînd o poziție pe linia Finiș—Tărcăița. În același timp însă, prin replierea batalionului 21 la sud de rîu, inamicul și-a lărgit zona de pătrundere către Pocola și Crișul Negru.

După cîteva ore de regrupare, forțe inamice numeroase, întărite cu tancuri, au atacat și batalionul 5 vînători, care avea flancul stîng (circa un pluton) pe șoseaua Beiuș—Pocola, iar restul batalionului pe marginea de nord a orașului.

Tancurile inamice, supraîncărcate cu desanți, sprijinite de foc de artilerie, au reușit să rupă poziția în dreptul șoselei, pătrunzînd în oraș. Alte forțe maghiare, sprijinite, de asemenea, cu foc mult de artilerie atacau spre pădurea de la nord de Beiuș.

În acele grele condiții moții își arătară din nou dîrzenia și vitejia lor neasemuită înfruntînd un inamic de 4—5 ori mai numeros. Nu-i încovoia nici furtuna obuzelor dușmane, nici ploaia plumbilor armelor automate, nici tancurile pătrunse în oraș. Moții înțeleseră că de rezistența lor înverșunată depindea onoarea întregii divizii. Acest fapt mi-a dat posibilitatea să trec la o nouă repliere a unităților, luptînd în mod organizat, pe poziții succesive, pînă la un aliniament mai dinainte stabilit.

Întrucît inamicul își intensifica presiunea asupra batalionului 5 vînători de munte, eram obligat să introduc în luptă și batalionul de pionieri alături de moți, pentru a întări această ariergardă care avea o poziție foarte bună pe localitate și pădure.

Căpitanul Lupescu a plecat să execute această grea misiune. Strecurîndu-se prin grădini și curți, a ajuns la punctul de comandă al batalionului 3 pionieri, în Beiuș, unde a luat

legătura cu locotenent-colonelul Barac — comandantul batalionului.

Împreună au instalat în poziție companiile de pionieri care au deschis un foc viu asupra dușmanului care înainta de-a lungul șoselei Beiuș.

Din cauza pierderilor grele suferite, precum și datorită faptului că unitățile diviziei de la flancuri încă rezistau, inamicul era oarecum dezorientat. Trupele sale de infanterie se temeau să intre în oraș, astfel că după ce tancurile pătrunseseră în Beiuș au fost nevoite să se înapoieze pentru a-i lua pe pușcași.

Folosind acest moment de ezitare al comandamentului hortist, statul major a coordonat cu calm și istețime lupta dinamizînd-o prin contraatacuri și concentrări de foc, făcînd posibilă degajarea subunităților de vînători de munte. Ele foloseau cu măiestrie acoperirile pe care le transformau, una după alta, printr-o retragere activă, în puternice și neașteptate izvoare de foc pentru atacatorii vrăjmași ce sufereau grele pierderi.

Acționînd astfel au putut fi aduse pe poziția de la Sudrigiu—Broaște patru batalioane (11, 22, 12 și apoi o parte din 5) împreună cu toate divizioanele de aruncătoare grele, cu alte cuvinte forțele principale ale Diviziei.

Mai rămîneau în luptă batalionul 21, din nou încercuit la Finiș, detașamentul maior Clăianu, și el încercuit la Meziad, o parte din batalionul 5, și batalionul 3 pionieri care urmau să se retragă sub protecția întunericului...

Cea mai expusă, și mai mult decît greu încercată, în cursul nopții, a fost compania 3, din batalionul 5 comandată de locotenentul Dulămiță. Ostașii și ofițerii acestei subunități, în frunte cu viteazul ei comandant, s-au comportat excepțional, rezistînd cu neclintire în fața unor repetate atacuri inamice pînă la miezul nopții, cînd, folosind un răgaz, rezultat din oboseala și marile pierderi suferite de către dușman, compania 3, împreună cu cele din batalionul 3 pionieri, folosind zona împădurită de la nord de Beiuș, au izbutit să se îndrepte pe mici fracțiuni, spre noua poziție dinapoi, ce le fuseseră stabilită prin ordine superioare.

O dată forțele principale ale diviziei ajunse în zona Surdigiu au lăsat unele elemente în contact cu inamicul, ele

continuînd retragerea spre ultimul aliniament: Lunca—Sîrbești.

Dacă cititorul a urmărit firul relatării privitoare la descleștarea batalioanelor de vînători de munte — cu toate peripețiile și sîngeroasele înfruntări cu forțe dușmane copleșitoare ca număr și cantitate de armament și tehnică de luptă — poate a observat că de pe ultimul aliniament lipsesc unele dintre ele cum sînt batalioanele 21 și 6.

Cît de greu îi este unui comandant, pus în condiții ca acelea în care m-am găsit și eu, să nu-și mai revadă una sau alta dintre unitățile sau subunitățile sale! Și totuși, poate spre uimirea cititorului, eu nu eram atît de îndurerat, de deznădăjduit pe cît s-ar fi cuvenit. De ce? Pentru că cele două batalioane în primul rînd existau; în al doilea rînd știam și unde se aflau și că, acolo unde erau, luptau, rezistau în încercuiri pe care, neîndoielnic, le puteau rupe fie prin propriile forțe, fie, într-un caz extrem, prin ajutorul ce le puteam acorda de la grosul diviziei. Doar nu o dată aceste batalioane au rupt zăgazurile învăluirilor și încercuirilor dușmane! Și mai este ceva. Nici inamicul nu se simțea bine cu asemenea năprasnice insule de rezistență în spatele dispozitivului său de luptă. Prin prezența lor atît de activă, cele două batalioane de vînători de munte atrăgeau în jurul lor o parte din forțele și mijloacele inamicului pe care el, probabil, le-ar fi putut întrebuința în alte scopuri și spre alte obiective, creîndu-i totodată amenințări suficient de neplăcute. Și mai era și altceva. Vînătorii de munte ai celor două batalioane cunoșteau terenul acela ca în palmă — poteci ascunse, pîlcuri de pădure și povîrnișuri, văi și viroage, cabane răzlețe, sate și cătune cu o populație care le era prietenă, le era părinte, și frate, și soră, și neam — de care numai ei puteau beneficia la maximum...

...Se mai scurseseră două zile, timp în care noi — Divizia 3 munte — ne acumulam forțe în vederea trecerii la ofensiva hotărîtoare. În acest timp ostroavele noastre — cele două batalioane încercuite — au continuat să reziste și să lupte... În a doua noapte batalionul 21, rămas încercuit la Finiș, a prins momentul cel mai bun, a dat posturilor de veghe inamice lovitura de grație, a rupt cercul și s-a unit cu forțele principale ale diviziei pe poziția de la Șușteu. Nu

s-a lăsat mai prejos nici tovarășul său, batalionul 6, constituit în cea mai mare parte din ostași originari din Beiuș. Acest batalion făcea parte din detașamentul maior Clăianu, care a rezistat tuturor atacurilor inamice la Meziad. În noaptea de 18/19 septembrie batalionul a atacat prin surprindere din zona pădurilor, a împrăștiat o companie inamică, a rupt încercuirea și a venit și el în poziție la Sîrbești, aducînd și 21 prizonieri.

Cred că aceste fapte vorbesc de la sine. Vînătorii de munte au dat dovadă de o mare putere de luptă, deși majoritatea erau foarte tineri și abia învățaseră meșteșugul armelor. Totodată au dat dovadă și de o mare stăpînire de sine, lăsînd mereu dușmanul să se apropie la mică distanță pentru a-l nimici apoi cu un foc precis, violent și făcînd economie de muniție. La rîndul lor, comandanții de toate gradele au trecut și ei prin grele încercări. Au știut să fie însă în permanență stăpîni pe acțiune, conducînd suplu și neînfricați lupta subunităților.

Vînătorii noștri de munte au făcut să eșueze planurile comandamentului hortist de a pătrunde prin defileul Crișului Negru în adîncimea Transilvaniei. Ofensiva lor a fost înfrîntă în luptele pentru Beiuș unde au avut atît de grele pierderi încît, n-au mai îndrăznit să facă un pas mai departe. În schimb au făcut altceva la Beiuș. S-au dedat la o serie de atrocități și fărădelegi. Trupurile vînătorilor de munte, căzuți în lupte, au fost așezate pe tancuri și plimbate pe străzile orașului pentru a intimida populația. Călcînd legile războiului, hortiștii au ucis și schingiuit cetățeni nevinovați, s-au răfuit crunt mai ales cu cetățenii români bănuiți c-au ajutat pe ostașii noștri în luptă. Acestora le-au devastat tot, le-au dat foc la case. În comuna Gepiu, de pildă, au înhămat la căruțe români și i-au biciuit. Unui fierar, tot de origină română, i-a pus în cap un ceaun înroșit... Și cîte alte crime bestiale n-au săvîrșit acești nelegiuiți!... Crimele comise stîrneau în rîndurile luptătorilor noștri o și mai aprigă dorință de a-l înfrînge pe cotropitor și a-l alunga de pe pămîntul patriei.

Divizia era bine consolidată pe poziția de la Șușteu—Sîrbești, de pe ultimul aliniament de acoperire. Moralul ostașilor români era excelent.

După reorganizarea unităţilor, aprovizionarea cu muniţii şi subzistenţe, vînătorii aşteptau nerăbdători ordinul de a trece la atac, pentru recucerirea oraşului Beiuş.

În acest timp în zonă se făcu simţită şi prezenţa trupelor sovietice. Informat despre acţiunile şi situaţia Diviziei 3 munte, comandamentul sovietic, sosit la Cîmpeni, mi-a pus la dispoziţie imediat un divizion de tunuri antitanc şi un divizion de aruncătoare cu reacţie „Katiuşa".

Tot la 19 septembrie a sosit la punctul de comandă al diviziei, instalat la Criscior, generalul Cealîc — comandantul Corpului de cavalerie român. El ne-a pus la curent cu situaţia de pe frontul Armatei 1. Mi-a comunicat că din punct de vedere operativ Divizia 3 munte, începînd din acel moment, intra sub ordinele sale, ale Corpului de cavalerie.

Generalul Cealîc a inspectat poziţia Diviziei 3 munte rămînînd încîntat de starea de spirit a vînătorilor de munte.

Ocupam o poziţie solidă, pe ultimul aliniament, de care inamicul nu mai îndrăznea să se apropie, fiindu-i teamă de vre-o cursă. Raportul de forţe se schimbase şi mai mult în favoarea noastră. Tunurile antitanc sovietice, intrate în subordinele Diviziei 3 munte, sporeau stabilitatea apărării temporare între Silişte şi Sîrbeşti. Dacă inamicul s-ar fi avîntat prin defileul Crişului Negru spre Vaşcău s-ar fi expus categoric la nimicitoare lovituri în flanc şi spate date de vînătorii noştri de munte. De aceea principalele sale forţe au rămas în zona Beiuş, nemaiştiind cum să se descurce.

Aruncînd o privire retrospectivă asupra celor aproape trei săptămîni de lupte, ajunsesem la cîteva concluzii şi învăţăminte importante.

Divizia 3 munte, care fusese reconstituită în grabă din unităţile aflate în garnizoanele de pace, a reuşit să le organizeze într-un timp record şi să le conducă cu abilitate în forme variate de luptă timp de 24 de zile.

Manevra de întîrziere a inamicului pe diferite aliniamente s-a făcut cu multă iscusinţă. Unităţile diviziei au apărat cu dîrzenie poziţiile încredinţate pe respectivele aliniamente, reuşind să se replieze la timp — cînd erau copleşite de numărul imens al forţelor inamice — producîndu-le pierderi însemnate. Iar printr-o serie de contraatacuri executate, pe cît mai multe direcţii, au fost disociate atacurile inamice.

Aceasta în condiţiile unei superiorităţi numerice nete de partea inamicului.

Raportul general de forţe realizat de inamic faţă de noi a fost de 18/6 batalioane, de 9/3 divizioane de artilerie. Deci în medie 3/1 atît la batalioanele de vînători, cît şi la divizioanele de artilerie, dar în sectorul de rupere el a realizat şi o densitate de 4/1 batalioane, de 8/2 divizioane artilerie şi peste 20—30 tancuri pe frontul de apărare al unui batalion de vînători de munte.

În ce priveşte pe comandanţii de unităţi şi subunităţi ei acumulaseră o preţioasă experienţă de luptă, consolidîndu-şi totodată subunităţile din punct de vedere moral. De asemenea gradaţii şi soldaţii s-au călit, au început să aibă o încredere nezdruncinată în forţele lor. Nu mai aveam recruţi, ci luptători în toată puterea cuvîntului.

Aceste cîteva săptămîni au valorat mai mult decît un an de instrucţie.

Dovedind pricepere, iscusinţă şi un cald patriotism vînătorii de munte au luptat cu vitejie fără seamăn, făcîndu-şi pe deplin datoria, îndeplinindu-şi cu succes misiunea încredinţată, de a acoperi concentrarea forţelor române şi sovietice.

Eroismul de care au dat dovadă ostaşii Diviziei 3 munte a fost apreciat prin Ordinul de zi nr. 2 din 23 septembrie 1944, dat de comandantul Armatei 1 române :

„Voi aţi păzit pămîntul străvechi al Banatului şi Crişanei. Voi aţi ţinut piept unui inamic cu mult mai numeros, sprijinit de multe tancuri, de avioane şi de tot felul de arme grele germane. Voi de multe ori v-aţi bătut fără tunuri antitanc, fără sprijin de tancuri şi uneori fără tunuri.

În Munţii Apuseni, batalioanele de moţi au deschis din nou cartea vitejilor strămoşi.

După cum tribunii lui Avram Iancu au apărat cu coasa şi toporul drepturile Neamului Românesc asupra pămîntului strămoşesc, tot aşa şi acum batalionul 5 vînători de munte şi batalionul 22 vînători de munte au distrus unităţile inamice care pătrunseseră în văile munţilor.

Vînători de munte, voi aţi îndeplinit în lupta voastră primul pas pentru reîntregirea Transilvaniei sfîşiată în 1940.

Prin vitejia şi dragostea voastră de ţară, voi cu toţii aţi oprit năvala inamică şi aţi asigurat forţelor aliate ieşirea din strîmtorile munţilor.

Vă aduc astăzi tuturora, de la general pînă la soldat, mulţumirile mele pentru nepreţuita contribuţie şi jertfa fiecăruia pentru izbînda de pînă acum.

Prima parte a misiunii noastre, care a fost şi cea mai grea, fiindcă am fost singuri, am încheiat-o victorios şi Neamul Românesc poate privi cu încredere spre zările luminoase ale împlinirii sfintei noastre dreptăţi".

★

În zona Vaşcău se desfăşura o activitate febrilă. Unităţile îşi luaseră dispozitivul ordonat.

Nu ştiu de ce, dar ne simţeam ca în prima zi de luptă. Fiecare îşi dădea seama că acest aliniament constituia şi baza de pornire la ofensiva la care urma să se treacă în curînd, pentru eliberarea ţinuturilor cotropite de duşmani.

În acest cadru general al concentrării forţelor române şi sovietice pentru trecerea la ofensivă, la 20 septembrie 1944, Divizia 337 de infanterie sovietică, străbătînd munţii Bihorului, a atins, cu capetele coloanei, localitatea Cîmpani.

Comandantul acestei mari unităţi sovietice a trimis un ofiţer de legătură la comandamentul Diviziei 3 munte. Ofiţerul foarte amabil, m-a rugat ca, împreună cu şeful de stat major, să fac o vizită la punctul de comandă al Diviziei 337 pentru a stabili de comun acord modalităţile de cooperare şi de trecere la acţiuni ofensive.

De la Criscior — unde era punctul de comandă al Diviziei 3 munte — pînă la Cîmpani nu era alt drum decît cel aflat imediat înapoia poziţiei noastre de avanposturi. Am aşteptat să se facă întuneric, ne-am suit în turismul diviziei şi am plecat.

Întrucît patrulele inamice erau foarte atente şi reacţionau la orice zgomot şi orice mişcare, şoferul mergea cu multă atenţie, folosind un drum de care. Deodată, un glonte, venind de undeva, a pătruns prin parbrizul maşinii şi, trecînd printre noi, şi-a continuat drumul. Aşa se mai întîmplă pe front... În astfel de situaţii trebuie să ai şi puţin noroc!

La punctul de comandă al diviziei sovietice am fost bine primiţi de către comandantul diviziei, colonelul Corobeţ. Tot timpul ne-a zîmbit, s-a întreţinut cu noi cordial. Era mic de statură, cu faţa rumenă, cu ochii ageri. Ne-a asigurat, de la început, că era încîntat că va lupta alături de noi. Îşi amintea că în 1916, fiind sublocotenent, a mai luptat alături de români în Moldova contra nemţilor şi păstra frumoase amintiri. În încheierea convorbirii, privitoare la acţiunile militare în care urma să cooperăm, a ţinut să-mi sublinieze: „Cred că şi de data aceasta colaborarea noastră va fi rodnică, vom învinge trupele fasciste!".

Apoi ne-a invitat la o gustare. Pe masă erau pregătite cîteva păhărele cu votcă. Alături, pe birou, era harta cu situaţia frontului. Am închinat cîte un pahar de votcă, urîndu-ne reciproc victorie. Reluînd discuţiile referitoare la apropiatele lupte, comandantul diviziei sovietice mi-a spus că şi el avea ordin să treacă la atac pentru recucerirea oraşului Beiuş, iar, ulterior, să participe la luptele de la Oradea. Ofensiva era prevăzută să fie dezlănţuită, pe întreg frontul, la data de 22 septembrie dimineaţa. Avînd în vedere viitoarea noastră conlucrare, colonelul Corobeţ m-a rugat să-i arăt pe hartă dispozitivul Diviziei 3 munte şi să-i dau unele informaţii şi sugestii, întrucît luptasem pe aceste locuri şi cunoşteam bine situaţia inamicului şi terenul.

La acea dată, dispozitivul diviziei mele era următorul: o grupare principală, de 4 batalioane şi 3 divizioane de aruncătoare grele, întărite cu un divizion de tunuri antitanc sovietic, şi divizionul de „Katiuşe", apăra poziţia dintre Şuşteu şi Sîrbeşti. Comanda o avea colonelul Ion Constantinescu. Mai înapoi, o altă grupare, de închidere a defileului Criscior, formată dintr-un batalion de vînători de munte şi un batalion de pionieri. În rezervă de divizie era batalionul 21 vînători de munte la Vaşcău.

Flancurile diviziei erau asigurate, la dreapta de batalionul fix „Codru" — la Băiţa, iar la stînga de un batalion din Regimentul 4 grăniceri — la cota 916 de pe Dealul Rontarului.

I-am propus ca atacul să se dea pe direcţia Lunca—Beiuş, avînd forţele principale la dreapta, pentru a putea învălui oraşul pe la nord-est.

— Față de această idee de manevră, cu care sînt întru-totul de acord, este necesar ca diviziile să atace succesiv, una după alta, pentru a asigura forța de pătrundere și continuitatea loviturii, completă colonelul Corobeț.

— Desigur ! Și eu sînt de acord cu propunerea dvs. Eu mai am de spus ceva în plus, deosebit de important pentru noi cei din Divizia 3 munte. În numele soldaților și ofițerilor acestei divizii vă propun ca în primul eșalon să atace vînătorii de munte, mai ales că orașul Beiuș este garnizoana lor de pace.

Mișcat de aceste cuvinte, comandantul diviziei sovietice mi-a strîns mîna, cu multă căldură, dorindu-mi succes.

Am trecut apoi la organizarea luptei, împreună cu șefii de stat major ai celor două divizii...

Ne-am luat rămas bun de la sovietici și ne-am înapoiat la comandamentul diviziei pentru a lua măsurile necesare în vederea ofensivei. Nu dispuneam decît de 24 ore... și se ridicau atîtea probleme în vederea ofensivei din 22 septembrie ! Atacul trebuia minuțios pregătit pentru a-i asigura reușita.

...Patrulele noastre de cercetare de pe tot frontul diviziei își intensificară acțiunile, pătrunzînd în Valea Neagră, la Măgura, la Pietroasa... În satul Lunca au fost semnalate patrule călări hortiste... Artileria inamică bombarda cu intermitență satele...

Pentru asigurarea flancurilor am dat ordin batalionului fix „Codru“ să disloce două companii la Băița și să împingă elementele de cercetare pe versantul de vest al Munților Bihor, iar batalionului de grăniceri să trimită și el o companie în localitatea Grajduri, pentru a face legătura cu trupele aliate la Desna.

Restudiind situația tactică am ajuns la concluzia că și dispozitivul de apărare, realizat în scopul închiderii defileului Crișului Negru, trebuia remaniat. Se impunea deci o nouă regrupare a forțelor diviziei în vederea trecerii în zorii zilei de 22 septembrie la ofensivă. Dar în ce idee trebuia făcută regruparea ?

Nu știu prin care ciudată asociație de idei, cînd mi-am pus această întrebare, mi-a venit în minte expresia „inamicul, focul și terenul“ pe care mi le întipărisem în memorie de pe băncile școlii de ofițeri de infanterie. Și-apoi, mai tîrziu, pînă în preajma celui de al doilea război mondial, la diferitele aplicații tactice de comandament, cum se numeau pe atunci, ori cu trupe, în zonele muntoase mai ales, căci o viață întreagă am fost vînător de munte, se spunea că trebuie ținut mereu seama de toate cele trei elemente, dar uneori prevalează unul sau altul dintre ele. Cum se prezentau ele în aceste momente ? Spre Beiuș conduceau distinct trei direcții. Pe care însă era cel mai nimerit să-mi axez forțele principale pentru ca în cel mai scurt timp, și cu cît mai puține pierderi, să-mi pot îndeplini misiunea ?

Cu ochii și pe hartă și la ofițerii din statul major al diviziei, pentru a prinde și de pe fețele lor vreo expresie de încuviințare a propunerilor mele sau de reținere ori de dezaprobare, am început să reflectez cu glas tare : o acțiune pe la sud-vest este limitată de Crișul Negru și de înălțimile adiacente impracticabile... La centru, comunicația Lunca—Beiuș poate fi oricînd blocată... Numai direcția Sîrbești—Nimoești—Răbăgani, adică aceea pe care se poate manevra Beiușul pe la nord-est, este cea mai indicată și mai favorizată de teren...

Snopul de priviri ale ofițerilor din statul major a confirmat că și ei întrevăzuseră tot această soluție. Am reluat cu ton de ordin : efortul (așa se spunea pe atunci loviturii principale) pe la est, cu învăluirea orașului Beiuș pe la nord-est.

În acest scop am constituit două grupări de atac : Gruparea colonel Cîrnu, cu batalioanele 11, 12, 22 vînători de munte plus divizionul 3 aruncătoare, urma să atace pe direcția Sîrbești—Nemoiești—Răbăgani, învăluind orașul Beiuș pe la nord-est ; Gruparea colonel Vagner, compusă din batalionul 21 și divizionul 9 aruncătoare, trebuia să se regrupeze în zona Lunca și să atace pe axul Lunca—Rieni—Sudrigiu—Beiuș ; în rezerva diviziei batalioanele 5 și 6 vînători de munte plus divizionul 1 artilerie care, după ce se regrupau în zona Sîrbești, urmau Gruparea colonel Cîrnu.

Regruparea forțelor pentru ofensivă trebuia să se efectueze urgent în noaptea de 21 spre 22 septembrie. Grupările noastre, arătate mai sus, trebuia să fie urmate de eșalonul de infanterie al Diviziei 337 sovietice.

Întreaga zi de 21 septembrie a fost consumată cu recunoașteri în teren, studii pe hartă, la care au participat ofi-

țeri români și sovietici. Împreună cu colonelul Corobeț am stabilit cooperarea unităților române cu cele sovietice. Am pus un accent deosebit pe pregătirea și sprijinul de artilerie. După terminarea recunoașterilor, comandanții și-au făcut invitații reciproce de a lua masa împreună, unde voia bună s-a făcut și mai mult simțită. La comandamentul Diviziei 3 munte a venit și colonelul Corobeț, care s-a simțit ca la el acasă.

După masă s-a trecut din nou la lucru. Pe timpul nopții am inspectat personal toate batalioanele care se găseau în primul eșalon de atac. Am discutat cu comandanții și cu ostașii în legătură cu atacul pentru eliberarea garnizoanei lor de pace, orașul Beiuș. Toți îmi răspundeau cu atîta hotărîre și încredere, încît speranțele mele se prefăcură în certitudine.

În ajunul ofensivei, forțele diviziei erau concentrate pe un spațiu restrîns, ca un buzdugan uriaș care urma să lovească necruțător pe dușman.

...În zorii zilei, vînătorii de munte au trecut la atac cu un avînt de nedescris. Inamicul a fost surprins, uluit. Nu se aștepta să trecem atît de repede la ofensivă — ne-au spus ulterior prizonierii capturați.

Vînătorii noștri de munte au spulberat, pur și simplu, elementele înaintate dușmane, au pătruns în poziții luînd cu asalt rezistențele întîlnite... Focul artileriei, al aruncătoarelor grele, al tunurilor antitanc și „Katiușei" era deosebit de precis, de eficace și masiv. Presiunea forțelor noastre era foarte puternică. Vînătorii de munte nu cunoșteau oboseala. Manevra se desfășura excelent amenințînd de moarte inamicul care încerca cu disperare să se salveze, retrăgîndu-se precipitat și dezorientat...

...Cînd vînătorii au depășit linia Drăgănești—Săliște—Beiuș energiile lor sporiseră. Folosind cu măiestrie acoperirile, continuau înaintarea impetuos. La ora prînzului primele coloane au ajuns la marginea de nord-est a orașului Beiuș. O concentrare masivă de foc de artilerie a distrus și ultimele rezistențe inamice... Cu strigăte nesfîrșite de „ura" vînătorii de munte au asaltat... În momentul pătrunderii trupelor române în Beiuș inamicul a minat podul cel mare, de piatră, pentru a-l arunca în aer. Atunci un curajos cetățean — Ion Chintea — înțelegînd ce importanță avea acel pod pentru trecerea trupelor noastre și chiar pentru oraș, cu riscul vieții sale s-a furișat, fără să-l simtă hortiștii, și a tăiat firele de legătură ale explozorului... Podul a fost salvat, înlesnind astfel înaintarea trupelor noastre.

Beiușul este din nou al nostru, pentru totdeauna! Vînătorii de munte și-au ținut cuvîntul, eliberînd orașul lor drag într-un iureș năvalnic, nelăsînd timp inamicului să-și mai poată organiza o nouă rezistență.

Populația, cu lacrimi de bucurie, a primit trupele noastre cu urale nesfîrșite, cu flori și calde îmbrățișări. Orașul Beiuș — garnizoana vînătorilor de munte — se poate mîndri cu fiii săi — atît militari cît și civili — care au constituit un tot în lupta pentru alungarea cotropitorilor.

După terminarea luptelor mulți tineri din oraș și din regiune au cerut comandanților de unități să fie primiți ca voluntari pentru a lupta împotriva hitleriștilor.

De la Beiuș vînătorii de munte și-au luat zborul, pe un alt drum eroic, spre Crișul Repede, imediat vest de Oradea...

V. URMĂRIRE VIJELIOASĂ

După eliberarea Beiușului am trecut la urmărirea inamicului spre Oradea. Faptele le voi nara și eu aproape tot în ritmul acestei forme de luptă. În cadru mare, Divizia 3 munte coopera cu diviziile Corpului 33 sovietic. În afară de greutățile terenului am început să dăm și peste noi rezistențe puternice, inamice. Primele le-am întîmpinat pe Dealul Zăcătoarea și Pönteskö.

Grupările noastre au atacat din mișcare, au cucerit Dealul Zăcătoarea și au intrat în satul Drăgoteni în ziua de 23 septembrie. Inamicul însă, a dezlănțuit un contraatac puternic sprijinit de tancuri, reușind să recucerească Dealul Zăcătoarea.

Batalionul 12, împreună cu un batalion sovietic, a atacat din nou Dealul Zăcătoarea și, după o luptă scurtă, a pătruns iar în poziția inamicului, unde s-a angajat în lupte la baionetă. Dușmanul a fost dat afară din poziție, lăsînd pe teren mulți morți și răniți. Comandantul batalionului hortist s-a sinucis.

Între timp s-a pus problema ca Divizia 3 munte să treacă în rezervă, la dispoziția comandamentului Armatei 1 române spre a fi folosită în altă zonă.

Datorită însă faptului că inamicul trebuia urmărit rapid și fără încetare, regruparea diviziei ar fi însemnat să dea posibilitatea dușmanului să-și organizeze noi rezistențe și să întîrzie sau chiar să oprească înaintarea trupelor sovietice. Ca urmare, Corpul 33 sovietic a intervenit la comandamentul Armatei 1 române, solicitînd ca Divizia 3 munte să fie lăsată să acționeze în continuare alături de diviziile sovietice.

În consecință, Divizia 3 munte a continuat urmărirea pe direcția generală : Beiuș—Leș—Tarian, în strînsă legătură

cu Divizia 337 sovietică, avînd următorul dispozitiv : Gruparea colonel Cîrnu pe direcția Pocola—Ginta—Mociar ; Gruparea maior Clăianu pe direcția Pocola—Șoimi—Rîpa—Miersig. Luîndu-și permanent măsuri de acoperire a flancurilor proprii grupările au învăluit cu îndrăzneală rezistențele dușmane lăsînd rezervelor sarcina de a curăți localitățile.

Batalionul 5 vînători de munte, avangarda uneia din grupări, la intrarea în localitatea Petid, s-a angajat serios în luptă cu inamicul. Bucurîndu-se și de sprijinul populației a atacat pe neașteptate prin partea de vest a satului unde se aflau trupe hortiste. Dușmanul a fost înfrînt. S-au capturat mult material de război și 165 de prizonieri printre care un căpitan și doi sublocotenenți.

O altă acțiune mai importantă a avut loc la Tinca unde hortiștii rămăseseră ascunși în sat. Aceștia au întins o cursă unui batalion sovietic reușind să-l încercuiască.

Ostașii sovietici nu s-au dat bătuți și au organizat repede o apărare arici", au pus stăpînire pe unele clădiri mai importante și au continuat lupta cu toată hotărîrea.

Comandamentul Corpului 33 armată sovietic mi-a comunicat telefonic situația grea în care se afla acel batalion, rugîndu-mă să intervin cît mai repede în ajutorul ostașilor sovietici.

Am comunicat imediat batalionului 21 vînători de munte — Gruparea colonel Vagner — să sară în ajutorul tovarășilor de luptă sovietici. Fiind și eu la acea grupare am ordonat ca ostașii ce urmau să plece la Tinca să fie îmbarcați în căruțe. Le-am arătat importanța misiunii. N-a fost nevoie de prea multe cuvinte. Vînătorii au înțeles și au pornit la trap... Au intrat în sat ca o vijelie trăgînd din mers, au nimicit primele rezistențe din partea de vest a localității și au început atacul casă cu casă. Focul inamicului era foarte periculos. Hortiștii scoseseră țiglele de la acoperișurile mai multor case și trăgeau precis de-a lungul străzilor.

Vînătorii de munte români au izbutit să se strecoare cu dibăcie și neînfricare prin grădini, prin curți, pe sub streșini. Cu ajutorul aruncătoarelor de mine de 60 mm, al bunilor trăgători și al grenadelor au nimicit, rînd pe rînd, pe fasciștii aflați în podurile caselor. Cei care au rămas în viață au fost luați prizonieri. Ostașii români și sovietici s-au

îmbrățișat și au pornit mai departe în urmărirea inamicului.

Un exemplu asemănător s-a petrecut și în satul Căoajd. Și acolo era să cadă pradă unei ambuscade inamice un ofițer sovietic, locotenentul Ivan Alizarenko. Văzînd pericolul la care era expus ofițerul sovietic, sublocotenentul român, Valeriu Cojocaru, aflîndu-se cu plutonul său în misiune de cercetare de luptă, s-a avîntat în fruntea cîtorva ostași asupra inamicului care, dintr-o curte, se pregătea să se arunce prin surprindere asupra lui Alizarenko. Ofițerul român, dintr-un foc bine ochit, a doborît pe primul inamic, care îndreptase pistolul-mitralieră asupra ofițerului sovietic, salvîndu-i astfel viața. În același timp însă un foc năprasnic de automat l-a lovit mortal pe sublocotenentul Cojocaru.

Ca semn de adîncă prietenie și prețuire, ofițerul sovietic l-a înmormîntat pe Cojocaru la marginea satului. În timpul înmormîntării, ofițerul sovietic, împreună cu subunitatea sa, i-au dat onorul militar prin salve de foc.

Acest episod a întărit și mai mult frăția de arme cu ostașii sovietici.

...Batalionul 12 vînători de munte continuînd cu îndrăzneală înaintarea spre Cefa a împrăștiat o subunitate din Regimentul 20 honvezi și, după două ore de luptă, a capturat 216 prizonieri. A doua zi a continuat urmărirea, în același dispozitiv, înfrîngînd rezistențele de la Păușa, iar către seară au atins marginea satului Leș. Pînă aici urmărirea a continuat într-un ritm deosebit de rapid, deși condițiile atmosferice se schimbaseră — ploua încontinuu, drumurile au devenit aproape impracticabile, fără să mai vorbim de podurile care fuseseră distruse de inamic în retragere. În realizarea totuși a ritmului destul de înalt și executarea unor succesive acțiuni manevriere care-l obligau pe dușman să dea lupta, pripit și îngrozit, un rol important l-au avut cei doi comandanți de grupări, colonelul Gheorghe Cîrnu și maiorul Ion Clăianu, care, bravînd orice pericol, prin acțiuni îndrăznețe, cum au fost cele de la Cefa și Berechiu, au împiedicat pe inamic să-și organizeze o apărare mai îndelungată.

Mai grea a fost însă lupta de la Leș întrucît aici existau lucrări genistice importante, iar rețeaua de cuiburi de foc

era continuă. Fără îndoială că inamicul își pusese multe speranțe în acest important punct unde converg comunicațiile dinspre Oradea și Salonta. Cu toate acestea și localitatea Leș a fost cucerită de bravii vînători de munte din batalionul 11, cei care se acoperiseră de glorie și în luptele de la Beiuș, Pocola, Răbăgani.

Vînătorii din batalionul 11 au acționat sub comanda locotenent-colonelului Vasile Costin, care a cerut să i se permită să cucerească cu vînătorii săi această localitate. Printr-o manevră iscusită, vînătorii au intrat prin partea de sud a satului, acolo unde se așteptau mai puțin horthiștii. Luptele au devenit extrem de crîncene în centrul localității unde inamicul dădea contraatac după contraatac. Vînătorii, cu mult calm, bine adăpostiți și buni trăgători, au produs inamicului pierderi mari silindu-l pînă la urmă să fugă din localitate. Batalionul 11 vînători de munte a repurtat o frumoasă victorie. Inamicul a lăsat pe teren mulți morți și răniți. Au fost capturați 70 prizonieri, un mare număr de biciclete, două autoturisme, trei motociclete și mult armament automat. Cei 70 de horthiști veniseră în grabă pe biciclete în ajutorul celor din sat care erau decimați de vînătorii de munte. N-au mai avut norocul să intre în luptă ci doar să scape cu viață ca prizonieri la români.

Un eveniment semnificativ s-a petrecut cînd batalionul de moți 5 vînători de munte „Avram Iancu" a trecut primul granița vremelnică, trasată nedrept prin odiosul dictat de la Viena. Cum au ajuns acolo, ostașii au scos bornele cu lopețile și paturile armelor, după care le-au aruncat. Unul dintre moți, cu glas de tunet a strigat : „S-o dus granița lui Hitler ! A noastră-i dincolo de Oradea !..." La aceste cuvinte, ostașii au izbucnit în urale nesfîrșite reluînd viguros înaintarea spre hotarul cel adevărat. Și la Miersig, și la Păușa, și la Leș bornele au fost scoase și călcate în picioare.

La intrarea în comuna Bicaciu, populația i-a întîmpinat pe vînătorii de munte cu flori, foarte multe flori, cu pîine caldă și bucate de tot felul. Mulți locuitori plîngeau de bucuria revederii ostașilor români. În alte comune eliberate, cetățenii au întîmpinat ostașii români cu drapele trico-

lore româneşti pe care le păstraseră cu sfinţenie timp de 4 ani. Nădejdea lor că vor fi eliberaţi se îndeplinise, reveniseră iarăşi la sînul patriei mame — România.

Între timp am fost informaţi că Divizia 337 infanterie sovietică ar fi pătruns în Oradea, iar că Divizia „Tudor Vladimirescu" înainta din direcţia Hidişeul de Jos tot spre Oradea.

După acţiunile de la Leş şi de la Tinca am pus la dispoziţia grupărilor cîte o companie de pionieri pentru a le uşura în înlăturarea obstacolelor şi amenajarea drumurilor.

Grupările au continuat urmărirea fără a ţine seama de oboseală... După două zile au atins Crişul Repede, la vest, de Oradea, pe aliniamentul Sîntandrei — Gara Toboliu—Roit. Atît de vijelioasă a fost înaintarea vînătorilor de munte, cu toate drumurile grele, mocirloase, încît la Berechiu Gruparea maior Clăianu a surprins, şi dat peste cap, un întreg batalion inamic, luînd 214 prizonieri între care şi doi ofiţeri. În acelaşi timp, Gruparea colonel Cîrnu a capturat, şi ea, la Cefa o companie inamică cu tot materialul de luptă.

Pentru un timp scurt se impunea trecerea la apărare pe Crişul Repede, ceea ce reclama o nouă regrupare, un nou dispozitiv. În acest spirit am constituit tot două grupări doar cu oarecari modificări faţă de zilele precedente : Gruparea colonel Constantinescu — comandantul secund al diviziei — din batalioanele 11, 12, 22 şi 5 vînători de munte plus divizioanele 1 tunuri munte şi 3 obuziere — avea misiunea să apere sectorul Sîntandrei — Toboliu, ambele inclusiv ; Gruparea maior Clăianu — din batalionul 6 vînători munte plus una baterie artilerie — a ocupat o poziţie pe satul Roit, făcînd legătura la Girişul de Criş şi la Sînnicolau cu sovieticii. Detaşamentul locotenent-colonel Vagner. constituit din batalionul 21 vînători de munte şi din divizionul 9 aruncătoare, a primit ordin să se deplaseze în localitatea Leş, în măsură a interveni fie spre Sîntandrei, fie spre Toboliu.

Pînă la căderea serii grupările au reuşit să realizeze dispozitivul ordonat şi să se organizeze la teren.

Punctul de comandă al diviziei l-am stabilit la Leş.

La dreapta Diviziei 3 munte acţionau Divizia „Tudor Vladimirescu" şi Divizia 337 sovietică. Acestea erau marile unităţi care au pătruns în Oradea.

*

Ajungînd prin lupte de pe Crişul Negru, din zona Vaşcău pe Crişul Repede, în zona Oradea — distanţă de aproape 80—90 km — apreciez în primul rînd, ritmul rapid al acţiunilor cu toate greutăţile pe care le întîmpinase din cauza vremii, a drumurilor impracticabile. Vînătorii de munte, ostaşi tineri în general, realizaseră etape de aproape 20 km în luptă pe zi, dovedind calităţi fizice deosebite şi un elan cu adevărat tineresc.

Urmărirea vijelioasă a vînătorilor de munte a dezorganizat, fără încetare, apărarea inamicului. Numai în cîteva zile am luat aproape 2 000 de prizonieri. La aceasta trebuie adăugate pierderile grele în morţi şi răniţi plus materialul de război. Şi să nu se uite că luptaserăm împotriva a două divizii hortiste.

VI. ÎN VÎLTOAREA LUPTELOR DE LA ORADEA

Forțele principale ale Diviziei 3 munte erau stăpîne pe malul de sud al Crișului Repede între Oradea și confluența acestui rîu cu canalul Felfögö.

Colonelul Ion Constantinescu, de felul său tăcut și gînditor, era în acea zi mai vesel, avînd și chef de vorbă. Printre altele îmi spuse glumind :

— Domnule general aici n-o să mai avem de furcă cu tancurile... Intră sigur la apă !...

— Ai și tu dreptate, dar să nu te mire, dacă s-ar putea întîmpla și invers. Pentru că ai văzut că războiul are și ciudățeniile lui, mai ales cînd nu prea ești bine informat asupra inamicului...

— Adică să ne dea el peste cap, cînd avem în față un astfel de obstacol ?

— Dar ce, un rîu trebuie neapărat forțat numai într-un anumit punct sau anumită fîșie de teren ?... Nu poți aici, încerci dincolo, și așa mai departe...

— Și asta-i posibil... Încep să vă înțeleg ce vreți să spuneți.

După ce am mai mers cîteva zeci de metri și ne-am mai „disputat" pe idei tactice, am ajuns și la ferma Ferdinand unde era punctul de observare al Grupării lui Constantinescu. De acolo vedeam mai bine dispozitivul diviziei, bine prins de buclele Crișului Repede, la vest de Oradea, ca și cum rîul, înfrățit cu vînătorii de munte, ar fi format unul și același obstacol în calea dușmanului. Adîncimea cursului de apă era de peste 1,50 m.

La flancul drept al Diviziei 3 munte se contura Dealul Viilor, la poalele căruia se află Oradea, unde, după o știre neconfirmată, ar fi intrat, după cum am mai menționat, Diviziile „Tudor Vladimirescu" și 337 sovietică...

— Trebuie să împingi cît mai repede recunoașteri la flancuri, i-am spus lui Constantinescu... Rîul este acum, ia aminte, un prieten bun — un obstacol — dar flancurile noastre impun multă atenție ; la flancuri sîntem deocamdată vulnerabili. Să ții o permanentă legătură și cu detașamentele Clăianu și Vagner...

În timp ce discutam, inamicul executa trageri intermitente de artilerie asupra localităților Tarian și Girișul de Criș.

Tot atunci batalioanele 11 și 12 îmi raportau telefonic că dușmanul a trimis recunoașteri puternice peste rîu, în sectoarele lor, dar toate au fost respinse.

De la punctul de observare al diviziei, aflat la nord-vest de Leș, căpitanul Aurel Lupescu îmi raporta că forțe inamice, concentrate la flancul stîng al Diviziei 3 munte, în zona Bérékböszörmen—Körösszeg au trecut la atac și au ocupat localitatea Harșani.

M-am uitat repede pe hartă și i-am arătat colonelului Constantinescu :

— Vezi că n-o să ai prea multă liniște nici aici... Harșanii se află chiar în coasta noastră !... Batalionul 11 să ocupe imediat gara Toboliu !

Apoi am luat legătura cu detașamentul maior Clăianu, de la Roit, și i-am ordonat ca batalionul 6 să împingă de îndată recunoașteri spre Harșani. Concomitent am ordonat și căpitanului Lupescu să transmită batalionului 21 misiunea de a intercepta cu o companie comunicația dinspre Salonta ; restul batalionului să se deplaseze la Chișirid în măsură să intervină fie spre Nojorid, fie spre ferma Ferdinand.

După cum se vede mă surprinsese o serie de evenimente care trebuia să-mi dea de gîndit. Un fel de preludiu s-ar putea spune că l-a constituit însăși discuția cu Constantinescu. Bine a fost că, aflîndu-mă la gruparea lui, am avut posibilitatea să văd terenul spre Oradea și, în același timp, să dispun de transmisiunile cu fir prin care mi-au parvenit informații importante, dar și prin intermediul cărora am și putut transmite ordinele de urgență.

Am lăsat pe colonelul Constantinescu să ia măsurile necesare pentru siguranța flancului drept, spre Oradea, și m-am înapoiat la punctul de comandă al diviziei, la Leș.

Aici m-a întîmpinat ofiţerul de legătură al Corpului 33 sovietic, căpitanul Berechet, care m-a informat că se aşteaptă declanşarea unei ofensive inamice pe două direcţii : una spre Oradea, alta spre Salonta. Se cerea deci întărirea poziţiei şi intensificarea cercetărilor de luptă.

Pînă la căderea serii, Gruparea colonel Constantinescu ocupase gara Toboliu, făcuse legătura la stînga cu Detaşamentul maior Clăianu, iar la dreapta trimisese compania de cercetare a batalionului 11, de la Sîntandrei, spre Oradea pentru a ajunge la calea ferată.

Totodată detaşamentul locotenet-colonel Vagner ocupase poziţia ordonată, la Chişirid, şi făcuse legătura cu Regimentul 1 din Divizia „Tudor Vladimirescu" la Nojorid.

Prin măsurile pe care le luasem la flancuri şi prin faptul că în faţă Crişul Repede era un obstacol apreciabil aşteptam cu calm atacul inamic.

Întrucît însă ultimele informaţii m-au cam îngrijorat asupra situaţiei de la Oradea am mutat postul de comandă al diviziei mai spre sud, la Miersig.

Pe timpul nopţii, cercetarea adversarului a fost deosebit de activă. Către orele 3 inamicul a executat şi două atacuri mai puternice pe care însă vînătorii le-au respins. Fasciştii au făcut drumul înapoi prin apă atît la Tarian, cît şi la Girişul de Criş.

★

...Abia se luminase de ziuă şi, în dreapta noastră, în fîşiile de apărare ale Diviziei „Tudor Vladimirescu" şi Diviziei 337 sovietice se auzi un infernal bombardament de artilerie. În acelaşi timp văzduhul se umplu cu avioane germane care atacau în picaj, amplificînd astfel vuietul cîmpului de luptă...

Am fost şi eu îndată informat că forţe puternice hitleriste şi hortiste, sprijinite de multă artilerie, de numeroase tancuri şi avioane, au trecut la o ofensivă de mare amploare, în zona Oradea.

...Ostaşii Diviziilor „Tudor Vladimirescu" şi 337 sovietică ţineau piept cu multă dîrzenie puhoiului vrăjmaş. Mulţi ostaşi români şi sovietici au căzut în aceste lupte sîngeroase.

În fruntea vitejilor din Regimentul 2 a căzut ca un erou, însuşi comandantul regimentului, locotenent-colonelul Ion Gh. Buzoianu... Şeful de stat major al Diviziei „Tudor Vladimirescu", colonelul Teclu Iacob a fost grav rănit... Presiunea forţelor germane creştea vertiginos. Regimentele Diviziei „Tudor Vladimirescu" au fost silite să se replieze spre zona păduroasă. Lupta se ducea acum la nord de localităţile Chişirid, Apateu, Păuşa, Cordău.

Alte unităţi inamice, însoţite de tancuri grele şi mijlocii, atacară stînga poziţiei Diviziei „Tudor Vladimirescu" reuşind să rupă şi acel aliniament de apărare şi să pătrundă spre Rontău, Hidişelul de Sus şi Hidişelul de Jos.

Faţă de această situaţie, pericolul la flancul meu drept creştea mereu, iar ameninţarea de la stînga, de la Harşani, se pronunţa tot mai ameninţător. În permanenţă aveam legătură cu unităţile de vînători care se găseau la extremităţile fîşiei apărate de divizie.

Gruparea colonel Constantinescu, pe malul Crişului Repede, îngloba satele Sîntandrei, Tarian, Girişul de Criş, gara Toboliu ; deci frontal situaţia neschimbată. Nici un atac inamic nu se produsese acolo... Detaşamentul maior Clăianu a lăsat o companie în localitatea Roit, iar cu restul s-a deplasat spre est, la ferma Ferdinand, pentru a organiza o poziţie de apărare pe şoseaua Oradea—Leş şi la podurile de peste canalul Felfögö... Detaşamentul locotenent-colonelului Vagner, aflat la Chişirid, raporta că vîrfurile de atac inamice moto mecanizate au pătruns în Nojorid, respingînd o subunitate de cercetare de-a noastră... Batalionul 21 s-a angajat în luptă cu unităţile inamice la Chişirid... Legătura era ruptă... La flancul drept al diviziei se auzea bubuitul tunurilor din ce în ce mai insistent...

Concluzia imediată şi întemeiată era : la centru nici o schimbare ; la stînga un pericol în devenire, dar nu atît de alarmant ; în schimb se conturează o gravă ameninţare la flancul drept... toată atenţia în acea parte !

Pentru a-mi da seama cît mai clar de situaţia existentă la punctul de joncţiune al Diviziei 3 munte cu Divizia „Tudor Vladimirescu" am trimis acolo cu o motocicletă cu ataş pe căpitanul Lupescu şi sublocotenetul Păsărică (de la compania de transmisiuni). Au mers pe comunicaţia

Miersig spre Oradea atît cît a fost posibil. Ajungînd la o răscruce de drumuri au oprit motocicleta, au ascuns-o în porumbişte. Focurile inamice se proiectau atît spre flancul drept al Diviziei 3 munte, cît şi spre flancul stîng al Diviziei „Tudor Vladimirescu". Este interesant de reţinut, din propriile amintiri ale căpitanului Lupescu, cum au reacţionat cei doi ofiţeri :

— Ce facem Păsărică ? l-am întrebat pe sublocotenent. Totul este pustiu pe aici... Nici o ţipenie de om... Parcă i-a înghiţit pe toţi pămîntul. Numai zgomot de luptă... Acum vezi bine că sînt două drumuri... Cine merge înainte ?... Cine merge la dreapta ?... Tu eşti mai tînăr. Te las să-ţi alegi drumul...

— Domnule căpitan eu merg la dreapta, îmi răspunse Păsărică.

Bine ! Atunci, eu merg înainte. Fii atent, foarte atent, mergem cu mare precauţie. Trebuie să fim cu ochii în patru, să vedem noi primii pe inamic. Dacă ne vede el întîi, sîntem pierduţi şi, în loc să aducem folos diviziei, îi vom produce pierderi... Vom căuta să luăm legătura cu ai noştri, după care ne vom întoarce în acest punct şi ne vom deplasa cu motocicleta înapoi la Miersig. Pînă atunci motociclistul rămîne aici ascuns. Ne-am strîns mîna şi am plecat fiecare pe drumul ales...

Eu am părăsit comunicaţia, am intrat în acoperiri, am înaintat cîţiva kilometri, am dat de calea ferată ce duce spre Oradea. De acolo iar am mai avansat cu multă atenţie, nevăzut, pînă cînd am dat de o companie din batalionul 21, care luptase la Nojorid şi care ocupa în acel moment o nouă poziţie. Aici era ultima unitate de la flancul drept al Diviziei 3 munte. Am chemat pe comandantul de pluton şi i-am ordonat să raporteze imediat comandantului batalionului să fie atent în permanenţă la dreapta întrucît în acea parte nu mai avea pe nimeni.

Dar ce s-a întîmplat cu sublocotenentul Păsărică ?

Tînărul ofiţer de transmisiuni a respectat indicaţiile pe care i le-am dat. A mers ascuns prin porumbişte aproape o jumătate de oră fără a întîlni pe nimeni. Se auzeau exploziile obuzelor de artilerie din ce în ce mai aproape. Sus, în văzduh, era prăpăd. Avioane germane se roteau, cădeau apoi în picaj, bombardau trupele noastre...

La un moment dat, obosit de atîta mers şi din cauză că înainta cu multă atenţie, s-a oprit puţin într-o viroagă să se odihnească, fiind ferit de focurile inamicului.

Nu şi-a şters bine năduşeala de pe frunte cînd dinapoia sa au apărut 3 tancuri germane ce se îndreptau spre sud-est. Apoi alte 5 tancuri... şi alte tancuri...

Păsărică a rămas încremenit, mai ales cînd a văzut că dintr-un tanc s-a ridicat un ofiţer care a început să transmită la un post de radio. Păsărică şi-a dat seama că ofiţerul german făcea legătura cu aviaţia care bombarda. Nemţii nu l-au observat pe Păsărică fiind ascuns în nişte mărăcini.

Păsărică a stat cît a stat, după care s-a strecurat prin mărăcini şi a urmat drumul pe care a venit pînă la răscrucea de drumuri...

Cînd m-a zărit mi-a spus :

— Era să nu vă mai văd niciodată ! Am căzut chiar în zona atacului. Unităţile Diviziei „Tudor Vladimirescu" luptă din greu în retragere. După aspectul luptei frontul pare să fie la păduri. Acolo, în zona păduroasă, cred că inamicul nu mai poate pătrunde.

Apoi mi-a istorisit pe scurt cele arătate mai înainte. Fără să mai stau pe gînduri ne-am suit în motocicletă înapoindu-ne la postul de comandă, la Miersig, unde am raportat situaţia de la flancul drept al diviziei...

În timp ce căpitanul Lupescu şi sublocotenetul Păsărică se străduiau să afle ce se întîmpla la dreapta diviziei, comandantul Corpului 33 sovietic, generalul Semionov, a cerut să-i trimit la postul său de comandă pe şeful de stat major — maiorul Anton Jitariu — pentru a primi situaţia tactică de ansamblu a corpului de armată, în cadrul căruia acţiona şi Divizia 3 munte. Nu m-a chemat pe mine, apreciind că în acele clipe mai importantă era prezenţa mea în fruntea diviziei. La scurt timp s-a întors şi şeful de stat major. Din partea generalului Semionov mi-a transmis :

„...Forţe inamice superioare de infanterie, de tancuri şi de aviaţie au obligat Diviziile „Tudor Vladimirescu" şi 337 sovietică să se retragă în zona pădurilor Sauşeu — Mierlău. La stînga, în zona Salonta, situaţia este neclară

și periculoasă. În aceste condiții Divizia 3 munte română este aproape încercuită !"

Maiorul Jitariu, cu un calm imperturbabil, îmi arătă și pe hartă situația. El îmi spunea că generalul Semionov și vedea Divizia 3 munte încercuită.

Era într-adevăr o situație extraordinar de grea. Fiecare clipă era prețioasă. Trebuia să luăm cît mai repede măsurile cele mai potrivite, mai înainte ca inamicul să închidă cercul în jurul diviziei noastre. În astfel de împrejurări mintea unui comandant este suprasolicitată :

...Cum ?... Cînd ?... În ce fel ?... Dacă inamicul mă devansează și rămîn încercuit, cum voi acționa ? Cît timp și cum voi putea rezista în încercuire ? Dar, deocamdată el n-a reușit să închidă cercul... La dreapta este aproape închis... La stînga însă am mai mult spațiu de manevră, inamicul încă nu a conturat învăluirea de flanc și spate. Înapoi am deci o trecere liberă, neinterceptată de dușman...

Gîndurile, presupunerile relatate cred că mi-au populat atunci capul doar cîteva secunde, care au fost suficiente pentru a-mi crea o privire sinoptică asupra ansamblului tactic și, în consecință, a lua măsurile corespunzătoare.

În primul rînd se impunea trecerea la o repliere cît mai neobservată și mai nesimțită de inamic... Dar cum puteam transmite urgent un asemenea ordin ?

Sigur că prin radio. Dar tocmai atunci comandantul stației mi-a raportat că de o oră nu mai avea legătura cu Gruparea colonel Constantinescu. Acolo luptau patru batalioane de vînători de munte și două divizioane de artilerie. Și totuși situația diviziei depindea de acest ordin. Cum puteam lua legătura cu colonelul Constantinescu ? Nu mai era timp de pierdut. Trebuia trimis rapid ordinul prin alte mijloace. În acel moment sosi și căpitanul Lupescu, îngrijorat și el că nu mai avea legătura cu Gruparea colonel Constantinescu.

— Domnule general, legătura radio cu Gruparea colonel Constantinescu nu se mai poate efectua. Bruiajul este foarte dens. Dați-mi ordinul său-l duc eu colonelului Constantinescu. Îi voi transmite toate indicațiile dvs. cu privire la regruparea în zona Husasăul de Tinca—Gurbediu—Căuașd—Ianoșda...

I-am mulțumit ofițerului pentru abnegația lui. I-am dat apoi cel mai bun motociclist și cel mai îndrăzneț sergent din escadronul de vînători călări.

Acest „echipaj", pe o motocicletă cu ataș, avînd automate și grenade, trebuia să meargă pe drumul cel mai scurt. Acesta nu putea fi altul decît cel de pe direcția Bicaciu—Gepiu, continuat cu traversarea căii ferate Salonta—Oradea spre punctul de comandă al colonelului Constantinescu.

Cum a fost îndeplinită această misiune vom afla din aducerile aminte ale căpitanului Aureliu Lupescu :

„Motociclistul nu se uita decît înainte. Ceilalți doi — eu și sergentul de cavalerie — ne roteam ochii în toate părțile. Orice ambuscadă era posibilă. Eram uimit că drumul pe care mersesem cu cîteva zile în urmă, acum era pustiu. În satele prin care trecusem, casele aveau obloanele trase și nu se mai zărea nimeni pe drum. Se părea că și populația era la curent cu situația grea din această parte a frontului... Motociclistul mîna cu toată viteza. Indicatorul arăta peste 100 km pe oră. Am trecut fulgerător prin Gepiu pînă am ajuns la calea ferată. Din mers am văzut, la o oarecare depărtare în fața noastră, lîngă o fîntînă, un grup de oameni. Motociclistul și-a micșorat viteza... Cine putea să fie ?... Automatele noastre erau gata... Grenadele pregătite...

...Orice va fi, mergem înainte ! Ne-am apropiat, i-am identificat, erau de-ai noștri. Așa am ajuns la punctul de comandă al colonelului Constantinescu.

Aplecat asupra hărții, privea îngrijorat punctul unde era marcat vîrful de atac inamic care ajunsese la Nojorid, amenințînd flancul și spatele grupării ; ca să nu mai vorbim de Salonta și Harșani dinspre care înaintau alte forțe dușmane... Situația era gravă. Iar în cazul cînd s-ar fi pronunțat un atac dușman și pe direcțiile Nojorid—Leș și Harșani—Sînnicolau, inamicul ar fi putut să cadă în spatele diviziei completînd încercuirea. Și o astfel de situație era posibilă deoarece forțele de care dispunea inamicul erau numeroase.

Acestea au fost concluziile pe care comandantul grupării și le exprimase, în așa fel ca să le pot auzi și eu.

Revederea mea cu colonelul Constantinescu și concluziile din fața hărții dacă au consumat unul sau două minute. Nu i-am raportat dintr-o dată ordinul cu care venisem, deoarece am găsit că era foarte nimerit prilejul cînd însuși comandantul grupării ajunsese la concluzia că exista o situație mai mult decît critică.

Numai după aceea m-am încumetat și i-am spus:

— V-am adus ordinul de la comandant. Trebuie să pornim imediat către Oradea. Dar pînă atunci să discutăm unele probleme „tehnice" transmise de statul major al diviziei...

— Mergem și la Oradea îmi răspunse colonelul Constantinescu. Apoi, înțelegînd că era vorba despre altceva, desigur confidențial, s-a ridicat și a ieșit cu mine afară.

— Domnule colonel, este necesar să ne repliem începînd chiar din acest moment, pînă ce inamicul nu prinde de veste și nu pornește atacul. Mai aveți liber numai drumul pe care am reușit să mă strecor eu. Nu trebuie să pierdeți nici un moment. Unitățile care sînt disponibile să înceapă, chiar acum, retragerea, iar în cazul cînd găsesc calea închisă, să atace fără ezitare și să-și croiască drum spre divizie. Altă soluție nu există! Domnul general comandant vă așteaptă cu toată gruparea în zona ordonată!

Colonelul Constantinescu — comandant încercat în luptă — n-a trădat nici un pic de neliniște. A privit o dată, departe spre Crișul Repede, unde erau vînătorii de munte, apoi spre Oradea. S-a întors, m-a bătut pe umăr prietenește, spunîndu-mi hotărît:

— Transmite-i domnului general că voi îndeplini întocmai ordinul! N-o să ne încercuiască inamicul! Pînă diseară batalioanele vor fi în zona ordonată! Încep retragerea imediat! Ai grijă în ce privește drumul pe care ai să te înapoiezi și care nu este exclus ca la această oră să fie ocupat. Ar fi bine dacă comandamentul diviziei va fi luat deja măsura să-l deblocheze...

I-am raportat că divizia a și trimis o unitate din rezervă pentru a păstra acest drum.

Între timp legătura radio dintre divizie și Gruparea colonel Constantinescu s-a restabilit... Comandantul diviziei se interesa dacă eu ajunsesem cu bine la grupare. Prin colonelul Constantinescu mi-a transmis să mă înapoiez

urgent la comandament tot prin Gepiu, drumul fiindu-mi asigurat prin grija diviziei.

Situația tactică se schimba de la oră la oră. Problema nr. 1 a diviziei era *replierea*. Să rupi lupta și să te retragi în plină zi nu era chiar atît de simplu, în special în situația în care se afla Divizia 3 munte. Și totuși iată cum a început acțiunea la Gruparea colonel Constantinescu. Acest eminent ofițer și-a dovedit din plin măiestria reușind să organizeze rapid și să conducă cu calm și suplețe replierea unităților sale nu numai în contact cu inamicul dar și amenințat la ambele flancuri și spate.

El s-a deplasat în grabă la comandanții de batalioane cei mai apropiați, i-a informat despre situație și le-a ordonat să înceapă retragerea lăsînd în contact acele elemente care aveau posibilitatea să folosească din plin acoperirile. Concomitent a luat măsuri de menținere a unei strînse și permanente legături între subunități în timpul replierii. Le-a fixat și conduita: repliere fără întrerupere pînă în zona de regrupare. Oprirea nu era admisă decît la nevoie, luptînd pe poziții succesive.

S-a deplasat și la flancul drept al diviziei unde a luat legătură cu locotenent-colonelul Vasile Costin, comandantul batalionului 11 vînători de munte, căruia i-a ordonat: „Vei face față unui atac dușman îndreptat asupra flancului diviziei și îți vei întări rezerva pe care o vei eșalona și la dreapta dispozitivului. În cazul cînd inamicul va ataca mai la sud, atunci va interveni batalionul 6 vînători de munte spre a face față acestui atac. Îi voi trimite și lui acest ordin. Batalionul 6 va ține o permanentă legătură cu batalionul tău. După felul cum te-ai comportat pînă acum, dovedind curaj și pricepere, sînt convins că vei asigura flancul grupării pînă se va termina acțiunea"...

În același timp, la dreapta diviziei, dincolo de calea ferată Salonta—Oradea, a găsit doi ofițeri din Divizia „Tudor Vladimirescu" care l-au informat că unitățile lor au fost respinse în urma atacului puternic de la Oradea și se retrăgeau luptînd spre păduri unde se vor organiza și opri înaintarea inamicului.

După ce și-a luat măsurile necesare de siguranță la flancul drept, de unde era posibil un atac puternic, colonelul Constantinescu s-a înapoiat la punctul său de co-

mandă în apropierea fermei Ferdinand. Acolo îl aştepta maiorul Clăianu, comandantul batalionului 6, pe care l-a pus la curent cu situaţia şi i-a precizat să fie în măsură să intervină prin contraatac sau apărare în caz că inamicul ar relua acţiunea în spatele grupării. I-a mai ordonat să trimită recunoaşteri spre est, în direcţia Leş—Nojorid, menţinînd o strînsă legătură cu batalionul 11.

S-a deplasat apoi la un punct în apropierea batalioanelor din primul eşalon, orientînd pe comandanţii respectivi asupra retragerii, stabilindu-le zona de retragere la Ianoşda—Gurbediu—Husasău de Tinca.

Retragerea a început imediat, sub protecţia elementelor din contact şi a unei ariergărzi formate din batalionul 6.

Artileria grupării a deschis un foc puternic asupra concentrărilor de forţe inamice mai importante după care o parte din subunităţile grupării au început schimbarea poziţiilor.

Elementele în contact, avînd la dispoziţie mai multă muniţie, au deschis foc de arme automate tot pentru a uşura retragerea.

Batalioanele care au început retragerea au mers fără întrerupere folosind la maximum porumbiştele şi orice acoperire. Deşi era o retragere în plină zi, acţiunea se desfăşura în perfectă ordine. Desprinderea pe grupe, plutoane, companii n-a fost simţită de inamic. La ora 16,30 ultima subunitate a grupării a trecut linia ariergărzii.

Singura ciocnire cu inamicul în acest timp a avut-o batalionul 5 vînători de munte care supraveghea calea ferată Salonta—Oradea. Cîteva companii inamice, din zona Nojorid, încercau să se apropie de poziţiile elementelor noastre înaintate. Batalionul de moţi a contraatacat fulgerător, ajutînd astfel batalionul 11 să-şi execute repliere a spre Sîntandrei.

După respingerea tentativei duşmane, colonelul Constantinescu, care coordona admirabil toate mişcările batalioanelor şi ţinea legătura cu elementele de cercetare de pe flancuri şi din spate, a ordonat tot batalionului 5 să ocupe o nouă poziţie de flanc, pentru a asigura scurgerea coloanelor grupării.

Deodată îşi făcură apariţia avioane germane care începură să mitralieze, de la mică înălţime, unităţile noastre. Retragerea se desfăşura cu mai mare greutate. Valurile de avioane germane urmăreau în permanenţă unităţile de vînători de munte, bombardau neîncetat drumurile care veneau dinspre Oradea. Către orele 17, inamicul a reluat atacul urmărind elementele de ariergardă. Aviaţia germană a început să bombardeze spatele, lovind trenurile regimentare, omorînd mulţi cai şi incendiind cîteva căruţe cu materiale.

Contra avioanelor nu s-au putut folosi decît armamentul automat obişnuit şi tunurile de 20 mm ale companiei a.a. pentru a le sili să zboare la mai mare înălţime.

O dată cu lăsarea întunericului au intrat în localitatea Gepiu şi subunităţile de ariergardă. Avioanele inamice bombardau intens satul. O bombă a căzut şi lîngă casa în care se adăpostise colonelul Constantinescu împreună cu adjutantul său. Suflul exploziei a făcut să se prăbuşească clădirea „îngropînd" sub moloz pe cei doi ofiţeri. Comandantul secund, om încercat în lupte, s-a ridicat totuşi de sub dărîmături. Fără să mai stea pe gînduri, a început să înlăture molozul pe lîngă el ajutîndu-l şi pe celălalt ofiţer să iasă la lumină. Cînd a reapărut de sub dărîmături şi ofiţerul adjutant, colonelul Constantinescu n-a spus decît atît :

— Ne-a cam şifonat ţinuta ! Am avut noroc că ne-am oprit la tocul uşii...

În timpul retragerii, batalionul 5, de moţi, a mai avut de furcă cu unele trupe fasciste. Cam pe la ora 22, în strînsă legătură cu o subunitate sovietică, şi sub sprijinul a două baterii din Regimentul 1030 antitanc sovietic, a respins pe o comunicaţie, ce ducea spre Gepiu, un puternic atac german, însoţit de tancuri. Armamentul a.t. a distrus cîteva blindate, iar moţii au contraatacat infanteria inamică silind-o să dea înapoi. Numai în urma acestei acţiuni batalionul 5 şi-a putut continua drumul spre zona de regrupare a diviziei.

O fază a luptelor pentru Oradea se încheiase. Deşi ne aflaserăm din nou într-o situaţie nefavorabilă, reuşiserăm să ne sustragem loviturii inamicului.

În zona de regrupare a diviziei au sosit, rînd pe rînd, batalioanele 11, 21 şi 22 vînători de munte. Ultimul a sosit batalionul 5.

La reuşita manevrei de repliere a contribuit iscusinţa cu care s-a folosit terenul, fermitatea de conducere a comandanţilor de unităţi şi subunităţi şi, la nivel mai înalt, capacitatea organizatorică a statului major al diviziei, cît şi comandantului grupării, colonel I. T. Constantinescu. În legătură cu persoana lui, ţin să citez din propunerea pe care i-am făcut-o pentru decorare cu ordinul „Mihai Viteazul": „Avînd flancurile descoperite, divizia s-a retras spre Miersig. Cu toate că inamicul a depăşit frontul diviziei, colonelul Constantinescu ia măsuri, şi cu unităţile de la flancul drept opreşte pe inamic şi, sub sprijinul lor, reuşeşte să replieze batalioanele în zona ordonată.

Personal a stat sub bombardamentul aviaţiei şi sub ameninţarea încercuirii.

S-a retras cu batalionul de ariergardă, după ce s-a asigurat că toate unităţile au depăşit linia ariergărzii.

Datorită energiei şi priceperii cu care a condus acţiunea colonelul Constantinescu, divizia a putut să se replieze la Miersig şi să fie capabilă de noi acţiuni".

Acum unităţile diviziei se găseau în zona Ianoşda—Tulca—Căuaşd—Pădurea Corneşti—Gurbediu în măsură a organiza apărarea pe aliniamentul Sititelec—Ianoşda.

Văzînd modul cum se desfăşura ofensiva inamicului, comandantul Corpului 33 sovietic a hotărît trecerea în apărare.

Apărarea îmi părea însă mai grea decît atacul. Trebuia să stăvilim o mare ofensivă inamică. În faţa noastră nu mai aveam Crişul Repede. Duşmanul putea să se năpustească cu forţe numeroase pentru a sparge frontul în acest sector, deoarece la dreapta apărarea se mai consolidase în zona împădurită.

În timp ce unităţile erau ocupate cu organizarea poziţiei, la 1 octombrie am fost chemat la Cociuba Mare, la punctul de comandă al Corpului 33 sovietic. Aci au fost convocaţi şi ceilalţi comandanţi de mari unităţi şi şefii lor de stat major.

Generalul Semionov — comandantul corpului sovietic — a analizat situaţia, a făcut observaţii asupra unor acţiuni conduse de către comandanţii sovietici. A menţionat ca strălucită evitarea încercuirii de către Divizia 3 munte şi a făcut cunoscut că mari unităţi de tancuri sovietice au sosit în zonă. A stabilit noile misiuni pentru marile unităţi în vederea trecerii neîntîrziate la ofensivă, spre a nu-i da inamicului posibilitatea de a se regrupa.

Divizia 3 munte română urma să atace în legătură cu o mare unitate de tancuri sovietică.

Către orele 13 am părăsit comandamentul sovietic şi ne-am îndreptat spre Miersig. Ne grăbeam să ajungem cît mai repede la unităţi pentru a le asigura comandanţilor timpul necesar pentru recunoaşteri şi pentru a-şi lua toate măsurile în vederea atacului ce urma să se pornească a doua zi. Cu cît înaintam, cu atît se auzeau mai intens focurile de artilerie... Zgomotul luptei se înteţea. Înapoi se auzeau răpăielile de arme automate precum şi uruit de blindate... Artileria inamică îşi intensifica tragerile în zona unde ne găseam... Am părăsit şoseaua şi am intrat pe un drum de care. Am coborît din maşină şi ne-am îndreptat către front... Se auzeau şi explozii dese de aruncătoare de mine. N-am mers mult şi ne-a întîmpinat căpitanul Lupescu, însoţit de o parte din grupul de comandă. El mi-a raportat situaţia în care se găsea divizia :

„Inamicul a reluat atacul cu forţe superioare de infanterie şi tancuri imediat ce-aţi plecat la Cociuba Mare. Vînătorii de munte au rezistat cu îndîrjire pe poziţiile de apărare. Tunurile antitanc sovietice au tras pînă ce au terminat muniţia. Tancurile duşmane ameninţă să se infiltreze în spaţiile goale dintre flancurile unităţilor".

După ce mi-a dat acest succint raport l-am retrimis pe Lupescu spre primele linii pentru a culege unele informaţii despre mersul luptei, a da comandanţilor respectivi indicaţiile necesare, după care să se reîntoarcă la statul major al diviziei. Între timp, batalioanele începuseră să cedeze, luptînd pe eşaloane de companie. Colonelul Constantinescu hotărîse ca subunităţile să se replieze şi să reziste pe acoperirile Gurbediu — Pădurea sud Sititilec — Osand. În timp ce se mişca spre punctul său de observare, comandantul secund al diviziei a fost prins într-o concen-

trare de artilerie inamică. Au trăsnit obuzele în trombe de foc și fum, dar și de data aceasta „blindatul“ a scăpat teafăr.

Tancurile inamice urmăreau unitățile noastre executînd asupra lor trageri din mers cu tunurile și mitralierele. În față au întîlnit însă un obstacol — un canal lat de 4 m plin cu apă. Adîncimea apei era de peste 1,50 m. Tancurile s-au oprit deocamdată. Dar vînătorii de munte? Luptînd pe poziții succesive, vînătorii au început să treacă canalul. Căpitanul Lupescu, care se dusese în primele linii pentru a se lămuri personal asupra situației, a fost antrenat și el de această mișcare, a sărit pe un cal mort, care plutea pe apă, reușind astfel să treacă obstacolul. În această situație am trimis repede și restul de ofițeri din statul major pentru a îndrepta unitățile risipite către poziția fixată și a le pune cît mai grabnic în ordine.

Prin măsurile luate, prin exemplul personal al comandanților, unitățile au ocupat poziția ordonată. Ofițerii români, împreună cu ofițerii de tancuri sovietici, au început recunoașterile și au stabilit planul cooperării. Divizia 3 munte urma să atace pe direcția Ianoșda—Bicaciu.

În ziua de 2 octombrie, încadrată de unitățile de tancuri sovietice, Divizia 3 munte română a trecut la atac. Acțiunea s-a desfășurat rapid. Vînătorii de munte au ocupat localitatea Bicaciu. Acolo au primit misiunea să asigure stînga unei mari unități de tancuri sovietice.

Lupta dusă de un număr atît de mare de tancuri mi-a rămas adînc întipărită în minte. De altfel nici vînătorii de munte nu avuseseră prilejul să lupte încadrați de atîtea tancuri. Pămîntul se cutremura... Văzduhul se încinsese... Uruitul motoarelor îți lua auzul... Era ca o prăbușire de nori... Proiectile de tot felul începură să cadă asupra tancurilor sovietice, urmate de explozii asurzitoare. Tancurile lovite făceau explozie răbufnind într-un fum negru brăzdat cu limbi de foc amenințătoare. Inamicul opunea o rezistență îndîrjită în fața sutelor de tancuri sovietice, folosind cîmpurile de mine și tancuri îngropate. Pe anumite direcții, fasciștii organizaseră și niște gropi circulare, înguste la gură, unde stăteau ascunși vînătorii lor de tancuri. Aceștia foloseau armamentul antitanc special și mai ales vestitele faustpatroane, pe care mai tîrziu le-am utilizat

și noi. Acest armament, mînuit din apropiere de vînătorii de tancuri, produceau mai întîi o spărtură în blindaj, prin care pătrundea apoi proiectilul în tanc. Străpungerea blindajului se datora faptului că lovitura producea o temperatură foarte ridicată (3 000 grade) care topea blindajul tancului în punctul lovit.

Este adevărat că tancurile sovietice au reușit să rupă poziția și să scoată din luptă mulți „tigri“ și „pantere“ germane, dar și vînătorii de tancuri hitleriști au produs pierderi serioase tancurilor sovietice.

În acel moment s-a declanșat și un contraatac de tancuri german care a mărit intensitatea luptei. De acum se izbeau tanc cu tanc într-un zgomot surd. Tancurile lovite erau numai fum, mormane de fier, iar mulți servanți carbonizați...

După luptă m-am întîlnit cu unul din comandanții unei unități de tancuri sovietice. Era tare îndurerat de pierderile suferite. Tristețea-i întipărită pe față m-a impresionat profund.

Luînd în considerare pierderile suferite de unitățile de tancuri, comandamentul sovietic a hotărît să nu mai atace cu blindate în această zonă. Sarcina continuării ofensivei a revenit tot infanteriei și artileriei. Divizia 3 munte a înlocuit o parte din marile unități sovietice, extinzîndu-și flancul stîng pînă la Sînnicolau.

În zilele următoare, vînătorii de munte, sprijiniți de artilerie, au atacat din nou poziția inamicului cucerind succesiv Cefa, Pădurea Popii, Pîncota, împingînd elemente de cercetare la Berechiu și Sînnicolau.

În noaptea de 4 spre 5 octombrie, Divizia 3 munte a primit ordin să-și lărgească fîșia de atac, înlocuind brigăzile 2 și 9 de tancuri sovietice, care primiseră alte misiuni. Divizia răspundea astfel de întregul sector cuprins între Miersig și Cefa.

Nici nu se depărtaseră prea mult tancurile sovietice și, imediat după înlocuire, inamicul a reluat el atacul sprijinit de numeroase tancuri. Vînătorii de munte, împreună cu artileria antitanc sovietică, a respins cu hotărîre atacul dușman. Lupta a fost foarte dură. Focul concentrat, la mică distanță, și lupta la baionetă au produs grele pierderi

infanteriei fasciste care încerca să urmeze tancurile lor oprite de focul nostru antitanc. Vînătorii români şi tunarii sovietici au fost la înălţime.

A doua zi, în legătură cu trupele sovietice, vînătorii de munte au reluat atacul pe direcţia ferma Pîncota — ferma Notarului—ferma Tamasi—localitatea Toboliu.

Obiectivul care trebuia atins era Toboliu—Girişul de Criş, deci din nou Crişul Repede (vezi planşa nr. 2).

Inamicul a opus o puternică rezistenţă în jurul unei înălţimi marcate cu cota 112. De două ori a contraatacat cu tancuri, reuşind să pătrundă, temporar, în poziţia batalioanelor 11 şi 12 vînători de munte. Dar, tot de două ori, a fost scos din poziţie. La căderea serii, divizia stăpînea linia Sînnicolau — cota 112 — Pîncota.

În zilele următoare, acţiunea noastră ofensivă a fost oprită. Unităţile şi-au intensificat, în schimb, cercetarea de luptă. Aveau loc schimburi obişnuite de focuri de artilerie.

La punctul de comandă al diviziei a sosit comandantul secund al Corpului 33 de armată sovietic şi colonelul de gardă Tihomirov, comandantul artileriei acestei mari unităţi. Ei s-au interesat, în special, de nevoile de sprijin de artilerie ale vînătorilor de munte. După ce şi-au notat propunerile noastre au plecat la comandamentul corpului.

Incursiunile efectuate în cursul nopţii la Toboliu, Pîncota şi Tarian, ne-au adus informaţii importante. În faţa noastră luptau unităţi din Divizia 4 hortistă şi Divizia 76 germană.

În ziua de 9 octombrie, după prînz, am fost chemat la comandantul Corpului 33 sovietic unde s-a discutat planul pentru eliberarea Oradei. Am fost informaţi că la atacul hotărîtor asupra forţelor inamice din Oradea vor lua parte Diviziile 3 munte, „Tudor Vladimirescu", 337 infanterie sovietică şi Brigada 6 moto de gardă sovietică, în cooperare cu unităţile din grupul hipomecanizat comandat de generalul Pliev. Cred că este cazul să arăt că Grupul Pliev, în cadrul ofensivei dezlănţuite de trupele române şi sovietice la 6 octombrie la vest de Munţii Apuseni, a înaintat rapid spre Debreţin, pătrunzînd adînc în spaţiul dintre Tisa şi frontiera româno-ungară. Datorită acestei situaţii, Grupul Pliev urma să abată o parte din forţele sale către est şi sud-est. În ce mă priveşte, Ordinul de operaţie nr. 097 prevedea : „...Diviziei 3 munte i se încredinţează misiunea de a curăţi de inamic zona cuprinsă între calea ferată Oradea—Salonta şi Crişul Repede. Acţiunea diviziei va fi sprijinită de Regimentele 1324 şi 484 artilerie antitanc sovietice..."

Pentru îndeplinirea misiunii primite am constituit două grupări : o grupare principală, care să acţioneze de-a lungul căii ferate Salonta—Oradea şi altă grupare, secundară, pe direcţia Roit—Toboliu.

Prima grupare era comandată de colonelul Cîrnu, avînd în subordine batalioanele 5, 21 şi 22 vînători de munte, divizioanele 1 şi 3 aruncătoare, Regimentele 1324 şi 484 artilerie sovietice, un pluton de pionieri şi compania 39 a.a. Gruparea trebuia să atace iniţial de-a lungul căii ferate Salonta—Oradea şi, în continuare, pe direcţia ferma Ferdinand—Sîntandrei, după care să forţeze Crişul Repede, în strînsă legătură la dreapta cu Divizia „Tudor Vladimirescu".

A doua grupare, comandată de locotenent-colonelul Vagner, compusă din batalioanele 6 şi 11 vînători de munte, plus o baterie din Regimentul 484 antitanc sovietic şi un pluton de pionieri trebuia să atace pe direcţia Roit—Toboliu—Crişul Repede.

Gruparea a treia, comandată de maiorul Novacovici, compusă din batalionul 12 vînători de munte şi batalionul de pionieri trebuia să urmeze gruparea principală.

În timpul nopţii s-au executat recunoaşteri la Roit şi Canal unde inamicul era încă prezent.

Atacul proiectat pentru a doua zi s-a amînat. La ora 23, Corpul 33 sovietic a ordonat ca atacul asupra oraşului să înceapă la 11 octombrie ora 8.

Într-adevăr în dimineaţa zilei de 11 octombrie, după o scurtă pregătire de artilerie, Divizia 3 munte, Divizia „Tudor Vladimirescu" şi Divizia 337 sovietică au pornit la atac în timp ce grupul Pliev învăluia Oradea dinspre nord.

Vînătorii de munte au pornit cu mult avînt, fiind mîndri că participă la eliberarea unui nou oraş românesc. Lupte grele s-au dat la Leş, la cotele 124 şi 120, unde inamicul încerca cu disperare să ne bareze dinspre această parte înaintarea spre Oradea. Pînă în seara zilei, divizia a reuşit

să ocupe localitatea Roit. La dreapta, atacul a fost oprit pe aliniamentul 1 km sud Macşa—Gara Leş ; batalionul 21 vînători de munte a suferit pierderi grele în atacul dat asupra gării Leş.

În dimineaţa zilei de 12 octombrie, vînătorii de munte, dezlănţuind un foc nimicitor de arme automate, şi sprijinţi la timp de aruncătoarele grele şi de artilerie, s-au avîntat în atac după atac cucerind succesiv ferma Ferdinand, Macşa, Tamaşi. Către ora 12, după o nouă pregătire de artilerie, de 30 de minute, s-a reluat atacul către aliniamentul general al Crişului Repede. Vînătorii au trecut cu îndrăzneală peste un dig, s-au apropiat de localitatea Toboliu la dreapta, unde au fost primiţi cu focuri de arme automate. Batalionul 12 a interceptat şoseaua Oradea —Sîntandrei, după care a ocupat, împreună cu batalionul 22, şi localitatea Sîntandrei. Acest succes merită a fi subliniat în mod deosebit, deoarece prin ocuparea localităţii Sîntandrei şi interceptarea şoselei amintite s-a creat o situaţie extrem de critică pentru forţele inamice din zona Oradea întrucît de-acum înainte ele nu mai dispuneau pentru retragerea spre vest decît de un culoar foarte strîmt de-a lungul malului de nord al Crişului Repede

În dimineaţa aceleiaşi zile, concomitent cu atacurile trupelor române şi sovietice dinspre sud, unităţi de tancuri şi de cavalerie din Grupul Pliev au cucerit localitatea Episcopia Bihorului. Ameninţat cu încercuirea inamicul a fost nevoit să înceapă retragerea precipitat.

Continuînd atacul, Divizia 3 munte a ajuns în seara zilei de 12 octombrie pe Crişul Repede, desăvîrşind astfel încercuirea pe la vest a oraşului, în timp ce la dreapta, Divizia „Tudor Vladimirescu" pătrundea în oraş, unde a nimicit ultimele rezistenţe.

Oradea, important centru industrial şi nod de comunicaţie, marele şi frumosul oraş românesc de pe Crişul Repede, a fost eliberat !...

VII. PE FRONTIERA CEA ADEVĂRATĂ

Pierderea Oradei de către inamic a fost o grea lovitură. Speranţele sale, legate de ofensiva din această zonă, au fost definitiv spulberate.

Fiecare ostaş ştia că foarte aproape se afla frontiera cea adevărată, hotarul sfînt pentru care s-au jertfit părinţii şi strămoşii lor. Eliberarea ultimei fîşii de pămînt românesc din această parte a fost un prilej de bucurie. Populaţia satelor eliberate a primit pe ostaşii români cu steaguri şi flori.

Zăbranicul negru al ocupaţiei hortiste a fost rupt. Oamenii din aceste locuri au putut ridica din nou privirile spre lumină.

În seara zilei de 12 octombrie, vînătorii de munte stăpîneau ferm toate localităţile de la vest de Oradea, de pe malul Crişului Repede : Sîntandrei, Tarian, Girişul de Criş, Toboliu.

La Chersig se mai duceau încă lupte. Acolo a căzut şi un tînăr voluntar Ion Bojani din Toboliu. El a luat parte la toate luptele pentru eliberarea satelor de pe Crişul Repede. Comandantul batalionului 22 vînători de munte mi-a povestit despre eroismul cu care s-a luptat acest tînăr : „Rezistenţa de la Chersig nu vrea să cedeze. Fasciştii se apărau cu îndîrjire. Cetăţenii au dat un ajutor de preţ ostaşilor arătîndu-le locurile pe unde puteau trece digul spre a cădea în spatele rezistenţelor inamice. Temerara grupă, din care făcea parte şi Ion Bojani, a trecut Crişul prin vad, a ocolit rezistenţa vrăjmaşă şi s-a oprit ascunsă în spatele inamicului. Cînd comandantul grupei a dat comanda de pornire la asalt, ostaşii au ţîşnit ca o săgeată. Un om părea întreaga grupă. Au pătruns adînc în poziţie, au nimicit vijelios pe fascişti continuînd curăţirea locali-

tății. În acest timp o altă subunitate dușmană s-a aruncat cu turbare la contraatac. Se încinse o luptă sîngeroasă corp la corp. Mulți vrăjmași au căzut, dar alții apăreau ca din pămînt. În toiul luptei au fost loviți mortal, comandantul grupei și pușcașul-mitralior. Tînărul Bojani a pus atunci imediat mîna pe pușca-mitralieră și a secerat fără milă pe fasciștii ce năvăleau din toate părțile. Rănit grav și amenințat să fie înconjurat de dușmani Bojani a tras ultimul încărcător, după care s-a aruncat asupra primului fascist doborîndu-l. O dată cu dușmanul a căzut și acest tînăr erou. Așa l-au găsit vînătorii de munte cînd au intrat în satul Chersig.

A doua zi trebuia să pornim mai departe... Privirile alunecau pe hartă spre nord dincolo de Crișul Repede...

În momentul cînd căutam să descifrez pe hartă care ar fi putut să fie noua direcție de înaintare se prezintă la mine ofițerul de legătură de la Corpul 33 sovietic — căpitanul Berechet. Misiunea Diviziei 3 munte română pentru ziua de 13 octombrie, îmi comunica el, era să întoarcă mult spre vest în direcția Tarian—Bérék bőszőmény pentru a ocupa pînă în seara zilei șoseaua Mezöszasz—Chersig—Apateu. La dreapta acționa Divizia „Tudor Vladimirescu", iar la stînga Divizia 78 sovietică comandată de generalul Mihailov.

Față de noua misiune se impunea să trecem Crișul Repede, care era sub focul inamic și să punem stăpînire pe prima localitate Bérék Bösörmany de pe teritorul Ungariei.

Am luat legătura cu comandanții de grupări, i-am orientat asupra noilor misiuni. Am ordonat ca trecerea Crișului Repede să se facă în timpul nopții. În baza acestui ordin s-au recunoscut vadurile, s-au amplasat bazele de foc.

Comandanții de unități au pregătit minuțios trecerea. Locuitorii au ajutat pe ostași să aducă materialele de trecere, să recunoască vadurile și chiar să le arate unde se găseau cazematele inamice. Gruparea colonel Cîrnu a forțat trecerea Crișului Repede între Tarian și Girișul de Criș. Trecerea s-a făcut prin vad sub focul inamic. În fruntea vînătorilor de munte a trecut primul, prin apă, maiorul Ghiciulescu, comandantul batalionului 22 vînători de munte,

îmbărbătîndu-și ostașii care, într-un iureș, au pus stăpînire pe celălalt mal, nimicind una cîte una rezistențele fasciste.

La sud, batalionul 6, sub comanda maiorului Clăianu, a atacat gara Chersig, a pătruns în poziția dușmană aruncînd pe fasciști în rîu. O companie din același batalion s-a infiltrat în spatele inamicului și, printr-o manevră iscusită, a pătruns în localitatea Chersig. Celelalte companii au trecut repede rîul, au urmărit strîns pe inamic pătrunzînd și ele în Chersig. Au fost capturați peste 100 prizonieri din Regimentul 18 bavarez.

Batalionul 11 vînători de munte, comandat de locotenent-colonelul Costin, a ajuns la canalul est Chersig. După cîteva încercări a reușit să treacă peste canal și să ocupe o poziție la vest de satul și gara Chersig.

Vînătorii de munte din batalionul 12, sub comanda maiorului Iosif Novacovici, au trecut prin surprindere rîul cooperînd cu Regimentul 1 din Divizia „Tudor Vladimirescu", a înfrînt rezistența inamică, după care s-a îndreptat spe Berekböszörmény.

Pe frontiera noastră adevărată inamicul n-a putut opune nici o rezistență. Trecerea a fost rapidă în urmărirea dușmanului.

Ostașii în luptă, sărutînd o clipă hotarul sfînt al patriei noastre, n-au pierdut din ochi dușmanul care se pregătea să reziste cu înverșunare pe alte poziții mai înapoi, situate pe primele localități de dincolo de frontieră.

Populația din satele de pe Criș au adus semnele de frontieră și, împreună cu ostașii din batalionul 5 vînători de munte, au marcat în această parte adevărata graniță a țării.

Pe Crișuri se lăsase pacea și liniștea. Steagurile noastre victorioase marcau noi sensuri în ținuturile Crișanei.

VIII. MULTE AM ÎNVĂŢAT PE PLAIURILE CRIŞANEI

Odată încheiată partea privitoare la luptele de pe teritoriul ţării noastre, şi în special la bătălia pentru eliberarea Oradei, s-ar cuveni să facem şi o sinteză care să cuprindă elementele caracteristice ale acestei bătălii, învăţămintele pe care le-am desprins noi atunci şi pe care le-am folosit în acţiunile ce au urmat. Nu am intenţia să prezint o lecţie de tactică dar nici nu pot trece cu vederea că multe am avut de învăţat în cele aproape două luni de grele lupte. Îmi reamintesc cu recunoştinţă şi acum de unul din ofiţerii instructori pe care i-am avut în şcoala de ofiţeri de infanterie şi care preda lecţiile de tactică. El amintea de un aforism al lui Aristotel : „Ceea ce avem de învăţat să facem, învăţăm făcînd". Şi eu am ţinut totdeauna seama de acest aforism mai ales pe cîmpul de luptă. De aceea nu aş dori să mă lepăd de el nici cînd îmi scriu aceste memorii. Aşadar ce-am învăţat făcînd, deci luptînd ?

Pe o distanţă de circa 100 km între Vaşcău şi frontiera de vest — la vest de Oradea — Divizia 3 munte a desfăşurat două mari acţiuni ofensive — una pe o adîncime de aproximativ 90 de km de la Vaşcău la Crişul Repede, şi a doua pe o adîncime de aproximativ 40 de km (de la aliniamentul Ianoşda—Sitileac pînă la frontiera de vest) şi două mari replieri în cadrul unor lupte îndîrjite de apărare — una pe o adîncime de circa 70 km de la frontiera vremelnică pînă la Vaşcău, iar a doua pe o distanţă de circa 30 km (de la Crişul Repede pînă la Ianoşda—Sitileac).

Atît în acţiunile ofensive cît şi în acţiunile de apărare şi repliere s-a aplicat, pe toată scara unităţilor şi a subunităţilor diviziei, mai toate formele de manevră, iar în cadrul operativ al bătăliei pentru eliberarea Oradei, divizia ca un întreg a executat ea însăşi o manevră de învăluire pe la

vest a oraşului. Aceste lupte puternic îmbibate cu numeroase acţiuni manevriere au cerut din partea comandamentului, statului major al diviziei, comandanţilor de unităţi şi subunităţi : capacitate organizatorică şi de conducere, o gîndire tactică suplă, creatoare şi îndrăzneaţă, un calm şi o fermitate deosebite, o bună pregătire fizică, o puternică sudură morală cu masa ostaşilor de sub comandă.

Din partea soldaţilor, acţiunile despre care am vorbit le-au cerut rezistenţă la eforturi aproape supraomeneşti, vitejie fără seamăn, iscusinţă în folosirea armamentului şi a altor mijloace de luptă, neînfricare în situaţii dramatice (ameninţaţi cu învăluirea unui flanc sau ambelor flancuri), neînfricare în lupta în încercuire, prezenţa de spirit în situaţii neprevăzute, folosirea cu măiestrie a oricăror forme de teren şi acoperiri, fermitate morală în situaţii atît de oscilante ca trecerea de la ofensivă la retragere, disciplină, încredere atît în comandanţi cît şi în forţele lor proprii.

Suportul moral care a generat atîtea virtuţi ostăşeşti l-a constituit patriotismul cel mai înflăcărat de care erau însufleţiţi toţi comandanţii şi ostaşii.

Un alt element caracteristic îl constituie începutul cooperării trupelor acestei divizii cu trupele sovietice.

Pentru mine o altă constatare demnă de reţinut este aceea că vînătorii de munte s-au comportat foarte bine atît în terenul muntos cît şi în şes, ceea ce era de bun augur pentru viitoarele lupte din Pusta ungară.

Scoţînd în evidenţă aceste caracteristici generale nu pot să nu vorbesc în mod special despre acel creier, şi laborator totodată, al diviziei — statul ei major. El a jucat un rol deosebit. De capacitatea lui a depins în mare măsură reuşita acţiunilor întreprinse.

În lumina acestei aprecieri să-mi fie permis să prezint statul major al Diviziei 3 munte. De altfel ofiţerii din acest stat major s-au prezentat ei înşişi prin conduita lor exemplară, prin capacitatea şi măiestria lor militară.

La început divizia n-a dispus decît de un stat major improvizat. Apoi el a fost completat cu ofiţeri valoroşi, cu o pregătire superioară. Rînd pe rînd i-aţi văzut venind pe front pe căpitanul Aureliu Lupescu, şeful biroului de informaţii şi contrainformaţii, pe care l-am folosit ca şef al biroului 3 operaţii ; pe maiorul Anton Jitariu, şeful de stat

major, pe căpitanul Radu Carapancea, şeful biroului 4 servicii, pe căpitanul Alexandru Răducu, pe căpitanul Leonida Nazarov şi alţii.

Prin această reorganizare s-a realizat o îmbunătăţire a lucrului de stat major, deoarece ofiţerii respectivi erau în specialitatea lor. Statul major fiind complet sarcinile erau proporţionate.

Statul major al diviziei era un colectiv tînăr, dar temeinic pregătit, care-şi făcuse debutul în luptă, sau cum se spune primise botezul focului.

În ansamblu se poate afirma că una din preocupările de bază a statului major a fost de a organiza astfel lupta (recunoaşterile în teren, schiţarea hotărîrii pe hartă, darea misiunilor în teren pentru a orienta pe comandanţi la faţa locului potrivit indicaţiilor date de mine), încît s-a asigurat cît mai mult timp pentru trupe de a se pregăti.

Iniţial funcţionarea serviciilor diviziei nu a fost perfectă. Multe formaţii au fost descompletate, iar dotarea materială, insuficientă. Aprovizionarea cu muniţie, hrană, materiale de tot felul, evacuarea răniţilor presupune o bună organizare, o muncă destul de grea. Treptat şi aci situaţia s-a îmbunătăţit, şefii formaţiilor de spate au muncit cu multă abnegaţie pentru aprovizionarea frontului.

Pot să afirm că acţiunile vînătorilor de munte ale luptătorilor din prima linie, exemplul lor au insuflat acelaşi simţ de răspundere din partea celor care se găseau la servicii. Aceşti ostaşi s-au ridicat prin munca lor de zi şi noapte, şi mai ales de noapte, la strălucirea faptelor ostaşilor din linia întîi.

Ostaşii care încadrau formaţiile de spate au fost şi ei expuşi bombardamentului de artilerie şi de aviaţie şi chiar focurilor de arme automate. Mulţi militari de la formaţiile de spate, fiind în apropierea liniei 1, au luptat cu arma în mînă ca şi tovarăşii lor. Unii şi-au pierdut chiar viaţa în aceste lupte.

Aprovizionarea la timp a trupelor cu hrană şi materiale de luptă a constituit un act de luptă important, fără de care acţiunile ar fi fost paralizate.

Acestea erau, pe scurt, învăţămintele cu care începeam o nouă etapă a luptelor.

IX. ÎN MAREA BĂTĂLIE DE LA DEBREŢIN

La 13 septembrie, Gruparea colonel Cîrnu, avînd în primul eşalon batalioanele 12 şi 22, iar în eşalonul al doilea batalionul 21, înaintînd spre Berekböszörmény, prima localitate din Ungaria pentru care a dus lupte divizia noastră, a fost primită cu focuri puternice de arme automate de pe marginea pădurii de la sud de această localitate. Înaintarea, chiar, om cu om, se făcea foarte greu în cîmp deschis.

El, vînătorul nostru de munte, obişnuit cu terenul accidentat, alpin, păduros, se vedea acum nevoit să lupte ca un infanterist, în plină pustă. Şi cu toate acestea el dovedea o iscusinţă, o abilitate în folosirea terenului, încît încă o dată mi-am putut da seama de adevărul pe care îl ştiam toţi încă din perioada de instrucţie din timp de pace: cine ştie să lupte la munte poate lupta tot atît de bine şi la şes. Pentru vînătorul de munte în luptă, fiecare cută de teren, fiecare lăstăriş sau arbust, fiecare drum sau potecă, fiecare ţanc de stîncă, fiecare firişor de apă sau cascadă, fiecare podeţ, punte sau viaduct, oricare pas, trecătoare sau defileu, ori tunel, cabană sau exploatare forestieră constituie, cînd este în stăpînirea lui, şi un adăpost şi un post de luptă, iar dacă se află în stăpînirea duşmanului, un obiectiv care trebuie cucerit prin surprindere combinînd focul cu manevra. Dar pentru soldatul din altă armă, pentru infanterist, pionier, transmisionist etc. aceste consideraţii nu sînt tot atît de valabile? Desigur că da, dar vînătorul de munte, care, zi şi noapte, vara şi iarna, trăieşte şi se instruieşte numai în munte, orice detaliu, cum spunem noi militarii, de planimetrie (privitor la orice fel de acoperire) sau de nivelment (referitor la orice forme de teren) este o problemă a pregătirii sale de specialitate — aceea a luptei în munte. Cînd şi militarii din alte genuri de armă — pionieri,

transmisioniști, tunari — se instruiesc în condițiile muntelui și pentru ducerea luptei în munte, devin și ei tot un fel de vînători de munte.

În cazul de față, în pusta ungară, în zona Debrețin, vînătorii de munte se aflau tocmai la antipodul elementului lor — muntele. Și cu toate acestea, cînd îi priveam cum se mișcau și foloseau cele mai mărunte și abia perceptibile cute de teren, precum și fiecare sort de acoperire, aveam impresia că acționau tot într-un teren muntos dar, ale cărui dimensiuni pe coordonata verticală erau reduse de la sute de metri la zeci de metri și la centimetri.

Cînd primele elemente atingeau o mică ondulație de teren ele deschideau un foc viu de puști și arme automate, în timp ce aruncătoarele își reglau tirul pe marginile pădurilor, localităților.

Așa s-au petrecut lucrurile și în fîșia de acțiune în care se afla localitatea Bérékböszörmény și pădurea din apropierea ei. Sub sprijinul focului de aruncătoare, batalionul 22 a fixat de front cu o companie rezistența inamică de la pădure, iar cu restul subunităților a executat o manevră îndrăzneață, căzînd în spatele inamicului din pădure, deschizînd astfel drum grupării către Bérékböszörmény.

Profitînd de această situație favorabilă, și batalionul 12 a împins repede o companie spre partea de nord a satului.

Eram la punctul de a intra în localitate, cînd, la dreapta noastră, un contraatac inamic a lovit, prin surprindere, în flanc Regimentul 3 infanterie din Divizia „Tudor Vladimirescu", respingîndu-l la sud de Crișul Repede. Concomitent alte forțe inamice s-au năpustit asupra batalionului 12 vînători de munte, comandat de maiorul Iosif Novacovici, un munte de om, un bănățean spătos din Teregova, înalt de peste 1,80 m. Îmbărbătați de comandantul batalionului, vînătorii au ținut dîrz poziția. Lupta a devenit aprigă. De ambele părți se trăgea cu toate armele.

Urmărind atent duelul de foc am remarcat totuși că loviturile dușmanului erau destul de imprecise, în timp ce focul armelor noastre automate și al aruncătoarelor izbeau în plin organele de foc inamice identificate. Mă interesa în mod deosebit efectul focului nostru deoarece urma, din clipă în clipă, să dau ordinul de reluare a atacului.

După felul cum reacționa — scăzuse numărul de cuiburi de foc care-și trimiteau snopurile de gloanțe asupra atacatorilor români — am apreciat că inamicul avea pierderi apreciabile. Se apropia deci momentul favorabil. Acest fapt îl sesizaseră și comandanții de unități și subunități, ba chiar și masa largă de ostași. Am fost informat telefonic despre acest fapt. Cît de mult face în război să știi să prinzi momentul cel mai favorabil !

La căderea serii, vînătorii din batalionul 12 au dezlănțuit un atac pe tot frontul, sprijiniți de focul a două divizioane de aruncătoare grele și de întregul armament greu al batalionului reușit să alunge pe dușmanul care contraatacase.

În această acțiune au fost antrenați și vînătorii din batalionul 22 care au trecut cu repeziciune la curățirea localității. Acțiunea s-a terminat în jurul orei 22, la lumina rachetelor. Au fost capturați 80 de prizonieri. În acest mod Gruparea colonel Cîrnu a eliberat prima localitate de pe teritoriul Ungariei. Cealaltă grupare, comandată de locotenent-colonelul Vagner (batalioanele 6 și 11 vînători de munte) au reușit să pătrundă în localitatea Apateu luînd 28 de prizonieri.

Moții se aflau în rezerva diviziei, fiind gata să intre în acțiune la ordinul meu pentru a intercepta șoseaua Mézősasz—Meszöpeterd.

În noaptea de 13—14 octombrie ofițerul de legătură sovietic, căpitanul Ion Berechet, venind de la comandamentul Corpului 33 sovietic, ne-a informat că trupe sovietice și române au încercuit mai multe divizii hortiste și hitleriste între Crișul Repede și Bereteu. Față de această situație, Diviziei 3 munte îi revenea misiunea să acționeze energic spre nord pe direcția generală Bérékbőszőrmény—Pusta Told—Gáborján, astfel ca pînă în seara zilei de 14 octombrie să ocupe localitatea Gáborján.

Orientarea acțiunilor Diviziei 3 munte spre nord deschidea perspectiva participării vînătorilor de munte români la luptele de la Debrețin.

Zona dintre Oradea și Debrețin este străbătută de o bogată rețea de drumuri. Pe timp frumos mișcarea se poate face cu ușurință și în afara comunicațiilor.

Cît vezi cu ochii terenul este neted ca-n palmă și pînă la Bereteu nu se întrevedea nici un obstacol serios. Aci, în zona Bereteu, era prima fîșie de apărare a orașului Debrețin, iar a doua fîșie se contura pe aliniamentul Hoszúpály—Hajdubágos—Sáránd. În zona de acțiune existau o serie de canale folosite pentru irigație, late de 3—4 m și adînci de peste 1,50 m, care favorizau apărarea. Pe lîngă aceasta, harta ne arăta numeroase sate, grupări de case izolate, ferme mici denumite „tanya" care puteau fi folosite ca puncte de sprijin ale apărării. La toate acestea se mai adăuga și faptul că în acea toamnă tîrzie recolta nu fusese strînsă în întregime datorită acțiunilor rapide duse de armatele sovietice și române. Acele acoperiri limitau vederile, ușurau mișcarea trupelor prin culturi. Puncte de teren cît de cît dominante lipseau cu desăvîrșire ceea ce însemna că observatoarele nu se puteau instala decît în copaci, case, turnuri de biserici, care erau, în același timp, și bune puncte de reper pentru artileria germană.

Din această sumară analiză a terenului au rezultat unele particularități ale acțiunilor ce urmau să le desfășurăm atît în jurul, cît și în interiorul localităților și acoperirilor de tot felul.

Apărarea avea posibilitatea de a-și organiza un sistem de focuri razante cu condiția efectuării defrișărilor necesare și reperării direcțiilor importante. Concluziile mele și ale statului meu major au fost confirmate chiar în zorii zilei următoare cînd vînătorii de munte au atacat localitatea Pusta Told.

Din informațiile primite de la locuitorii fugiți de la Pusta Told rezulta că satul era organizat circular și apărat de o unitate hitleristă. Observatoarele artileriei sale erau instalate în podurile caselor. Orice mișcare era observată imediat, toate punctele din afara localității erau reperate.

Gruparea colonel Cîrnu a atacat frontal cu batalioanele 21 și 22, iar cu batalionul 12 a executat o manevră pe la nord-est de sat, antrenînd în această mișcare și o companie sovietică. Manevra însă nu a reușit fiind oprită de focuri puternice de pe canalul Cutaș Csat. Sprijinită de o companie de tancuri sovietică, Gruparea colonel Cîrnu a încercat o

nouă acțiune de învăluire la căderea serii, dar și de astă dată atacul a fost oprit de un puternic baraj de artilerie.

Gruparea locotenent-colonelului Vagner, continuînd înaintarea spre nord, a reușit, pînă la căderea serii, să pătrundă în localitatea Gáborján. Surprins, inamicul a aruncat în luptă o companie întărită care a contraatacat cu furie urmărind să scoată vînătorii din localitate. Aceștia însă, protejați de clădirile ocupate solid, au oprit cu foc precis pe dușman. Pînă cînd fasciștii să se dezmeticească, vînătorii au și dat un nou atac, nimicind mulți dușmani, capturînd 30 de prizonieri și zeci de automate, de puști, sute de grenade.

Așadar, la 15 octombrie, Divizia 3 munte ajunsese cu gruparea din dreapta pe localitățile Gáborján—Hencida, iar cu cea din stînga rămăsese la sud de Pusta Told din cauza rezistențelor inamice organizate pe această ultimă localitate.

Pătrunzînd în prima fîșie de apărare inamică, Divizia 3 munte a primit ordin să continue atacul cu majoritatea forțelor pentru a pătrunde în fîșia a doua : Hajdubágos—Sáránd iar cu cealaltă parte din forțe să lichideze rezistența inamică de la Pusta Told. În acest scop, am ordonat Grupării locotenent-colonel Vagner să continue atacul spre Konyár după care să ocupe localitatea Hajdubágos, iar Grupării colonel Cîrnu să lase în contact cu inamicul un batalion și o baterie de aruncătoare, iar cu restul să se dirijeze către Gáborján.

Pînă la primirea ordinului diviziei, Gruparea colonel Cîrnu pornise pentru a treia oară la atac, pe întuneric, sub sprijinul întregului armament greu pentru încercuirea localității Pusta Told. Batalionul 21 a atacat la sud, frontal, batalionul 22 a învăluit pe la vest localitatea, în timp ce batalionul 12 a executat o manevră mai largă de învăluire pe la est pentru a cădea în spatele rezistenței, iar de acolo să atace satul de la nord spre sud.

Obiectivele identificate de pe marginea satului au fost țintuite de focul aruncătoarelor.

Prin culturi și lăstărișuri vînătorii din batalionul 12 și-au croit tot mai mult drum către spatele inamicului. Găsind un culoar în poziția dușmană, maiorul Novacovici, comandantul batalionului 12, a împins repede o companie care a pătruns în localitate. Celelalte companii au intrat prin grădini, căzînd și ele în spatele rezistenței de la Pusta

Told. O luptă sîngeroasă, pe viață și pe moarte, s-a încins în localitate. Hitleriștii trăgeau fără încetare cu puștile, cu automatele, cu puștile-mitraliere și mitralierele. Trăgeau din case, din grajduri și cotețe, din șanțurile de pe marginile ulițelor, din ogrăzi și de la încrucișări de drumuri. Vînătorii noștri de munte se culcau lîngă zidurile caselor, în șanțurile drumurilor, săreau în curți și ogrăzi, aruncau grenade după grenade și-i prindeau pe nemți pe neașteptate. În timp ce grupe de 2—3 vînători angajau cu focul puștilor pe fasciștii din fața lor, alți 2—3 vînători făceau ocoluri pe după case și prin curți, căzîndu-le, cum s-ar spune, în cîrcă și nimicindu-i apoi cu grenada și patul puștii ori baionete. Însuși comandantul unui batalion inamic a fost găsit mort împreună cu alți 30 de hitleriști aflați la punctul de comandă al unității lor. În acea luptă batalionul 12 vînători de munte a capturat 36 de prizonieri, două tancuri, un autocamion, un autoturism și mult armament.

Nu terminaserăm bine cu nimicirea rezistențelor de la Pusta Told, cînd la circa 5 km de localitate am întîmpinat o nouă rezistență și mai puternică, la Konyár. Gruparea locotenent-colonel Vagner încercase să suprindă apărarea inamică și pătrunsese în marginea de sud a satului, dar a fost contraatacată puternic și silită să se retragă pe o nouă poziție la un kilometru nord Hencida.

Comandamentul sovietic cerea insistent ca diviziile să continue acțiunile pentru atingerea obiectivelor ordonate astfel : Divizia 78 sovietică—Dereske ; Divizia „Tudor Vladimirescu" — Hosszúpaly, iar Divizia 3 munte — Haidubágos—Sáránd. Prin aceasta se urmărea strîngerea cercului în jurul marelui centru Debrețin.

M-am deplasat la Gruparea de la nord Hencida (batalioanele 6 și 11) comandată acum de maiorul Clăianu care a înlocuit pe locotenent-colonelul Vagner evacuat, fiind grav bolnav.

M-am hotărît să întreprind o acțiune de noapte cu această grupare. Vînătorii din batalionul 11, sub comanda locotenent-colonelului Costin, au reușit, către miezul nopții, să se apropie la circa 1,1/2 km de marginea de sud a satului Konyár. Localitatea era apărată de o unitate hitleristă întărită cu tancuri. Asupra batalionului 11 s-a pornit

un contraatac cu circa două companii de infanterie și 7 tancuri. Cu sprijinul unor tunuri a.t. și tancuri sovietice batalionul 11 a respins contraatacul. Trei tancuri „Pantera" s-au împotmolit în canal, iar celelalte au fost silite să se retragă.

Rezistența inamică de la Konyár ne-a dat mult de lucru. Tanchiștii germani organizaseră solid satul care se preta la o apărare îndelungată. Localitatea era mai întinsă decît Pusta Told iar în față avea rîul Boz, cîteva canale și mici acoperiri. Toate acestea fuseseră puse în valoare din punct de vedere genistic, iar sistemul de foc era bine organizat, oprind înaintarea spre Konyár prin concentrări și baraje de tot felul. În cazul cînd s-ar fi pătruns într-o parte a localității inamicul putea să contraatace imediat cu tancuri și infanterie.

Analizînd situația cu comandanții de grupări am ajuns la concluzia că rezistența inamică nu putea fi înfrîntă decît tot printr-un atac prin surprindere cu scopul de a pătrunde măcar într-un punct sau două din localitate. De aceea în luptele de stradă și de la casă la casă, și pe felii de localitate, vînătorii de munte erau neîntrecuți, victoria le era asigurată.

Atacul grupărilor noastre urma să fie sprijinit de o brigadă de tancuri sovietică.

...O ceață ușoară învăluia satul Konyár, care se zărea vag printre porumbiștele și mărăcinii acestei cîmpii întinse. Mă întrebam cînd avusese inamicul timp să organizeze atîtea lucrări genistice și mai ales să construiască adăposturile întărite, sistem cazemată, pentru armele automate. Culturile fuseseră tăiate pe anumite direcții, apoi urmau cîmpurile de mine și alte obstacole. Apărătorul adăpostit era ferit de lovituri ; atacatorul era vulnerabil, atît pe baza de plecare la atac, sumar organizată, cît și în timpul cînd înainta pe acel cîmp deschis. Era clar că pentru a înainta se impunea ca artileria să țină sub foc localitatea. Dar muniția era puțină, iar focul divizioanelor de aruncătoare n-avea efect asupra obiectivelor adăpostite.

Ideea de învăluire a localității era evidentă, dar ori pe unde s-ar fi manevrat, atacul era lovit de focul de flanc dinspre Derecske și Hoszúpalyi, care făceau sistem cu apărarea localității Konyár. Se crease o astfel de situație ne-

plăcută deoarece flancurile marilor unități vecine se aflau refuzate față de frontul ofensiv al Diviziei 3 munte.

...În decorul ruginiu de toamnă, vînătorii, camuflați printre ierburi și mărăcinișuri, nu se mai vedeau. Cît de ingenioși erau acești vînători de munte! Îmi reaminteam cum, la fel cu ani în urmă, în regiunile munților noștri, un întreg batalion era atît de bine ascuns pe pantele unui masiv, încît numai după ce am ajuns în mijlocul dispozitivului mi-am dat seama că în jurul meu nu era numai pădurea cea naturală ci și „pădurea" de vînători de munte. La fel de bine au izbutit să se ascundă și în pusta ungară. Nu-i vedeam dar îi simțeam acolo, pe linia cenușie de pămînt, de unde începeau pîlcurile de sălcii.

Tancurile sovietice erau și ele bine ascunse în acoperirile dintre Hencida și Gáborján. În general mascarea trupelor române și sovietice era atît de bine organizată încît terenul ți se părea pustiu.

Planul era ca, după pregătirea de artilerie și aruncătoare, vînătorii să pornească la atac o dată cu tancurile sovietice care ne erau date în sprijin, să învăluie pe la est localitatea și să pătrundă cît mai neîntîrziat în sat, după care să înceapă lupta de curățire casă cu casă. Acțiunea cea mai grea era apropierea de localitate. Dar în sat ce ne putea aștepta? Nimic altceva decît ceea ce știam: preacunoscutul clișeu al luptei în localitate folosit de trupe hitleriste întărite cu tancuri. Îi și vedeam pe vînătorii mei intrînd în localitate. Hitleriștii, perfizi, îi lăsau să înainteze pînă la un anumit aliniament, apoi îi contraatacau cu tancuri, îi risipeau, îi sileau să se replieze pe poziția de unde porniseră. La acest clișeu se adăuga înverșunarea cu care luptau fasciștii pentru a bara cu orice preț calea spre Debrețin.

În noaptea de 15 spre 16 octombrie am luat măsuri să regrupez forțele diviziei în zona de nord Gáborján—Hencida. În dimineața zilei de 16 octombrie grupările au reluat atacul după o scurtă pregătire de artilerie. Grupările au fost sprijinite de 10—12 tancuri sovietice. Înaintarea grupărilor a progresat 200—300 m, după care focul inamic s-a dezlănțuit pe întreg frontul, făcînd imposibilă orice mișcare. Artileria noastră a luat din nou sub foc cuiburile de

arme automate, tancurile sovietice au intrat iarăși în acoperiri.

Inamicul rezista cu îndîrjire la Konyár.

Față de această situație grea, am continuat să neutralizăm cu foc rezistențele dușmane identificate, fiind hotărît să reiau atacul cu ambele grupări către orele 14. Artileriștii români și sovietici băteau sistematic fiecare obiectiv...

...Ora 14, ora semnalului de pornire la atac... Divizia 3 munte, organizată în vederea acestor lupte pe 2 grupări, sprijinită de o brigadă de tancuri sovietică se mișca... înainta... se apropia de rîu și de canal sub barajele de foc de artilerie inamice.

Urmăream tot frontul de luptă al diviziei, dar la un moment atenția mi-a fost mai mult atrasă de gruparea de vest, a colonelului Cîrnu, care avea în primul eșalon batalioanele 12 și 22. Brigada de tancuri sovietică sprijinea tocmai această grupare. Primii la canal au ajuns vînătorii din batalionul 12, cei care cuceriseră Pusta Told. Chiar sub focul inamic de artilerie și arme automate au întins repede peste canal un podeț, din scînduri și mulți snopi de coceni de porumb. Au trecut repede cîteva plutoane; mai la dreapta au fost întinse alte podețe... Au trecut canalul și alte companii...

...Tancurile sovietice s-au oprit în fața canalului sprijinind cu foc înaintarea vînătorilor de munte. Pe teren a început să se contureze învăluirea satului pe la vest. Țineam pumnii strînși, inima îmi bătea puternic... Mă preocupa atunci și gruparea de la est, care avea în primul eșalon batalionul 11. Și ostașii acestui batalion au trecut rîul și canalul pe punți improvizate din materialul găsit pe cîmp și cel pregătit mai dinainte. A început să se deseneze și acolo învăluirea satului pe la est... Am rămas o clipă înmărmurit de bucurie, de „neașteptatul" moment. O parte din batalionul 11 a intrat și în colțul de sud-est al satului. Între timp o subunitate, aproape o companie de nemți numai cu automate, cu încărcături de grenade, cu faustpatroane și alt material exploziv, încerca să se infiltreze, printr-o porumbiște, în spatele tancurilor sovietice. Vînătorii de munte, cu ochii lor de vulturi, i-au și văzut, au deschis un foc nimicitor asupra lor. O parte din materialul incendiar s-a aprins, încărcăturile, deja amorsate, au făcut explo-

zie. În feful acesta au fost avertizate şi tancurile sovietice care şi-au luat măsuri de apărare.

Nu puteam să fiu decît mulţumit.

Dar cînd să descleştez pumnii a mulţumire a trebuit să mi-i încleştez şi mai puternic de mîhnire, de durere. La vest, nemţii au contraatacat puternic cu tancuri, respingînd înapoi peste rîul Boz şi peste canal pe ostaşii din Gruparea colonel Cîrnu.

Cît de promiţător fusese începutul !...

Dar la est, cum mai mergeau luptele ? Acolo doar intrase şi în sat o parte din batalionul 11. Ce mai puteam să spun cînd am văzut că o vijelie de obuze de artilerie s-a abătut între tancurile sovietice şi vînători şi apoi două valuri de cîte 10 tancuri grele germane au perforat adînc dispozitivul grupării de est. Parcă mă străpunsese şi pe mine o lamă de cuţit. O parte din companii se repliau la sud de rîul Boz. Dar restul unde era, ce făcea, parcă îl înghiţise pămîntul. Noroc că mai funcţiona legătura telefonică. Comandantul batalionului mă informă :

— Domnule general, situaţie critică... Jumătate din batalionul 11 a rămas pe colţul de sud-est al satului, nu s-a mai putut replia... Foc mult cade asupra lor... Ei luptă încercuiţi... Din toate părţile îi asaltează nemţii...

— Rezistă, rezistă !... atît i-am putut răspunde.

Am ordonat imediat artileriei diviziei să execute o masivă concentrare de foc asupra tancurilor germane... Am dat ordin de regrupare a unităţilor, am luat legătura şi cu comandantul brigăzii de tancuri sovietice, am ordonat să se reia atacul pentru a veni în ajutorul celor încercuiţi... Am cerut telefonic şi comandantului Diviziei 78 sovietice să execute trageri masive asupra satului Konyár.

Companiile din batalionul 11, din afara încercuirii, sub comanda colonelului Costin, comandantul grupării de est, sprijinite de tancurile sovietice au reluat atacul apropiindu-se din nou de localitate.

...Se stingea amurgul, începea să se lase întunericul... Cîmpul de luptă se întunecase, pămîntul urducăia mereu de atîtea explozii, zgomotul devenise asurzitor, satul era şi el numai fum şi limbi de foc... Vînătorii de munte, sprijiniţi de tancuri, se apropiau de marginea satului trăgînd

din mers. Din interiorul localităţii începură să ţîşnească zeci de rachete roşii, verzi, albe...

...Şi la dreapta înaintau vînătorii de munte din batalionul 12. Din nou se contura dubla învăluire a localităţii — pe la est şi pe la vest. După fulgerele armelor şi ale exploziilor am început să-mi dau seama că toată lupta se mutase în localitate. Telefoanele mă ţineau necontenit la curent cu mersul luptei... Mă mişcam şi eu spre sat. În localitate, vînătorii din batalionul 11 au făcut legătura cu cei peste 150 de vînători rămaşi încercuiţi şi care puseseră în stare de apărare 7 case în care au rezistat eroic. Cîţiva de la o casă mai depărtată fuseseră luaţi prizonieri, dar au fost eliberaţi în timpul ultimului nostru atac. Învăluirea pe la est şi pe la vest s-a efectuat atît de repede, încît o bună parte din infanteria duşmană nu s-a mai putut retrage şi a rămas încercuită în sat şi nimicită pe fracţiuni. Hitleriştii cum părăseau o casă sau un grup de case le dădeau foc Localitatea părea o imensă torţă, o ruină arzîndă. Acea stare s-a agravat şi mai mult cînd asupra localităţii s-a abătut şi un puternic bombardament al artileriei grele germane. N-a lipsit mult ca un proiectil de „greu" să distrugă şi casa în care mă aflam la un moment dat...

În lupta de la Konyár pierderile diviziei în oameni s-au ridicat la 80 de morţi şi răniţi.

Acest episod de luptă scoate din nou în evidenţă dîrzenia şi vitejia vînătorilor batalionului 11 de care ne amintim că rezistaseră atîtea zile la Pocola şi acum înscriau o nouă pagină de eroism la Konyár.

Pentru fapte de arme excepţionale am propus la decorare mulţi ostaşi, în special din batalionul 11 împreună cu inimosul lor comandant, locotenent-colonelul Costin. Am adus calde mulţumiri şi tanchiştilor sovietici care au sprijinit atît de bine unităţile de vînători de munte. Prin lupta comună a ostaşilor români şi sovietici satul Konyár a fost cucerit, rupînd astfel o nouă verigă din lanţul de apărare din jurul Debreţinului.

În timpul nopţii am luat măsuri ca toate unităţile să fie puse în ordine, să se facă aprovizionările cu muniţii şi hrană, fiecare unitate şi subunitate să fie gata de luptă.

Dispozitivul diviziei în sat era următorul : Gruparea colonel Cîrnu avea batalionul 22 în partea de vest a satului,

batalionul 12 în sat, batalionul 21 la sud de sat ; Gruparea maior Clăianu avea batalionul 6 în partea de nord-est, batalionul 11 în sat, urmînd să treacă în rezerva diviziei, iar batalionul 5 la sud de sat. Regimentul 115 artilerie antitanc sovietic, primit ca întărire, se afla în poziție la sud Konyár.

Nici nu se stinsese focul în satul Konyár și de la comandamentul Corpului 33 sovietic mi se comunică să reluăm atacul pentru a cuceri obiectivul Hajdubágos—Sáránd pînă la ora 1, iar în dimineața zilei de 17 octombrie, ora 8, să atac în direcția Debrețin cu misiunea ca pînă la sfîrșitul zilei, dînd lovitura dinspre sud-vest și vest, să cuceresc partea de vest a orașului (vezi planșa nr. 4).

În acest sens am dat ordinul nr. 74 pentru reluarea mișcării la ora 1. Înaintarea era îngreunată din cauza focului de baraj executat de artileria germană. Grupările se aflau la 3 km nord de satul Konyár. Gruparea de vest era orientată către Száránd, iar gruparea de est, către Hajdubágos.

Situația la vecini era următoarea : la dreapta Divizia „Tudor Vladimirescu" ducea lupte grele pentru satele Hoszúpályi și Monostorpályi. Inamicul rezista însă ferm pe poziție cu toate atacurile date de panduri. La stînga, Divizia 78 sovietică ducea lupte pentru localitatea Derecske. Vecinii din dreapta și stînga noastră continuau acțiunile ofensive fiind mai înapoia flancurilor diviziei noastre. De aceea am hotărît ca Divizia 3 munte să rămînă pe poziția atinsă, urmînd să reia atacul a doua zi.

În dimineața zilei de 17 octombrie grupările au atacat din nou. În fața satelor Sáránd și Hajdubágos am întîlnit iarăși un canal destul de serios.

Încercările de a manevra satul Hajdubágos pe la vest au fost zădărnicite de un foc foarte puternic.

Batalioanele 22 și 12 au trecut canalul prin apă pînă la piept, silind pe inamic să se replieze la 2 km de Sáránd către cota 116. De-abia aici vînătorii au fost opriți cu focuri de arme automate și de aruncătoare.

La dreapta, gruparea de est, maior Clăianu, n-a reușit să cucerească satul Hajdubágos. Batalionul 6 a fost oprit pe linia cotelor 111 și 98 de focuri trase de pe marginea satului.

În cursul zilei am fost chemat la comandamentul Corpului 33 sovietic. Acolo se desfășura o activitate febrilă, legată de atacul hotărîtor asupra Debreținului. În prima urgență trebuia ruptă ultima poziție a inamicului de pe aliniamentul Monostorpályi—Hoszűpályi—Hajdubágos—Sáránd, Derecske. După cum se vede două dintre localitățile de pe aliniamentul amintit erau în fîșia de acțiune a Diviziei 3 munte.

Generalul Semionov și-a exprimat admirația pentru felul cum au luptat vînătorii de munte români la Pusta Told și la Konyár. În încheierea discuțiilor a cerut ca Divizia „Tudor Vladimirescu" și Divizia 3 munte să continue atacul pentru a pătrunde cît mai repede în Debrețin. Totodată a adăugat că în cazul cînd pe timpul nopții nu putea fi ruptă poziția de pe aliniamentul de mai sus, să se lase în contact elementele strict necesare, iar cu majoritatea forțelor diviziile să execute o manevră largă de învăluire pe la est și pe la vest.

M-am înapoiat la punctul de comandă și am trecut la organizarea manevrei proiectate.

În ziua de 18 octombrie, lupta a fost destul de grea, dar inamicul nu a cedat un pas. Singur batalionul 6, condus de căpitanul Ion Munteanu, a reușit ca, printr-o manevră îndrăzneață, să strecoare o companie în spatele rezistenței dușmane de la ferma Maria. Ferma a fost ocupată, însă localitatea Hajdubágos, obiectivul diviziei, nu a fost cucerit.

Ca urmare am lăsat în contact cu inamicul batalioanele 22 și 6 cu divizionul 9 aruncătoare și 2 baterii antitanc sub comanda maiorului Clăianu. I-am dat ordin ca în permanență să hărțuiască pe inamic și să caute să pătrundă în satele Hajdubágos și Sáránd.

Grupării principale, de sub comanda colonelului Ioan Constantinescu, compusă din 4 batalioane, 2 divizioane de aruncătoare și 3 baterii antitanc plus compania 39 a.a., i-am ordonat să se strîngă de urgență în zona Bocșa—Halom astfel ca pînă la orele 22 acțiunea de regrupare să fie terminată.

În timpul nopții am primit de la comandamentul Corpului 33 sovietic ordinul de operații nr. 0104 care prevedea ca Divizia 3 munte să reia atacul la 19 octombrie,

ora 6 dimineața, pentru ocuparea Debreținului pînă la marginea lui de nord. Așadar, divizia urma să înainteze pe direcția Káptálan—Kómőros — marginea de nord-vest a Debreținului pentru a cuceri în final și partea de nord a orașului.

Gruparea principală a Diviziei 3 munte a reluat cu îndrăzneală mișcarea spre oraș, a înaintat cît mai la vest de pozițiile inamice, amenințînd în flanc și spate rezistențele puternic acroșate de gruparea maiorului Clăianu. Iamicul a început să cedeze și către orele 3 am pătruns cu batalionul 22 în satul Száránd, iar cu batalionul 6 în satul Hajdubogos. Pînă dimineața au fost curățate de inamic ambele localități. Apoi am dirijat această grupare spre marginea de sud-vest a orașului.

La eliberarea localității Száránd s-au distins în mod deosebit vînătorii din batalionul 22 vînători de munte. Cu multă îndrăzneală au pătruns primii în localitate vînătorii din compania 2, comandată de căpitanul Chicoș. Această companie a deschis drumul întregului batalion.

Succesul obținut a fost însă plătit cu viața multor viteji printre care și a căpitanului Chicoș care a căzut în luptă lovit de o schijă de obuz.

În același timp, gruparea principală condusă de colonelul Ion Constantinescu a înaintat în zorii zilei de 19 octombrie în direcția Káptálan, a trecut canalul orașului după lupte înverșunate, iar către orele 15, împreună cu gruparea maior Clăianu, a asaltat și nimicit rezistențele inamice de pe marginea de sud-vest a orașului Debrețin. Au pătruns în oraș pe lîngă gara principală. Multe clădiri erau mistuite de flăcări. Vînătorii au trecut apoi la curățirea sistematică a porțiunii de oraș afectate Diviziei 3 munte.

Din toate părțile se auzeau răpăitul mitralierelor, pocnetele tunurilor antitanc, bufniturile aruncătoarelor ușoare, bubuiturile de grenade, piuitul rafalelor de automate, exploziile proiectilelor de artilerie.

În cadrul grupărilor s-au constituit ad-hoc grupe de șoc formate în general din pistolari, pușcași-mitraliori, buni aruncători cu grenada și pionieri. Vînătorii de munte ai celor două grupări asaltau și nimiceau rezistențele din case și blocuri, de la încrucișări de străzi și piețe, străduindu-se să ajungă la marginea de nord-vest a orașului. Cum se

Maiorul ION CLĂIANU

proceda ? Mitralierele băteau de-a lungul străzilor, la încrucișări și în piețe, interzicînd mișcările inamicului. Bunii trăgători cu pușca trăgeau asupra fasciștilor care deschideau foc de la ferestre, de pe balcoane, de sub acoperișuri. Pistolarii manevrau casele, blocurile și acționau prin surprindere. Grenadierii se apropiau sub sprijinul pușcașilor, pistolarilor, focului armelor automate, furișîndu-se pe lîngă ziduri, escaladînd garduri, pînă în apropierea rezistențelor pe care le nimiceau prin concentrări de grenade. Era un iureș de nedescris. Atacul vînătorilor de munte era ca o avalanșă de foc care spulbera tot ce întîlnea în cale. Dușmanii fugeau înspăimîntați de impetuozitatea cu care se ducea atacul.

Gruparea maior Clăianu a ocupat cu batalionul 22 marginea de nord-vest a Debreținului, iar batalionul 6 și divizionul de artilerie au rămas în oraș la Băile comunale. Aci vînătorii din batalionul 6 au auzit strigînd de la fereastra unui spital : „Aici căpitanul Pleșa din batalionul 6 vînători de munte !“... Într-adevăr ofițerul rămăsese singur în spital după căderea Debreținului. Tot aci au mai întîlnit și pe sergentul major Victor Ardeleanu. Ei fuseseră răniți și căzuți prizonieri în luptele de la Oradea.

Gruparea colonel Constantinescu a ocupat partea de nord a Debreținului către orele 18,30 astfel că la căderea

serii Divizia 3 munte ocupase toată marginea de nord a orașului, avînd restul forțelor în oraș, iar rezerva diviziei la Mikepércs.

La dreapta, Divizia „Tudor Vladimirescu" ocupase încă de la ora 9 dimineața Hosszúpályi, după care s-a îndreptat către Debrețin de la sud—sud-est către nord. A respins rezistențele inamice, iar către orele 20,30 a pătruns în Debrețin. La orele 21 Regimentul 1 infanterie a ocupat partea de nord-est a orașului călare pe șosea și pe calea ferată. Regimentul 2 infanterie a ocupat partea centrală a orașului în zona bisericii și cimitirului. Regimentul 3 infanterie, în zona fabricilor din partea de sud a Debreținului, continua curățirea orașului și ieșirea la nord-est de Debrețin.

Astfel înfrățiți, vînătorii de munte și pandurii, sprijiniți de tancuri sovietice, au pătruns în ziua de 19 octombrie pe mai multe direcții în orașul Debrețin. La est de oraș acționa Divizia 337 din Corpul 33 sovietic, care a pătruns adînc în dispozitivul inamic, ușurînd astfel lupta românilor în oraș.

Atît de rapidă a fost înaintarea grupărilor diviziei mele, încît la un moment dat n-am mai putut ține legătura cu ele și am fost nevoit să mă deplasez cu maiorul Jitariu și cu căpitanul Lupescu cu mașina pentru a le ajunge. N-am mers decît cîțiva kilometri și am ajuns din urmă coloane de mașini și autocamioane sovietice care înaintau cu viteză spre oraș. Eram tocmai la mijlocul coloanei și căutam să ne strecurăm pentru a ajunge mai repede înainte, cînd, la orizont, au apărut cîteva avioane germane. Într-o fracțiune de secundă am ieșit din coloană cu mașina în plin cîmp și ne-am trîntit la pămînt.

Folosind un drum de care, am reluat mișcarea și ne-am apropiat de Debrețin. Artileria grea germană executa trageri de interdicție la intrarea în Debrețin, încît abia am reușit să ne strecurăm prin partea de vest a orașului unde am și instalat punctul de comandă. Prima grijă a fost să luăm legătura cu grupările.

Căpitanul Lupescu a încălecat pe un cal și s-a îndreptat către parcul orașului situat în partea de nord-vest a Debreținului. Ajuns în parc, s-a informat asupra situației batalioanelor Grupării colonelului Cîrnu. Vînătorii luptau cu inamicul în zona pădurilor de la nord de oraș. Dușmanul

instalase posturi de observare și pistolari, precum și trăgători cu arme cu lunetă în pomi. Înaintarea se făcea cu multă atenție. În Debrețin mai erau fel de fel de grupuri de fasciști care căutau să scape, precum și multe cîmpuri de mine. În întreaga noapte de 19 spre 20 octombrie s-a procedat la curățirea metodică a orașului. Hitleriștii au lăsat pe teren numeroși morți și un bogat material de război printre care tancuri și tunuri.

Orașul Debrețin, puternic centru de rezistență din partea de nord-est a Ungariei, a fost cucerit definitiv la 20 octombrie.

Vestea cuceririi orașului Debrețin a fost salutată cu mare entuziasm și sărbătorită la Moscova. Salve de tunuri au vestit eliberarea acestui mare oraș.

Divizia 3 munte și-a îndeplinit cu cinste înalta misiune de luptă luînd parte la eliberarea orașului. Ostașii Diviziei 3 munte au simțit o largă satisfacție și o deosebită mîndrie că, prin eforturile și sacrificiile lor, au adus o însemnată contribuție la obținerea acestei importante victorii.

X. MEREU SPRE TISA

O parte din trupele germane, care scăpaseră din cercul de foc de la Debreţin, şi-au găsit adăpost în pădurile de la imediat nord Debreţin, unde au organizat o nouă şi puternică rezistenţă. Comandamentul hitlerist, dîndu-şi seama de importanţa acelor obstacole naturale, şi-a îndreptat, în grabă, acolo mari unităţi de infanterie şi de tancuri pentru a întări şi mai mult apărarea din zona păduroasă. Rezistenţa pe pădurile de la nord de Debreţin mai era justificată şi de nevoia salvării forţelor învinse în Transilvania, care se retrăgeau precipitat spre vest.

După eliberarea Debreţinului, vînătorii de munte au trebuit să ducă lupte crîncene în pustă pe direcţia localităţilor Hajúdorog Hajdúnánás. În urma eliberării şi acestei ultime localităţi, Divizia 3 munte a fost orientată din nou spre vest, cu misiunea de a ajunge cît mai repede pe Tisa.

La începutul lunii noiembrie, avangărzile Diviziei 3 munte au luat contact cu poziţiile inamice de pe rîu.

Unităţile române şi sovietice erau în plină mişcare, dirijîndu-se către locurile de trecere. Corpul 33 sovietic, avînd în primul eşalon Diviziile 78 şi 337, iar în eşalonul al doilea, Divizia 3 munte, înainta viguros spre Tisa. Nimeni nu se mai gîndea la oboseală. Un optimism sănătos domnea în unităţile noastre. Orice kilometru spre vest ne apropia de victorie.

Diviziile sovietice din primul eşalon au surprins apărarea de pe Tisa şi au aruncat dincolo de rîu cîte un batalion întărit, ocupînd localitatea Tiszukeszi şi organizînd un mic cap de pod.

În momentul cînd ajunsesem în apropiere de gara Marghita Pusta a sosit un ofiţer sovietic invitîndu-mă la

punctul de comandă al Diviziei 78 sovietice, la Ferma Sabo, pentru a mă întîlni cu comandantul secund al Corpului 33 sovietic. Invitaţia aceasta urgentă însemna că vînătorii de munte trebuiau să fie gata să treacă urgent Tisa. De aceea înainte de a mă urca în maşină am dat ordin şefului de stat major să asigure aprovizionările cu muniţie şi mijloace improvizate de trecere.

După aproximativ un sfert de oră mă găseam la Ferma Sabo, însoţit de maiorul Anton Jitariu, căpitanul Lupescu şi căpitanul Nazarov. Comandantul secund al Corpului 33 sovietic mă întîmpină glumind, spunîndu-mi că trebuie să fie tare bine în eşalonul al doilea (deşi vînătorii de munte se găseau în această situaţie pentru prima dată).

În jurul hărţii, împreună cu comandantul Diviziei 78 sovietice, m-am pus la curent cu situaţia tactică. Mi s-a precizat că Divizia 3 munte urma să treacă Tisa în acea noapte pentru a ocupa, în primul rînd, localitatea Tiszataryan, iar după aceea să acţioneze spre Nemeslikk. Pentru trecere ni se pusese la dispoziţie 6 bărci cu o capacitate de 12 oameni fiecare.

Timpul de lumină, pînă la căderea serii, trebuia folosit din plin pentru recunoaşteri în vederea trecerii. Corpul 33 sovietic, pînă la sosirea mea, trimisese deja un ofiţer la batalionul 5 vînători munte ca acesta să se apropie de plaja de îmbarcare, urmînd a trece cu începere de la ora 21.

Aveam avantajul că în sectorul de trecere exista un cap de pod dar nu se ştia cît va rezista. Partea grea o constituia lipsa mijloacelor de trecere.

Căpitanul Lupescu s-a înapoiat de la recunoaştere aducînd toate datele necesare pentru trecere. În maşină îmi povestea impresiile sale pînă la punctul de trecere. Şoferul a străbătut distanţa de la Ferma Szabo pînă la Tisa într-un timp record. Maşina uşoară de luptă, bună pe orice teren, parcă zbura. S-a strecurat uşor pe drumul ce mergea paralel cu meandrele Tisei, folosind la maximum perdelele de sălcii. Maşina s-a oprit la adăpostul unui grup mare de sălcii pletoase. După ce ofiţerul sovietic şi căpitanul Lupescu au parcurs vreo 20—30 paşi, au recunoscut punctul de trecere. Dar surpriză, în loc de 6 bărci, era numai o singură barcă, în care puteau intra 12 ostaşi. Plaja era bine aleasă şi camuflată, retrasă în intrîndul către noi, şi destul

Sublocotenentul GRIGORE BIJI

de largă. Lupta se dădea în jurul localităţii Tiszakeszi.

Batalionul 5 vînători de munte — batalionul de moţi — a fost prima unitate din divizie care a trecut Tisa, folosind barca pusă la dispoziţie de sovietici. Batalionul a înlocuit o subunitate sovietică şi a ocupat poziţie la liziera nord-est a satului.

Moţii nu se simţeau la largul lor în poziţia în care intraseră. Au început infiltrările în poziţia duşmană. S-a organizat un atac la dreapta.

Prin lupte cu baioneta şi grenada inamicul a fost nevoit să se mai retragă, să mai lase loc şi pentru vînătorii de munte. În aceste lupte cu deosebit curaj s-a remarcat plutonul condus de sublocotenentul Grigore Biji.

Cu aceeaşi bravură şi isteţime au luptat şi ostaşii de sub comanda sublocotenentului Constantin Arsene care s-au avîntat într-o luptă înverşunată cu inamicul în tranşee luînd şi şase prizonieri. Sublocotenentul Arsene, deşi a fost rănit a doua oară, a condus mai departe ostaşii pînă la terminarea luptei.

Între timp sporiseră mijloacele de trecere, astfel că, în noaptea de 8 spre 9 noiembrie, au trecut Tisa batalioanele

Sublocotenentul CONSTANTIN ARSENE

5, 12 şi 21, precum şi comanda Grupului 3 vînători de munte. Pentru coordonarea trecerii am însărcinat pe comandantul secund al diviziei, colonelul Ioan Constantinescu. În acest timp Grupul 6 vînători de munte comandat de colonelul Cîrnu s-a deplasat la Ferma Kleint unde a rămas în cantonament, ţinînd legătura telefonic cu divizia, spre a putea să se apropie de plaja de îmbarcare.

La 10 noiembrie trecuseră la vest de Tisa Grupul 3 vînători de munte, batalioanele 5, 12, 22, comanda batalionului 21 şi numai două companii din acest batalion, cîte o baterie de aruncătoare de 120 mm.

De îndată ce divizia a început trecerea peste Tisa se ridicau două probleme : în primul rînd trebuia să se continue acţiunile la vest de rîu în acelaşi ritm cu marile unităţi vecine, iar în al doilea rînd trebuia să se urgenteze trecerea celorlalte unităţi ale diviziei.

Divizia a reluat înaintarea cu trei batalioane pe axul : Nemesbikk — Sajószóged şi cu un batalion pe direcţia Heyőkurt Tisazler. Grupul 3 vînători de munte a ocupat cu batalionul 5 localitatea Nemesbikk şi a organizat imediat apărarea pe marginea de nord-vest a satului. În localitate

a intrat şi batalionul 12. Am dat ordin ca Grupul 3 să continue înaintarea şi să ocupe Csate Fenek şi Sajoszged, iar batalionul 5 să rămînă temporar în rezervă în Nemesbikk. Batalionul care acţiona pe axul Heyőkurt — Tisazler a reuşit să pună stăpînire pe aceste localităţi pînă în seara zilei. Concomitent celelalte forţe ale diviziei executau trecerea Tisei.

Prin acţiunea sa promptă, Divizia 3 munte a avut o contribuţie importantă la lărgirea capului de pod de la Tisakeszi, într-un moment cînd inamicul contraataca puternic pentru a arunca unităţile sovietice la est de Tisa. Vînătorii au atacat cu multă hotărîre rezistenţele inamice, au ocupat bune observatoare şi poziţii de tragere, scoţînd de sub focul armelor automate punctul de trecere. Rînd pe rînd vînătorii au cucerit localităţile Tisatarjan, Nemesbikk, Csate Fenek şi Sojószged.

XI. PE ARCUL DE MANEVRĂ DE LA MISKOLC

Ne găseam în primele zile ale lunii noiembrie la vest de Tisa, în strînsă cooperare cu Diviziile 78, 206 şi 232 sovietice. Acţiunea era îndreptată direct spre Miskolc — principal centru economic în nord-estul Ungariei.

Inamicul ducea lupta după acelaşi clişeu. Apărarea lui se baza pe localităţi, pe folosirea comunicaţiilor şi pe contraatacuri.

În acele zile, Divizia 3 munte şi-a completat efectivele şi cu unităţile sale de marş care i-au sosit din ţară. Este necesar să menţionăm faptul că în cursul lunii august divizia a avut o organizare sui-generis, însumînd un efectiv de peste 10 000 ostaşi. Am dispus iniţial de patru batalioane de vînători de munte, apoi de şase. Fiecare batalion avea circa 1 200 ostaşi. În plus mai aveam trei divizioane de aruncătoare grele de 120 mm şi un batalion de pionieri. Plecînd de la această organizare iniţială, efectivele s-au completat pe timpul luptei ; de asemenea statul major, unităţile organice ale diviziei, unele elemente neîndivizionate (compania 39 transmisiuni, compania 39 antitanc), precum şi serviciile. Divizionul 1 aruncătoare a vărsat piesele sale divizioanelor 3 şi 9 aruncătoare, el fiind dotat cu tunuri de 76,2 mm. Aşadar la 8 noiembrie Divizia 3 munte era complet organizată avînd toate unităţile completate şi înzestrate cu armament şi tehnica de luptă corespunzătoare noilor tabele de organizare. Efectivul Diviziei 3 munte era la acea dată de 346 ofiţeri, 330 subofiţeri şi 7 805 trupă, deci 8 481 militari.

Forţa combativă a diviziei : 6 batalioane de vînători de munte, 2 divizioane de aruncătoare grele, avînd în total 36 aruncătoare, 1 divizion tunuri 76 mm (12 tunuri), 1 esca-

dron de vînători călări, o companie antitanc, o companie antiaeriană, o companie pionieri.

Spre deosebire de batalionul de infanterie, care avea 3 companii de puşcaşi şi o companie armament greu, batalionul de vînători de munte mai avea în plus o companie de cercetare.

Fiecare comandant a avut grijă ca puştile-mitraliere, mitralierele, aruncătoarele şi tunurile să dispună de servanţii necesari.

Din punct de vedere numeric Divizia 3 munte n-a avut efective inferioare cifrei de 7 000 ostaşi, iar din punct de vedere calitativ vînătorii de munte nu şi-au dezminţit faima dovedind înalte însuşiri ostăşeşti în luptele grele cu duşmanii, stîrnind admiraţia şi simpatia tuturor. Aceasta era organizarea Diviziei 3 munte înaintea acţiunilor pentru Miskolc.

Pînă la ajungerea în faţa oraşului Miskolc, vînătorii de munte s-au remarcat în luptele grele de la Onod, Sajópetri şi Pusta Ujenke, lupte care s-au asemănat foarte mult cu cele de la Pusta Told, Konyár, Száránd din faţa Debreţinului.

În noaptea de 12 spre 13 noiembrie cercetarea noastră a stabilit că inamicul apăra puternic poziţia jalonată de înălţimile din jurul localităţii Nagycsécs.

Pentru a deschide drum diviziei m-am hotărît ca lovitura principală s-o dau pentru cucerirea cotei 107, în apropiere de Nagycsécs, avînd în primul eşalon patru batalioane (5, 12, 21, 22), iar în eşalonul al doilea batalioanele 6 şi 11. Atacul urma să fie dat după o scurtă pregătire de artilerie şi în strînsă legătură cu Divizia 78 sovietică.

Cu toată pregătirea minuţioasă a atacului, inamicul a opus şi de această dată o puternică rezistenţă. Batalionul 22 abia a reuşit să-şi apropie primele elemente de localitatea Nagycsécs unde a fost din nou oprit. Numai batalionul 12 a progresat mai mult ajungînd aproape de cota 107. Batalionul 21 a fost contraatacat şi silit să se replieze, iar batalionul 5 şi infanteriştii Diviziei 78 sovietice au fost opriţi chiar pe baza de plecare.

Văzînd situaţia creată prin vîrful de atac avansat al batalionului 12, m-am hotărît să folosesc acest succes, să sprijin cu întreaga artilerie atacul batalionului 21 pentru

La comandamentul Diviziei 3 munte se stabilesc măsurile de cooperare cu marea unitate sovietică vecină

a ajunge la înălţimea batalionului 12. În acest mod, consolidînd poziţia batalionului 12, intenţionam ca apoi să reiau atacul şi să cuceresc cota 107. La ora 17, vînătorii batalionului 21 au pornit la atac şi au reşit să ajungă la dreapta batalionului 12 făcînd legătura cu acesta.

Pentru a face faţă unui contraatac inamic am împins repede batalionul 11 din eşalonul al doilea la cota 102, la încrucişarea drumurilor, în măsură a interveni după caz. Totodată am luat legătura cu generalul Mihailov şi, împreună, am elaborat planul de atac pentru ziua următoare. Inamicul se aştepta la atacul nostru şi a adus noi întăriri, pentru a păstra cu orice preţ poziţia.

De comun acord cu comandantul Diviziei 78 sovietice am reluat atacul numai cu batalionul 22 cot la cot cu un regiment sovietic, dar inamicul a deschis un foc vijelios de arme automate, branduri şi artilerie oprind atacul după cîteva sute de metri. Artileria noastră a intervenit imediat distrugînd cîteva cuiburi de arme automate şi reducînd la tăcere cîteva tunuri a.t. Cu toată rezistenţa disperată a duşmanului presiunea noastră asupra sa creştea mereu.

Strîns puternic de vînătorii români şi infanteriştii sovietici, inamicul făcea faţă cu greu atacurilor noastre repetate, astfel că în noaptea de 14 spre 15 a fost silit să se retragă, lăsînd în contact numai elemente de ariergardă.

Reluînd înaintarea pe direcţia Nagycsécs—Onod am împrăştiat siguranţa inamică de pe marginea de sud Onod şi din pădurile nord-est Onod şi Ferma Loger. Acele elemente de siguranţă acopereau o nouă poziţie inamică care ne-a primit cu un foc puternic de arme automate.

Atacul de la Onod a fost un atac tipic asupra unei localităţi de cîmp. Situaţia diviziei era următoarea : Grupul 3 vînători de munte avea batalionul 12 la imediat sud Onod, călare pe şosea, batalionul 22 la stînga, în faţa cotei 107, iar batalionul 6 în eşalonul 2 ; Grupul 6 la nord de drumul de care nord Logertanya cu batalioanele 21 şi 11 în eşalonul 1, iar batalionul 5 în eşalonul 2 ; escadronul 3 vînători călări la Nagycsécs în rezerva diviziei.

Pentru cucerirea oraşului Onod am încercat a manevra cu cîte un batalion atît pe la vest, cît şi pe la est fără să obţin vreun rezultat. De remarcat este că nu puteam folosi din plin toate forţele atît din cauza zonei înguste, cît şi a faptului că o prea mare densitate de forţe pe un spaţiu restrîns ar fi constituit un foarte vulnerabil obiectiv pentru artileria şi aviaţia inamicului.

Comandantul Corpului de armată a hotărît să repetăm manevra pe la vest de cota 107, dîndu-ne un sprijin mai mare de artilerie. De această dată am reuşit să străpungem apărarea inamicului şi să ameninţăm cu căderea în spatele rezistenţelor de la Onod. Hitleriştii au trecut la o retragere precipitată. Divizia 3 munte a ocupat Onodul iar Divizia 78 sovietică, localitatea Ladhaza, în timp ce la dreapta, Divizia 232 sovietică ducea lupte înverşunate în pădurile nord-est Onod.

Abia terminasem cu acest obiectiv şi inamicul ne-a întîmpina cu o nouă rezistenţă pe localitatea Sajópetri — Tabla. La dreapta, o manevră executată cu Regimentul 792, din Divizia 232 pe care l-am sprijinit cu foc de artilerie, n-a înregistrat nici un succes.

Îmi aduc aminte că imediat după cucerirea localităţii Onod, pe la mijlocul lunii noiembrie, am intrat cu eşalonul 1 al punctului de comandă în Onod şi ne-am instalat într-o casă nu departe de biserică. Ştirile sosite din linia întîi îmi semnalau că unităţile au fost oprite de focuri dense trase de la păduricea nord Onod. Pe la ora 9 m-am urcat în turla bisericii. De acolo priveam tot frontul. Timpul era mohorît.Şoseaua Onod — Sajópetri, ca o linie gălbuie, mergea paralel cu rîul Sajó, străjuit pe malul de est de păduri ruginii. De dincolo de satul Sajópetri artileria inamică, în special artileria grea, executa trageri de interdicţie la intrarea de sud Onod. Mai la vest de Onod se auzeau strident păcănitul armamentului automat în sectorul Diviziei 78 sovietice care lupta în zona nord Ferma Ladhaza şi bubuitul neîntrerupt al tunurilor sovietice.

Am plecat imediat cu o motocicletă cu ataş la Grupul colonel Constantin R. Popescu însoţit de maiorul Anton Jitariu, urmînd şoseaua Onod — Sajópetri. La ieşirea din Onod, la un kilometru nord de localitate, am întîlnit pe colonelul Constantin R. Popescu care m-a informat că batalioanele 12 şi 22 au fost oprite şi au primit focuri puternice din pădurile de la est de rîul Sajó. În plus terenul era minat. Am ordonat să se împingă în linia întîi echipe de detectare a minelor după care să se reia atacul. Mi-am continuat drumul cu motocicleta mai departe spre prima linie. Ne-am oprit într-o porumbişte şi am discutat cu comandanţii de batalioane. Concluzia a fost că încă nu puteam trece la un atac general. De aceea, unităţile au încercat înaintarea pe grupe, echipe şi om cu om, folosindu-se cele mai mici cute de teren, cele mai neînsemnate acoperiri pentru a ne apropia cît mai mult de apărarea inamică. În acest mod am reuşit să ne îmbunătăţim poziţia de pornire la atacul general. În tot acest timp, divizionul 1 de tunuri, comandat de maiorul Negoescu, a sprijinit infiltrarea vînătorilor.

Am încercat pe înserat un atac pe tot frontul în legătură cu Divizia 78 sovietică, dar n-am putut ocupa localitatea Sajópetri.

În noaptea de 17 spre 18 noiembrie la ora zero grupările au atacat fără a obţine decît uşoare progrese din cauza cîmpurilor de mine plantate pe şosea şi chiar pe cîmp. O explozie formidabilă în noapte ne-a vestit că inamicul a distrus podul de peste rîul Sajó, după care şi-a mutat apărarea la nord de Sajópetri. Nu se vedea nici

la cîţiva paşi din cauza ceţii şi întunericului. Era necesar ca divizia să cucerească localitatea Ujenka Puszta de la un kilometru nord Sajópetri.

Atacul a fost reluat abia în după-amiaza zilei următoare, o dată cu Divizia 78 sovietică. Iarăşi am dat peste un cîmp de mine. Pionierii trimişi să efectueze deminarea au fost omorîţi de o concentrare de arme automate. La dreapta, batalionul 11 a înaintat circa 400 metri, iar batalionul 22 a fost oprit de focul rezistenţelor de la Ferma Sajontalpuszta, precum şi de focuri trase din tancurile aflate în localitatea Alsozsolka. Diviziile sovietice vecine se găseau pe acelaşi aliniament cu vînătorii de munte, Divizia 78 la nord Kistokay, iar Divizia 232 la sud-est de Alsozsolka. O încercare de atac cu un pluton de tancuri sovietice pe şosea n-a reuşit, 2 tancuri au fost distruse de mine.

Studiind noua situaţie cu statul major şi cu generalul Mihailov, am hotărît să reluăm atacul în ziua de 19 cu efort la centru pentru a manevra pe la est zona mlăştinoasă şi minată din faţa batalionului 6 vînători de munte. La ora 16 am pus la dispoziţia Diviziei 78 sovietice batalionul 21 pentru a manevra pe la vest zona mlăştinoasă, batalionul 5 a fost deplasat la Kistokay în măsură a urma batalionul 21 şi a face legătura cu batalionul 6. Pînă la căderea serii batalioanele 11 şi 22 au înaintat circa 400—500 metri.

Corpul de armată a convocat comandanţii de mari unităţi şi a hotărît ca în noaptea de 19 spre 20 noiembrie Divizia 232 sovietică să atace localitatea Alsózsolka. În acest scop Divizia 3 munte trebuia să ajute diviziile sovietice atacînd cu batalionul 22 Ferma Sayontalpuszta, iar cu batalionul 11, cota 111. Atacul a început la miezul nopţii. Pînă la ora 2, batalionul 22 a ocupat Ferma Sayontalpuszta, iar batalionul 11, cota 111 către orele 3,30. Divizia 232 lupta în localitatea Alsózsolka.

Exploatînd această înaintare am împins înainte grupările astfel că pînă la ora 10 am ocupat obiectivele ordonate şi am ajuns la 600 metri nord Ferma Ujyenka şi Konak unde am fost din nou opriţi.

La ora 13 comandantul corpului de armată mi-a comunicat că Divizia 78 sovietică împreună cu batalioanele 5

şi 21 din Divizia 3 munte se apropiau de periferia de sud a oraşului Miskolc. Ca urmare, a ordonat să lăsăm în contact cu inamicul circa un batalion, iar cu restul să înaintăm pe direcţia batalionului 21 cu care împreună să atacăm la est de Miskolc.

Pînă a se trece însă la executarea misiunii, inamicul a contraatacat unităţile sovietice şi române care intraseră circa 1 km de la periferia oraşului Miskolc, silindu-le să se replieze la nord de Ferma Ujyenka — sud Konak. Lupta devenise foarte înverşunată. Apropierea de Miskolc ne dădea totuşi puteri noi.

În ziua de 20 noiembrie, pe la orele 12, a sosit la punctul de comandă al diviziei, la Sajópetri, generalul Nicolae Stoenescu care urma să ia comanda Corpului 4 armată român, în subordinea căruia urmau să intre şi Diviziile 2 şi 3 munte.

Deocamdată Divizia 3 munte trebuia să pună stăpînire pe calea ferată ce ducea la Miskolc. În acest scop divizia noastră în legătură cu Divizia 78 sovietică a executat la 21 noiembrie trei atacuri, dar toate încercările au fost respinse.

Tot în acel timp am primit ordin de la Corpul 4 de armată român prin care ni se făcea cunoscut că Divizia 3 munte intra din punct de vedere operativ sub ordinele Corpului 4 armată român. După înlocuirea ei de către unităţi sovietice trebuia să se regrupeze în zona Sály pentru a înlocui Divizia 93 gardă sovietică. Dar mai înainte Divizia 3 munte, în strînsă legătură cu Divizia 78 sovietică, urma să treacă neîntîrziat la atac pentru a pune stăpînire pe oraşul Miskolc. Numai după aceea se putea regrupa iniţial în zona Szirma iar apoi în zona Sály, la dispoziţia Corpului 4 armată român.

În după-amiaza zilei a sosit la punctul de comandă al diviziei generalul Şumilov, comandantul secund al Corpului 33 sovietic, care ne-a informat că pînă la ora 24 divizia va fi înlocuită, urmînd ca pînă în ziua de 22 să ajungă în Munţii Bükk, în zona Uyhuta, unde va intra sub ordinele Corpului 4 armată român.

În timp ce unităţile continuau lupta, la comandament domnea o vie activitate. Se lucra intens la ordinele în vederea înlocuirii. Şeful de stat major, maiorul Anton Jitariu,

şi-a terminat dispoziţiunile privind aprovizionarea cu muniţii. Căpitanul Radu Carapancea, şeful biroului 4, îl asigură că muniţia va fi adusă la timp, deoarece luase legătura în acest sens cu Secţia a 4-a a Armatei 1 române.

Căpitanul Lupescu vorbea la telefon, urmărind situaţia unităţilor care atacau împreună cu Divizia 78 sovietică. De la masa unde lucram cu comandantul secund al Diviziei 3 munte, colonelul Constantinescu, atenţia mi-a fost atrasă de o convorbire :

— Alo, Şoim ! Alo, Şoim ! vorbeşte mai clar. Aici Bradul !... Da, Bradul ! Scriu... Şoimul a ocupat 088 ; Şoimul a ocupat 088...

Ne uitam pe harta cifrată. Era o veste care ne bucura. Însemna că escadronul 3 vînători călări a ocupat gara Miskolc.

M-am ridicat de la masă şi eu şi colonelul Constantinescu. Am pus mîna pe telefon şi am luat legătura cu comandantul escadronului. El mi-a confirmat acest fapt raportîndu-mi pe scurt cum a decurs lupta : „Cu sprijinul unei baterii sovietice, călăreţii diviziei s-au infiltrat în poziţia inamicului. Infiltrarea a durat aproape două ore fără să fim observaţi, după care a urmat atacul cu automatele, baioneta şi grenadele. Nemţii au fost surprinşi şi, în prezent, am trecut la curăţirea gării. În apropiere a luat foc un depozit de lemne luminînd ca ziua. Lîngă vînători au sosit şi nişte ostaşi sovietici care erau tare bucuroşi că am pus stăpînire pe un punct atît de important din acest mare oraş industrial..." Chiar prin telefon l-am felicitat pe comandant şi pe ostaşii săi pentru această îndrăzneaţă acţiune şi i-am atras atenţia să ia măsuri pentru a respinge eventuale contraatacuri.

Era ora 1. Pe uşă a intrat căpitanul Berecket. Mereu zîmbitor, ne-a adus ordinul scris al Corpului 33 de armată sovietic aşa cum mi-l comunicase generalul Şumilov. Chiar în acea noapte urma să fim înlocuiţi de o mare unitate sovietică. Divizia 3 munte trebuia să se deplaseze pe drumul Kistokay — Gorombolу astfel ca la 22 noiembrie să ajungă în zona Uyhuta din Munţii Bükk. Acţiunea cere urgenţă. Comandantul sovietic recomanda să se ia toate măsurile pentru executarea înlocuirilor la timp, fiind în joc reuşita unei manevre importante a Frontului 2 ucrainean.

Am studiat din nou situaţia cu statul major, am semnat ordinele necesare şi am trimis la unităţi ofiţeri din statul major care să urgenteze pe comandanţi şi să înceapă mişcarea de îndată ce vor fi înlocuiţi. Toată noaptea am urmărit acţiunea înlocuirii care a fost terminată la ora 4.

După înlocuire, unităţile s-au încolonat şi s-au pus în marş pe direcţiile ordonate. Drumurile erau prea înguste. Coloanele mergeau acoperind toată lăţimea drumului. Nu se auzea nici o vorbă, nu se vedea nici o lumină. Asigurarea secretului marşului era o datorie a fiecărui ostaş. Deşi frig, totuşi ostaşii se simţeau bine, erau bucuroşi că vor lupta în munţi.

Înapoindu-mă cu maşina la comandament, l-am găsit pe şeful de stat major lucrînd de zor. Am cerut să-mi prezinte la semnat imediat după ajungerea la noul punct de comandă ordinul de zi prin care voiam să marchez sfîrşitul unei etape de luptă şi începutul unei alte etape tot atît de grea şi hotărîtoare...

Ordinul de zi pe care l-am dat poartă numărul 29 şi data de 22 noiembrie 1944.

Fără comentarii voi prezenta acest ordin de zi aşa cum l-am conceput atunci împreună cu statul major, ordin care oglindeşte cu prisosinţă faptele de arme ale bravilor vînători din Divizia 3 munte.

„Ostaşi ai Diviziei 3 vînători de munte !

Am urmărit zi şi noapte lupta voastră de la Beiuş la Tisa şi de aici la Miskolc şi pot afirma că sînt mîndru de vitejia voastră.

Nici unul din voi n-a dezminţit faima vînătorilor de munte.

După două luni de lupte, contribuţia voastră n-a fost zadarnică, deoarece aţi învins mari greutăţi pe care cu toţi le cunoaştem.

...S-au distins :

— Grupul 6 vînători de munte sub comanda colonelului Cîrnu, cu batalionul 11 vînători de munte de sub comanda maiorului Cristescu, căzut eroic în fruntea batalionului la Pocola, batalionul 6 vînători de munte, sub comanda maiorului Ion Clăianu, batalionul 12 vînători de munte, sub comanda maiorului Iosif Novacovici, şi

Grupul 3 artilerie de sub comanda colonelului Remus Popescu...

La bătălia de la Oradea, după ce aţi atins Crişul Repede aţi alungat Divizia 76 germană şi Divizia 12 maghiară.

În situaţia grea, cînd dreapta corpului de armată se replia în luptă grea, deşi ameninţaţi cu încercuirea de tancurile germane, aţi rezistat cu toată dîrzenia pe Criş.

La Miersig, Ianosda, Leş, Nojorid, Ferdinand, Oradea, aţi făcut eforturi supraomeneşti luptînd cu acelaşi dispreţ de moarte şi aceeaşi vitejie de vînători de munte.

S-a remarcat batalionul 6 vînători de munte de sub comanda maiorului Ion Clăianu, batalionul 21 vînători de munte de sub comanda maiorului Nicolae Mihuţoiu, batalionul 22 vînători de munte de sub comanda maiorului Ioan Gheorghiu, divizionul 3 tunuri munte de sub comanda locotenent-colonelului Paul Broşteanu ajutat de maiorul Ion Eraclide şi divizionul 1 tunuri munte de sub comanda maiorului Radu Negoescu, ajutat de maiorul Aurel St. Popovici.

Mereu victorioşi aţi ajuns în faţa Debreţinului în strînsă legătură cu eroicele trupe sovietice din Divizia 78, de sub comanda generalului Mihailov, şi Divizia 337, de sub comanda colonelului Korobeţ, azvîrlind pe inamic spre nord.

S-a distins batalionul 5 vînători de munte de sub comanda maiorului Alexandru Pop, batalionul 11 vînători de munte de sub comanda locotenent-colonelului Vasile Costin care, în cooperare cu tancurile sovietice, au cucerit Hajdunánas, batalionul 6 vînători de munte de sub comanda maiorului Ion Clăianu, care a căzut rănit în luptă, împreună cu maiorul Eraclide din artilerie, batalionul 22 vînători de sub comanda maiorului Petre Chiciulescu şi artileriştii diviziei de sub comanda colonelului Remus Popescu.

La trecerea Tisei, în frunte cu Grupul 3 vînători de munte de sub comanda colonelului Constantin R. Popescu, avînd în avangardă batalionul de moţi „Avram Iancu", privirile tuturor se îndreaptă cu legitimă mîndrie spre voi, reamintind glorioasele fapte de arme din trecut.

Viteji ai Diviziei 3 munte !

Prin comportarea voastră aţi înscris în istoria neamului cea mai frumoasă pagină de glorie !

Ochii tuturor celor din patrie sînt aţintiţi asupra voastră. Voi sînteţi mîndria patriei !

Mă închin cu pioşenie în faţa mormintelor eroilor căzuţi pentru mărirea şi gloria patriei.

Celor răniţi le doresc grabnică însănătoşire, iar vouă bravi vînători care duceţi greul, vă doresc victorie şi noroc în lupte şi, aşa cum cere patria, „Înainte !".

XII. VÎNĂTORII ESCALADEAZĂ MUNȚII BÜKK

Coloanele vînătorilor de munte au intrat în zona muntoasă fără să prindă de veste. Crestele primelor înălțimi ne apărură destul de prietenoase, parcă ne așteptau... Pădurile de fag se întindeau din văi pînă sus în vîrfuri.

Am intrat în Munții Bükk, denumiți Munții Fagului. Acești munți se întind pe o adîncime de circa 20 km între rîurile Sayó și Szilvás. Ei au o altitudine între 700—950 metri și sînt alcătuiți din roci calcaroase și andezice. Munții sînt străbătuți și de o vale largă, valea rîului Szilvás, cu o importantă comunicație. Crestele sînt perpendiculare pe direcția noastră de atac. Aceasta însemna că luptele vor fi foarte grele.

Ca militar mă interesa modul cum era compartimentat muntele, valoarea fiecărui compartiment, orientarea, caracteristici, forțele și pozițiile inamicului și apoi planul nostru de luptă (vezi planșa nr. 5).

Masivul Bükk prezintă două mari compartimente :

Primul între Diosgyör—Kisgyör și șoseaua Hamor—Répáshuta, avînd înfățișarea unui platou cu laturile de circa 4—6 km dominat de înălțimile Kalyukgalya — 718 m și Ohuta 689 metri.

Pantele de sud-est sînt repezi, avînd o zonă întinsă și descoperită. Pe acest platou sînt localitățile Ohuta și Kisgyör legate prin drumuri obișnuite.

Al doilea compartiment se întinde de la linia Hamor—Répáshuta pînă în valea rîului Szilvás. Aci domină Bálvány — 956 metri din care se desprind numeroase creste. În această zonă, sub streașina crestelor împădurite, se află renumitele stațiuni climaterice Lillafüred și Hamor. Zona este lipsită de comunicații : doar cărările turistice de pe firul văilor ne puteau ajuta să străbatem acest compartiment. De acum înainte cititorul va fi izbit de înșiruirea multor numere (718, 689, 890, 846, 956, 887, 717, 663, 570, 526, 380, 592, 625, 411, 900 etc., etc.). Ele, aceste numere, cotele înălțimilor, sînt de fapt numele de botez ale diferitelor și numeroaselor măguri, vîrfuri, creste din masivul Munților Bükk. Desigur că unele creste, măguri, vîrfuri au și diferite denumiri cum sînt cota 718, denumită Galya, sau 956, denumită și Bálvány, intrate de mult în limbajul localnicilor și mai ales în limbajul cartografic al hărților. Pentru noi, militarii, pentru limbajul nostru lapidar și legat mai mult de semnele hărții, a fost, și poate este și acum, mult mai convenabil să vorbim despre cote. Însăși varietatea valorilor metrice față de nivelul mării arată și cît de vălurit, de accidentat este terenul pe care vor fi duse luptele. Și aș mai dori să precizez ceva. Cînd am vorbit sau voi mai vorbi despre luptele pentru cota „X“ sau „Y“ etc. trebuie să se înțeleagă nu numai luptele pentru un punct, ci, în general, pentru înălțimea sau forma de teren care este marcată pe hartă și prin cota respectivă.

Din punct de vedere militar, apărarea Munților Bükk se poate face cu forțe foarte puține, utilizîndu-se, în general, crestele cu cotele 718, 689 ; comunicația Hamor — Répáshuta, apoi creasta Bálvány cu cotele 980, 846, 956. Aceste poziții dispun de puternice observatoare și oferă o bună organizare a focului și a contraatacurilor.

De reținut că atacul primei poziții se putea efectua în condiții mai grele, deoarece atacul era supus focurilor etajate și razante, orice mișcare putînd fi ușor interzisă în timpul zilei. Aceasta în timp ce noi nu dispuneam de observatoare și nici de locuri favorabile instalării bazelor de foc.

Luînd contact cu acești masivi muntoși, mi-am reamintit de principiile caracteristice acțiunilor în munți : subunitatea de bază pentru lupta de munte este batalionul deoarece el are aproape tot ce-i trebuie ca să poată acționa independent ; luptele trebuie duse de subunități întărite, pînă la detașamente puternice, în raport cu valoarea inamicului și importanța compartimentului ; trebuie

folosită cu iscusință artileria de munte care cuprinde guri de foc cu traiectorie curbă — obuziere și aruncătoare grele — pentru a lovi unitățile adăpostite înapoia crestelor ; ostașii să fie bine antrenați în marșuri la diferite altitudini, să știe să se orienteze ușor și să se poată infiltra prin cele mai grele porțiuni pentru a surprinde pe inamic.

În același timp trebuia ținut seama de faptul că pozițiile de apărare în munți înglobează de obicei punctele dominante și sînt amplasate, după caz, fie pe creasta militară, fie pe creasta topografică ; în munți, mai mult decît în orice teren, acoperirile de tot felul pot ascunde foarte bine dispozitivul apărării vederilor terestre și aeriene ; în afară de obstacolele obișnuite — rețelele de sîrmă, cîmpuri de mine — în munte se barează drumurile cu trunchiuri de copaci, se instalează diferite curse pentru a opri înaintarea atacatorului și a-l lovi cu foc concentrat.

Dar și atacatorul are o serie de avantaje, care, folosite în mod iscusit, îi pot asigura succesul. Astfel, grupe, plutoane și companii, dotate cu automate și grenade, se pot furișa cu dibăcie prin acoperiri, prin unghiuri moarte, pătrunzînd în flancul și spatele inamicului. O dată cu ocuparea primelor creste atacul are posibilitatea să manevreze de „sus în jos" apărarea inamică, să-și organizeze observatoare bune și bază de foc puternică...

...Ne amintim că în ziua de 23 noiembrie, Divizia 3 munte a primit ordin să înlocuiască trupele sovietice din zona muntoasă, să atace pentru a pătrunde în primul compartiment și a pune stăpînire pe nodul orografic 718.

Primul care a ajuns în zonă, la Berez, a fost Grupul 3 vînători de munte (batalioanele 5, 12 și 22) care a și împins elemente de cercetare spre cota 387 (3 km nord-est Kisgyőr). Pe acest aliniament a înlocuit trupe din Divizia 337 sovietică.

Către ora 12 a intrat în localitatea Búkkranyos și Grupul 6 vînători de munte (batalioanele 6, 11 și 21). Conform ordinelor primite, Grupul 6 a înlocuit, în zona Kisgyőr, batalioanele 8 și 10 din Divizia 2 munte română și a ocupat poziție la sud de cota 459 nord-est Kisgyőr

(10 km sud-vest Miskolc). De remarcat este că Divizia 2 munte ajunsese în munți înaintea noastră.

Înlocuirile ordonate s-au făcut repede. Unitățile sovietice s-au îndreptat spre noi sectoare, în timp ce vînătorii de munte au început să cerceteze zonele muntoase unde urmau să acționeze.

Ne-am deplasat și noi, cei din statul major, cu punctul de comandă al diviziei, spre zona poligonului din pădurea est Kisgyőr. Era încă ceață. Umezeala te pătrundea pînă la os, vremea era tot mai rece. Mașinile cu personalul comandamentului își continuau mișcarea pe itinerarul ordonat. De o parte și de alta ne întîmpinau păduri dese de fag.

Terenul era destul de greu și înșelător.

În momentul cînd prima mașină a ieșit din pădure, artileria grea germană a și deschis foc. Cea în care mă găseam a scăpat neatinsă, însă din păcate proiectilele au lovit în plin o altă mașină care venea din urmă. În ea se găseau pe lîngă șofer, maiorul Stehan, șeful biroului I și locotenenții Ilie Plotogeanu și Șerban Manoliu. Schijele au omorît și pe șofer și pe cei doi ofițeri. Mașina cu arhiva comandamentului în care se găsea plutonierul Gănuci — secretarul biroului 3 — s-a oprit la timp la marginea pădurii. Maiorul Stehan scăpase neatins. Mi-am dat seama că inamicul avea bune observatoare pe înălțimile din jur și pîndea trecerea pe șoseaua dintre păduri. Porțiunea de șosea care se vedea în luminișul pădurii era reperată.

La sfîrșitul zilei de 23 noiembrie vînătorii au împins subunitățile de cercetare în întreaga zonă și au luat contactul pe tot frontul cu poziția de rezistență inamică. În ziua următoare au atacat cele mai importante observatoare și rezistențe din primul compartiment al Munților Bükk.

Cheia poziției de apărare o formau înălțimile cu cotele 689, 717, 718 pe care inamicul le-a organizat puternic. Pantele acestor înălțimi coboară pînă la Ohuta și Kisgyőr. Apărarea inamicului era instalată chiar pe creasta topografică făcînd sistem cu zona Miskolc.

Atac deci în condiții inegale — observatoarele inamicului ne dominau și focul său crea situații destul de

grele pentru noi. Trebuia să urcăm pantele lungi ale acelor înălţimi, să ne agăţăm de cea mai mică acoperire, să ne tîrîm cu abilitate, om cu om, grupă cu grupă, pînă la ocuparea unei poziţii mai bune. Era indicat ca în asemenea condiţii atacatorul să fie sprijinit prin trageri pe deasupra trupelor. Or, acest lucru nu era posibil. Am încercat să manevrăm pe la est cota 570, dar vînătorii au fost opriţi în faţa cotelor 570 şi 526 nereuşind să realizeze decît foarte mici progresiuni. În cursul nopţii, Corpul 4 de armată a ordonat să cucerim cota 717, după care urma să ne regrupăm forţele şi să cucerim Uyhuta şi cota 718.

Pentru atac am constituit tot două grupări : Gruparea colonel Constantin R. Popescu cu batalioanele 5, 12, 21, divizionul 9 aruncătoare şi Gruparea colonel Cîrnu cu batalioanele 6, 11 şi 22 şi divizionul 3 aruncătoare. Ambele grupări aveau la dispoziţie cîte un pluton de pionieri. Divizionul 1 tunuri munte a rămas la dispoziţia diviziei între Kisgyőr şi Ohuta. În rezervă era escadronul 3 vînători călări şi bateria 39 artilerie antitanc. Un pluton de pionieri începuse amenajarea drumurilor pentru artilerie şi formaţiile de spate.

Grupările au pornit la atac după un sprijin puternic de artilerie. Vînătorii din Gruparea colonel Constantin R. Popescu au ocupat obiectivul ordonat : cotele 717 şi 663. În primele lupte în aceşti munţi, cu un elan tineresc, comandanţii de batalioane şi comandanţii de grupări, au luptat în primele rînduri. Exemplul comandanţilor a îmbărbătat pe ostaşi. Am raportat cu mîndrie comandamentului Corpului 4 armată cucerirea obiectivului zilei.

În ziua următoare divizia a sporit presiunea asupra inamicului, folosind cu iscusinţă toate posibilităţile de infiltrare şi manevră. Ca urmare atacul început la ora 9 cu batalioanele 12 şi 21 a avut un deplin succes concretizat în ocuparea cotelor 689 şi 667. Inamicul însă nu s-a resemnat şi a contraatacat folosind autotunuri. Batalionul 12 s-a repliat pe baza de plecare, astfel că inamicul a reocupat înălţimea cu cota 689.

Corpul de armată a ordonat să extindem sectorul diviziei cu încă un kilometru şi jumătate. În acest scop am trimis la grupări pe căpitanul Lupescu pentru a orienta pe comandanţii respectivi şi a se face înlocuirile ordonate. Drumul era greu, noroios, vremea rece şi întuneric.

Mai înapoi, vînătorii care nu erau în linia 1 stăteau la focuri şi se încălzeau. Focurile nu se vedeau la inamic. Din cînd în cînd se auzeau răpăitul vreunui automat sau explozia vreunui proiectil de artilerie. Comandanţii din primele linii vegheau împreună cu ostaşii de la posturile de pîndă. Vînătorii se odihneau pe rînd. Masa caldă le-a fost servită la timp, oamenii au prins puteri. După ce ordinul a fost predat comandanţilor de grupări, ei au trecut de îndată la executarea înlocuirii unităţilor sovietice. Abia se terminase înlocuirea şi inamicul a contraatacat de două ori, dar ambele contraatacuri au fost respinse.

În ziua de 27 noiembrie unităţile s-au organizat la teren.

În după-amiaza zilei am fost convocat împreună cu generalul Iordăchescu, comandantul Diviziei 2 munte, la comandamentul Corpului 4 armată în vederea stabilirii planului de atac pentru a doua zi. Generalul Ion Boiţeanu — comandantul Corpului 4 armată — ne-a orientat asupra situaţiei inamicului din zona noastră de acţiune unde se apărau două divizii germane întărite. Ne găseam deci în raportul de 1 la 1 cînd, pentru noi, atacatorii, se impunea să dispunem de un raport de 3 la 1 — mai ales în munte — faţă de adversar. Corpul de armată a mai ordonat ca Divizia 3 munte să ia măsuri de apărare la dreapta şi la centru, iar cu stînga să atace pentru a ocupa mamelonul vest Kisgyőr şi forma de teren de la 500 m nord-vest de cota 411 şi apoi să continue atacul pentru a cuceri cota 718 Kalyukgalya — nodul orografic din primul compartiment.

Înaintarea forţelor Diviziei 3 munte de la aripa stîngă spre punctul de joncţiune cu Divizia 2 munte era însă stînjenită de focul inamic de pe înălţimea cu cota 380 (un kilometru nord-vest Kisgyőr). Rezistenţa de pe înălţimea cu cota 380 stătea ca un cui în dispozitivul nostru. Pentru lichidarea ei am organizat un detaşament coman-

dat de colonelul Căpățînă, noul comandant al batalionului 6. Acest detașament era compus din batalionul 6, o companie din batalionul 22, escadronul 3 vînători călări și un pluton pionieri. La fiecare companie au fost împinși în primul eșalon observatori de artilerie pentru a dirija cît mai precis focul aruncătoarelor grele.

...Sub cerul mohorît de iarnă zăpada cădea molcom pe măgura cu cota 380 care părea mai întunecată și mai stranie. Părea un ochi dușmănos, înghețat, în acoperișul subțire de nea. Manevra acestei înălțimi a fost înțeleasă de fiecare ostaș.

Am urmărit atacul de la punctul de observare al diviziei în timp ce peste noi cădeau încet, încet, fulgi mari de zăpadă.

...Ora 6 fără un sfert (H — 15'). Aruncătoarele de toate calibrele vărsau o ploaie de mine asupra cotei 380. Exploziile înfundate, din cauza pămîntului umed, răscoleau măgura, destrămîndu-i învelișul subțire de omăt proaspăt. Inamicul stătea în adăposturi, pironit de acest foc violent. Căpitanul Munteanu, avînd lîngă el observatorul de artilerie, plasa precis focul aruncătoarelor pe obiectivele identificate.

...Vînătorii erau gata de a asalta poziția inamicului. Așteptau numai semnalul comandantului. Obuzierele inamice începură să execute trageri înapoia poziției noastre.

...Ora 6 (ora H). Artileria a intensificat tragerea. Vînătorii au pornit la atac îmbărbătați de inimosul lor comandant, căpitanul Munteanu — ofițer curajos și iscusit, dotat cu un simț de manevră excelent... Din cîteva salturi s-au apropiat de poziția dușmană. Artileria a mutat tragerile mai în spate, după care vînătorii, dintr-un salt, au și pătruns cu hotărîre în poziție, deschizînd focul cu automatele asupra hitleriștilor din șanțuri ; alte grupe se infiltrau spre înălțimi...

În același timp vînătorii din batalionul 6, de la dreapta, înaintau mai greu. Inamicul rezista cu înverșunare. Mai la dreapta a fost rănit grav comandantul unei companii. În acel moment de grea încordare, căpitanul Munteanu a luat sub comandă și compania 3 și, împreună cu ostașii escadronului său, a continuat cu îndrăzneală înaintarea.

Unii trăgeau, alții înaintau. Fiecare metru se cucerea prin luptă. În dispozitivul hitlerist s-a creat un gol. Vînătorii au reușit să se infiltreze prin acel culoar și să lovească pe inamic și din față și din flancuri. Ca la o comandă aruncătoarele au lungit tragerea în spatele primei poziții nimicind o subunitate fascistă ce se pregătea de contraatac. Vînătorii s-au apropiat de creastă avînd în frunte pe viteazul lor comandant, căpitanul Munteanu... Tocmai atunci însă explozia unei mine de aruncător a învăluit cu un fum gros pe ofițer și pe ostașii din jurul său. După cîteva clipe totul s-a luminat. Ofițerul a scăpat neatins, iar vînătorii au pătruns și în a doua tranșee inamică. Înălțimea de la punctul de joncțiune al diviziilor de munte române a fost cucerită.

Inamicul, cramponîndu-se la teren, a fost nevoit să lase pe teren mulți morți, multe mitraliere și puști-mitraliere și alte materiale de război.

Prin ocuparea cotei 380 s-a creat posibilitatea ca și dreapta batalionului 6 să reia înaintarea, să ocupe înălțimea cu cota 411 și apoi să pună stăpînire pe înălțimea Bodnarkut. În această luptă a căzut rănit căpitanul Ion Dumitru comandantul companiei de cercetare a batalionului 6.

La stînga noastră, Divizia 2 munte a început și ea atacul care progresa simțitor.

Pentru faptele de vitejie săvîrșite de bravii ostași ai escadronului de vînători călări, am ordonat ca ei să fie propuși la decorare, iar pe comandantul lor, căpitanul Ion Munteanu, l-am propus la decorare cu înaltul ordin „Mihai Viteazul" cu spade.

În dimineața zilei de 30 noiembrie divizia a continuat atacul cu Gruparea de sud, avînd în primul eșalon batalioanele 6 și 22 sprijinite de divizionul 3 aruncătoare. Obiectivul de cucerit era înălțimea cu cota 718. Folosind cu multă măiestrie acoperirile, batalionul 22 a reușit să ocupe înălțimea după o luptă grea. Inamicul însă a aruncat în contraatac un batalion întărit reușind să respingă pe vînătorii noștri la sud de cotă.

De la un prizonier german am aflat că înălțimea cu cota 718 era apărată de o unitate dintr-o divizie de munte germană. Ce coincidență ! Se punea problema care pe care,

deşi vînătorii germani, fiind în apărare, erau mult avantajaţi faţă de noi.

La 3 decembrie, către prînz, am fost chemat la telefon de comandantul Corpului 4 armată, comunicîndu-mi-se că oraşul Miskolc şi localitatea Diosgőr au fost ocupate de sovietici. Ca urmare era necesar ca Divizia 3 munte să împingă imediat dreapta în legătură cu Divizia 202 sovietică pentru a intercepta şoseaua Hamor — Eger, tăind astfel orice posibilitate de retragere a inamicului.

Gruparea de nord a început acţiunea cu dreapta, în legătură cu Divizia 202. În eşalonul 1 a atacat batalionul 5 pe direcţia cotei 620 — Hamor. Atacul a progresat foarte puţin din cauza focului puternic de la cota 592.

Batalionul 11 a luat contact strîns cu inamicul pe valea sud-est cota 681. Atacul a continuat şi noaptea. Apărarea duşmană era lovită în permanenţă. Atenţia îmi era îndreptată spre interceptarea şoselei Hamor — Répázhuta Inamicul rezista însă cu dîrzenie ripostînd violent la orice mişcare a noastră.

Batalionul 22 a pornit la atac, şi, printr-o luptă grea, a reuşit să se apropie din nou de creasta muntelui Kalyukgalya, apoi se aruncă la asalt cu mare îndrăzneală şi prin lupte înverşunate, corp la corp, a nimicit inamicul din prima poziţie.

Batalionul 6, profitînd de succesul batalionului 22, a reluat atacul şi a ajuns la înălţimea acestuia. În acest fel ambele batalioane se aflau pe muntele Kőlyukgabya. Asupra lor inamicul a deschis un foc viu de arme automate de pe mameloanele din zona de la vest de cota 718.

La comanda Grupării de sud a trecut locotenent-colonelul Costin în locul colonelului Cîrnu chemat în ţară ca unul ce-şi făcuse pe deplin datoria pe front şi condusese cu multă pricepere gruparea în luptele de la Beiuş pînă în Munţii Bükk.

Corpul 4 de armată, printr-un nou ordin, a insistat ca pînă la 4 decembrie ora 13 să ajung cu divizia în zona Hamor în legătură strînsă cu Divizia 202 sovietică.

Pentru executarea acestei misiuni am întărit Gruparea de nord cu încă un batalion şi cu divizionul 1 tunuri munte, încredinţîndu-i conducerea colonelului Constantinescu. I-am dat indicaţie cum să se acopere cu un batalion spre Uyhuta şi spre cotele 717 şi 663 şi să atace în legătură cu principalele forţe ale Diviziei 202 sovietică pentru a ocupa zona Hamor.

Gruparea de sud, comandată de locotenent-colonelul Costin, în legătură cu Divizia 2 munte, trebuia să atace pentru a desăvîrşi cucerirea cotei 718, după care să înainteze spre Kőlles Hegyek.

Detaşamentul căpitan Munteanu, format din escadronul vînători călări, un pluton pionieri şi un pluton aruncătoare, trebuia să facă legătura cu Divizia 2 munte acţionînd pe direcţia cotelor 519 şi 665.

Ziua de 4 decembrie s-a scurs prin desfăşurarea unor atacuri locale, care să asigure un aliniament mai bun pentru atacul decisiv.

...5 decembrie. O zi geroasă, de iarnă. Ceaţa era atît de deasă că abia puteai să vezi la cîţiva paşi. Toate legăturile telefonice şi radio funcţionau însă perfect. De la punctul de comandă înaintat nu puteam să văd nimic.

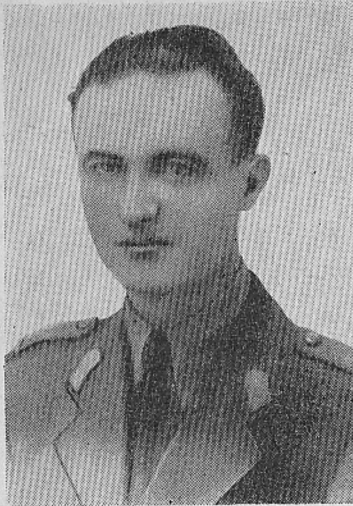
La ora 10,30 colonelul Ion Constantinescu raporta :

— Alo Bradul ! Acţiunea a pornit... Ceaţa a început să se ridice... Moţii merg bine... Puţin mai înapoi luptă Novacovici...

În această situaţie favorabilă era obiceiul să spui : „Împinge, înainte !“ De la armată şi pînă la ultimul ostaş aceasta era deviza. Mai ales în munte, în condiţiile aspre de iarnă, o împingere îndrăzneaţă înainte poate crea inamicului situaţii neprevăzute, care să-i zdruncine întreaga apărare.

În timp ce vorbeam la telefon cu colonelul Constantinescu, la sud a început o răpăială de arme automate şi un bombardament de artilerie de nu mai ştiam ce să cred. Dezlănţuise oare inamicul un contraatac ?

Am pus mîna repede pe telefon şi l-am chemat pe Costin. Dar Costin nu era acolo. Ofiţerul cu transmisiunile mi-a raportat : „Domnul colonel luptă în rîndurile vînătorilor. Acum au pătruns în ultima poziţie a duşmanului de pe muntele Kályukgalya“. Misiunea fusese îndeplinită. Vînătorii de munte au pus piciorul definitiv pe o puternică înălţime, cucerind prima parte a Masivului Bükk. Muntele ajută pe cei curajoşi...

Locotenentul ION DULĂMIȚĂ

Ceața a început să se ridice treptat. Am lăsat la observator pe maiorul Jitaru. Cu căpitanul Lupescu și cu un ostaș din transmisiuni m-am îndreptat către Gruparea de nord care ducea la îndeplinire misiunea principală a diviziei.

Nu știu cînd am ajuns în mijlocul militarilor din Gruparea de nord. În acel moment, poate și pentru că au aflat că comandantul diviziei sosise printre ei, vînătorii din batalionul 5 moți au pornit năvalnic la asalt. Prin infiltrări de o rară istețime subunitățile au pătruns în poziția inamică și cu strigăte de „ura" au urcat și cucerit cota 544.

În mijlocul ostașilor din batalionul 5 am regăsit și pe căpitanul Nicolae Arghir, comandantul companiei 1, și pe locotenentul Dulămiță, comandantul companiei 3, care de atîtea ori s-au acoperit de glorie. Comandantul batalionului, căpitanul Teașcă, mi-a raportat că ostașii noștri au fost din nou opriți la măgura din dreapta cu cota 426. Dacă puneam stăpînire și pe acea înălțime, de acolo puteam vedea localitatea Hamor. Mi-am verificat harta. Într-adevăr aceasta era ultima creastă importantă pînă la atingerea comunicației Hamor — Eger.

La cota 426 era o rezistență destul de puternică. Împreună cu căpitanul Teașcă și cu căpitanul Lupescu ne-am apropiat cît am putut de linia întîi a vînătorilor. Schimbul de focuri devenea tot mai violent. Poziția adversarului se afla la vreo 300—400 m. Hitleriștii reacționau puternic cu foc concentrat de aruncătoare. Vînătorii însă aveau o poziție care-i avantaja. Proiectilele dușmane cădeau mereu în spatele lor.

Priveam cu binoclul și zăream bâștile vînătorilor de munte mișcîndu-se spre creste. Ei înaintau — unii făcînd salturi, alții mergînd aplecat prin unghiurile moarte, alții tîrîndu-se pe coate și pe genunchi folosind cele mai mici încrețituri și cute ale terenului. Se apropiau amenințător de flancurile poziției inamice. Și la dreapta noastră se auzea zgomot de luptă, în special focuri de automate. Acolo atacau infanteriștii din Divizia 202 sovietică. Și la ei lupta era în toi.

Căpitanul Teașcă vorbea ceva cu căpitanul Arghir. Am înțeles : plănuiau cum să neutralizeze cuiburile de arme automate inamice prin foc concentrat de mitraliere și de aruncătoare. Se trăgea mult și încontinuu. Mă temeam să nu rămînem fără muniție.

Pe lîngă mine treceau niște brancardieri transportînd răniți. M-am apropiat de ei, le-am strîns mîna, i-am mîngîiat pe frunte ca pe niște copii. Unii se forțau să mă salute : „Să trăiți domnule general !". Cei care mai puteau vorbi îmi povesteau cum a fost lupta. Am dat ordin să li se ia numele, să fie propuși la decorare, iar șefului biroului 1, să se intereseze la ce spital urmau să fie evacuați. De asemenea am mai dispus să se facă cunoscut în satele lor modul eroic cum s-au luptat pe crestele Munților Bükk.

Pe panta din dreapta luptau plutoanele comandate de sublocotenenții Cehan și Grecea, iar pe cea din stînga înălțimii ataca plutonul comandat de sublocotenentul Susac. Mi-am dat seama că compania căpitanului Arghir învăluia cota pe ambele părți, sub protecția bazei de foc, de la centru, care vărsa peste inamic o ploaie de gloanțe. Comandantul divizionului de artilerie, care se afla lîngă noi, a ordonat lungirea tragerii în spatele cotei 426. După

cîteva minute focul se prăvăli dincolo de creasta sură, în timp ce pe pisc se vedeau bine acum cum urcau vînătorii, strigînd „ura".

Vînătorii companiei 1 din batalionul 5, batalionul de moți, au înscris o nouă și frumoasă pagină de vitejie!

Pe restul frontului totul mergea bine. Costin stăpînea cota 718. Grijuliu ca orice luptător a și început lucrările de amenajare pentru a respinge eventualele contraatacuri. Bătrînul pistolar — cum îi spuneam noi, îmi părea acum ca un haiduc din baladele noastre populare în luptă cu poterele de arnăuți.

Raportînd situația Corpului 4 armată, de la acel comandament a și venit un ofițer de stat major pentru a se edifica la fața locului întrucît cota 426 era punctul cel mai înaintat de pe frontul Corpului de armată și părea de necrezut ca Divizia 3 munte să fi ajuns atît de înainte.

Inamicul a fost azvîrlit spre Hamor, lăsînd pe teren numeroși morți și răniți, mult armament și material de război.

Pentru eroismul de care au dat dovadă vînătorii, am dat ordin să se facă noi propuneri la decorare, iar pe comandanții lor i-am propus la ordinul „Mihail Viteazul" cu spade.

În acest timp și batalionul 12, comandat de maiorul Novacovici, a pătruns după multe încercări în poziția inamică din zona cotei 592. Fasciștii erau organizați circular, pe trei linii, dispunînd de cazemate, de sîrmă ghimpată și de mine. Vînătorii au dus lupta în interiorul poziției cu baioneta și grenada. Comandanții de toate gradele au luptat în momentele decisive în fruntea ostașilor.

La sud, Gruparea locotenent-colonelului Costin a respins toate contraatacurile inamice, deschizînd focul la mică distanță. Cercetarea Grupării de sud a trecut de drumul Uyhuta — Berkeny Erdo angajîndu-se spre cota 682. Acolo inamicul avea organizată o nouă poziție. Detașamentul căpitanului Munteanu a interceptat comunicația.

Nu terminasem încă bine această privire de ansamblu a frontului diviziei, cînd pe primul plan a revenit din nou cota 426. Inamicul a dezlănțuit un mare contraatac pentru recucerirea înălțimii. Vînătorii au reușit cu greu, pînă

la căderea serii, să respingă toate încercările furibunde ale hitleriștilor.

A doua zi, însă, în zorii zilei, inamicul a aruncat în luptă încă două batalioane din trupele speciale alpine germane, reușind să recucerească cotele 426 și 592. Contraatacul hitlerist a fost sprijinit de un foc puternic de artilerie de toate calibrele. Vînătorii s-au repliat la circa 150 m de cota 426. Încercările noastre de a recuceri cota s-au soldat cu pierderi.

Gruparea de sud a fost oprită de focuri puternice de pe creasta 682. Inamicul era foarte agresiv. Primise întăriri și contraataca în toate punctele. Vînătorii au reușit să-l tempereze și să respingă multe dintre acele contraatacuri. Mai greu mi s-a părut contraatacul dat asupra batalionului 22, care a fost respins cu pierderi grele.

Vecinii din stînga și din dreapta Diviziei 3 munte duceau la fel lupte grele, avînd primele eșaloane apropiate de flancurile diviziei noastre.

Analizînd situația creată, am hotărît să constitui o nouă grupare puternică sub comanda colonelului Constantinescu pentru a nimici inamicul ce se întărise iarăși pe înălțimile cu cotele 426 și 592.

Gruparea locotenent-colonelului Costin, atacînd cu majoritatea forțelor la dreapta, trebuia să cucerească Meszösszek, iar cu stînga cota 682.

Pe tot timpul nopții am întreprins acțiuni de cercetare. La Gruparea de nord sergentul major Pavel Buzea și soldatul Marin Albu, din batalionul 5, au reușit să ia prizonieri și să captureze trei puști-mitraliere. Din datele obținute de la prizonieri rezulta că inamicul dispunea de forțe puternice la cota 426 și aștepta noi întăriri.

În ziua de 7 decembrie, căpitanul Arghir, comandantul companiei 1, din batalionul 5, au cerut aprobarea comandantului de batalion de a ataca prin surprindere inamicul. După ce s-a definitivat planul de atac, vînătorii din compania 1, conduși de căpitanul Arghir, au început apropierea de poziția dușmanului. Acțiunea a avut loc fără pregătire de artilerie. Mișcarea s-a făcut tîrîș, om cu om. Nimeni nu avea voie să tragă decît numai în caz de contraatac. Ceața ce se lăsase favoriza apropierea. Deși pînă

la inamic nu erau decît cîteva sute de metri, apropierea a durat mai mult de o oră. Este o artă să te tîrăști sub focul inamic, fără să fii lovit.

Către ora 11, primele grupe au pătruns în poziție și cu baioneta și grenada au nimicit, mai întîi, pîndarii de la armele automate. Apoi alte grupe au nimicit pe cei din adăposturi creînd o panică de nedescris. Inamicul n-a mai putut face față situației fiind copleșit din toate părțile și pus pe fugă.

Mulți morți a lăsat dușmanul pe acea înălțime. Acțiunea reușise. Elementul surpriză fusese hotărîtor. Ceea ce nu reușise un atac în forță dat cu un batalion, a reușit o companie. Cota 426 era din nou în mîinile noastre.

Locotenentul Ion Dulămiță mi-a povestit cu emoție fazele acelei înverșunate lupte. Gropile, tranșeele apărate de inamic erau pline de cadavre hitleriste, de foi de cort, de lăzi cu muniție, de cartușe. Toți pomii din zonă erau ciuruiți de gloanțe și de schije.

Gruparea a luat măsuri urgente de a plasa un foc de baraj în fața cotei 426. Contraatacurile date de inamic pînă la căderea serii au fost respinse. În acest timp Gruparea de sud, a locotenent-colonelului Costin, a reușit să cucerească cu dreapta sa, către ora 16, Meszöszek ; stînga însă nu a putut ocupa cota 682.

Divizia reușise astfel în mare parte să cucerească obiectivul zilei.

În vederea atacului din ziua următoare Corpul de armată mi-a ordonat să-mi regrupez forțele. Batalionul 6 trebuia să ocupe și sectorul batalionului 22 care trecea sub ordinele Diviziei 2 munte în mod temporar. Aceste regrupări erau impuse de poziția inamică și de teren. Majoritatea forțelor diviziei au fost grupate în zona cotei 533 vest Ohuta. Escadronul de vînători călări, în zona cotei 378.

Din ordinul de atac al Corpului de armată rezulta că după regrupare, Divizia 3 munte urma să atace în direcția Ohuta, cota 681 pentru a cuceri inițial cotele 592 și 689, precum și zona Uyhuta, iar, ulterior, înălțimile de la vest de șoseaua Hamor — Répáshuta.

Față de ordinul dat, am reorganizat grupările astfel : Gruparea nord, colonel Constantin R. Popescu, cu batalioanele 5 și 12, iar Gruparea sud, colonel Constantinescu, cu batalioanele 6, 11 și 21. Atacul trebuia să se dea succesiv. Ataca mai întîi Gruparea de sud pentru a cuceri cota 689, apoi Gruparea de nord pentru a ocupa cota 592. În munți, cucerirea unei cote, a unei înălțimi, echivalează cu cucerirea unei localități. Cucerirea unei cote înseamnă cucerirea unui observator, a unei poziții puternice.

Misiunea era destul de grea și cerea un răgaz atît pentru organizarea atacului, cît și pentru odihna oamenilor. În acest sens am luat legătura cu comandantul Corpului de armată și i-am cerut aprobarea ca atacul să fie amînat, pentru a ne da posibilitatea, în primul rînd, să ne aprovizionăm cu muniții și materiale. Propunerea a fost aprobată și atacul s-a amînat pentru ziua de 10 decembrie.

Grupările și unitățile din subordine au început organizarea focului, a observării, a transmisiunilor. Căpitanul Radu Carapancea, șeful biroului 4, a pregătit din vreme planul de aprovizionări de tot felul controlînd, în permanență, realizarea lui.

Pe frontul diviziei cercetarea noastră era mai activă. Unde a fost posibil s-a atacat cu forțe puține pentru îmbunătățirea poziției.

Din sinteza informativă ce mi-a fost prezentată de șeful de stat major rezulta că în zona diviziei noastre inamicul și-a organizat o nouă apărare pe cotele 689 și 592 Uyhuta.

Ziua de 10 decembrie. M-am deplasat să iau legătura cu comandanții de grupări. Mi-au raportat că erau gata de acțiune. Cu prilejul vizitei ce le-am făcut mi-a fost prezentat și sergentul major Teodor Bucur din batalionul 11. Acest sergent major, în fruntea unei patrule de cinci ostași, a făcut o incursiune în zona cotei 689 capturînd două puști-mitraliere și doi prizonieri. Restul hitleriștilor de la acel post de pîndă au fost nimiciți de exploziile grenadelor aruncate de oamenii lui Tudor. L-am felicitat cu căldură și am ordonat să fie propus la decorare cu „Virtutea Militară".

Cînd m-am înapoiat la punctul de observare, am găsit pe comandantul Corpului 4 armată, generalul Boițeanu. Artileria noastră începuse deja pregătirea. Se simțea că

aveam muniție. Sute de proiectile cădeau asupra rezistenței de la cota 689. Vînătorii au început mișcarea de apropiere profitînd de focul artileriei.

Prezența comandantului Corpului de armată la punctul de observare a diviziei a avut darul de a ne dinamiza. Generalul Boițeanu era un comandant foarte bine pregătit, absolvent al Școlii superioare de război. A condus un timp Centrul de instrucție al artileriei de la Dadilov. Cu mult sînge rece, energic, curajos, el a pus în valoare, pe cîmpul de luptă, bogatele sale cunoștințe tactice contribuind la succesul Corpului de armată. Se spune că odată, pe cînd se găsea la un punct de observare, un glonte i-a retezat țigara. Calm, a admirat precizia loviturii spunînd că l-ar felicita, personal, pe trăgătorul inamic care a dovedit atîta măiestrie. Totdeauna se interesa cu multă grijă de ostași, fapt pentru care era mult stimat și iubit. Ordinele sale erau clare, scurte, bine gîndite.

Atît eu, cît și comandantul Corpului urmăream cu încordare începerea acțiunii. Dispunînd de muniție suficientă, atacul era bine alimentat din acest punct de vedere. Inamicul nu mai avea răgaz să reacționeze decît foarte slab. O izbucnire de urale amestecate cu explozii de grenade ne vestea distrugerea puternicei rezistențe de pe cota 689. Și la telefon locotenent-colonelul Costin mi-a raportat ocuparea cotei 689.

De față cu comandantul Corpului de armată i-am răspuns: „Bravo, Costine! Te-ai ținut de cuvînt! Ești un strașnic vînător de munte!"

Din propunerea la decorare a locotenent-colonelului Vasile Costin cu ordinul „Mihai Viteazul" redau următoarele rînduri:

„În ziua de 10 decembrie Grupul 6 vînători de munte luptă pentru cucerirea înălțimilor cu cota 689 Ohuta, una dintre cele mai puternice poziții inamice din Munții Bükk. După o luptă dîrză și o manevră iscusită locotenent-colonelul Costin îmbărbătează vînătorii și, o dată cu aceștia, a pornit la asalt punînd stăpînire pe poziția inamică".

Pentru atingerea obiectivului diviziei era necesară însă și lichidarea rezistenței de la cota 592. Am luat măsuri de a consolida poziția de la cotele 689 și 687 adică în sectorul de sud din fața satului Uyhuta. La nord am ordonat să se reia atacul din nou, cu batalioanele 6 și 12 și o companie din batalionul 5. Inamicul se apăra cu multă îndîrjire pe o poziție care îl avantaja.

În ziua de 11 decembrie o patrulă de cercetare de-a noastră, pe schiuri, trimisă spre Hamor și condusă de sergentul major Florea Nistor, s-a infiltrat și a pătruns adînc în dispozitivul hitlerist ajungînd pînă la Fabrica de hîrtie. Acolo ostași sovietici din Divizia 202 duceau lupte grele. De patru ori au atacat fără să poată pune stăpînire pe fabrică. Patrula noastră de cercetare reușise să se infiltreze în momentul cînd inamicul făcea cu greu față atacurilor unităților sovietice. Prin surprindere, vînătorii din patrulă, sub comanda sergentului major Florea Nistor au deschis foc cu automatele asupra spatelui inamicului, care, buimăcit, a început o retragere pripită. Patrula a luat doi prizonieri și a comunicat situația unității sovietice apropiate care ataca la fabrică.

Ostașii din patrulă, împreună cu sergentul major Nistor, au fost citați prin ordine de zi pe unitate și propuși la decorare.

Începusem să ne apropiem deci de Uyhuta. În față se vedeau rețele de sîrmă. Cîteva proiectile căzute în apropierea lor au făcut să explodeze un cîmp de mine. Pionierii români, care erau în apropiere, au deschis drum vînătorilor. Inamicul a fost lovit în flanc și silit să se retragă. Vînătorii români au reușit să se strecoare în partea de vest a satului. La căderea serii Divizia 3 munte ocupa, împreună cu divizia sovietică, Fabrica de hîrtie Hamor, iar la sud, partea de vest a satului Uyhuta.

În urma acestor succese am impulsionat unitățile de a continua atacul și pe timpul nopții pentru a se apropia de localitatea Hamor. La cota 676 se dădeau încă lupte violente.

Și în zilele următoare atenția diviziei a fost îndreptată spre stațiunea climaterică Hamor. În eșalonul de atac se afla batalionul 5. Moții, mici de statură, vînjoși, iuți, ambițioși, chiar încăpățînați, duri și dîrji erau întruchiparea cea mai reușită a vînătorului de munte român. Iată-i și în acest atac cum se mișcă ca niște sfîrleze printre tra-

iectoriile de foc duşmane, dar ştiind să profite de protecţia deasă a focurilor armelor noastre automate. Parcă forau munţii aşa se infiltrau printre stînci şi prin păduri. Infiltrările grupelor şi plutoanelor de moţi deveniră hotărîtoare. Chiar înaintarea unui singur om putea aduce o decizie în luptă. În sfîrşit i-am scăpat din raza binoclului. Dar numai la cîteva minute comandantul Grupării de nord mă informa că batalionul de moţi începuse lupta în Hamor, curăţind stradă cu stradă. S-au distins în mod deosebit ostaşii de sub comanda sublocotenentului Cehan care, pătrunzînd într-un defileu de la nord de oraş, au zdrobit cu grenada unul după altul cuiburile de rezistenţe inamice. Acţionînd energic şi compania 2 din batalionul 5 a manevrat pe la nord înălţimea cu cota 480 Dolka pe care apoi a ocupat-o.

Însufleţiţi de victoria moţilor, vînătorii din batalionul 12 nu s-au lăsat mai prejos. Au atacat şi ei viguros, dînd peste cap rezistenţele din fîşia lor, pătrunzînd într-o altă frumoasă staţiune climaterică : Lilafüred.

Chiar în toiul luptei vînătorii glumeau spunînd că au venit să-şi petreacă concediul la munte. Atît Lilafüred cît şi Hamor sînt perlele munţilor de fagi. În aceste staţiuni de munte foarte luxoase, veneau altădată familiile grofilor, adică acei care dispuneau de bani. Acum vînătorii de munte români, în iarna anului 1944, şi-au luat dreptul de a sta şi ei gratuit cîteva clipe de odihnă la Lilafüred şi la Hamor.

Făcînd un scurt bilanţ al zilei de 12 decembrie, remarcăm că Gruparea de nord reuşise să cucerească cele două localităţi, în timp ce la sud batalioanele 11 şi 21, impulsionate energic de colonelul Constantinescu ce brava orice primejdie, mereu în linia întîi, după o luptă dîrză, au înfrînt rezistenţele fasciste din redutabila poziţie de la cota 676 şi localitatea Uyhuta. De asemenea batalionul 6 a ocupat o înălţime foarte importantă — Kerek.

Am fost chemat la telefon de vecinul meu din stînga, generalul Iordăchescu, care mă informa despre situaţia diviziei sale, comunicîndu-mi totodată că batalionul 22, comandat de maiorul Ghiciulescu, care fusese pus temporar sub comanda sa, s-a comportat admirabil, învingînd rezistenţa inamică de pe cota 695. Batalionul a reintrat ulte-

rior sub ordinele Diviziei 3 munte. Astfel, la sfîrşitul zilei de 12 decembrie principala comunicaţie Hamor—Uyhuta era în mîna noastră.

A doua zi, Corpul de armată a ordonat ca, în strînsă legătură cu Divizia 2 munte, să atacăm în direcţia Ohuta — Okuenhi — Ko cota 773. În cursul nopţii am luat legătura şi cu Divizia 202 sovietică, informînd-o că voi împinge puternic cu dreapta spre cota 682.

De altfel, însuşi comandantul Corpului 4 de armată m-a făcut atent ca pînă în seara zilei de 13 decembrie dreapta Diviziei 3 munte să fie stăpînă pe cota 682.

Pe baza datelor prezentate de statul major al diviziei, am luat hotărîrea ca Gruparea de nord să acţioneze cu batalionul 5 în cap, urmat de batalionul 12, pe direcţia cotelor 480—682 în strînsă legătură cu un batalion sovietic din Divizia 202 ; Gruparea de sud trebuia să atace cu două batalioane la nord-vest de valea Lusta, iar cu alt batalion la sud. Nenumărate au fost faptele de arme ale vînătorilor din batalionul 5 şi în aceste acţiuni. Unul dintre cei mai viteji mi-a rămas neşters din amintire. Este vorba de fruntaşul Ion Cuibaru. Acesta nu era din Munţii Apuseni, de unde erau majoritatea ostaşilor din batalion. El era originar din Tîrgu Neamţ.

...În ziua de 13 decembrie, pe la ora 16, compania 2, din care făcea parte, era axată pe direcţia cotei 480. Inamicul se apăra cu înverşunare, deschizînd focul cu toate armele automate de care dispunea... De cîte ori n-a pornit la atac şi fruntaşul Cuibaru ?... S-a mai dat o dată semnalul de pornire... Artileria şi aruncătoarele noastre concentrau focul asupra înălţimii... Lanţul de trăgători începu să se mişte... Comandanţii de grupe conduceau cu iscusinţă subunităţile, exemplul lor îi îmbărbăta pe ostaşi. Întreaga atenţie este îndreptată numai înainte... Unele cuiburi de arme automate amuţiseră în urma loviturilor tunurilor şi aruncătoarelor sau mitralierelor noastre, altele mai vărsau un foc năprasnic...

...Grupa fruntaşului Cuibaru se apropiase cel mai mult de poziţia vrăjmaşului. Cînd ostaşii săi se pregăteau pentru ultimul asalt, ochiul lui ager descoperi, într-un tufiş, gura unei mitraliere, bine mascată, pregătită să deschidă foc la mică distanţă. Hitleriştii aşteptau momentul cînd

vînătorii urmau să se arunce la asalt și atunci doar să apese pe trăgaci și să secere întregul lanț de atacatori. Numai că fruntașul Cuibaru se și furișase printr-o viroagă în spatele trăgătorului de la una din mitralierele dușmane și, dintr-un singur salt, s-a aruncat asupra lui. O luptă crîncenă, corp la corp, s-a încins. Trăgătorul hitlerit încerca zadarnic să scoată pistoletul, Cuibaru îl ametise lovindu-l cu pumnii, după care l-a străpuns cu baioneta. A aruncat apoi toate grenadele asupra celorlalți hitleriști care încercară să sară în ajutorul trăgătorului de la mitralieră, deschizînd, astfel, drumul companiei sale.

Acest brav ostaș a fost citat prin ordin de zi pe divizie și propus să fie decorat pentru vitejia și spiritul de sacrificiu de care a dat dovadă. A fost avansat la gradul de sergent. Batalionul 5 a reușit să ocupe cota 480.

Oare cît mai putea continua fantasticul cadril al ocupării atîtor vîrfuri, atîtor cote ?

În noaptea de 13 spre 14 decembrie Corpul 4 de armată a primit ordin să înlocuiască cu o parte din forțe Divizia 93 de gardă sovietică care lupta la stînga Diviziei 2 munte. Am propus Corpului 4 armată ca să înlocuiască Divizia 2 munte, iar noi să înlocuim o parte din unitățile Diviziei 2 munte.

Către ora 4 dimineața am primit însă alt ordin : de a relua atacul pe direcția generală Bardosy — Szilvásvórad pentru a cuceri pînă în seara zilei de 14 valea Szilvás. Se recomanda ca Divizia 3 munte să lase în contact cu inamicul, pe vechea poziție, elemente slabe, care vor fi înlocuite pînă la ora 14 de unități din Divizia 202 sovietică. Noi am înlocuit batalioanele 8 și 9 din Divizia 2 munte în zona Terebislappa — cota 772.

La ora 8, comandanții de grupări și de batalioane erau orientați complet asupra misiunii. Înlocuirile fuseseră terminate, iar Divizia 93 de gardă sovietică se deplasase în altă parte a frontului.

Fiecare comandant înțelegea rostul acestor înlocuiri, care erau acțiuni destul de dificile. Regruparea forțelor cu repeziciune, crearea de disponibilități pentru lovitura principală constituie o artă care se deprinde în școală și se verifică pe cîmpul de luptă.

În tot cursul zilei ambele grupări s-au angajat în noi atacuri. O serie de cote și mici localități au trecut de mai multe ori din mînă în mînă.

A doua zi atacul diviziei a urmărit cucerirea aceluiași obiectiv : valea Szilvás. Atacul a fost fixat pentru ora 9 dimineața.

Rezistențele inamice au cedat sub presiunea puternică a atacurilor noastre de front combinate cu manevre și infiltrări prin culoarele nebătute cu foc. Către ora 10, batalionul 11 a ocupat complet zona Kisköros, batalionul 21 a pus stăpînire definitiv pe cota 717, iar batalionul 12, manevrînd pe la sud, a pus stăpînire pe Dioskot, după care s-a îndreptat spre Nagy-Det.

În urma acestor atacuri divizia a ajuns în fața ultimelor creste ale Munților Bükk. La mijlocul lunii decembrie vînătorii din Divizia 3 munte stăpîneau aliniamentul Naghy-Masö (779) — 747 (Sud Omasa), Kismezö, est Naghy-Masö. Corpul de armată a ordonat ca în noaptea de 15 spre 16 decembrie să trecem creasta Muntelui Bálvány pentru ca în dimineața zilei de 16 decembrie capetele coloanelor să debușeze în valea Szylvás. Divizia 3 munte se afla pe direcția loviturii principale a Corpului 4 armată. Toată ziua de 15 decembrie au avut loc pregătiri în vederea îndeplinirii acestei grele misiuni. Pînă la Muntele Bálvány, care constituia ultima creastă a Munților Bükk, erau 4—5 km în linie dreaptă. Trecerea nu se putea face direct peste vîrful Bálvány, fiindcă și terenul era mai greu și am fi dat piept din nou cu rezistențe puternice care ne-ar fi barat trecerea. Se impunea să căutăm drumuri ocolitoare, să învăluim Muntele Bálvány și să ajungem astfel în spatele inamicului, în valea Szilvás.

De dimineață, după ce m-am documentat împreună cu statul major, am început pregătirile. Toată ziua am fost în mijlocul unităților, discutînd cu comandanții de grupări și de subunități, sfătuindu-ne cum trebuia procedat mai bine. Nici nu am știut cum s-a lăsat seara. Noaptea a venit pe nesimțite. Zăpada era destul de mare — aproape de 1 metru — și tot mai ningea. Vîntul ne biciuia strașnic. Au sosit și coloanele samarizate care aprovizionau trupele cu hrană și muniție. Șiruri nesfîrșite de cai de munte se vedeau pe poteci. Caii erau mici ca niște ponei,

grași, bine legați, cu părul mare ce le acoperea și ochii. Pe ei erau așezate samarele. Pe samare se echilibrau marmitele cu mîncare și lăzile cu muniție, în special muniție de aruncătoare. Mă uitam cu multă duioșie la acești căluți. Și ei erau „eroi". În fiecare seară, indiferent că ploua sau ningea, că lupta era în toi, ei porneau pe cărările de munte, unde luptau vînătorii, aducîndu-le cele necesare. Și chiar dacă se întîmpla să cadă soldatul însoțitor, lovit de vreun glonț rătăcit sau schijă de obuz, călutul, acest prieten apropiat al ostașului, se prezenta singur în linia întîi cu samarele încărcate cu cele necesare luptătorilor.

În noaptea aceea totul era destinat pregătirilor saltului peste ultima creastă a Munților Bükk. Ne-am informat de la locuitori despre drumurile care duceau peste munte. Am găsit și cîteva călăuze — ciobani și pădurari — care cunoșteau foarte bine potecile. A fost o noapte cum n-am cunoscut multe în viața mea. Închipuiți-vă : întuneric, ger, viscol, zăpadă spulberată și decorul întunecat al pădurilor de fagi. Am hotărît ca trecerea crestei s-o fac pe două coloane. O coloană principală, la nord, sub comanda colonelului Constantinescu, unde am concentrat majoritatea forțelor, și o altă coloană, secundară, la sud, sub comanda colonelului Constantin R. Popescu formată numai din două batalioane.

...Grupările terminaseră pregătirea. Fiecare ostaș era pregătit pentru această grea încercare. Fiecare fusese instruit cum să se echipeze, cum să meargă. Toți cunoșteau greutățile ce le puteau întîmpina în timpul nopții. Păstrarea secretului, oricare ar fi fost situația, constituia o datorie de onoare.

În fruntea fiecărei subunități se aflau vînătorii de munte cei mai experimentați. Printre ei erau mulți care, la aplicații, au trecut de sute de ori vîrful Bedelău din Munții Bihor.

Planul trecerii era foarte îndrăzneț, chiar riscant. Vremea era totuși propice. Inamicul în acea noapte cu viscol și ger nu putea supraveghea și apăra tot frontul. Vînătorii trebuia să găsească pe undeva unele culoare pe unde să se strecoare în spatele poziției dușmane. În cazul cînd nu puteau găsi nici un culoar, erau obligați să pro-

ducă ei spărturi în frontul fascist. Trecerea peste Bálvány, peste cel mai înalt vîrf din Munții Bükk, în condițiile arătate, era pentru inamic de neconceput, după cum ne-au mărturisit mai tîrziu prizonierii.

...Noaptea se lăsa din ce în ce mai grea, mai rece, mai viforoasă. Pădurile de fag acoperite cu blănuri de omăt se pierdeau într-o beznă nesfîrșită. Comandanții de grupări și de unități au terminat controlul și din toate părțile s-a raportat că erau gata.

La început au fost cîteva discuții în legătură cu folosirea costumelor de camuflaj, însă s-a renunțat la ele, întrucît și așa era întuneric și deci trunchiurile copacilor erau întunecate. Ostașii cunoșteau comportarea pe timpul marșului. Nici un zgomot. Nu trebuia să se deschidă nici un foc. Lupta trebuia evitată. Principalul era să ajungem cît mai repede în valea Szilvás. O dată ajunși acolo, inamicul chiar dacă ar fi rămas să apere Bálvány, avea de rezolvat probleme grele, din moment ce s-ar fi trezit în spatele său cu o întreagă divizie de vînători de munte.

În fiecare coloană, în cap, acționau, așa cum am spus, vînătorii cei mai încercați care se puteau orienta cu ușurință pe timp de noapte. Ei erau înarmați numai cu automate, cu pistolete, cu grenade și baionete. Aceștia, constituiți în grupe de asalt, cercetau cu atenție terenul pentru descoperirea culoarelor pe unde să se poată strecura coloanele. Folosind întunericul și viscolul, vînătorii se apropiau de poziția inamicului. Pătrunderea în poziție trebuia să se facă prin surprindere. În caz de întîlnire cu dușmanul acesta trebuia nimicit cu baioneta și cu pumnul. După crearea culoarului se organiza paza la flancuri prin grupe de protecție pe tot timpul cît se scurgeau coloanele.

...Ordinul de pornire a fost dat. La coloana de nord am trimis pe maiorul Anton Jitaru, iar la coloana de sud, pe căpitanul Aurel Lupescu. Punctul de comandă al diviziei urma înapoia Grupării de nord.

Artileria, trenurile de luptă și regimentare aveau ordin să se deplaseze din Hamor pe șosea, de îndată ce se punea stăpînire pe valea Szilvás.

În cîmp deschis viscolul era foarte puternic. În pădure, mai domolit.

Orientarea s-a făcut la început cu ajutorul călăuzelor. Drumurile turistice au fost abandonate, fiind supravegheate de inamic şi minate.

Deşi trecuse o oră de la darea semnalului, coloanele încă nu începuseră mişcarea. Aceasta însemna că grupele de asalt din capetele coloanelor încă tatonau, încă nu găsiseră culoare în poziţia inamică. Deodată coloanele au pornit. Abia au făcut cîteva sute de paşi şi iar s-au oprit. Era atît de întuneric, încît nu se vedea la cîţiva metri. La fiecare oprire se asculta cu încordare. Coloanele iar porneau şi din nou se opreau. Nici un zgomot. La inamic nici un foc. Ce putea să fie ? Desigur pîndarii fascişti erau la posturi, iar restul oamenilor, la adăpost. Care dintre hitlerişti îşi putea închipui că în acele ore ale unei nopţi îngheţate şi zgîlţîite de viscol o divizie întreagă se mişca, era hotărîtă să sară peste un munte ?

Coloanele au reluat mişcarea, ordinea era desăvîrşită cu toate că drumul era anevoios. Se mergea prudent, profitîndu-se de şuierele vîntului, de freamătul crengilor îngheţate. Cum slăbea puţin vîntul, automat se opreau şi coloanele. Marşul nostru era acompaniat de vuietul pădurilor de fag şi inamicul nu auzea decît acest vuiet. Fiecare coloană părea ca o apă ce curge liniştit, domol într-o albie largă.

După două ore de mers, comandanţii de grupări mi-au raportat că totul se desfăşura în bune condiţii. Călăuzele ne-au condus pe drumuri foarte bune. Se înainta greu din cauza potecilor înzăpezite şi sinuoase.

Însuşi comandantul Corpului 4 armată se interesa personal de modul cum decurgea această expediţie. Reuşita ei putea aduce Corpului de armată un cîştig foarte mare de timp şi perspectiva de a mări ritmul acţiunilor ulterioare.

Se făcuse ora 3, şi mai mult de jumătate din coloane trecuseră prin poziţia inamicului din zona Bálvány. La capătul fiecărui culoar se găseau grupe de protecţie, gata să nimicească cu baioneta orice inamic care s-ar fi apropiat de acel loc.

La punctul de comandă au început pregătirile pentru a urma coloana de nord. Firul telefonic a fost întins în întregime după unităţi. Urma deci ca legătura să se prelungească prin agenţi. Legătura radio era permisă numai la ajungerea în valea Szilvás.

Coloanele continuau să se scurgă. Potecile făcute erau astupate cu zăpadă viscolită. Cîteva rezistenţe inamice de la marginea culoarelor au fost lichidate pe tăcute, doar cu baioneta de către grupele de asalt, iar echipele de protecţie asigurau ferm spaţiul necesar pentru scurgerea în linişte a coloanelor.

Cu cît înaintam, începeam să ne dăm seama că am depăşit creasta principală. Simţeam că începea coborîşul pe pantele de vest ale Muntelui Bálvány.

Într-adevăr coloana de nord raporta, la ora 6, că a ieşit din defileu. Spaţiul se lărgea şi începea a se lumina de ziuă. Toţi aşteptam cu încordare cum va reacţiona inamicul. Comandanţii de unităţi, conform instrucţiunilor primite, au luat măsuri de a fi gata să se apare în toate direcţiile. Era o încordare maximă. Străpungerea se realizase. Ce făcea însă duşmanul ? Patrulele noastre începură să scotocească terenul după indicaţiile comandanţilor din avangardă. Armamentul automat, aruncătoarele uşoare se deplasau succesiv din poziţie de tragere în poziţie de tragere.

În acea linişte deplină, deodată au răsunat cîteva împuşcături care au făcut să tresară coloanele. Deci au început ciocnirile cu inamicul. Nu, nu începuseră noi lupte. Trăseseră, probabil de frică, nişte fascişti. Dar ce se petrecea în fond ? Un lucru ciudat şi totuşi inerent pe cîmpul de luptă. Hitleriştii simţiseră că unităţi româneşti le cădeau în spate. Atunci şi ei, fără zgomot, ca să nu ne provoace, gîndeau ei, fiind dezavantajaţi din cauza infiltrărilor noastre adînci, au trecut la o retragere precipitată, lăsînd pe anumite puncte diferite ariergărzi. Avea deci loc o ciocnire, dar o ciocnire a tăcerilor, într-o noapte de smoală cu ger şi vifor pe nişte culmi cu o zăpadă de peste un metru. Noi îi urmăream fără să-i vedem, doar pe pipăite, ei fugeau fără să ne vadă, doar simţindu-ne cum simte vînatul apropierea vînătorului.

În rătăciţii, care scăpaseră de frică cele cîteva gloanţe, au tras cu sete patrulele noastre împrăştiindu-i. Comandanţii hitlerişti şi grupuri de militari inamici şi-au părăsit poziţiile poate mai devreme decît le prevăzuseră şi lor

eşaloanele superioare. Numai aşa se explică cum unii dintre vînătorii noştri au dat peste focuri aprinse, peste adăposturi părăsite şi cu luminile aprinse, peste marmite cu ceai cald.

Retragerea inamicului nu echivala însă şi cu absenţa unor noi surprinze, cu apariţia unor noi rezistenţe pe pantele ce coborau din Masivul Bálvány. De altfel, nu a trecut mult timp şi artileria inamică a şi deschis foc pe potecile ce duceau spre Szilvásvárad.

Cînd s-a luminat de ziuă şi punctul de comandă al diviziei a început deplasarea pe itinerarul coloanei de nord. Personalul punctului de comandă era pregătit pentru a face faţă oricărei surprize. Ajungînd pe creasta Muntelui Bálvány am fost tentat să-mi rotesc privirile de pe cel mai înalt vîrf al Munţilor Bükk. Eram însoţit de cîţiva ostaşi. Am ordonat să se arboreze acolo, pe vîrf, tricolorul românesc, semn al victoriei noastre într-una din cele mai grele încercări ale vînătorilor mei de munte.

Mergînd mai departe, conduşi de un agent trimis la coloana colonel Constantinescu, am ajuns la circa 1 km vest de cota 956 Bálvány. Aci a fost punctul de comandă al diviziei inamice. Un telefon rămăsese pe masă în cabană. Firele erau tăiate. Aceasta însemna că inamicul s-a retras abia cînd coloanele coborau pantele de vest ale muntelui.

Am mai parcurs cîteva sute de metri şi ostaşii care mă însoţeau au fost primiţi cu focuri. Lupta a fost scurtă. Inamicul a fost nimicit, iar cinci dintre ei au fost luaţi prizonieri. Aceştia se retrăgeau spre Nagyvisnyő. Fuseseră trimişi să anunţe unităţile de pe poziţia întîi să se regrupeze în zona Nagyvisnyő. Se rătăciseră şi s-au întîlnit cu noi. În această scurtă luptă s-a remarcat plutonierul Gănuci, secretar la biroul 3 operaţii, care, împreună cu cîţiva militari, a acţionat cu mult curaj. Chiar şi omul acesta, dactilograf şi secretar la un birou, avea un suflet de vînător de munte. Nu o dată de la maşina de scris a trecut la automat şi a acţionat ca un ostaş din prima linie. Multe nopţi albe a petrecut lîngă ofiţerii din statul major. Cîte ordine n-a dactilografiat, chiar sub focul inamic. Se îmbolnăvise de icter... Fiind foarte ataşat statului major a refuzat să fie evacuat în ţară. De aceea

atît ofiţerii, cît şi furierii îl iubeau foarte mult pe acest om de nădejde.

De la coloane am început să primesc rapoarte. Coloana de nord a reuşit să străbată fără pierderi creasta Munţilor Bükk din zona Bálvány şi se apropia de localitatea Nagyvisnyő. Colonelul Constantinescu, în fruntea acestei coloane, a îmbărbătat ostaşii şi, urmînd exemplul său, vînătorii au reuşit să înscrie o victorie de o mare însemnătate. S-a dat ordin ca batalionul 6 să fie gata să atace satul Nagyvisnyő. Acţiunea trebuia să se desfăşoare cît mai repede pentru a nu se da inamicului posibilitatea să se organizeze. Totodată colonelul Constantinescu mi-a raportat că s-a făcut legătura cu trupele sovietice la nord. M-a mai informat că şi un batalion sovietic va ataca o dată cu noi localitatea Nagyvisnyő. Atacul urma să se dea către prînz.

La sud, coloana colonel Constantin R. Popescu unde se găsea şi căpitanul Lupescu, întîmpinase mai puţine greutăţi deoarece drumul nu fusese atît de greu. Coloana s-a strecurat fără a întîlni rezistenţe. Ea se apropia de localitatea Szilvásvárad. Comandantul coloanei a luat măsuri ca batalioanele 5 şi 22 să se pregătească de atac. Am apreciat energia cu care colonelul Constantin R. Popescu a condus coloana, secondat de comandanţii de batalioane şi subunităţi.

Am luat legătura cu ambele coloane, hotărînd, în primul rînd, să ocupe cele două localităţi, să ia măsuri de siguranţă a flancului şi spatelui şi să se pună stăpînire pe înălţimile de dincolo de valea Szilvás, lărgind cît mai repede capul de pod peste această vale.

M-am deplasat după aceea la Gruparea colonel Constantinescu şi l-am felicitat personal pentru modul cum a condus acţiunea.

Întrucît armamentul greu şi artileria noastră urmau un itinerar ocolitor, în atacul localităţii Nagyvisnyő am fost spijinit de artileria sovietică. După o pironire cu foc a rezistenţei inamice, batalionul 6 şi un batalion sovietic au atacat pe ambele flancuri localitatea, înaintînd, nu pe vale, ci pe crestele adiacente.

Trecerea Munţilor Bükk luase sfîrşit cu încă o victorie !

Această temerară acţiune a fost apreciată şi de comandamentele superioare. Mulţi ostaşi au fost propuşi la decoraţii şi concedii, iar pe colonelul Ion T. Constantinescu, comandantul coloanei principale, l-am propus din nou la decorare cu înaltul ordin „Mihai Viteazul".

Redau pe scurt unele pasaje din această propunere la decorare.

„Între 2—7 decembrie 1944, în prima linie, conduce direct acţiunile de cucerire a cotelor 592, 426, 667 şi 689. În noaptea de 15 spre 16 decembrie conduce Gruparea de nord cu misiunea de a cuceri creasta ultimă a Munţilor Bükk şi a arunca pe inamic dincolo de valea Szilvás. Pe un teren frămîntat şi greu de străbătut, fără legături, colonelul Constantinescu a învins toate aceste greutăţi, conducînd personal atacul şi reia înaintarea spre cota cea mai înaltă, 956 Bálvány.

După un marş greu, care a durat toată noaptea, cucereşte cota 956 şi ajunge în valea Szilvás. Aci, după două ore de lupte grele, gruparea ocupă cu dreapta satul Nagyvisnyő, iar cu stînga, înălţimile imediat sub calea ferată. Întîmpinînd mari greutăţi impuse de un teren lipsit aproape complet de comunicaţii, colonelul Constantinescu, datorită priceperii, curajului şi devotamentului cu care a înţeles să se înscrie pe drumul datoriei, a săvîrşit una din cele mai frumoase fapte de vitejie ale Diviziei 3 munte..."

O dată cu ieşirea în valea Szilvás s-au încheiat luptele din Munţii Bükk, care au durat 24 de zile — de la 23 noiembrie şi pînă la 16 decembrie 1944.

Cucerirea masivului muntos Bükk prin eforturile comune ale diviziilor române şi sovietice a dus la înlăturarea pericolului ce-l prezentau forţele hitleriste din această zonă pentru trupele sovietice şi române care acţionau la Budapesta. Drumul spre teritoriul Cehoslovaciei era acum deschis.

XIII. PESTE O ALTĂ FRONTIERĂ

De la Munţii Bükk pînă la rîul Ipel' peste frontiera Ungariei cu Cehoslovacia, Divizia 3 munte mai avea de străbătut aproape 60 km. Aspectul terenului se deosebeşte de cel al Munţilor Bükk. Terenul este accidentat, cu înălţimi între 500—600 m, însă şi cu numeroase acoperiri : păduri, ferme şi sate. Toate acestea au servit inamicului ca poziţii de apărare, permiţîndu-i o bună organizare a focului şi a observării.

Pe valea Szilvás un punct întărit îl constituia Szilvásvarad, care făcea sistem cu înălţimile de la nord şi nord-vest de vale şi de oraş. În strînsă legătură cu punctele întărite amintite mai fuseseră organizate şi alte puncte tari în zona Kissikatur — Domahaza şi pe aliniamentul conturat de şoseaua şi calea ferată Fölekpuspöky-Rogiole. Deci Divizia 3 munte urma să ducă lupte grele, pe o vreme cîinoasă tot într-o regiune accidentată, cu caracter muntos, dar cu mai multe aşezări omeneşti şi căi de comunicaţie.

Acţiunile militare dintre Munţii Bükk şi rîul Ipel' s-au desfăşurat în acelaşi ritm, — fără întrerupere, prin atacuri continue de zi şi noapte, şi în aceleaşi condiţii atmosferice neprielnice : frig, viscol, zăpadă mare. Ele au durat pînă în ultima decadă a lunii decembrie, cînd am trecut peste frontiera ungaro-cehoslovacă.

Vînătorii de munte au continuat lupta în cadrul Corpului 4 armată, avînd la dreapta infanteriştii Diviziei 202 sovietice, iar la stînga vînătorii din Divizia 2 munte.

De la valea Szilvás pînă la valea deschisă de rîul Ipel' au avut loc o serie de lupte duse pe grupări şi batalioane, pe companii şi pe plutoane, asemănătoare cu cele din Munţii Bükk. O serie de localităţii şi forme de teren

au trecut de mai multe ori dintr-o mînă în alta, s-au succedat atacuri și contraatacuri, frontul diviziei s-a extins și s-a micșorat potrivit ordinelor primite de la Corpul 4 armată. De aceea nu mă voi opri decît asupra acelor lupte și episoade care au avut un caracter mai aparte față de cele anterioare.

Întrucît artileria nu ne ajunsese din urmă, deoarece ea se regrupase și urma un alt itinerar, atacurile se dădeau pe bază de infanterie, avînd numai sprijinul de foc al aruncătoarelor de 60 mm și 81,4 mm, ceea ce făcea ca batalioanele chiar dacă ocupau o înălțime, o poziție, să nu-și poată consolida succesul. Cine mai bine decît focul de artilerie și al aruncătoarelor grele putea opri un contraatac puternic ?

De pildă batalionul 11 a izbutit să ocupe o înălțime cu cota 395. Era un succes dar neconsistent, deoarece inamicul, printr-un contraatac, l-a dat peste cap. Vînătorii s-au ambiționat și au reluat atacul recucerind cota ca, după cîteva minute, iar să fie dați peste cap. Dacă s-ar fi prăbușit peste contraatacatorii hitleriști un foc masiv de artilerie și aruncătoare grele, este clar că dușmanul nu ar fi reușit, vînătorii ar fi putut păstra cota 395.

Neavînd sprijinul de foc al artileriei nici localitatea Szilvásvarad nu a putut fi cucerită deși fusese atacată nu de un batalion ci de întreaga grupare colonel R. C. Popescu. Nici Gruparea de sud n-a reușit să pună stăpînire pe obiectivul fixat.

Și tocmai în asemenea împrejurări Corpul de armată mi-a ordonat să-mi mai și extind frontul diviziei pînă la gara Sata, preluînd și frontul ofensiv deținut de două batalioane sovietice care primiseră altă misiune. Și totuși divizia trebuia să-și deschidă drum spre nord...

În timpul acestor lupte mă găseam la punctul de comandă de la Nagyvisnyő, împreună cu ofițerii din statul major. Așteptam ca, dintr-un moment în altul, să sosească artileria. Asupra acestei localități, inamicul executa cu regularitate trageri de artilerie, stînjenind mișcările trupelor noastre și activitatea de conducere a diviziei.

La un moment dat, nemulțumit de faptul că atacul la cota 395 mergea greu, m-am deplasat la punctul de observare care se afla la nord de sat imediat înapoia

batalionului 11. Am lăsat la punctul de comandă pe maiorul Anton Jitariu care trebuia să dea toate dispozițiile pentru intrarea în poziție a artileriei. Am luat cu mine și pe noul șef de stat major, locotenent-colonelul Virgil Iliuță și pe căpitanul Lupescu. Maiorul Jitaru a devenit ajutor al șefului de stat major.

Ne-am strecurat pe o uliță a satului, ne-am apropiat prin grădini de drumul ce ducea spre linia întîi. Eu mergeam înainte, urmat de Iliuță. Mai în urmă, folosind o perdea de salcîmi, căpitanul Lupescu mergea cu precauție pe alt drum. Trebuia să ne mișcăm răsfirați și cît mai ascunși de vederile inamicului.

Am ajuns la punctul de observare al diviziei situat la 500 metri înapoia batalionului 11. Acolo ne aștepta ofițerul cu transmisiunile și telefonistul punctului de observare. Pe acel bot de deal nu erau alte lucrări decît un șanț de tragere în care am intrat și noi. De acolo aveam o privire largă asupra frontului.

Era o zi de iarnă liniștită, cu fulguire molcomă. Tot cuprinsul era alb. Nici un semn nu trăda prezența unităților noastre din cauza costumelor de camuflaj. Valea Szilvás plutea într-o ceață ușoară. De-abia se distingeau șoseaua și calea ferată. Se impunea să împingem cît mai repede dispozitivul înainte pentru a reda această comunicație circulației în vederea aprovizionărilor de tot felul.

În acest moment au început din nou împușcăturile. Atacul se dădea în cîmp deschis fără foc de artilerie, ci numai cu sprijinul armelor automate și brandurilor de 60 și 81,4 mm.

Băgat în șanț pînă aproape de piept, cu binoclul la ochi, eram atent la atacul vînătorilor. Porneau la atac pentru a patra oară. Căpitanul Lupescu comunica situația Corpului de armată, cerînd să ne sprijine urgent cu artilerie pînă cînd vînătorii vor ajunge dincolo de înălțimile de peste vale. Locotenent-colonelul Iliuță, așezat lîngă ofițerul cu transmisiunile, cerceta cu binoclul cîmpul de luptă.

Din cînd în cînd se spărgea în apropiere cîte un proiectil al artileriei grele germane.

Și acest atac al nostru a fost respins. Care era cauza ? Inamicul de îndată ce vedea că vînătorii se apropiau de

cotă părăsea înălţimea şi se organiza în contrapantă la o mică distanţă, după care pornea la contraatac din toate părţile asupra vînătorilor care de-abia puneau piciorul pe creastă.

M-am sfătuit cu Iliuţă şi am ajuns la concluzia ca pentru atacul următor să întărim baza de foc — pe lîngă mitraliere şi aruncătoare de 81,4 mm să introducem şi tunuri uşoare antiaeriene.

La reluarea celui de al cincilea atac, la un semnal dat, baza de foc a început să verse asupra inamicului o ploaie de proiectile. Tunurile antiaeriene trăgeau terestru fără încetare, dar şi foarte precis cu proiectile trasoare. Vînătorii s-au ridicat din nou ca nişte fantome albe, înaintînd viguros sub protecţia focului tunurilor a.a. şi mitralierelor. Aruncătoarele de 81,4 mm băteau mai mult în contrapanta înălţimii ce trebuia atacată spre a împiedica regruparea hitleriştilor pentru atac. Folosind mai intens focul automatelor de cum au ajuns pe pantele înălţimii, cît şi focul aruncătoarelor de 60 mm, care urmau pe eşaloane de cîte două piese companiile din care făceau parte, batalionul a izbutit să dea peste cap rezistenţele fasciste, să pună solid stăpînire pe creastă. O dată cu ei au sosit pe înălţime şi două grupe de mitraliere care au deschis focul în hitleriştii care încercau să se pregătească de contraatac. Asupra lor a fost plasat şi focul aruncătoarelor de 60 şi 81,4 mm.

Impresionat de acest atac, căpitanul Lupescu se ridicase de la telefon, unde lăsase porthartul şi, în picioare, deasupra şanţului, fotografia lupta. Într-adevăr au fost imagini de toată frumuseţea în acea feerie albă, întreţesută cu foc şi sînge.

...Da a fost, cînd, deodată, ofiţerul de transmisiuni strigă pe căpitanul Lupescu: „Veniţi repede... rănit grav şeful de stat major!"

Locotenent-colonelul Iliuţă, aflat şi el la punctul de observare al diviziei, văzînd succesul obţinut de vînători, raporta comandantului Corpului de armată ocuparea cotei 395, iradia de bucurie... Apoi un şuierat ascuţit şi... proiectilul inamic a făcut explozie chiar lîngă Iliuţă... O schijă i-a pătruns în spate.

— Eh! i-a spus Lupescu, după ce i-a scos vestonul. V-a lovit o mică schijă în regiunea subomoplatului...

Am dat dispoziţii să fie cît mai repede evacuat la ambulanţa sanitară. Acolo s-a constatat că rana nu era superficială, că schija pătrunsese adînc în plămîni. Cu toate intervenţiile medicale ce i s-au făcut la ambulanţa din Dysgyor, locotenent-colonelul Iliuţă a încetat din viaţă în dimineaţa zilei de 21 decembrie 1944. Victoria de la cota 395 şi-a cerut jertfele ei... Figura lui luminoasă, sufletul său bun şi entuziast au rămas vii în amintirea ostaşilor şi ofiţerilor din Divizia 3 munte.

După patru zile de lupte violente care au avut loc după traversarea ultimei creste a Munţilor Bükk rezistenţele duşmane, de la nord-vest de valea Szilvás, au fost zdrobite şi inamicul s-a retras pe alte poziţii.

Misiunea noastră de a împinge dispozitivul mult înainte pentru a scoate valea Szilvás de sub focul armelor automate şi aruncătoarelor grele fasciste şi a o reda circulaţiei a fost îndeplinită. Între timp ne-a sosit şi artileria care a intrat în poziţie în zona Nagyvisnyő, Csokva, Tatapatanya.

În urmărirea inamicului pe direcţia generală Iordanhaza, am lansat chiar în noaptea de 20 spre 21 decembrie detaşamentul maior Ghiciulescu, format din batalionul 22, escadronul de vînători călări şi o baterie de aruncătoare.

Detaşamentul a ocupat, succesiv, o serie de înălţimi, iar în ziua de 21 decembrie, la ora 16, a pătruns în satul Iordanhaza (sud Arlo) pe care l-a şi ocupat. Prin mişcarea lui pe această direcţie detaşamentul venea în ajutorul Grupării de sud.

În acelaşi timp a reluat înaintarea şi Gruparea de nord în strînsă legătură, la dreapta, cu unităţile Diviziei 202 sovietice, depăşind valea Arlo.

Continuînd înaintarea pe două grupări (de nord şi de sud) Divizia 3 munte, prin acţiuni manevriere a obligat pe inamic să se retragă, fără a mai putea să-şi mai organizeze poziţii puternice. Unităţile diviziei au eliberat pînă în dimineaţa zilei de 23 decembrie o serie de localităţi printre care Disznosd, Iordanhaza, Cserkleny, Arlo, Kissikator, înălţimile Tartatokatany Cineges.

În dimineața zilei de 23 decembrie divizia a reluat înaintarea.

În urma luptelor din cursul acelei zile, divizia a ajuns cu forțele sale principale în zona Lehy Tanya și est Domahaza. De aici nu mai era mult pînă la interceptarea comunicației Cesztete și Gömörpeterfalö de la frontiera de nord a Ungariei cu Cehoslovacia.

În timpul nopții, comandantul Corpului de armată a ordonat să înlocuim batalionul 10 vînători de munte (din Divizia 2 munte) aflat la flancul stîng al diviziei noastre. Înlocuirea s-a făcut cu batalionul 5. Deoarece această înlocuire a produs o serie de modificări în dispozitivul grupărilor nu a mai fost posibil ca reluarea atacului să se facă a doua zi în zori, ci s-a amînat către prînz.

La 24 decembrie, orele 11,45, după o pregătire scurtă de artilerie Gruparea de nord, în legătură cu unități din Divizia 202 sovietică, a înfrînt rezistențele inamice și pînă în seara zilei a cucerit cota 259 sud-vest Gesztete și cota 305. Gruparea de sud a ajuns pe linia cota 341 vest Domahaza și est cota 342.

Pentru cucerirea localității Domahaza s-au dat lupte înverșunate. Locotenentul Dulămiță, care comanda compania 3 din batalionul 5 moți, povestește că, în timpul nopții, batalionul a pătruns prin surprindere în localitate, capturînd 150 prizonieri. Cînd s-au dezmeticit, restul de hitleriști au început să tragă orbește, în toate direcțiile, împușcîndu-se, fără să vrea, chiar între ei. Ai noștri, bine orientați și cu o mare prezență de spirit, i-au lăsat să se încurce. În acest timp grupele și plutoanele de vînători români și-au ales cele mai bune locuri de unde au tăbărît apoi pe fasciști cu foc de automate și de grenade nimicindu-i pînă la unul.

Lupta a avut un caracter extrem de înverșunat. Și din rîndurile vînătorilor au căzut pentru totdeauna locotenentul Marin Onescu, sublocotenentul Grigore Biji, comandantul companiei 1, sergentul major Ion Hulbert, iar din rîndul gradaților și soldaților pierderile s-au ridicat la 50 de morți și răniți.

Întrucît în nopțile trecute inamicul a executat puternice contraatacuri în fîșiile marilor unități sovietice, comandantul Corpului 4 de armată mi-a ordonat să iau

și eu măsuri de prevenire și contracarare a unor astfel de acțiuni. Atenția deosebită mi s-a spus să o acord apărării împotriva tancurilor inamice. Ca urmare am organizat în mod special două puternice noduri antitanc — sectoarele Gesztete și Domahaza. Am pregătit de asemenea închiderea — prin tunuri a.t. și cu vînătorii de tancuri — a culoarelor Kissikator — Alsohungony și Disznosd—Arlo. Și punctele de comandă și artileria și-au luat măsuri de apărare antitanc.

Concomitent ne-am preocupat și de acțiunile de cercetare de luptă întreprinse de statul major al diviziei. În general cercetarea de luptă a fost foarte activă. Ea s-a încheiat cu culegerea unor prețioase informații. Inamicul dispunea de numeroase cuiburi de arme automate și de tunuri a.t. în pădurile din fața diviziei. Organizase puternic localitățile Gesztete și Gömörpeterfalö, iar între ele plantase mai multe cîmpuri de mine și obstacole contra infanteriei supravegheate cu foc de pe marginile localităților și a unor boturi de deal care coborau spre acele sate.

Pentru ziua de 26 decembrie, Divizia 3 munte a primit misiunea de a relua atacul în următoarea idee de manevră : fixînd de front inamicul din zona Domahaza, să atace făcînd efortul cu dreapta pe direcția Gesztete — Almagy, pentru a rupe rezistențele inamice din zona cotei 329 și apoi să învăluie pe la vest forțele hitleriste din pădurile nord-est Gömörpeterfalö.

Cît de elastică trebuie să fie o divizie, și mai ales una de vînători de munte care, luptînd în zona muntoasă, pe timp de iarnă, să se poată mlădia, într-un timp scurt, așa cum o cerea ordinul superior ?

Să vedem fazele ideii de manevră ordonate de Corpul de armată : o fixare frontală (deci cu unul sau cu două batalioane) ; în același timp efort la dreapta (deci cu trei sau patru batalioane) și apoi în continuare o învăluire (deci cu unul, două sau chiar cu trei batalioane). Dar dacă mai trebuie să se țină seama că divizia trebuia să aibă și o rezervă ?

Tot jocul de mai sus trebuia să fie făcut numai cu 6 piese — cele șase batalioane de vînători de munte ale diviziei. Desigur că în calcul intrau și companiile de pio-

nieri, transmisiuni, antiaeriană, escadronul de vînători călări (similar Grupului de cercetare călare de la divizia de infanterie) și artileria diviziei. Masa tactică ce trebuia modelată, potrivit ideii de manevră, o constituia, în fond, doar cele șase batalioane de vînători. De ele voi întinde în toate părțile așa cum am mai făcut-o și în alte lupte.

În ce privește dozarea, ce aș putea spune încadrîndu-mă în spiritul judecății de mai sus? Dacă aș lua limita inferioară a dozărilor (1 batalion la fixare + 3 la efort + 1 la manevră) aș folosi patru batalioane, din cele 6 ale diviziei, iar două în rezervă. Dacă aș lua limita superioară (2 la fixare + 4 la efort + 3 la învăluire) ar însemna că trebuia să dispun de nouă batalioane, cînd în realitate divizia nu avea decît șase batalioane. Și totuși situațiile create pe cîmpul de luptă cer comandantului să-și manevreze în așa fel forțele, încît în cursul unor lupte să se afle și pe situația limitei inferioare și a celei superioare. Bine, limita inferioară o mai înțeleg, dar pe cea superioară?... În mod fizic îmi lipsesc trei batalioane... În acest caz se poate pune problema rezultatului tactic care poate fi echivalent cu acțiunea celor două batalioane, căci dacă prin lovitura de la efort a năruit primul obiectiv, apoi se poate ca cele două batalioane de la fixare și cu cele de la efort să dea, în continuare, alte lovituri, combinate cu o manevră, și să obțină, în ansamblu, o lovitură echivalentă cu tăria a nouă batalioane.

Și noi vînătorii de munte am avut dese situații de acest fel.

Vom vedea ce se va întîmpla în noua situație tactică. Atacul a fost pregătit cu minuțiozitate. Focul de artilerie a fost reglat precis. Concepția manevrei era cunoscută de toți comandanții. Un singur batalion a angajat de front pe inamic care, derutat de acțiunile noastre, a crezut că acolo vom da lovitura principală. Acolo și-a adus în grabă și el rezervele.

Vă închipuiți că celor patru batalioane de la efort le-a fost destul de ușor să ocupe repede, și rînd pe rînd, localitățile Gömörpeterfalö și Dobfennek, ajungînd în fața localității Ancsko, pe cota 537. În cursul acestei avalanșe a fost depășită și o altă localitate, Almagy, mai

bine-zis a fost învăluită pe flancuri. În interiorul ei însă inamicul încă rezista. Era un neprevăzut. Am dat imediat ordin telefonic batalionului 5, care fusese la fixare, să curețe acest sat de inamic. Comandantul batalionului, căpitanul Teașcă, a organizat bine atacul, după care a trimis elemente de cercetare pentru a verifica golurile în dispozitivul inamic.

Sergentul major Huluță, comandantul cercetării batalionului 5, ajungînd în apropiere de sat a observat niște artileriști inamici care voiau să instaleze un tun. Fără a mai ezita o clipă Huluță, împreună cu cîțiva ostași din patrulă, i-a atacat cu foc de automate. Hitleriștii au încremenit. Vînătorii au luat 11 servanți prizonieri, împreună cu tunul antitanc, chesonul de muniții și 8 cai. După aceea, comandantul batalionului a dezlănțuit atacul și, împreună cu o companie din batalionul 12, a reușit, de-abia către miezul nopții, să pună stăpînire pe localitatea Almagy.

N-am mai insistat asupra atacului rezistențelor din Almagy, deși în el se găseau forțe pentru a căror înfrîngere se cereau 2—3 batalioane, deci cam o grupare de tipul celor ce ați cunoscut pînă aici. Noi am făcut față însă numai cu cele șase batalioane, care, înscrise în concepția tacticomanevrieră amintită, au realizat mult mai mult decît presupunea numărul lor.

Cu aceste acțiuni, Divizia 3 munte a trecut pe teritoriul Cehoslovaciei.

Aruncînd o privire retrospectivă conchidem că Divizia 3 munte a parcurs pe teritoriul Ungariei, în aproape 80 de zile, prin lupte grele, circa 300 km. Vînătorii de munte români au participat la cea mai grea bătălie de la est de Tisa, bătălia de la Debrețin. Au contribuit apoi cu succes la lărgirea și consolidarea capetelor de pod de la est de Tisa, aducîndu-și o contribuție deosebită la eliberarea orașului Miskolc, cel mai mare centru industrial din nordul Ungariei.

Punctul culminant al acțiunilor duse pe teritoriul Ungariei de către vînătorii de munte români l-au constituit luptele eroice din Munții Bükk. Ei au arborat tricolorul românesc pe cel mai înalt vîrf — Bálvány.

La încheierea acestor lupte am dat ordinul de zi nr. 2/1944, pe care îl reproduc mai jos :

„Cînd vînătorii Diviziei 3 munte luptau la periferia Miskolcului, s-a primit ordinul ca în noaptea de 21 spre 22 noiembrie 1944 să intrăm în compunerea Corpului 4 de armată român urmînd a acționa în Munții Bükk. Mărșăluind întreaga noapte, grupurile vînătorilor de munte au ajuns în dimineața de 22 noiembrie 1944 în zona Kysgör, unde au trecut imediat la atac. Rînd pe rînd înălțimile sînt cucerite. Gruparea colonel Constantinescu ajunge în fața cotelor 717 și 689 Uyhuta. Gruparea colonel Cîrnu își îmbunătățește poziția în zona Kysgör și ajunge în fața cotei 718.

În zilele următoare batalionul 21 sub comanda căpitanului Ioan Ionescu cucerește cota 717 și satul Uyhuta.

Batalionul 11, sub comanda maiorului Vasile Mihuțoiu, cucerește puternica rezistență de la cota 689, iar batalionul 12, de sub comanda maiorului Iosif Novacovici, cucerește puternica rezistență de la cota 592 și localitatea Lilafüred.

Batalionul 5, sub comanda căpitanului Teașcă, cucerește cota 426 și satul Hamor.

Gruparea locotenent-colonelului Vasile Costin, cu batalionul 22, sub comanda maiorului Ghiciulescu, și batalionul 6, sub comanda locotenent-colonelului Aurel Căpățînă, au luat cu asalt cotele 526 și 718.

Ajunși în fața crestelor Munților Bükk, bravii mei vînători de munte au dat ultima lovitură inamicului.

Gruparea colonel Ion Constantinescu, însoțit de maiorul Anton Jitariu, și grupările comandate de colonel R. C. Popescu și locotenent-colonel Vasile Costin, ajutate de focul unităților de artilerie comandate de colonel Remus Popescu, locotenent-colonel Pălănceanu, locotenent-colonel Broșteanu și maiorul R. Negoescu, în noaptea de 15 spre 16 decembrie 1944, atacă și cuceresc pozițiile inamice de pe creasta Muntelui Bálvány, cu cele mai înalte cote 957 și 933, iar în ziua de 16 decembrie ajung în valea Szilvás.

Această performanță v-a adus laude atît din partea comandanților voștri, cît și din partea comandamentului sovietic.

Știu prea bine că n-ați avut nici un fel de odihnă, însă pentru renumele Diviziei 3 munte și pentru viitorul țării noastre ați trecut și acest greu obstacol.

Încredințat de caldul vostru patriotism, vă felicit pentru noua victorie aducînd mulțumiri încă o dată ofițerilor, subofițerilor și trupei din Divizia 3 munte, care au luat parte la luptele din Munții Bükk.

Pentru această mare victorie au căzut la datorie chiar șeful meu de stat major, locotenent-colonelul Virgil Iliuță, în timpul cînd mă însoțea la observatorul înaintat de luptă al diviziei, împreună cu locotenenții Manoliu și Plotogeanu, tot din comandamentul Diviziei 3 munte.

Ne închinăm în fața mormintelor eroilor căzuți, iar din jertfele lor să făurim elanul ducerii pînă la capăt a făcliei victoriei !"

De frumoase aprecieri s-au bucurat vînătorii de munte din partea comandantului Armatei 1, care, prin ordinul de zi nr. 7, dat la sfîrșitul lunii decembrie 1944, arăta :

„Corpul 4 de armată cu Divizia 3 munte, comandată de generalul de divizie Leonard Mociulschi, și Divizia 2 munte, comandată de generalul de brigadă Constantin Iordăchescu, după ce pînă la 3 decembrie 1944 pătrunsese în Masivul Bükk, a continuat cu aceeași vigoare și elan ofensiva spre vest.

Trecînd peste greutăți din ce în ce mai accentuate, răzbind prin teren muntos și acoperit de păduri seculare, învingînd asprimea vremii, vînătorii noștri de munte, cu eroismul lor, și conduși tot timpul de priceperea și bravura comandanților, au răsturnat prin lupte dîrze și continue toate rezistențele inamice, ascunse la fiecare pas prin păduri, reușind să străpungă complet Masivul Bükk, pe toată adîncimea sa de peste 40 km și să intercepteze liniile de rocadă și comunicații din văile Szilvás și Arlo.

Fără o zi de răgaz, diviziile de munte au continuat apoi cu toată energia urmărirea spre vest, surprinzînd pe inamic și punîndu-l în imposibilitate de a-și mai închega vreo rezistență.

Trecînd cu o parte din forțe peste vechea frontieră a Cehoslovaciei, diviziile de munte se găsesc în plină îna-

intare la peste 40 km dincolo de Masivul Bükk, depăşind spre vest importanta rocadă Hatvan — Salgotariann — Lučenec.

În cursul acestor lupte s-au distins în mod deosebit subunităţile de sub comanda colonelului Ion T. Constantinescu, comandantul secund al Diviziei 3 munte, colonelului R. C. Popescu şi locotenent-colonelului Vasile Costin.

Pentru faptele de arme arătate, trupele Corpului 4 de armată cu comandanţii de divizii şi ofiţerii lor se citează prin ordin de zi".

XIV. PE PODUL DE GHEAŢĂ DE PESTE IPEL'...

După ce am trecut frontiera în Cehoslovacia ne-au întîmpinat aceleaşi întinderi acoperite cu zăpadă. Vînătorii de munte, cu adevărat prietenii iernii, savurau minunata privelişte ce îi îmbia la mersul pe schiuri şi cu sania, la urcuşul drumurilor de munte pline de pitoresc. Ostaşii păreau parcă mai veseli, mai vorbăreţi...

Deplasîndu-mă în una din zile, spre subunităţile din primul eşalon, am întîlnit vînători din batalionul 11 — eroii de la Pocola. Am coborît din maşină şi, lîngă coloană, am început să discut cu ei întrebîndu-i de sănătate, de mîncare, de luptele la care au luat parte şi despre ce le mai scriu de pe acasă.

La început erau mai rezervaţi. Apoi, văzînd tonul meu mai apropiat, mi-au răspuns cu mai multă însufleţire.

M-am adresat unui ostaş :

— Unde facem revelionul, Ioane ? Te mai gîndeşti poate la Beiuş ?...

— Să trăiţi, domnule general, poate-l facem la Lučenec, răspunse ostaşul. Am auzit că este un oraş mare...

— Sau poate pe vreun vîrf, pentru că în Cehoslovacia vom întîlni mulţi munţi, interveni un alt vînător.

— Sau pe schiuri dacă... le-am avea... îngăimă un caporal.

La această aluzie comandantul batalionului, care mă însoţea, adăugă :

— Am şi scris în ţară, la partea sedentară, din proprie iniţiativă, să ne trimită schiurile, cîte vor mai avea, căci restul îl vom găsi în zonă. Ne vom pregăti să urcăm şi pe munţii aceştia.

— Bună inițiativă ! l-am aprobat pe ofițer. Dar pînă atunci trebuie să ne pregătim să trecem rîul Ipel'. E aci, aproape de noi...

Deși eram în plină înaintare, totuși pe unde treceam vedeam atîta voioșie pe chipurile ostașilor, încît fără să fi vrut mă molipseam și eu de acea voie bună. Unii dintre ofițeri și soldați își mai aminteau de zilele de iarnă din alți ani și începeau să povestească cum au trecut munții cu schiurile sau cum au participat cu succes la diferite concursuri sportive. Alții aveau ca subiect predominant Cehoslovacia. Fiecare, pe măsura cunoștințelor sale geografice, își dădea părerea asupra munților, apelor, populației...

Toți își aminteau că Cehoslovacia a fost printre primele țări cotropite de hitleriști încă din anul 1938—1939. Acum sosise și pentru poporul cehoslovac momentul sfînt și înălțător al eliberării... Se simțea pretutindeni suflul puternic al redeșteptării naționale, al sprijinirii luptei pentru zdrobirea cotropitorilor fasciști, care aduseseră populației de pe aceste meleaguri atîtea suferințe, atîtea nedreptăți.

Oamenii cehoslovaci, harnici și prietenoși, au ieșit din adăposturile lor de îndată ce vînătorii de munte români au apărut pe meleagurile lor, dîndu-le cu lux de amănunte informații despre inamic, ajutîndu-i la aprovizionarea cu materiale necesare frontului.

Mi-am dat seama că milioanele de cetățeni cehoslovaci constituiau o forță importantă pe care inamicul n-o va avea de partea sa. În sufletele noastre sporea și mai mult încrederea în victorie, victorie în care credeau oamenii din satele și orașele Cehoslovaciei. În urma grelelor lovituri primite, armata hitleristă se retrăgea mereu spre vest agățîndu-se cu disperare de cea mai mică acoperire, de fiecare obstacol.

Privind harta observam cîte rîuri și cîți munți se mai ridicau în calea noastră. Iată rîurile : Ipel'ul, apoi Hronul, Nitra, Vahul, Morava... Toate, așezate perpendicular pe direcția de înaintare a trupelor române și sovietice.

Relieful Cehoslovaciei ne dădea de gîndit. În partea de sud și centrală a țării se ridicau Munții Iavorina cu vîrful cel mai înalt 1 044 metri, apoi Munții Nitra, între Hron și rîul Nitra, Masivul Inovec între Nitra și Vah, iar între Vah și Morava, la nord de Bratislava, Munții Carpații Albi.

Acești uriași geologici mă preocupau, mă nelinișteau, fiind convins că vînătorilor de munte li se vor trasa ca misiuni principale tocmai luarea în piept, escaladarea prin luptă a masivilor muntoși despre care am vorbit. Desigur nu îmi închipuiam că numai nouă vînătorilor de munte români din cele două divizii 2 și 3 munte ne vor fi încredințați acești munți, ci și altor mari unități române și sovietice. Dar pentru noi, vînătorii, era o certitudine că ne vom război prin mai toți masivii amintiți, fiindcă așa era și firesc : eram trupe speciale, instruite anume pentru lupta în munte.

Și statul meu major a început o documentare preliminară înscriind în fișele sale numeroase date (înălțimi, orientare, condiții climatice, natura terenului, compoziția rocilor și mai ales supoziții privind zonele în care ar fi putut nemții să organizeze pozițiile lor de apărare în munți).

O dată ajunși la Brno — mă gîndeam — vom fi pe același meridian cu Viena, iar cînd vom ajunge la Praga, vom fi aproape de meridianul Berlinului. Vedeam pe vînătorii de munte români ajunși în inima bătrînului nostru continent !...

Eram cu toți conștienți că armatele hitleriste nu vor capitula atît de ușor. Propaganda nazistă încă trîmbița descoperirea unor arme noi, a unor victorii de răsunet și cîte alte fantasmagorii. Ceea ce însă era adevărat era faptul că în această vreme comandamentul hitlerist dezlănțuise o ofensivă puternică în vest, în Munții Ardeni, punînd la grea încurcătură comandamentul anglo-american.

La frontiera de sud-est a Cehoslovaciei, unde eram noi, Corpul 4 armată român primise misiunea de a forța rîul Ipel' din mișcare, a forma un cap de pod, după care să continue atacul spre nord, pentru a întoarce apărarea inamică din zona orașului Lučenec.

Fără îndoială misiunea Corpului 4 armată nu era de loc ușoară, mai ales că terenul favoriza apărarea inamicului. În fața noastră fuseseră deja identificate unități din Divizia 76 germană, batalionul 407 independent, un divizion de artilerie grea, numeroase baterii de artilerie și de aruncătoare, care organizaseră din vreme o serie de po-

ziţii de apărare. Din informaţiile obţinute la acea dată rezulta că inamicul se apăra puternic la imediat vest de rîul Ipel', că satul Veliká şi înălţimile împădurite de la vest de rîu erau bine organizate genistic şi că se luaseră măsuri să reziste şi la încercuire.

O altă poziţie era organizată pe localitatea Jelšovec şi înălţimile din jur.

Armele automate din aceste poziţii erau amplasate în cazemate din beton. Totodată pe valea Maškovó şi în zona Lučenec au fost plantate numeroase cîmpuri de mine. În faţa poziţiilor se aflau reţele de sîrmă pe trei rînduri de pari.

La toate acestea mai adăugaţi greutăţile impuse de teren şi de starea vremii.

Valea rîului Ipel' complet descoperită, destul de largă, era presărată cubălţi care, noaptea, îngheţau, iar ziua începeau, parţial sau total, să se dezgheţe. Deocamdată inamicul mai deţinea cîteva poziţii şi la est de Ipel'. Ca urmare, trebuia mai întîi să atacăm şi să aruncăm duşmanul la vest de rîu. Situaţia aceasta cerea ca noi, atacatorii, să acţionăm în aşa fel, încît să trecem dincolo de rîu o dată cu inamicul pe care l-am fi dat peste cap la vest de Ipel'. În felul acesta ne-am fi putut crea rapid capete de pod pe care să le consolidăm.

Inamicul, la rîndul său, căuta să profite cît mai mult de obstacolul natural (rîul Ipel'). Îmi dădeam seama că în acest scop va lăsa la est de rîu elemente puternice de ariergardă sub protecţia cărora să-şi mute apărarea la vest de Ipel' pe poziţiile recunoscute mai dinainte.

Pentru a nu-i da posibilitatea inamicului să-şi cramponeze puternic la teren ariergărzile am ordonat ca unităţile să atace şi în cursul nopţii. Atacul de noapte nu a dus însă la nici un rezultat, pe de o parte datorită focului puternic şi bine reperat al inamicului, iar, pe de altă parte, din cauza terenului abrupt care a împiedicat artileria noastră să se apropie de unităţile de vînători pentru a le sprijini în mai bune condiţii.

Atacul s-a reluat dimineaţa. Gruparea de nord a reuşit să cucerească Ferma Vodosza (la vest de Sörög), iar Gruparea de sud, aliniamentul cotelor 585 şi 290, de la sud de fermă. Divizia a progresat în acea zi cu 2—3 km.

Fără o clipă de odihnă atacul a continuat şi pe timpul nopţii de 28 spre 29 decembrie, în strînsă legătură la nord cu o mare unitate sovietică. În atacul de noapte Gruparea de sud a reuşit să rupă prima poziţie inamică de pe înălţimile cu cota 325 interceptînd cu elemente înaintate şoseaua Fölekpuspöky—Csákanyháza, însă Gruparea de nord a fost oprită de cum a încercat să înainteze, chiar pe baza de pornire de un foc de baraj violent executat de artilerie şi aruncătoarele grele germane.

Dimineaţa, Corpul de armată mi-a comunicat o nouă schimbare a fîşiei de acţiune în sensul că: la nord divizia avea ca limită localităţile Pilis (exclusiv) şi Veliká (pe rîul Ipel'), iar la sud, localitatea Kisaranyi şi cota 304, inclusiv.

După ce am transmis, la rîndul meu, rectificările de mai sus, grupările şi-au reluat înaintarea. Batalionul 11 a pătruns în localitatea Ragyolk, unde a surprins o companie duşmană pe care a capturat-o în întregime împreună cu patru branduri, un autocamion şi 15 căruţe cu muniţii. Ca să nu piardă contactul cu inamicul, batalionul 11 nu s-a mai ocupat de rezistenţele ce mai persistau în diferite locuri din localitate şi a trecut neîntîrziat la urmărirea lui spre localitatea Csákany.

Comandantul Corpului de armată a hotărît ca în ziua de 30 decembrie Divizia 3 munte să cucerească masivul păduros Dobos şi Holya Puszta, după care să ajungă cu forţele principale pe rîul Ipel'.

În legătură cu noua misiune, îmi reamintesc că le-am spus unor ofiţeri din statul major că nu ştiam cum se făcea că diviziei noastre îi revenea cu regularitate misiunea de a ataca cele mai multe zone păduroase. Chiar şi atunci cînd iniţial nu aveam pe direcţia de înaintare o astfel de zonă, între timp intervenea ceva, se producea o schimbare şi ne trezeam ca în cazul de faţă, cu pădurea pe noua noastră direcţie. Dacă eu nu-mi puteam explica atunci fenomenul nu înseamnă că el nu avea totuşi o explicaţie despre care am luat cunoştinţă mai tîrziu. Comandamentul Corpului de armată, bazîndu-se pe acţiunile noastre anteriore încununate de succes în diferite masive păduroase, căuta, în limitele posibilităţilor, să fructifice această experienţă a vînătorilor din Divizia 3 munte. Şi eu, după ce

am fost în cunoştinţă de cauză, am fost întru totul de acord cu un asemenea punct de vedere.

Grupările şi-au păstrat aceeaşi componenţă şi dimineaţa au început atacul. Am subliniat că şi-au păstrat aceeaşi compunere deoarece de regulă structura lor organizatorică varia deseori în funcţie de o serie de parametri ai luptelor, care definesc o situaţie tactică de război cum sînt : timpul ce-l au la dispoziţie pentru intrarea în luptă ; cînd, cum şi cu ce ar putea riposta adversarul ; distanţa de parcurs în atac pînă la primul sau al doilea obiectiv ; frontul de atac ; frontul de apărare ; cantităţile de armament de toate categoriile ale ambelor tabere şi efectivele lor la ora „X" şi probabile la ora „H", adică raportul de forţe ; starea vremii ; natura terenului ; gradul de oboseală al trupelor ; starea lor morală etc., etc. Am arătat doar cîteva din elementele de care trebuie să se ţină seama într-o luptă. Cînd variază mai mult sau mai puţin unul sau mai mulţi parametri de natura celor arătaţi, variază de multe ori şi dispozitivul.

În condiţiile acţiunilor duse în cursul zilei amintite aici şi mai ales în cursul nopţii nu s-a produs nici o variaţie mai deosebită.

Inamicul apăra cu înverşunare localităţile Pilis şi Socut Puszta. Atacul nostru prindea foarte puţin teren. Batalionul 21 a putut să ocupe înălţimea cu cota 306, iar Gruparea de sud a pus stăpînire pe fermele Nagylopesi Puszta şi Socut Puszta, precum şi pe botul de deal cu vii de la nord Kisaranyi. Deşi nu era un rezultat hotărîtor totuşi se creau premisele dezagregării poziţiei duşmane.

Atacul se continuă noaptea pentru ocuparea înălţimilor Mogos, împingîndu-se cercetări de luptă puternice spre Rambanyi Puszta. După o scurtă pregătire de artilerie, grupările au pornit la atacul de noapte şi, pînă în zorii zilei, au şi pus stăpînire pe şoseaua Mucsiny — Karancsbarany.

Către amiază a fost montat atacul pentru cucerirea Masivului Dobos. Au atacat batalioanele 22 şi 12 în legătură cu batalionul 21. Acţiunea vînătorilor de munte a fost fulgerătoare : simultan aceste trei batalioane, peste 2 000 de ostaşi, s-au aruncat asupra rezistenţelor inamice de la marginea pădurii, au pătruns pe mai multe direcţii, dînd

peste cap apărarea hitleriştilor care fugeau în mare derută. Curăţirea masivului păduros s-a făcut repede. Iscusinţa şi repeziciunea vînătorului de munte şi-au spus şi acum cuvîntul hotărîtor. Inamicul, ce-i drept a mai încercat să lovească prin contraatacuri. Batalionul 21, de pildă, a fost nevoit a se replia puţin. A fost la mijloc şi o lipsă în asigurarea flancului.

Pînă la căderea serii de 31 decembrie, divizia se găsea pe aliniamentul : est Mucsiny, Dobos, vest Holya Puszta, cu recunoaşteri împinse spre înălţimile imediat est rîul Ipel'. Mai erau cîteva ore pînă la miezul nopţii şi pe fiecare îl ducea gîndul către Anul Nou, către cei dragi de acasă...

Ostaşii Diviziei 3 munte, ca şi ceilalţi ostaşi români şi sovietici, au petrecut noaptea de Anul Nou în vuietul luptei, al exploziilor de proiectile de artilerie, de aruncătoare de mine şi grenade, în timpul unei ierni aspre şi al primejdiilor de tot felul...

Ne mutasem cu postul de comandă la Csákanyháza... Acesta era un sat de muncitori. Case răzleţe, din cărămidă, se întindeau ici colo, în lungul unei şosele ce şerpuia printre dealurile înzăpezite. Satul, peste care trecuse războiul cu cîteva zile în urmă, părea aproape pustiu. După cîteva ore însă locuitorii au apărut din beciuri, din adăposturi... Aşteptau şi ei Anul Nou, se pregătiseră şi ei aşa cum a fost posibil în acele condiţii vitrege...

Coloanele de aprovizioanare se pregăteau să transporte ostaşilor pe poziţie muniţia, hrană caldă şi o dată cu ele şi darurile de Anul Nou.

Ce puteau să primească ? Vă închipuiţi cîtă bucurie puteau să aibă ostaşii atunci cînd, în cel mai îndepărtat colţ al frontului primeau cîteva rînduri cu urări de Anul Nou, scrisori cu veşti de acasă şi daruri — unele pregătite prin grija batalioanelor şi a diviziei, altele aduse din ţară de o delegaţie a Apărării patriotice încă de cînd ne găseam la Kisgyör. De asemenea cu o zi înainte sosise plutonierul Gănuci şi cu daruri de la Beiuş din garnizoana de pace a acestor bravi vînători de munte. Darurile constau în cozonaci, pacheţele cu bomboane, pachete de ciocolată, cutii cu biscuiţi, vin, rom, ţigări, unele pachete cu flanele, cu ciorapi, batiste. Bineînţeles că mai înainte li se servea ciorba caldă

și fripturile pregătite de bucătăriile noastre de campanie, rația de pîine respectivă.

Tocmai cînd mă ocupam de astfel de pregătiri m-a sunat telefonul. Comandantul Corpului 4 armată mă invita la un punct de comandă apropiat, împreună cu comandantul Diviziei 2 munte.

Ajunși la locul ordonat, după o scurtă orientare de ansamblu, generalul Boițeanu ne-a precizat că misiunea noastră era de a trece rîul Ipeľ, astfel ca în prima zi a anului 1945 să ne găsim cu forțele principale la vest de rîu.

Manevra Corpului 4 armată consta în a da o primă lovitură inamicului la flancul stîng cu Divizia 2 munte, în scopul atragerii cît mai multor forțe aici, după care urma a doua lovitură puternică, la dreapta, dată cu Divizia 3 munte.

Aceste lovituri, date succesiv, angajau forțele principale ale diviziilor de munte la flancurile corpului de armată. Deci diviziile trebuia să-și regrupeze forțele pe direcțiile indicate.

Regruparea forțelor noastre trebuia făcută cu multă repeziciune pentru a nu-i da inamicului posibilitatea să facă față atacului cu aceeași rezervă, adică să intervină cu ea succesiv în fața Diviziei 2 munte și în fața Diviziei 3 munte.

În vederea îndeplinirii acestei misiuni importante au avut loc cîteva atacuri locale efectuate de grupări, de batalioane și chiar de companii. În urma acestor acțiuni, elementele noastre înaintate au ajuns pe malul de est al Ipeľului. Apropierea de rîu s-a făcut pe un front larg. Rezistențele inamice atacate n-au mai putut să ne țină piept fiind silite să se retragă.

Mai tîrziu mi-am dat seama că ar fi fost bine dacă am fi trecut chiar în timpul nopții dincolo de rîu așa cum făcuse Divizia 2 munte. Apreciasem însă că valea largă și sinuoasă, și cu multe băltoace, precum și întunericul puteau să ne aducă unele surprize neplăcute. Uneori se întîmplă să ai momente de îndoială care te rețin să întreprinzi energic o acțiune pe care o socotești riscantă. Atunci preferi soluții mai sigure, cît mai cuminți. Așa mi s-a întîmplat mie atunci. Mă gîndeam că în eventualitatea unei reacțiuni

puternice inamice aș fi putut pierde cea mai mare parte a efectivelor în bălțoacele despre care am mai vorbit.

Pentru că orice s-ar spune, pe front, problema conducerii trupelor nu se reduce numai la a da ordine, ci trebuie să te gîndești și la oameni, la soldații care luptă în linia întîi, care materializează hotărîrile tale de comandant, asigurînd succesul luptei ; iar pentru aceasta trebuie să cauți și să găsești acea soluție care permite cucerirea obiectivului stabilit cu minimum de pierderi.

În cazul în speță am apreciat chiar a doua zi că am cam dat dovadă de prea multă prudență, chiar poate de oarecare timiditate, față de acțiunile anterioare, cînd am acționat în masivele păduroase cu o îndrăzneală care uneori friza riscul. Și acum în fața unei ape, a unui rîu ca Ipeľul, am manifestat o reținere pe care mi-am condamnat-o.

În schimb am pus un accent deosebit pe activizarea cercetării de luptă. În tot cursul nopții patrule de valori diferite — grupe, plutoane — au scotocit terenul în lung și în lat. Concomitent toți comandanții de unități și subunități își continuau pregătirile în vederea trecerii.

Comandantul pionierilor luase din vreme măsuri să procure de la locuitori materiale improvizate de trecere. Cetățenii cehoslovaci au dat un ajutor prețios la pregătirea acestui material, la depozitarea lui.

Nici inamicul n-a avut liniște, nici lui nu i-a tihnit „revelionul“, fiind în permanență hărțuit de numeroasele noastre patrule de cercetare.

În noaptea de revelion, vînătorii, transmisioniștii, tunarii și pionierii de munte au sărbătorit aceste evenimente față în față cu dușmanul.

Prima zi a anului 1945 a fost o zi neobișnuit de agitată. De obicei în această zi îți făurești atîtea vise spre mai bine, te îmbraci în haine de sărbătoare, ridici un pahar de vin în cinstea celor dragi, feliciți prietenii, cunoscuții... Aici însă, aproape nimic din toate acestea... Am reușit numai să-mi felicit comandanții și subordonații mei, să răspund la urarea ce mi-a adresat-o generalul Boițeanu, comandantul Corpului 4 armată, după care toate semnele de sărbătoare ale zilei s-au stins... Prima zi din anul 1945 a fost o zi de luptă.

Tot necazul pornea de la rîul Ipel', care se ivise tocmai în acest timp în fața noastră. Nici nu se crăpase bine de ziuă, cînd telefoanele au început să sune. Urarea de anul nou era lapidară : „La mulți ani !"

Urma imediat, cu lux de precizări „Treceți rîul Ipel' !... Continuați apoi atacurile la vest de rîu !... și așa mai departe.

Studiam cursul Ipel'ului pe hartă și reflectam : ...Atunci cînd rîul te însoțește, cînd merge alături de tine, pe drumul de atac, el îți este de cele mai multe ori un prieten, un aliat. Pătrunzi o dată cu el în poziția inamicului. Dar de astă dată, rîul era așezat ca o barieră. Trecerea lui prezenta mari greutăți. Inamicul ocupase o poziție tare pe malul opus, și-l folosea ca pe un obstacol serios.

Ipel'ul, un rîu de munte, repezit, care se aruncă gălăgios peste pietrele colțuroase, seamănă mult cu Prahova noastră. De Anul Nou se petrecuse cu el o „minune". Nu i se mai auzea glasul. Amuțise de-a binelea. Înghețase stei. Tocmai ca-n poveste. Într-adevăr gheața era compactă și rezistentă. Vînătorii de munte, neastîmpărați, dar și grijulii îi făcuseră proba încă din cursul nopții. Ei m-au informat că podul de gheață este rezistent, se poate trece fără bătaie de cap.

Dacă ar rămîne cîteva zile așa, ce bine ar fi !, mă gîndeam.

Studiind cursul acesta de apă, pe baza informațiilor de la localnici, am dedus că în urmă cu o lună valea rîului, largă de aproape 2 km, era plină de bălți și de smîrcuri. Apa rîului se retrăsese apoi într-o matcă îngustă de 40—50 metri, însă cursul sinuos al Ipel'ului și bălțile ce-l însoțesc formau un obstacol complicat pentru trecere.

În zona de acțiune a Diviziei 3 munte, cuprinsă între Kalonda și Ipolytarnók, albia rîului se transformase într-un pod de gheață imens. Natura se substituise pontonierilor. Ne pîndeau însă doi dușmani : soarele și focul inamic. Ciudat, nu ? Astrul dătător de viață să-ți fie dușman ? Și doar în acea zi soarele nici nu-și arătase chipul strălucitor. Era ascuns sub vălul cenușiu și mohorît al unor grămezi de nori care atîrnau asupra firii ca un clopot.

Ne era teamă ca nu cumva din clipă în clipă clopotul de nori să nu se spargă și să apară soarele. Atunci gheața ar fi început să se topească, podul nostru, să crape.

Se părea că soarele ne înțelesese. El continua să stea tot ascuns după nămeții norilor cenușii. Jos, pe pămîntul luptelor, ne pîndea, tot ascuns, în adăposturi și tranșee, celălalt dușman — hitleriștii. Cu el trebuia să ne răfuim fără milă, în cursul forțării rîului pe podul de gheață, pe care ni l-a dăruit gerul acelei ierni aspre. Inamicul controla atent trecerea cu foc de arme automate și foc concentrat de artilerie și branduri. Încă din zorii zilei s-au tras salve de ambele părți prevestind lupte grele.

La aripa noastră stîngă, așa cum am amintit, Divizia 2 munte începuse forțarea rîului Ipel' încă din noaptea de Anul Nou, surprinzînd apărarea fascistă. Batalionul 15 vînători de munte trecuse rîul Ipel' folosind două punți de asalt. A interceptat șoseaua Veliká — Trenc creînd astfel un cap de pod la vest de Ipolytarnók și Ferma de la Veladovce. Trupele hitleriste, surprinse, și-au revenit abia cînd ostașii români ajunseseră la șosea, dezlănțuind un foc ucigător cu toate armele... Era prea tîrziu ! Vînătorii de munte se consolidaseră în acel cap de pod.

Fără să dea răgaz inamicului, unitățile din Divizia 2 munte, exploatînd succesul batalionului 15, au atacat cu toate forțele și au trecut la vest de rîu. Prin lupte grele au cucerit înălțimile care străjuiesc la apus valea rîului Ipel'.

În această situație favorabilă trebuia ca și Divizia 3 munte să-și treacă repede principalele sale forțe la vest de rîul Ipel'. Elementele noastre de cercetare supravegheau încă din cursul nopții valea întinsă a rîului, încercaseră chiar un atac pentru ocuparea înălțimii cu cota 241 Koluskut. Atacul însă nu a reușit. Inamicul era atent la orice mișcare.

Corpul 4 armată a ordonat ca Divizia 3 munte să forțeze rîul și să cucerească, în primul rînd, înălțimea cu cota 241 și satul Veliká, iar apoi să pună stăpînire pe localitatea Jelšovec și pe cota 238.

Forțele diviziei au fost dispuse ca de obicei în două grupări : Gruparea de vest — colonel R. C. Popescu — compusă din batalioanele 6, 12 și 11, divizionul 1 tunuri munte, o baterie antitanc și un pluton pionieri urma să atace în direcția cotelor 271, 281 pentru a ocupa succesiv aceste înălțimi și Gruparea de est — locotenent-colonel Vasile Costin — compusă din batalioanele 22 și 5, divizio-

nul 3 aruncătoare, un pluton pionieri trebuia să forțeze trecerea în zona Kalonda pentru a ocupa satul Veliká. În rezervă am păstrat batalionul 21.

Am dat ordin ca artileria să sprijine inițial acțiunea grupărilor cu toate bateriile. După trecere să însoțească la vest de rîu batalioanele cu cîte o baterie.

Pionierii primiseră ordinul de a amenaja trecerea peste rîu în zona Ipolytarnók și Kalonda pentru restul trupelor de vînători. Pentru trecerea artileriei, ei, pionierii, trebuia să construiască pînă la ora 18 un pod în dreptul localității Ipolytarnók.

Sub protecția unui bine plasat foc de aruncătoare și și artilerie batalioanele 6 și 12 (din Gruparea de vest) s-au avîntat pe podul de gheață, lovind puternic rezistențele inamice și punînd repede stăpînire pe malul opus. Atacatorii români purtau costume albe. Privindu-i de la observator cum înaintau aveam impresia că s-a prăbușit peste Ipel' o teribilă avalanșă de zăpadă care mătură și stîlcește totul în calea ei. După aceea au ocupat poziții de-a lungul canalului din zona cotei 167 (canalul era în apropierea rîului) unde au fost opriți de barajul de artilerie și focuri de arme automate de pe marginea satului Veliká și înălțimile de la vest de șosea. Oprirea a fost de foarte scurtă durată, ca un fel de opintire în vederea unei noi lansări furtunoase asupra dușmanului. Și într-adevăr în ciuda tuturor eforturilor inamicului de a le stăvili înaintarea vînătorii de munte din batalioanele 6 și 12 au dezvoltat capetele de pod pe o adîncime de 1 000—1 200 m.

În timp ce batalionul 12 consolida capul de pod, batalionul 6 s-a angajat furtunos în luptele pentru interceptarea șoselei de la vest de rîu și cucerirea botului de deal cu cota 241.

Interceptarea șoselei a dat naștere la lupte extrem de înverșunate. Cînd ești pe front și vezi, trăiești intens nenumărate episoade de luptă, nu le reții pe toate în întregimea lor, ci îți rămîn de la fiecare din ele unele aspecte care te-au izbit mai mult, care au fost mai altfel decît altele, care și pentru masa de luptători deprinși cu de toate devin fapte ieșite din comun și încep să se păstreze și să circule în unități ca un fel de legende. Din încleștarea ce a avut loc la interceptarea șoselei amintite eu am reținut și, o dată cu

mine au reținut toți, figura de adevărat viteaz a unui comandant de companie. Este vorba despre căpitanul Virgil Mezdrea — din batalionul 6. Era originar dintr-o comună din apropiere de Cîmpulung.

...Se înainta prin salturi pe grupe, alternîndu-se focul cu mișcarea, ca la carte. Ridicarea vînătorilor și culcarea lor la pămînt se făceau în mod fulgerător... Costumele lor albe de camuflaj nu dădeau inamicului posibilitatea să identifice ușor lanțul de trăgători.

Plutoanele înaintau într-un dispozitiv larg, articulat — cu mari intervale între grupe — sub conducerea comandanților de plutoane.

...Căpitanul Mezdrea era numai ochi. Privea cu binoclul rezistențele inamice... Cerea comandanților plutoanelor de mitraliere și de aruncătoare să deschidă focul asupra cuiburilor inamice pe care le preciza el. Atunci cînd un pluton era oprit, căpitanul Mezdrea se apropia prin salturi sau tîrîș, vedea care era situația, dădea indicații concise cum să reia plutonul mișcarea.

...Iată-l în mijlocul ostașilor din lanțul de trăgători, îmbărbătîndu-i să se infiltreze, sub sprijinul de foc al puștilor-mitraliere. Exemplul lui îi însuflețea. Ostașii începură să se tîrască înainte, om cu om. Armele automate trăgeau încărcător după încărcător. Alternau rafalele scurte cu rafalele lungi.

...Un glonte a lovit trăgătorul de la o pușcă-mitralieră din apropierea căpitanului Mezdrea... Încărcătorul a fost și el rănit ...Arma a amuțit... Ofițerul a luat repede arma și a făcut un nou salt... A deschis în grabă focul pentru a sprijini pe vînătorii care înaintau... Un ostaș a venit și l-a înlocuit... Căpitanul Mezdrea era peste tot, își impulsiona oamenii care se apropiau de șosea... Făcea semn plutonului din urmă să înainteze... Mitralierele ocupau noi poziții.

Așa își conducea în luptă subunitățile: cînd se trîntea la pămînt, să nu fie atins de vreo sfoară de gloanțe, cînd alerga la un pluton sau la o grupă, cînd, în genunchi, în dosul vreunei tufe îl vedeai făcînd semne cu mîna stîngă sau mîna dreaptă unuia sau altuia din plutoane să înainteze, să facă salt, să se oprească... Avea codul lui de semnale cu brațele. Era aidoma unui dirijor, dar în ce condiții! La

semnele „baghetei“ lui intrau pe rînd în partitura de foc ori mitralierele, ori aruncătoarele de 60 mm, ori sălta un pluton sau toate, ori se înainta grupă cu grupă sau om cu om... El însă nu avea un pupitru de unde să dirijeze. El zbura în toate părțile, o dată cu dispozitivul companiei sale, care lua fel de fel de forme și care se mișca necontenit spre o țintă precisă.

...Iată că o concentrare de branduri se abătu, prin surprindere, chiar pe înălțimea unde se afla bravul comandant de companie, lovindu-l de moarte.

Chipul acestui comandant de subunitate a rămas în memoria tuturor vînătorilor din Divizia 3 munte. Primul ofițer care a căzut în prima zi a anului 1945! Prima jertfă pentru împlinirea grelei misiuni pe pămîntul cehoslovac — eliberarea mult dorită de poporul cehoslovac.

Pînă la ora 15, batalionul 6 a reușit să intercepteze șoseaua și să ocupe cota 167 aflată la circa 1 km sud-vest de satul Veliká. În timp ce Gruparea de vest prin batalionul 6 interceptase șoseaua Veliká—Vela Dolovce, Gruparea de est începuse forțarea rîului Ipel' cu batalionul 22.

Dacă vînătorii din Gruparea de vest trecuseră hopul cel mare — Ipel'ul — apoi cei din Gruparea de est, în special batalionul 22, nu-l trecuseră, ci se împlîntaseră chiar în inima lui. Batalionul a fost oprit chiar la mijlocul podului de gheață, exact deasupra firului apei care clocotea mînios sub trupurile lor învestmîntate în halate albe și biciuite de ploaia deasă a plumbilor de arme automate, de schijele minelor de aruncătoare. Ce situație dramatică!... Din moment în moment concentrările de proiectile dușmane puteau sparge gheața, amenințînd cu scufundarea pe temerarii vînători care, de acolo, de pe podul de gheață, trăgeau și ei cu sete asupra inamicului. Voiau să se ridice, să facă un salt și tot atît de repede alunecau, cădeau și făceau cu trupurile întinse fel de fel de piruete și apoi iar deschideau focul. Bineînțeles și aruncătoarele și artileria noastră băteau cumplit rezistențele dușmane neutralizînd, în bună măsură, organele lor de foc, făcîndu-le să tragă tot mai imprecis. Pe cei din batalionul 22 îi mai dezavantaja și faptul că, în fîșia lor, podul de gheață era mai lat decît pe alte porțiuni ale rîului. Priveam cu groază la primejdia care îi amenința... Cum se mișcau de ingenios printre copcile făcute în gheață de exploziile proiectilelor de artilerie. Dacă ar fi sporit numărul copcilor de gheață, în cîteva clipe toți luptătorii ar fi fost înghițiți de vîltoarea Ipel'ului.

M-am deplasat și eu imediat la batalionul 22. Acolo l-am întîlnit pe maiorul Dan Grigore din comandamentul Corpului 4 armată. Discuta aprins cu căpitanul Lupescu despre această situație, întrebîndu-l cum de a fost posibil ca vînătorii să se oprească chiar pe firul apei. În război totul este posibil. Nici vînătorii și nici căpitanul Lupescu nu aveau nici o vină. Orice pas înainte ar fi însemnat pierderi uriașe, căci se intra în zona focului razant de mitraliere. Căpitanul Lupescu fusese elevul maiorului Dan Grigore la Școala superioară de război. Acum, la proba practică, nu putuse să rezolve situația tactică ca la școală. Se vedea pe fața ofițerului sentimentul de ciudă și de mare încordare știind în ce pericol se aflau vînătorii...

Față de această situație, deosebit de grea, am luat noi măsuri. Am ordonat ca artileria diviziei să concentreze focul pe rezistențele de la satul Veliká, cerînd, totodată, și artileriei Corpului de armată să execute trageri de contra baterie. La dreapta noastră au deschis și unitățile sovietice un foc năprasnic la nord de Veliká. Tot acolo a intervenit și un divizion de „Katiușa“. Concomitent vînătorii de pe rîul înghețat se tîrau, alunecînd grupă cu grupă, om cu om, fără a se ridica de la nivelul gheții. Era o înaintare grea și periculoasă. Trebuia însă mers înainte cu orice preț... Le înghețaseră mîinile bocnă, frigul îi pătrundea pînă la oase. Dar și așa, cu mîinile umflate de ger, ei tot trăgeau, tot mînuiau pușca, automatul, pușca-mitralieră, tot înaintau metru cu metru.

Comandantul batalionului 22, maiorul Ghiciulescu, a izbutit să fixeze de front cu o companie rezistențele inamice de care se apropiase mai mult, iar cu celelalte două a început să execute o manevră pe la nord, dar ce manevră! Două companii de fantome albe au pătruns, tîrîș, lipite de luciul gheții, mai spre dreapta, tot mai spre dreapta, pînă cînd au prins un moment de acalmie a focului dușman, s-au sculat, s-au mai culcat, s-au mai dat pe gheață în salturi lungi, reușind pînă la urmă să treacă Ipel'ul. Soarele încă nu apăruse, focul dușman mai slăbise... Atît comandantul batalionului 22 cît și comandantul grupării, locote-

nent-colonelul Vasile Costin, au înfruntat focul duşman luptînd alături de ostaşii lor din prima linie. De cîte ori nu i-am văzut pe aceşti viteji comandanţi luptînd în fruntea vînătorilor în momentele hotărîtoare ale luptei ! Neuitat va rămîne acest episod, cînd batalionul 22 era ameninţat să fie înghiţit de apa rîului Ipeľ !

Cînd primele grupe au ajuns la digul de unde inamicul deschisese iarăşi un foc dens, au aruncat grenadele şi cu strigăte de „ura" au pornit la asalt. Hitleriştii au început să se împrăştie, sau să se predea. Drumul batalionului fusese deschis. În cursul zilei batalionul 22 a lărgit capul de pod pînă la circa 2 km vest de rîul Ipeľ.

Toate încercările inamicului de a ne respinge la est de rîu au fost zadarnice. Contraatacurile date au fost respinse cu mari pierderi pentru hitlerişti. Tunarii diviziei, conduşi cu măiestrie de colonelul Remus Popescu, au aruncat asupra duşmanilor o avalanşă de foc împuţinîndu-le rîndurile şi risipindu-i.

Intervenise o trecătoare acalmie, pentru noi prilej de a ne reaminti că, oricum, trebuie să fie cinstită, cît de puţin, şi prima zi a noului an... Obiectivul ordonat de către comandantul Corpului de armată a fost atins.

Am intrat în anul 1945 sub semnul surîzător al victoriei ! În această zi, comandanţii de toate gradele au urat vînătorilor de munte sănătate şi mult noroc, după care îndemnul ostăşesc : Înainte, spre noi victorii !

Scrutînd în zare poziţia duşmană, frecîndu-ne din cînd în cînd mîinile îngheţate, ne păstram în permanenţă voia bună. Unul fuma o ţigară, altul mai controla pachetul cu alimente, altul mai povestea de pe acasă... alţii mai sorbeau din sticluţele de coniac sosite din ţară ciocnind şi închinînd pentru sănătate, viaţă lungă şi victorie, dar neslăbind din ochi zarea unde se afla duşmanul.

Tunarii, după ce au închinat şi ei cîte un păhărel de Anul Nou, au deschis focul asupra unei zone, de la dreapta diviziei, unde se observaseră nişte mişcări de trupe inamice...

Fiecare comandant de grupă şi de pluton, în cadrul restrîns, folosind clipele de răgaz, a citit ostaşilor Ordinul de zi al Diviziei 3 munte dat cu ocazia Anului Nou :

„Ostaşi ai Diviziei 3 munte !

Victoriile de la Beiuş, Oradea, Debreţin, Miskolc şi Munţii Bükk sînt cele mai frumoase exemple ale bravurii voastre.

Bătălia de la Lučenec a început !

În curînd veţi lua parte la această bătălie pe teritoriul Cehoslovaciei.

După aproape 500 km de luptă, anul 1944 ne-a adus victorii după victorii.

Ofiţeri, subofiţeri şi soldaţi !, cunosc toate greutăţile pe care le-aţi învins şi sînt mîndru de modul cum aţi luptat pentru a realiza un viitor mai bun ţării noastre.

În pragul anului 1945 cu toată dragostea mea de comandant ce v-o port, vă doresc noroc în luptă, sănătate şi izbîndă !

Trăiască România !

Trăiască vînătorii din Divizia 3 munte !"

De îndată ce am trecut rîul Ipeľ, divizia a ajuns în faţa localităţii Veliká — unul din punctele de sprijin inamice, foarte solid organizat : reţele de sîrmă, cîmpuri de mine, cazemate pentru mitraliere în afara satului şi în interior la încrucişări de uliţe. De asemenea cele mai multe case erau organizate ca posturi de luptă şi cuiburi de foc. Veliká se afla situată la circa 1,5—2 km, nord-vest de cursul rîului Ipeľ. Ea se afla pe comunicaţia care duce la Lučenec în apropierea intersecţiei acestei comunicaţii cu cea care se îndreaptă către nord, pe valea rîului Mašková, către localitatea Jelešovec la circa 3,5 km de Veliká. Cam la aproximativ 1,5 km spre vest de aici în sus, spre nord-vest de Veliká, se ridică un mare masiv păduros cu înălţimi care variază între 230 şi peste 340 m. Spre nord şi la est de Jelešovec este iarăşi o înălţime cu cota 284 care se lasă în contrapantă uşoară spre nord. Pe această contrapantă se întinde iarăşi o pădure. La est şi nord-est de Veliká există un teren descoperit cuprinzînd o parte a prelungirii văii Ipelului şi apoi depresiunea cu şoseaua Veliká—Lučenec.

Două zile a durat lupta pentru cucerirea satului Veliká. Zi şi noapte, atac după atac.

De la punctul de observare am urmărit cu încordare lupta pentru atingerea acestui obiectiv. Lîngă mine se găsea şi un colonel — delegatul Armatei 27 sovietice — care

Generalul Mociulschi decorează pe ostaşii care s-au distins în lupte

aştepta cu aceeaşi nerăbdare să raporteze comandantului Armatei cucerirea satului Veliká.

Primul atac — o fixare frontală şi o manevră pe la vest în legătură cu Gruparea de vest — dat cu batalioanele 5 şi 12 n-a reuşit.

La căderea serii s-a organizat cu Divizia 202 sovietică un atac de noapte. Vînătorii de munte au pornit la atac o dată cu infanteriştii sovietici. Către ora 23 am reuşit să pătrundem în sat şi să ocupăm o bună parte din el. Inamicul a aruncat imediat la contraatac forţe importante respingîndu-ne în afara satului. Trebuia s-o luăm de la început.

În acest timp, Gruparea de vest a executat o manevră prin zona de acţiune a Diviziei 2 munte română izbutind să ocupe înălţimea cu cota 241 (3 km sud-vest de Veliká), ajutînd stîngii batalionului 6 să treacă şoseaua ce duce spre Veliká.

În cursul nopţii de 2/3 ianuarie Gruparea de vest a atacat mai departe cota 271. Inamicul a înjghebat însă şi aci o rezistenţă apreciabilă. A doua zi către orele 10 s-a reluat

atacul cu ambele grupări. Focul inamic se dezlănţuie cu aceeaşi intensitate. Împotriva cazematelor trebuia să tragă multe tunuri antitanc sau artilerie grea. Cînd nu dispui însă de asemenea mijloace recurgi tot la manevră. Aşa că am conceput şi dispus să se încerce din nou manevra localităţii pe la vest şi pe la est angajînd frontal doar un batalion. Acţiunea noastră de la ora 16 a reuşit. Gruparea de vest a curăţit de inamic raioanele împădurite de la vest de satul Veliká, ocupînd măgura cu cota 271. Gruparea de est, deşi condusă de un ofiţer încercat în lupte, nu a putut înainta atît din cauza focurilor trase din satul Veliká, cît şi a rezistenţelor bine organizate genistic din afara satului. Inamicul avea poziţia eşalonată pe două linii dispunînd şi de reţele de sîrmă pe mai multe rînduri de pari. La ora 12 batalionul 12, în legătură la dreapta cu o unitate sovietică, a pornit din nou la atac. După ce au făcut un arc de cerc destul de larg acoperindu-se mereu spre stînga lor, către rezistenţele din afara satului, au schimbat brusc direcţia, în mod neaşteptat pentru inamic, avîntîndu-se la asalt. Fasciştii n-au mai avut timpul necesar să-şi coordoneze focul în raport cu noua situaţie.

Tot în acelaşi timp a atacat pe la est batalionul 5 moţi „Avram Iancu" care, de asemenea, a pus stăpînire pe cîteva case din localitate, după care a început pătrunderea spre interior. Sub protecţia armelor automate şi aruncătoarelor de 60 mm şi 81,4 mm primele echipe de şoc au tăiat în mai multe locuri reţelele de sîrmă în timp ce pionierii au deschis cîteva culoare prin cîmpurile de mine de la nord-est de localitate. Înfruntînd un foc încă destul de dens, ostaşii companiilor 2 şi 3 din batalionul 12, comandate de sublocotenenţii Bejan şi Simionică, s-au strecurat prin culoarele făcute în reţelele de sîrmă şi cîmpurile de mine, avîntîndu-se către primele case de pe marginea de est şi nord-est a localităţii. De aici s-a trecut la lupta propriu-zisă în localitate, de la casă la casă, de la cuib de foc la cuib de foc, de la cazemată la cazemată. De la Grupare au fost împinşi şi vînătorii de tancuri, care, împreună cu pionierii, au fost pe loc constituiţi de comandanţii de companii şi de plutoane în grupe de asalt — cu material inflamabil şi explozibil — însoţite de mitraliere şi tunuri antitanc.

Cele mai puternice contraatacuri inamicul le-a dat în zona bisericii. Riposta dușmanului a fost ca o explozie pornită din toate colțurile bisericii. S-au aruncat la contraatac și spre nord și spre sud și spre est și spre vest. Vînătorii noștri, obișnuiți cu lupta în localitate, s-au fracționat pe grupe, s-au adăpostit, lăsîndu-i să se strecoare prin golurile create anume de ai noștri. Cînd inamicul se împrăștiase suficient pe ulițe, vînătorii, pe grupe, au tăbărît pe ei din toate părțile cu foc de automate și cu grenadele, cu baioneta și lopata făcîndu-i una cu pămîntul. Apoi batalioanele 5 și 12 au trecut din nou la un atac metodic casă cu casă. Lupta devenise foarte grea. Inamicul era încă bine adăpostit. Trebuia distrusă fiecare cazemată. Casele erau niște ruine, amenajate ca adăposturi pentru armamentul automat. Acționînd astfel, vînătorii din batalionul 5, distrugînd cazemată după cazemată, au ajuns pe dealul de pe liziera de nord-vest a satului ; în cealaltă parte a localității, batalionul 12, tot prin lupte grele, a cucerit și el acea parte din sat. Toate cazematele, una după alta, au fost aruncate în aer. În dimineața zilei de 4 ianuarie punctul de sprijin Veliká a fost cucerit.

În aceste lupte sîngeroase o concentrare de branduri inamice a curmat viața sublocotenentului Constantin Simionică. Acest ofițer temerar, ajutat de un pionier, a tăiat personal rețeaua de sîrmă, despre care am pomenit, făcînd culoarul de trecere pentru compania sa, fiind primul care a pătruns în tranșeea inamică. Tot la Veliká a căzut și sublocotenentul Ilie Stănculescu, comandantul plutonului de pionieri, în timp ce demina terenul pentru a putea pătrunde mai departe în poziția inamicului.

Prin ocuparea satului Veliká s-a desăvîrșit ruperea primei poziții inamice, de la vest de rîul Ipeľ, de pe întreg frontul Corpului 4 armată.

De acum înainte luptele se vor da pentru ruperea rezistențelor de pe cel de al doilea aliniament, jalonat de cota 284, localitatea Jelšovec și înălțimile de la vest de acest sat, pe care inamicul le-a organizat tot atît de puternic.

Din informațiile obținute de la cercetarea noastră de luptă, cît și din cele transmise de statul major al Corpului 4 armată, a reieșit că în fîșia de acțiune a celor două divizii

de vînători de munte române au mai apărut Regimentul 230 infanterie german și batalionul 407 independent german. Au fost, de asemenea, identificate numeroase baterii de aruncătoare grele și baterii de tunuri.

Punctul cel mai important de pe aliniamentul al doilea îl constituia localitatea Jelšovec, după cum pe primul aliniament l-a constituit Veliká. În linie dreaptă, în zborul păsării, între Veliká și Jelšovec erau circa 3 km, însă pe teren aproape 4 km. Dar pentru ocuparea și stăpînirea Jelšovecului se cerea mai întîi să se pună mîna pe înălțimile importante de la vest și est de localitate. Potrivit învățăturii tactice — cine stăpînește dealul stăpînește și valea. Și Ješlovec, cît era el de puternic, se afla pe valea Mašková ce deschide spre nord o comunicație importantă. Cucerirea înălțimilor amintite, în afară de faptul că desena preludiul unei învăluiri, mai reprezenta și cîștigarea unor importante poziții de plecare la un mare atac ce urma să fie dat în flancul de sud-vest al forțelor hitleriste care se apărau în zona Lučenec.

Și de astă dată se punea problema continuării înaintării fără răgaz. Obositor, foarte obositor era acest lucru pentru trupele noastre, dar era principalul mijloc prin care puteam răpi cît mai mult din timpul inamicului, timp pe care el știa și putea să-l valorifice destul de bine în favoarea sa, înscriindu-l în spațiu prin organizarea judicioasă a planurilor de foc, prin mișcarea rezervelor sale acolo unde bănuia, și uneori sesiza just, că intenționam să dăm loviturile hotărîtoare.

Aceste considerente m-au determinat să reiau cît mai repede posibil atacul, după o pregătire de artilerie de numai cinci minute.

La căderea serii, Gruparea de vest cu batalioanele 6 și 11 a cucerit cota 281 și creasta imediat nord-est valea Ronok. La centru, batalionul 21 a ajuns pe pantele ce coboară spre satul Jelšovec unde a fost oprit.

Între timp, divizia a primit un ordin de la Corpul 4 armată prin care i se modifica iarăși limitele zonei de acțiune în sensul că îngloba și localitatea Halič (la circa 6—7 km nord-vest de Lučenec) urmînd a înlocui o unitate sovietică exact pe acea direcție. Chiar în cursul nopții,

batalionul 22 a schimbat batalionul 3 din Regimentul 682 infanterie din Divizia 202 sovietică.

A doua zi, numai în cursul dimineţii, inamicul a dezlănţuit cinci contraatacuri în zona Grupării de vest. Vînătorii au făcut faţă cu greu situaţiei. Principalul a fost că şi-au menţinut poziţiile ocupate. Numai dreapta batalionului 6 a fost nevoită să se replieze puţin pentru a evita o pătrundere în spatele batalionului.

Către prînz, cînd focul inamic s-a mai domolit, vînătorii au trecut la atac pe tot frontul, făcînd adînci pătrunderi în dispozitivul inamic.

În seara zilei de 5 ianuarie, Divizia 3 munte avea stînga la sud de cota 281, centrul la sud Jelšovec, iar dreapta sud-vest cota 284. Putem spune că am obţinut un frumos succes creîndu-ne o bună bază de pornire la noi acţiuni ofensive. În vederea viitoarelor acţiuni se impunea trecerea la o apărare temporară spre a acumula noi forţe — împrospătarea efectivelor, completarea aprovizionărilor cu muniţie şi alte materiale de luptă, refacerea fizică a oamenilor etc.

De aceea în zilele următoare Corpul 4 armată a acţionat defensiv, pregătindu-se pentru ofensiva generală care urma să înceapă la 12 ianuarie. Au avut loc o serie de înlocuiri ale diviziilor sovietice din Corpul 33 armată, noi regrupări în vederea luptelor pentru Lučenec. Unităţile şi-au amenajat genistic poziţiile. S-au instalat puternice baraje antitanc de către pionierii diviziei şi ai Corpului 4 de armată. Zona Veliká a fost puternic organizată împotriva tancurilor. Bateriile antitanc interziceau direcţiile Jelšovec—Veliká şi Lučenec — Veliká. În rezervă au fost date batalionul 22 şi escadronul 3 vînători călări. Vînătorii de munte au lucrat zi şi noapte la întărirea poziţiilor. Lucrul se făcea cu schimbul. Au fost aduse şi unelte mari pentru organizarea adăposturilor, a punctelor de observare şi de comandă. Concomitent cu aceste febrile pregătiri unităţile diviziei au făcut faţă cu succes contraatacurilor germane. Numai în ziua de 6 ianuarie, batalionul 6 şi dreapta Diviziei 2 munte au respins alte cinci contraatacuri care vizau recucerirea cotei 281.

În cursul nopţii de 6 spre 7 ianuarie a avut loc o serie de înlocuiri ale unităţilor din Diviziile 202, 206 şi 337

aparţinînd Corpului 33 armată sovietic. Aceste divizii erau făcute disponibile pentru manevrarea oraşului Lučenec.

În faţa noastră au fost identificate următoarele unităţi germane: batalionul 3 din Regimentul 230, batalionul 1 din Regimentul 178, un batalion din Regimentul 176, batalionul 407 independent şi batalionul moto-Drezda. În total 4—5 batalioane dispuse pe o poziţie puternic organizată care făcea parte integrantă din sistemul defensiv al zonei Lučenec. Deci forţele inamicului erau aproape egale cu ale noastre ceea ce pentru ofensiva proiectată ne dezavantaja mult pentru că noi ar fi trebuit să dispunem, ca atacatori, de cel puţin 12—15 batalioane, dar nu aveam decît 6 batalioane care fuseseră supuse la grele încercări.

Este interesant că pe tot timpul cît am stat în defensivă inamicul a executat puternice bombardamente de artilerie de toate calibrele asupra cotei 284 (nord-est Jelšovec) şi localităţii Planitske Dravce situată la 2,5 km spre vest de cota 284 pe comunicaţia Veliká—Lučenec. Se întrevedea deci cum comandamentul hitlerist încerca să bareze din timp pătrunderea forţelor sovieto-române spre Lučenec atît prin depresiunea Veliká—Planitske Dravce, cît şi peste masivul păduros de la vest de Lučenec, precedat de culmea cu cota 284 ori pe valea Mašková (ultimele direcţii aparţinînd fîşiei de acţiune a Diviziei 3 munte).

În noaptea de 9 spre 10 ianuarie am organizat noi incursiuni pentru a se preciza mai bine sistemul de foc şi de observare inamic.

Deşi ne extinsesem frontul spre est, un alt ordin de la Corpul de armată prevedea să înlocuim şi batalionul 16 din Divizia 2 munte şi să ne extindem stînga la vest pînă la limita: Veliká — Jelšovec — Valea Mašková. Am executat îndată şi această înlocuire.

Prin noua reorganizare de ordin tactic grupările diviziei aveau următoarea compunere:

Gruparea de vest — comandant locotenent-colonelul Vasile Costin, dispunea de batalioanele 12 şi 22, plus divizionul 3 aruncătoare, iar Gruparea de est — comandant colonel Ion Constantinescu, dispunea de batalioanele 11, 21 şi 6 plus divizionul 9 aruncătoare şi baterie 39 antitanc. În rezervă, batalionul 5.

Grupă de schiori pregătind executarea unui foc prin surprindere

Pentru ziua de 10 ianuarie, Corpul de armată a ordonat să intensificăm cercetarea de luptă și recunoașterile asupra poziției inamice. În fața Grupării de est elementele cercetării au fost respinse. La Gruparea de vest însă, cercetarea a întîmpinat slabe rezistențe și, fără să mai aștepte ordine, a ocupat un punct important din poziția inamică. Gruparea a profitat de acest succes și a ocupat cu batalionul 22 cota 284, iar cu batalionul 12 — satul Jelšovec.

Cred că este unul din cele mai elocvente exemple care demonstrează cît este de necesar pe front să pipăi, să palpezi necontenit, prin cercetare de luptă, prin recunoașteri de tot felul, pulsul, poziția, mișcările inamicului și cît este în același timp de important ca elementele cercetării de luptă sau alte elemente înaintate care se țin scai de inamic să știe să profite de cel mai neînsemnat, în aparență, prilej, moment, și să-l valorifice cît mai bine. Și totodată este tot atît de important ca și comandanții unităților și subunităților dinapoi să fie plini de inițiativă, de operativitate pentru a folosi neîntîrziat orice situație favorabilă creată de elementele de cercetare, de cele aflate în contact nemijlocit cu dușmanul.

Prin ocuparea acestor două puncte de sprijin importante Divizia și-a consolidat mult poziția de pornire la noile acțiuni ofensive.

XV. STRĂPUNGEREA MASIVULUI PĂDUROS LUČENEC

În urma luptelor duse în primele zile ale lunii ianuarie 1945 de către Armata 27 sovietică, în sectorul căreia acționa și Corpul 4 armată român, rezistența trupelor germane de pe malul vestic al rîului Ipeľ a fost înfrîntă, ostașii sovietici și români au ajuns în zona orașului Lučenec, important nod de comunicații și puternic punct de rezistență al apărării inamice în sud-estul Cehoslovaciei. Trupele sovietice și române urmau să reia ofensiva pentru a zdrobi gruparea trupelor fasciste din zona Lučenec, după care să continue înaintarea spre nord-vest, să treacă peste Masivul Javorina și să se ajungă în valea inferioară a rîului Hron.

Comandamentul Armatei 27 sovietice a hotărît să angajeze cu o parte din forțe Gruparea germană din zona Lučenec, atacînd orașul frontal, iar cu celelalte forțe să execute o manevră de dublă învăluire a acestui oraș. În acest scop, Corpul 35 sovietic urma să atace frontal, Corpul 33 sovietic să învăluie orașul pe la est, iar Corpul 4 român să execute o manevră largă pe la vest de Lučenec, pentru a întoarce apărarea inamicului ce apăra orașul pe masivele păduroase de la vest de localitate și pe localitatea Halič.

Corpul 4 armată, analizînd situația forțelor proprii, valoarea și dispunerea forțelor inamicului, condițiile de teren și starea vremii, a hotărît să dea lovitura principală pe direcția Jelšovec—Mašková—Halič (vezi planșa nr. 7).

În fața trupelor sovietice și române din această zonă se găseau unități ale Diviziilor 15 și 76 infanterie germane și Diviziei 8 vînători de munte hitleriste. Ele dispuneau de un sistem de apărare continuu, organizat din timp, care trecea pe la sud de Lučenec, pe pantele de la nord Ipeľ, nord Jelšovec, nord înălțimea cu cota 281.

Prin acest sistem închegat de apărare, inamicul spera să poată întîrzia pătrunderea unităților noastre la nord de Lučenec.

Luptele din această zonă au avut loc în condiții meteorologice și de teren deosebit de grele. În acea perioadă, văile Maškovei și Jelšovecului, aflate în fîșia de ofensivă a Corpului 4 armată, erau inundate de pe urma topirii zăpezilor, ploilor abundente și a lapoviței. Din revărsarea apelor, podurile de trecere peste rîul Ipeľ fuseseră rupte îngreuind mult legătura cu bazele de aprovizionare. Terenul frămîntat, în cea mai mare parte împădurit și compartimentat de văi și viroage, îngreuna manevra forțelor și sprijinul reciproc dintre unități.

Pregătirile pentru ofensivă s-au desfășurat între 9 și 11 ianuarie. După cum ați văzut în aceste zile vînătorii au dus acțiuni intense de cercetare, atacuri cu caracter local pentru îmbunătățirea pozițiilor proprii.

În ziua de 11 ianuarie, Corpul 4 armată a precizat direcția generală de atac a Diviziei 3 munte: Holgata—Ferma Puszta Josef, avînd misiunea de a cuceri mai întîi cu dreapta Ferma Semova-Sámota (1 km sud-vest Lučenec) —Dohanyos, apoi cu centrul înălțimile de la est de Mašková—Ferma Puszta Josef (3 km vest colțul nord-vest Lučenec) după care să pună stăpînire cu forțele principale pe zona Tamasovce — Halič (Tamasovce e o localitate la o distanță de 4 km nord nord-vest Lučenec și la 4 km nord-est de Halič).

Prin ocuparea acestei zone, Divizia 3 munte urma să cadă exact în spatele forțelor germane din orașul Lučenec. Orice s-ar spune Diviziei 3 munte îi revenea o misiune pe cît de importantă pe atît de grea și complicată, avînd în vedere terenul extrem de dificil, accidentat și împădurit, cu luminișuri încărcate cu cabane și cu ferme și drumuri desfundate...

Pentru ducerea la îndeplinire a acestei importante misiuni mi-am grupat forțele de atac astfel: Gruparea de vest — comandată de colonel Ion T. Constantinescu cu batalioanele 12, 22 și 6, sprijinită de un divizion de aruncătoare și o baterie antitanc trebuia să atace pe direcția

Puszta Josef — Halič, cucerind succesiv cota 259 Drenok, Dohanyos, apoi Puszta Josef și Halič. Deci Gruparea Constantinescu era gruparea principală. Gruparea de vest, comandată de locotenent-colonelul Aurel Căpățînă, cu batalioanele 11 și 21, escadronul 3 vînători călări, plus un divizion aruncătoare trebuia să atace pe direcția Kohary cota 271 (sud Sarlova) pentru a cuceri inițial Kohary (cota 268) — Semova-Sámota — Ludove. Deci cu stînga înglobam valea Mašková cu punctul terminus Halič și cu dreapta mă prelingeam pe lîngă marginea de vest a Lučenecului. Frontul de atac era destul de mare, circa 6 km, într-un teren cît se poate de ingrat dispunînd doar de cinci batalioane căci unul fusese pus la dispoziția Corpului 4 armată. Eu nu mai aveam cu ce să-mi constitui o rezervă de divizie, dar speram, ba mai mult eram convins, că la nevoie batalionul 5, pe care mi-l luase Corpul, mi-l va reda să-l folosesc după caz, ca o rezervă a diviziei mele.

Aceasta era misiunea Diviziei 3 munte în cadrul marii ofensive pregătite de trupele sovietice și române pentru 12 ianuarie 1945.

...În ziua de 12 ianuarie la orele 10,50, după o puternică pregătire de artilerie de 40 de minute, a început bătălia pentru Lučenec. Proiectilele cădeau din ce în ce mai des pe obiectivele dușmane. Fumul gros al exploziilor învăluia pădurile de la vest de Lučenec. ...Lanțurile de vînători au țîșnit la atac. Aplecați puțin înainte, cu armele la șold, alternau salturile în fugă, cu tragerile din mers.

În general, atacul Corpului 4 armată a mers destul de bine cu toată rezistența înverșunată a inamicului și a numeroaselor contraatacuri date de el.

Am continuat atacul și în timpul nopții pentru a cuceri Ludova — colțul nord-vest gara Lučenec. Inamicul se apăra cu îndîrjire. Focul său se conjuga cu obstacolele de tot felul. Era foarte greu de înaintat. În fața cotei 196 vînătorii au dat peste un cîmp de mine care ne-a produs pierderi serioase.

Unitățile diviziei au atacat fără încetare și în ziua de 13 ianuarie și în noaptea următoare fără a mai putea rupe ceva din poziția inamicului.

Pentru ziua de 14 ianuarie am făcut o serie de schimbări în dispozitivul diviziei, grupîndu-mi majoritatea forțelor la stînga. Rezistențele de la Semova—Sámota nu au cedat toată ziua. Vînătorii de munte au continuat lupta cu și mai mare înverșunare. Fiecare subunitate din primul eșalon era interesată să pătrundă cît mai repede în tranșeele dușmane. Nici o clipă nu se slăbea presiunea asupra poziției dușmane. Armele noastre automate țineau la respect organele de foc inamice. Trebuia trecut la asaltul poziției. Batalionul 21 a trecut imediat la fracționarea companiilor și plutoanelor pe grupe de asalt (grupe ori plutoane de pușcași însoțite de piese de mitraliere, de vînători de tancuri, de cîte 2—3 pionieri înzestrați cu material exploziv, și avînd în frunte pistolari și buni trăgători) sprijinite de focul aruncătoarelor de 60 și 81,4 mm și focul tunurilor a.t. Aceste grupe de asalt s-au infiltrat cu dibăcie, au distrus succesiv cazematele și cuiburile de foc de la Ferma Semova—Sámota, au cucerit ferma, au capturat zeci de prizonieri după care au pus stăpînire pe înălțimea cu cota 234.

Batalionul 11, folosind acest succes, a asaltat poziția inamicului reușind să ajungă la dreapta batalionului 21.

Gruparea de vest a dus lupte grele tot timpul zilei fără a reuși să ocupe obiectivul ordonat. Presiunea asupra dușmanului totuși creștea ceas cu ceas. Către ora 19 vînătorii din batalionul 12 au intrat în prima tranșee germană. Au nimicit cu baioneta pe apărători și au ocupat înălțimea cu cota 259 (Drenok). În același timp batalionul 22 s-a apropiat mult de cota 276.

La orele 17,30 comandantul Corpului 4 armată a sosit la Rapovce unde era postul de comandă al Diviziei 3 munte și, neputînd lua legătura cu mine care mă găseam la punctul de observare al diviziei, a lăsat o notă pentru a-i fi transmisă direct colonelului Ion Constantinescu, comandantul Grupării principale. Mi-a fost adusă repede de un curier al statului major al diviziei. Iată conținutul acestei note :

„Colonel Constantinescu este absolut necesar să înaintezi astă seară și în cursul nopții, pînă ieșiți din zona pădurosă, în zona Mašková.

Este în joc onoarea și a Diviziei 3 munte și a generalului Mociulski și a dumitale. Trebuie să ajungi la Mašková ! Deci, toată noaptea, înainte !"

Într-adevăr, era de o importanță deosebită nimicirea rezistențelor inamice din masivul păduros, străbaterea acelui masiv chiar în acea noapte.

Colonelul Constantinescu a privit nota pe care i-am dat-o din partea comandantului Corpului 4 armată. Îl urmăream cu privirea să-i ghicesc gîndurile. A citit nota atent. A mai stat puțin în cumpănă... Apoi s-a luminat la față...

„Domnule general, dacă este așa, este în joc și onoarea vînătorilor de munte. Fiți fără grijă ! Le voi comunica ordinul dvs. și al domnului general comandant al Corpului de armată. Mîine vom ajunge sigur dincolo de pădure ! Este necesar însă să organizăm bine acțiunea. Să ajungem dincolo fără pierderi. Dacă nu pregătim bine acțiunea putem pierde mulți ostași în aceste păduri..." Acesta a fost răspunsul unui oștean cu un caracter de granit, la fel cu cremenea asprelor stînci.

Am discutat în amănunt acțiunea cu colonelul Constantinescu. Am dat dispoziții cum să se organizeze grupările pentru curățirea pădurii de inamic și ieșirea pe înălțimile de la vest Mašková, spre Ferma Puszta Josef. Era indicat să nu se angajeze inițial forțe numeroase, ci să se organizeze cît mai multe grupe de asalt — cu puști-mitraliere, cu grenade și material exploziv. Aceste grupe trebuiau să fie bine sprijinite cu foc și să se exploateze imediat de subunitățile dinapoi și cel mai mic succes al lor. Înaintea grupelor de asalt mergeau elemente de cercetare care țineau o strînsă legătură lateral între ele, dar și spre înapoi cu grupele de asalt.

Către miezul nopții preparativele erau încheiate.

...Începu acțiunea. Au plecat cercetările de luptă... Au pornit și grupele de asalt... O dată rezistențele inamice identificate de către cercetare erau fixate de front cu focul armelor automate. Grupele de asalt se strecurau, tîrîndu-se uneori zeci de metri prin zăpadă, prin golurile din frontul dușman, pînă în spatele rezistențelor vrăjmașe, pe care le

lichidau cu grenada și baioneta. Cînd ajungeau în flancurile cazematelor, oamenii pregăteau explozivul, îl plantau ingenios, aruncau cazematele în aer. Bubuituri violente cutremurau pădurea. Hitleriștii erau apoi nimiciți cu foc la gura țevii puștii și automatului cu grenada și baioneta. Din nou s-a confirmat faptul că nemții nu puteau rezista atacurilor de noapte ale vînătorilor de munte români, ale ostașilor români în general.

Grupările, avînd în frunte grupele de cercetare de luptă și grupele de asalt, înaintau cu curaj în inima pădurii. Păstrau între ele o permanentă legătură. Nu dădeau nici un pic de răgaz inamicului. Încercările de a contraataca erau nimicite cu focul concentrat al automatelor și puștilor-mitraliere. Apărarea inamică se clătina, nu mai avea stabilitate. Asalturile repetate și viguroase ale vînătorilor de munte împingeau dușmanul către marginea codrului. În zorii zilei am ajuns cu vîrfurile de atac la marginea de nord a pădurii. Către ora 8 eram la nord de aliniamentul : Ferma Puszta Josef—Valea Jelšovec. Artileria inamică executa un foc de baraj, încercînd să oprească înaintarea noastră.

În tezaurul faptelor de arme ale ostașilor români vînătorii au adus încă o victorie : cucerirea masivului păduros de la vest Lučenec.

„Cinste vouă bravi vînători de munte !" mi-am exprimat entuziasmul de unul singur, cînd m-am văzut la marginea de nord a pădurii.

Cu mîndrie subliniez această temerară acțiune care a ușurat foarte mult atacul Corpului 35 armată sovietic asupra orașului Lučenec.

Prima misiune ce-i fusese încredințată Corpului 4 armată român pe teritoriul Cehoslovaciei fusese îndeplinită.

Prin ajungerea în Valea Maškovei, la nord de masivul păduros, ostașii Diviziei 3 munte, în legătură cu Divizia 2 munte, au ieșit în flancul trupelor germane care rezistau cu înverșunare atacurilor date de Armata 27 sovietică pentru eliberarea orașului Lučenec.

În aceste acțiuni ostașii români au dat dovadă de excepționale calități de luptă, executînd unele din cele mai

complexe şi mai grele forme de luptă. Cucerirea unui masiv păduros, puternic fortificat, în condiţiile unei ierni aspre şi ale unei apărări inamice organizate din timp. S-au relevat, totodată, capacitatea şi priceperea comandanţilor unităţilor şi a statului major al diviziei de a lua hotărîri repezi şi îndrăzneţe, de a întreprinde forme manevriere eficiente, de a conduce unităţile şi subunităţile în lupte. Acţiunile diviziei, în ansamblu, cît şi cele executate de unităţi şi subunităţi au fost pregătite cît se poate de minuţios. Uneori cu grupările de asalt s-au făcut o serie de exerciţii în spatele frontului, repetîndu-se atacul de zeci de ori. Munca aceasta de pregătire nu a fost zadarnică. Pierderile au fost mici faţă de dificultatea misiunii primite.

XVI. LUPTE ÎNVERŞUNATE LA MAŠKOVÁ

Deşi luptaseră zi şi noapte fără întrerupere, vînătorii îşi înfrîngeau oboseala, după victoria obţinută în masivul păduros, în cadrul luptelor pentru eliberarea oraşului Lučenec.

Către seara zilei de 15 ianuarie grupările diviziei erau oprite la nord de Puszta Josef şi imediat la sud şi sud-est de satul Mašková.

Înglodaţi în zăpadă pînă la brîu, trecuţi de graniţa pădurilor pleşuve, în mijlocul viforniţii care-i lovea cu furie din toate părţile, cu picioarele îngheţate în bocanci, cu mîinile umflate de ger, cutezătorii noştri vînători îşi străjuiau cu străşnicie şi poziţiile luate de curînd în stăpînire de la inamic şi speranţele în victoriile de mîine şi mereu de mîine...

Odihnindu-se cu schimbul, sub plapuma de gheaţă a nopţii, oamenii batalioanelor continuau totodată să scotocească necontenit prin toate ungherele terenul ocupat de hitlerişti. De pe tot frontul diviziei fuseseră trimise, prin grija grupărilor şi a batalioanelor, elemente de cercetare de luptă care de atîtea ori ne-au furnizat informaţii, din cele mai precise şi utile. Cercetaşii noştri perforau hăurile nopţii, forfoteau prin ţara nimănui, pipăiau, palpau, neauziţi şi nesimţiţi, toate mădularele rezistenţelor vrăjmaşe.

Pe mine mă interesa în mod deosebit date despre situaţia satului Mašková unul din principalele puncte întărite ale noului aliniament de apărare al duşmanului. Avusese grijă comandantul batalionului 6 care acţiona chiar asupra inamicului din faţa Maškovei să trimită şi către acea localitate o mînă de isteţi şi temerari. Nu plecaseră într-acolo mulţi ci doar trei oameni, trei vînători de munte — un sergent, Dumitru C. Popescu însoţit de doi soldaţi.

...Cu automatele încărcate, gata de foc în orice secundă, cu rezerve de cartușe în buzunare și-n cartușiere, cu cîte două grenade la centură și cu o foarfecă pentru tăiat sîrma ghimpată, s-au tot înfundat în beznă printre hergheliile de vîrtejuri șuierătoare apropiindu-se de sat... Dinspre Mašková vîntul le sufla în nări cîte o pală de aer de acela de așezare omenească perceput atît de repede numai de cei ce-au mers și luptat mai tot timpul în primele linii... Au mai mers vreo sută de metri... S-au oprit chiar lîngă o rețea de sîrmă... S-au culcat în zăpadă... Cel dinapoia sergentului s-a tîrît în dreapta lui, cel de-al treilea s-a tîrît și el pînă la stînga lui Popescu. Știau lecția pe dinafară: în timp ce sergentul urma să taie sîrma, cei doi cu automatele și cu grenadele gata de luptă în cazul că dușmanul ar fi simțit ceva... Popescu a stat cîteva clipe cu foarfeca căscată fără să-i închidă fălcile asupra sîrmei. Aștepta ca viforul să șuiere și mai puternic, ca toate rețelele de sîrmă să țiuie ascuțit și lung, să nu se audă cînd, unele după altele, sîrmele vor trozni scurt în maxilarele neiertătoare ale foarfecelor... Cînd și vîntul și întunericul și rețelele de sîrmă erau numai un urlet și un șuierat strident, Popescu a clănțănit de cîteva ori din foarfecă... Prin culoarul făcut unul cîte unul s-au strecurat tîrîș.

Erau de acum în pozițiile inamicului deci în „siguranță". S-au apropiat de primele case... S-au oprit, s-au culcat în zăpadă... Pomii și acoperișurile caselor înnebunite de vînt gemeau, pîrîiau, scîrțîiau necontenit.

— P'aia punem mîna că-i mai mare și-o avea și ceva nemți în ea..., le spuse, pe șoptite Popescu...

Cu automatele gata de tragere s-au apropiat de o casă ceva mai izolată... Au ajuns lîngă ziduri, sub ferestre... Au ascultat... Nimic, nimic decît mugetul vîntului... Unul în dreapta, altul în stînga porții cu ochii în patru. Sergentul a început să încerce să forțeze deschiderea. Cînd s-a mai umflat o dată vifornița a împins cu putere... Și-apoi liniște... Intraseră în curte... De-afară din stradă nu văzuseră nici un fir de lumină dar spre interiorul curții o fereastră își revărsa o lumină oarbă dar îmbietoare. Ca niște stafii negre unul s-a întors la poarta desferecată să supravegheze cu foc intrarea și drumul iar sergentul și celălalt ostaș s-au apropiat de fereastră...

Șase nemți, în jurul unei mese. Unii beau ceva din pahare, alții înfulecau dintr-o cutie de conserve, alții vorbeau, rîdeau. Numai unul fuma gînditor. Nu aveau armamentul la șold, cum se spune. Se făcuseră „lejeri". Automatele erau, unele așezate pe patul din fundul camerii, altele atîrnau de spetezele scaunelor.

Popescu i-a făcut semn însoțitorului să se tragă de lîngă fereastră.

S-au dus amîndoi lîngă poartă. Acolo toți trei au făcut planul :

— Eu, spuse sergentul, apăs pe clanță, dau ușa în lături, intru în cameră și le fac semn : mîinile sus și afară ! O dată cu mine intrați și voi cu automatele gata de tragere... Și apoi valea cu ei pe unde am venit...

Ușa a plesnit în lături...

Cei trei ostași cu automatele întinse au apărut, trăsnet, în ușă. Nemții au ridicat mîinile... Urmînd semnul sergentului au ieșit afară unul cîte unul, cu mîinile ridicate.

I-a oprit apoi în curte. Apoi unul din cei trei vînători a scos din cameră cele 6 automate ale nemților cu încărcătoarele respective. De-acum fiecare din cei trei români mai dispuneau de încă două automate. Prin zăpada înghețată, în țiuitul viforniței vînătorii au escortat pe cei 6 hitleriști în liniile românești...

Sergentul Dumitru C. Popescu și cei doi ostași au fost decorați cu „Virtutea Militară".

Din sinteza informativă prezentată de biroul 2 rezulta că după căderea orașului Lučenec inamicul a adus în grabă Divizia 7 infanterie-moto, Divizia 4 poliție S.S. și Brigada 197 pionieri pentru a opri înaintarea trupelor sovietice și române. Aceste forțe au întărit apărarea pe care trupele fasciste o organizaseră la sud de localitățile Halič, Lehotka, Pravica.

Corpul 4 armată a ordonat să continuăm atacul în timpul nopții pentru a surprinde apărarea inamicului și a cuceri localitatea Halič. Atacul nostru a fost însă respins. Poziția hitleristă era puternic organizată, dispunea de bune observatoare pe înălțimile de la nord de rocada Lehotka—Halič și în castelul situat la marginea de sud

a satului Halič. Orice mişcare a trupelor noastre era imediat observată.

Restudiindu-se toate datele şi informaţiile culese de la cei 6 prizonieri cu privire la rezistenţele duşmane din Mašková şi de la est de sat s-a ajuns la concluzia că cele mai multe organe de foc se aflau pe marginea de est a localităţii şi pe forma de teren din afara satului (situată tot la est de localitate).

Faţă de această situaţie am stabilit ca artileria şi aruncătoarele să plaseze un foc masiv asupra marginii de est a satului şi pe înălţimea de la est de localitate, sub protecţia căruia un batalion să atace şi să pătrundă în localitate prin partea de sud, iar altul să cucerească înălţimea de la est de Mašková.

Atacul s-a reluat a doua zi cu mai multă îndîrjire. Batalionul 6 vînători de munte, comandat de căpitanul Nicolae Arghir, a reuşit să cucerească satul Mašková, iar batalionul 12, comandat de căpitanul Constantin Efta, înălţimile de la est de Mašková.

În timpul nopţii inamicul a contraatacat de mai multe ori. Batalionul 6 a rezistat pe poziţie, iar batalionul 12 a fost silit să se replieze. Restul unităţilor au făcut faţă cu greu contraatacurilor repetate hitleriste.

Atacul încercat de noi în ziua următoare n-a înregistrat nici un succes. Inamicul se apăra cu înverşunare. Către ora 19 el a contraatacat cu circa un batalion în sectorul batalionului 6 pentru ocuparea satului Mašková. Contraatacul a fost respins. Peste o oră hitleriştii au contraatacat din nou cu sprijinul puternic de artilerie şi aruncătoare forţînd batalionul 6 să se replieze la sud de Mašková. Pentru noi acest lucru a constituit o nereuşită. Pierdeam unul din cele trei puncte tari pe care le smulsesem cu mari eforturi.

Comandantul Corpului de armată a ordonat să recucerim în timpul nopţii localitatea Mašková. În acest scop am angajat în luptă batalionul 21, aflat în rezerva diviziei. Atacul a început prin surprindere şi pe întuneric la ora 4. Batalionul a pătruns în sat pînă în dreptul bisericii cu compania 2 şi compania de cercetare. Acolo inamicul a dezlănţuit un potop de foc de arme automate care au ţintuit locului cele două subunităţi româneşti. Încercînd să manevreze pe alte direcţii — pe alte uliţe — s-au izbit peste tot de fîşii întregi plantate repede cu mine antiinfanterie. Cele două companii au cerut să le vină urgent în ajutor pionierii.

Pînă la sosirea pionierilor vînătorii celor două companii au început să-şi concentreze focul puştilor-mitraliere şi al puştilor pe cuiburile inamice din jurul bisericii slăbindu-le mult puterea de ripostă. După ce s-au realizat şi cîteva deminări pe uliţele din partea de est a satului, iar pe înălţimile de la est de localitate s-a mai plasat un bombardament de artilerie şi aruncătoare, Divizia 3 munte a reluat atacul pe tot frontul, reuşind să ocupe înălţimile de la est Mašková. În sat însă nu s-a putut înainta căci pe locurile deminate nemţii au plasat baraje dense de focuri de arme automate. Apoi inamicul a executat un contraatac puternic cucerind satul în întregime. Batalionul 21 a suferit pierderi însemnate. A doua oară pierduserăm deci Mašková. Eram foc de supărare. De fiecare dată era tot mai greu de cucerit această localitate deoarece inamicul sporea atît efectivele cît şi armamentul pe care le introduceau în sat. În faţa mea aveam, de-acum, la Mašková o forţă duşmană mai puternică decît întîmpinaserăm în primele două atacuri. Deci şi eu trebuia să pregătesc şi să dau al treilea atac altfel decît s-au desfăşurat cele anterioare. Satul trebuia luat prin dublă învăluire — pe la est şi pe la vest. Deci în detaliu urma ca batalionul 6 şi stînga batalionului 21 să învăluie pe la est Mašková, iar batalionul 5 împreună cu un batalion din Divizia 2 munte să învăluie satul pe la vest. Este cazul să reamintesc că batalionul 5 luptase cu cîteva zile mai înainte în fîşia Diviziei 2 munte comportîndu-se exemplar. În legătură cu aceasta generalul Iordăchescu — comandantul Diviziei 2 munte — mi-a povestit următoarele: circa un batalion inamic reuşise să se infiltreze în spatele batalioanelor 9 şi 10. Situaţia celor două subunităţi era critică. Batalionul 5, aflat în rezerva Diviziei 2 munte, a atacat pe neaşteptate din mai multe direcţii trupele inamice ce se infiltraseră. Fasciştii au ripostat printr-un foc puternic de arme automate, reuşind să oprească pentru un moment batalionul. Atunci un grup de ostaşi, împreună cu sergentul major Moraru, s-au oferit ca voluntari pentru distruge-

rea cuiburilor de arme automate inamice care stînjeneau înaintarea noastră. Sprijiniţi pe dreapta şi pe stînga de nişte adevărate benzi de foc realizate de mitralierele româneşti, au asaltat cu repeziciune cele trei cuiburi de arme automate antrenînd după ei şi celelalte subunităţi ale batalionului. Prin aceste acţiuni inamicul, în cea mai mare parte, a fost nimicit. Acesta este deci unul din batalioanele care va participa la învăluirea Maškovei pe la vest.

În dimineaţa zilei de 20 ianuarie la ora 8 a pornit al treilea atac. Focul inamic se dezlănţuie tot atît de puternic ca în ziua precedentă. Înaintarea se făcea pas cu pas. Abia către ora 15 batalionul 5 a reuşit să ocupe creasta de la vest de sat. În luptă a căzut rănit comandantul batalionului, căpitanul Virgil Pădure.

Urmăream atacul de la punctul de comandă al Grupării de vest. Eram însoţit de comandantul artileriei — colonelul Remus Popescu, de căpitanul Aureliu Lupescu, şi un ofiţer de legătură sovietic. Punctul de comandă era la Ferma Puszta Josef.

Fiecare dintre noi a văzut din cîte un anumit unghi desfăşurarea acestui atac şi deci fiecare putea să aducă în alcătuirea planului de luptă următor o contribuţie mai mare sau mai mică. Dar pînă atunci mai trebuia făcut ceva. Corpul de armată a ordonat să extind stînga diviziei mele pînă la cotul şoselei Lehotka-Luborec. Aceasta implica înlocuirea batalioanelor 15, 8 şi 10 din Divizia 2 munte.

După terminarea acestei acţiuni, Divizia 3 munte urma să atace în ziua de 21 ianuarie. Comandantul Corpului 4 armată care se afla la punctul meu de observare, mi-a indicat verbal şi unele elemente generale ale acţiunii: Divizia 3 munte va lăsa elemente subţiri în contact cu inamicul între Mašková şi şoseaua Lučenec—Halič, îşi va grupa forţele principale între Mašková şi Lehotka, după care va trece la atac pentru a cuceri Lehotka şi botul de deal de la est de sat, apoi localităţile Lupoc şi Halič. Generalul s-a interesat apoi de situaţia trupelor — efective, armament, de pierderile suferite în ultimile zile ş.a.

După plecarea comandantului Corpului 4 armată, în jurul orei 19, cînd întunericul se lăsase cam de multişor, colonelul Constantinescu ne-a invitat să mîncăm ceva. I-am mulţumit şi am intrat la punctul său de comandă. Era amplasat într-o casă care avea două camere: în prima erau curierii şi agenţii de transmisiune, în a doua comandantul grupării şi ofiţerul adjutant. Am intrat în camera a 2-a şi, fără să pierdem timpul, am luat loc la masă. Doar căpitanul Lupescu mai întîrzia în camera alăturată unde discuta cu ofiţerul cu transmisiunile. Abia a intrat căpitanul Lupescu pe uşă, cînd zgomotul unei formidabile explozii produse în camera alăturată ne-a cutremurat lipindune de pereţi. Lampa s-a stins, iar noi am ieşit prin camera unde avusese loc explozia. Ce se întîmplase? Un proiectil de tun a căzut exact pe casa noastră omorînd pe toţi cei ce se găseau în prima cameră. Au fost ucişi căpitanul Constantin **Popescu,** şi 4 ostaşi agenţi de transmisiune. Ne-am despărţit de colonelul Ion Constantinescu ordonîndu-i să-şi schimbe urgent punctul de comandă, întrucît locul era reperat şi apropiat de linia întîi.

Reîntors la punctul de comandă al diviziei m-am interesat din ceas în ceas de stadiul înlocuirii batalioanelor din Divizia 2 munte. Căpitanul Lupescu mi-a raportat că la ora 1 înlocuirea a fost terminată. Totodată mi-a mai raportat că s-a amînat atacul conform ordinului telefonic al Corpului de armată.

În dimineaţa zilei de 24 ianuarie Armata 1 a trecut la ofensivă cu ambele corpuri de armată (cu o zi înainte luase în subordine şi Corpul 7 armată care luptase la Budapesta), reuşind să rupă poziţia inamică pe o adîncime de 25 kilometri şi să elibereze, pînă la 28 ianuarie, o serie de localităţi importante deschizîndu-şi drum către masivul Javorina.

Divizia 3 munte, în cadrul acestei ofensive, a cucerit cu batalionul 6, în mod definitiv, satul Mašková, iar cu batalionul 12 se apropia de Halič. Faţă de noua situaţie creată nu s-a dat nici un răgaz inamicului. Batalionul 6, sub sprijinul unui intens foc de artilerie şi aruncătoare, a ocupat satul Lupoc. Cele mai multe străzi, multe case şi grădini erau minate încetinindu-ne mişcarea. Pionierii au depus eforturi deosebite izbutind ca într-un timp record să creeze culoare în zonele minate. Au fost luaţi prizonieri

din Regimentul 25 artilerie maghiar şi din comanda Regimentului 230 german.

Luptele pentru ocuparea zonei Mašková, Lehotka, Halič au durat 9 zile.

În ziua de 25 ianuarie am cucerit noi obiective, Batalionul 22 a pus stăpînire, după două ore de luptă, pe înălţimea imediat sud de satul Praha. Batalionul 5 a depăşit şoseaua Lupoc—Praha. Contraatacurile date de inamic asupra acestui batalion au fost respinse.

La atacul înălţimii Diel (cota 528), aflat la sud de satul Praha, s-a evidenţiat, în mod deosebit, căpitanul Şula, comandantul unei baterii din divizionul 63 artilerie independent. Aşa cum a procedat şi în cursul altor lupte ofiţerul a mers în primul eşalon al vînătorilor din batalionul 22 pentru a observa personal locurile organelor de foc duşmane, rezistenţele inamice care stinghereau mult înaintarea. Cu aparatele de observare şi telefonul după el, Şula dădea rapid elementele de tragere precise care se materializau într-un foc nimicitor şi bine plasat care a spulberat, pur şi simplu, rezistenţele duşmane. Sprijiniţi de acest foc, vînătorii au ocupat cota 528 Diel.

Cu toată vremea rea menţinerea unui contact permanent cu inamicul era obligatorie. Aşadar cercetarea îşi continua misiunea, conform planului de acţiune. Cercetaşii în halate albe nu se mai deosebeau de mediul înconjurător. Cercetaşii au sesizat că inamicul a început retragerea. Coloanele de maşini din spate îl dădeau de gol. Cercetaşii noştri pătrunseseră în spatele poziţiei hitleriste, ajungînd pînă la coloanele auto care începuseră retragerea.

Divizia a trecut imediat la urmărire.

Ningea cu fulgi mari. Telefoanele nu mai conteneau. Maiorul Jitariu şi căpitanul Lupescu au şi plecat la Grupări cu ordinul de a se trece neîntîrziat la urmărire. Mişcarea era foarte mult îngreunată din cauza zăpezii şi a cîmpurilor de mine.

Pînă la ora 10 Gruparea colonel Constantinescu abia a ajuns la pădurea Halič, iar Gruparea locotenent-colonel Vasile Costin a ocupat satul Praha.

În dimineaţa zilei de 29 ianuarie Corpul de armată a ordonat să se ocupe în cursul zilei localitatea Abelová.

Transmisionist din Batalionul 5 vînători munte controlează firul telefonic

Vremea s-a înrăutăţit şi mai mult. Ningea încontinuu. Apoi începu şi viscolul din ce în ce mai puternic. Zăpada troienită astupa drumurile. Legăturile telefonice au fost rupte, în mai multe locuri. Transmisioniştii se luptau eroic cu viforul. Atît de tare sufla vîntul, încît aveai impresia că s-a dezlănţuit un uragan. Din cauza ninsorii şi a viscolului vizibilitatea era foarte redusă. Pe acea vreme nemiloasă vînătorii de munte au acţionat cu energie urmărind strîns pe inamic. Către seară avangarda Diviziei 3 munte a luat contact cu o poziţie duşmană situată la sud şi sud-est de localitatea Abelová, care a fost manevrată şi ocupată.

A doua zi s-a reluat acţiunea, deşi vremea era tot atît de aspră. Legăturile cu grupările erau deseori rupte. De aceea am fost nevoit să trimit mai mult decît s-ar fi căzut, transmisionişti în control pe fir cît şi ofiţeri din statul major la grupări şi batalioane.

Din rapoartele primite de la grupări către seară, situaţia diviziei era următoarea: Batalionul 6, în legătură cu o unitate din Divizia 2 infanterie, a pătruns în Valea Tisovnic şi a ocupat satul Dolni Tisovnic. Batalionul 12 după ocuparea satului Madaska a coborît în Valea Tisovnic şi a luat contact cu inamicul pe liziera de sud-est a satului Gorni-Tisovnic. Înaintarea era mult îngreunată din cauza unui cîmp de mine.

Corpul de armată a ordonat ca Divizia 3 munte să treacă la urmărirea inamicului pe detaşamente şi, la nevoie, să folosească şi comunicaţiile din fîşia Diviziei 2 infanterie.

În noaptea de 31 ianuarie spre 1 februarie divizia a împins un detaşament pe direcţiile Turie-Pole şi Cervena pentru a ocupa Cervena. Forţele principale au fost grupate în zona est Turie-Pole, înălţimile est cotele 625 şi 702 în măsură a-şi deschide drumul pe direcţia Turie-Pole, Dobra Niva.

XVII. PE CRESTELE MUNŢILOR JAVORINA

La începutul lunii februarie trupele fasciste reuşiseră să-şi consolideze apărarea folosind o fortăreaţă naturală — Munţii Javorina. Iată ce spune generalul-maior în rezervă Damian Raşcu fostul şef de stat major al Armatei 1 române în articolul său „Operaţiile Armatei 1 române pentru cucerirea masivului Javorina", atît despre aspectul de ansamblu al acestui masiv muntos, cît şi despre importanţa lui din punct de vedere militar, în condiţiile luptelor de atunci.

„Masivul Javorina prezenta o importanţă deosebită în sistemul general al apărării inamicului din sud-estul Cehoslovaciei; împreună cu ramificaţiile sale sudice el constituia o dificilă barieră naturală faţă de înaintarea de la est la vest. Acest masiv muntos se prezenta ca un trapez avînd baza mică pe cursul superior al rîului Ipel'; baza mare pe tăietura delimitată de calea ferată Zvolen, Kruzina, Satry, latura de nord pe rîul Slatina, iar la sud pe cursul mijlociu al rîului Ipel'. Înălţimile cresc brusc de la sud la nord, ajungînd pe distanţa de 3—4 km s-o urce de la 600 la 1 100 m, majoritatea împădurite în proporţie de peste 80%. Terenul este deci favorabil apărării, oferind sub acest aspect un avantaj net inamicului care îşi amenajase poziţiile încă din cursul lunilor septembrie — octombrie 1944. Comunicaţiile, orientate în general de la sud-est spre nord-vest, converg către Pliešovce, avînd o singură comunicaţie de la est la vest: Sula, Turie Pole, Oremov Laz, Pliešovce, care ocoleşte pe la sud nodul orografic 1044, punct dominant, cu bune observatoare şi cu acoperişuri naturale, care a constituit pivotul rezistenţei în sistemul de apărare al inamicului asigurîndu-i stăpînirea asupra întregii regiuni de la poalele sudice ale Munţilor Tatra. O

şosea paralelă cu frontul la 5—6 km înapoia înălţimilor dominante cu cotele 702, 625, 621, localităţilor Gorni — Tisovnic şi Turie Pole, constituia o excelentă linie de rocadă care lega zona înaintată inamică cu masivul Javorina.

Prin păstrarea acestui masiv inamicul avea posibilitatea interzicerii unei pătrunderi a trupelor române şi sovietice de la est la vest spre cursul mijlociu al rîului Hron respectiv spre Zvolen. Tot de aici se putea dezlănţui o contralovitură spre sud, în flancul şi spatele forţelor române şi sovietice ce acţionau la Budapesta şi pe Hronul inferior..."

Inamicul avea mai multe poziţii eşalonate în adîncime. Prima poziţie era pe localităţile Hor Tisovnic şi Turie Pole organizată puternic din punct de vedere genistic. O altă poziţie îngloba cota 1044, vîrful cel mai înalt din Munţii Javorina, localităţile Oremov Laz şi Senohrad.

În spatele acesteia se afla o altă zonă întărită pe aliniamentul Pliešovce — Kuprina.

Pe toate poziţiile erau organizate o serie de zone întărite cu cazemate ingenios amplasate la teren.

După cum se vede ne aşteptau lupte grele şi foarte grele. Din punct de vedere operativ Munţii Javorina aveau o importanţă deosebită pentru că prin pătrunderea forţelor sovietice şi române spre Zvolen ar fi fost lovite în flanc şi în spate forţele inamice din faţa Armatei 4 române şi Armatei 40 sovietice.

Inamicul dispunea şi de forţe suficiente şi de mult armament automat. În favoarea lui acţionau şi vremea aspră şi zăpada abundentă care trecea de un metru.

În asemenea condiţii pe întregul front al Armatei 1 se desfăşurau cu febrilitate pregătirile pentru trecerea la o ofensivă de amploare. În cadrul acestor pregătiri au fost întreprinse şi unele atacuri cu caracter limitat.

Comandantul Armatei 1 a hotărît să dea lovitura principală cu Corpul 7 armată, pentru ruperea primei poziţii inamice şi ocuparea localităţii Oremov Laz, concomitent cu o lovitură secundară la dreapta, cu Corpul 4 armată.

Între 1 şi 8 februarie, deci în perioada pregătirilor am realizat unele mici pătrunderi care au contribuit la îmbunătăţirea poziţiilor noastre de plecare. Ajunsesem foarte

aproape de prima tranşee inamică. Dreapta diviziei se găsea pe localitatea Petercova, est Hor Tisovnic, Turie Pole.

Folosind întunericul am organizat şi cîteva incursiuni. Într-una din aceste acţiuni sublocotenentul Ciocîrlie a primit ordin de a se strecura în spatele inamicului pentru a distruge o cazemată care executa un foc puternic în flancul batalionului 22. Soldatul Mihai Pall, agent din grupul de comandă al batalionului, şi caporalul Ungureanu Gheorghe s-au oferit să-l însoţească pe ofiţer. Cei trei vînători de munte s-au strecurat pînă lîngă cazemata inamică, tîrîndu-se aproape o oră pe zăpadă. Ajunşi în spatele cazematei au deschis foc de la mică distanţă asupra intrării în cazemată în momentul cînd un trăgător duşman încerca să iasă afară. Apoi au pătruns în cazemată. Prin luptă la baionetă, o parte din fascişti au fost nimiciţi. Au capturat patru prizonieri şi două mitraliere. Prin reducerea acestei rezistenţe, înaintarea batalionului a fost mult uşurată. Calea spre cota 702 fusese deschisă.

Pentru bravura şi curajul lor excepţional atît sublocotenentul Ciocîrlie, cît şi caporalul Ungureanu şi soldatul Pall au fost citaţi prin ordin de zi pe divizie şi decoraţi.

Problema cercetării presupune calităţi deosebite: curaj, iscusinţă, tehnică perfectă în folosirea armamentului, a explozibilului, crearea de culoare prin cîmpuri de mine... Pe lîngă toate acestea ostaşii care iau parte la incursiuni trebuie să se orienteze uşor, să se descurce în orice situaţie complicată şi mai ales să sesizeze momentul psihologic cînd să se arunce asupra duşmanului.

Atunci cînd vremea este nemiloasă, cînd frigul, umezeala şi întunericul îţi torturează fiinţa, stînd la postul de pîndă, şi ascultînd cu încordare, fiecare obiect, fiecare zgomot te face să percepi totul amplificat... Această aşteptare consumă mult din forţa nervoasă a apărătorului. Iar cînd ieşi în incursiune şi ai pătruns în poziţia duşmanului trebuie să ai răbdare, să aştepţi şi iar să aştepţi pînă cînd se iveşte o singură clipă de neatenţie a duşmanului, o singură slăbire a vigilenţei sale, o singură greşeală a lui şi atunci să te arunci asupra lui cu toată hotărîrea, acţionînd cu cea mai mare repeziciune. Ofiţerii, sergenţii şi soldaţii din vînătorii de munte, în marea lor majoritate, erau pregătiţi pentru asemenea acţiuni, extrem de îndrăzneţe. Cu-

vîntul îndrăzneţ este legat în mod firesc de vînătorul de munte. Nu o dată îi auzeai la căderea serii: „Domnule sublocotenent în noaptea asta e rîndul meu să plec după vînat". Este vorba despre incursiuni.

Unele incursiuni reuşeau, altele nu reuşeau.

Mulţi vînători din elementele de cercetare au căzut eroic... dar în locul lor s-au ridicat alţii care au dus mai departe faima vitejiei şi isteţimii vînătorilor de munte. Iată un exemplu edificator. În dimineaţa unei zile, sublocotenentul Dumitru Guran a primit ordin de la comandantul batalionului 22 să organizeze o incursiune pe frontul companiei sale. Incursiunea ce urma să se execute în cursul nopţii trebuia să ducă atît la lichidarea unei rezistenţe inamice care se afla pe o măgură de unde cosea cu foc de flanc tot terenul din faţa batalionului, cît şi la capturarea de prizonieri, întrucît se părea că au sosit nişte unităţi noi în faţa noastră. Toată ziua Dumitru Guran şi oamenii aleşi au studiat poziţia inamică. Au intrat de multe ori în adăpost unde s-au mai încălzit şi cercetat hărţi, unde au făcut planul. Ştiau din ce parte bătea vîntul, ce distanţă aveau de străbătut, unde se afla mitraliera duşmană, unde erau pistolarii şi puşcaşii fascişti, unde era mai mult ca sigur observatorul în timpul zilei şi pîndarul în timpul nopţii, ce intervale neocupate erau în acea rezistenţă şi vecinii ei din dreapta şi din stînga... Se stabilise precis ce are de făcut fiecare: cine trebuia să fie în cap, cine să facă siguranţa pe stînga, cine pe dreapta în momentul pătrunderii în poziţia duşmană, cînd şi cum să deschidă focul, cînd să tragă eventual racheta verde care însemna sprijin circular cu foc de aruncătoare de 81,4 mm şi lateral de mitraliere ca să împiedice intervenţia vecinilor rezistenţei atacate sau cînd să tragă racheta roşie în cazul că ar fi fost ei încercuiţi.

...Năframa nopţii s-a lăsat peste întinderi. Vîntul bătea paralel cu frontul, de la răsărit la apus. Deci locul de pornire mult la stînga, spre apus, ca să meargă împotriva vîntului spre a nu-i simţi inamicul. S-au dus ca nişte năluci. Fiecare avea cîte un automat, cîte un încărcător plin, la şoldul stîng baioneta, la brîu, sub centură, cîte o grenadă cu coadă, pe cap bonete (nu căciuli sau căşti care i-ar fi stînjenit). Comandantul nu avea grenade, ci doar

automatul şi pistolul de rachete. La ei nici un act. Erau nişte oameni fără identitate. Mergeau cîţiva paşi, se opreau, ascultau şi iar porneau şi tot aşa pînă cînd au intrat într-un cîmp mort al poziţiei duşmane pe care îl identificaseră în timpul zilei. Acolo s-au oprit mai mult. Locul de pătrundere cel mai potrivit era pe la flancul drept al rezistenţei, căci acolo se afla şi un interval de vreo 30—40 de metri, interval existent între grupele sau plutoanele unei companii. Şi apoi vîntul bătea tot dinspre dreapta. Planul era ca toţi cei 12 oameni să se scurgă prin acest interval după care să se oprească imediat şi, grupaţi înapoia rezistenţei fasciste, să asculte, să se orienteze şi apoi, la un semnal — două bătăi pe umărul drept date cu mîna stîngă începînd de la comandantul incursiunii pînă la ultimul din grupă — asaltul: trei, din flancul stîng, gata să oprească orice intervenţie dinspre est, trei, din flancul drept, să asigure intervalul prin care au intrat ca să se poată reîntoarce tot pe acolo, căci era un fel de şea bine protejată împotriva focurilor ce ar fi venit dinspre dreapta sau dinspre stînga, iar grosul de 6 inşi în frunte cu comandantul trebuia să se arunce asupra trăgătorilor de la arma automată...

S-a dat semnalul. Nu s-a tras nici un foc... Dintr-un salt toţi au ajuns pe locurile exact indicate, surprinzînd pe fascişti. Unii dintre ei au început să tragă spre poziţia batalionului nostru, alţii către stînga. Ai noştri au deschis şi ei focul atît în piepturile nemţilor, cît şi spre poziţia românească dar neochit şi, în general, pe deasupra alor noştri, conform înţelegerii, pentru ca celelalte unităţi fasciste, de la est şi la vest, să nu-şi poată da seama că românii din incursiune sînt deja pe aceeaşi poziţie cu fasciştii. Tot pentru a-i induce în eroare nu s-au aruncat nici grenadele. Încăierarea a fost sîngeroasă — lovituri cu baioneta, cu patul automatului şi foc cu ţevile proptite în chiar trupurile hitleriştilor. Încrîncenarea a luat sfîrşit cu nimicirea rezistenţei fasciste. Inamicul a lăsat pe teren mulţi morţi şi răniţi. Cîţiva au fugit înapoi îngroziţi. S-a capturat doar un prizonier care a dat preţioase informaţii. Ai noştri s-au înapoiat şi cu o mitralieră şi 5 automate de la inamic. Numeroase asemenea acte de vitejie s-au mai petrecut în perioada pregătirilor pentru ofensivă şi la alte

batalioane din divizie. Ca urmare a acţiunilor, aparent minore, de îmbunătăţire a poziţiilor de plecare la atac, ajunsesem în unele puncte la circa 50—100 metri de tranşeele inamice.

În sfîrşit a sosit şi ziua de 10 februarie — ziua reluării ofensivei pe frontul Armatei 1. Divizia 3 munte a atacat şi a reuşit să pătrundă în poziţiile inamice. Lupte îndîrjite s-au dat şi în ziua de 11 şi 12 februarie. Prin foc concentrat de artilerie şi aruncătoare erau nimicite cuiburile de arme automate iar prin acţiuni speciale cu grupe de asalt (vînători şi pionieri) erau scoase din luptă cazematele.

În unele locuri am fost nevoiţi să retragem linia 1 mai înapoi pentru ca artileria noastră să poată pregăti atacurile.

Pierzînd punctul de sprijin de la Turie Pole, inamicul a contraatacat la aripa dreaptă a batalionului 12 în momentul cînd se pregătea să atace Hor. Tisovnic. Contraatacul a fost dat cu violenţă, sprijinit puternic de artilerie şi branduri. Vînătorii s-au adăpostit imediat şi au concentrat focul întregului armament. După o luptă scurtă, inamicul a fost respins. În toiul luptei soldatul Miron Luscan, din batalionul 12, profitînd de învălmăşeala ce domnea în rîndurile hitleriştilor, s-a strecurat printre ei pînă în adîncimea poziţiei duşmane. Acolo s-a adăpostit după o cută de teren de unde observa desfăşurarea luptei. Avînd la el şi două calupuri de trotil amorsate, s-a apropiat de peretele, dinspre adîncimea poziţiei inamice, al unei cazemate făcute din trunchiuri de copaci. A pus atent calupurile lîngă perete, a dat foc fitilului bikford după care s-a tras mai înapoi adăpostindu-se. La scurt timp cazemata a sărit în aer. Dinspre stînga lui a văzut cum se apropia un subofiţer german. Ostaşul român s-a lipit de pămînt pînă cînd un subofiţer fascist a ajuns lîngă el. Atunci s-a ridicat cu automatul aţintit asupra neamţului care a rămas ca o stană de piatră.

Vînătorul român i-a luat automatul şi de-a lungul unei viroage l-a împins de la spate pînă în poziţia noastră... Vînătorii reuşiseră să ocupe Turie Pole şi puternica rezistenţă de la cota 726. Pătrunderea în prima poziţie duşmană şi ocuparea cîtorva noduri de rezistenţă puternice au constituit un succes important. Pentru ziua de 13 februarie

mi-am concentrat forţele asupra rezistenţelor inamice de la Hor Tisovnic. Sprijiniţi puternic de artilerie, vînătorii din Gruparea de nord au pătruns în satul Hor Tisovnic, iar pînă la ora 14 au ocupat şi cota 746. Exploatînd acest succes Gruparea de sud a atacat şi ea ajungînd aproape la înălţimea Grupării de nord. Cazematele de la Turie Pole şi Hor Tisovnic n-au rezistat, n-au putut opri atacul vînătorilor de munte. Atacul diviziei, dat pe tot frontul ei de acţiune, a rupt poziţia inamică pe o adîncime de 5 km. Atacurile se succedau fără încetare, măcinînd zi şi noapte apărarea inamică. Prin manevre iscusite hitleriştii au fost siliţi să se retragă mereu spre vest.

Ne apropiam de o nouă fortăreaţă — piscul cel mai înalt — 1 044 m — Javorina. Focul puternic cu care eram primiţi, barajele de artilerie şi de branduri ne-au făcut să înţelegem că aici era inima apărării duşmane.

Vîrful Javorina era impresionant. Faţă de cîmpul din jur, Javorina pare ca o căpăţînă uriaşă de zahăr. De acolo, de sus, de la 1 044 metri se vede la mari depărtări. De pe acest vîrf orice mişcare era observată şi oprită cu foc. Atîta timp cît Javorina, cota 1 044, rezista, nu era posibilă înaintarea. Dacă aş fi încercat o manevră pe la sud, ea ar fi fost perfect observată. Dacă aş fi acţionat la centru, însemna să fi luat în piept uriaşul masiv. Dacă aş fi încercat un atac în dreapta, mare lucru n-aş fi obţinut, deoarece legătura cu Divizia de gardă Orlov se realiza cu mare greutate.

De aceea am hotărît să cuceresc această fortăreaţă, folosind iniţial forţe puţine care să pună stăpînire în primul rînd pe observator (vezi planşa nr. 8). Am luat legătura cu maiorul Pînzaru, comandantul batalionului 12, în zona căreia se găsea Javorina 1 044. I-am dat toate indicaţiile de care trebuia să ţină seama pentru a putea cuceri pe timpul nopţii, prin surprindere, poziţia inamicului de pe Javorina. Căpitanul Lupescu i-a arătat rezistenţele identificate. De asemenea i-a mai atras atenţia că la vest de înălţime se afla un grup de case unde se găseau unităţi de transmisiuni inamice. Probabil că acolo se afla şi vreun punct de comandă hitlerist.

După plecarea mea, comandantul batalionului 12 şi-a întocmit planul de acţiune. Misiunea pentru cucerirea vîr-

Comandantul Diviziei 3 munte la postul de comandă al unei unităţi din divizie

fului 1044 a fost încredinţată locotenentului în rezervă Alexandru Chişu.

Au început pregătirile. Au fost aleşi 30 de ostaşi din compania sa cu care s-a organizat un pluton de şoc. Fiecare avea sarcini precise. Şi-au pregătit, în primul rînd, echipamentul: costumele albe de camuflaj. Armament: numai pistoale mitralieră cu foarte multă muniţie, grenade şi trotil. Au fost luate rachete suficiente şi multe cartuşe trasoare.

Acţiunea a început la ora 2, după miezul nopţii. Echipa de pionieri, la ora hotărîtă, s-a apropiat de reţelele inamice şi, sub protecţia vînătorilor, au început să facă un mic culoar de trecere într-un punct unde era greu de observat de către inamic. Apoi vînătorii s-au strecurat, unul cîte unul, în poziţia inamică. În fruntea plutonului era comandantul — locotenentul Chişu. Toţi ostaşii îl urmau fără zgomot fiind atenţi la semnele şi semnalele sale. Doi

telefonişti urmau cu firul după pluton. Pe căi ocolite, cei 30 de vînători de munte ajunseseră la o distanţă bunişoară în spatele poziţiei de pe vîrful Javorina. Chiar dacă unii hitlerişti, din dreapta ori din stînga lor, ori dinainte sau dinapoia lor i-ar fi zărit nu le-ar fi făcut nimic crezîndu-i de-ai lor. Nemţii ar fi putut presupune că era vreo subunitate ce se îndrepta dinapoi către poziţia de pe Javorina. Şi aceste consideraţii au fost luate în seamă de grupul celor 30 cît şi de cei care au pregătit — statul major — acţiunea.

S-a făcut ora 4. De la un capăt al firului s-a raportat situaţia: „Ajuns 200 metri de stup (grupul de case). Ne pregătim să mîncăm (atacăm). Începeţi şi voi de îndată ce începem noi". Abia terminase convorbirea maiorul Pînzaru, cînd liniştea nopţii a fost spartă de explozii şi de un zgomot de luptă asurzitor din spatele cotei 1044 Javorina. Grupul de case a fost aprins. Casele ardeau ca nişte imense torţe. Nemţii din case au fost nimiciţi de grenade. Cei care încercau să fugă, ieşind pe ferestre sau uşi, erau ucişi de focul automatelor. Alte case mai rezistente au fost aruncate în aer cu trotil.

Făcînd un zgomot infernal, trăgînd din mers, aruncînd grenade, plutonul a pornit atacul din spatele inamicului. În acest moment artileria a deschis focul asupra rezistenţelor inamice de la est şi de la vest de cotă. Batalionul 12 şi batalionul 21 de la aripa dreaptă au pornit la atac.

Inamicul, auzind foc puternic din spate şi din faţă, a părăsit în grabă poziţia urmărit de focul artileriei noastre. Pistolarii locotenentului Chişu au lovit inamicul din flanc şi spate alungîndu-l către desişul codrului. Vînătorii din batalionul 12, sub comanda maiorului Pînzaru, au ajuns dintr-un iureş la creasta muntelui — pe cel mai înalt vîrf 1 044 Javorina.

De acolo mi-a raportat: „Domnule general, vînătorii au cucerit 1044 Javorina! Tricolorul românesc a fost înfipt pe această înălţime de către cel mai brav ofiţer — locotenentul de rezervă Alexandru Chişu din batalionul 12!"

Am fost foarte emoţionat de această veste. Toată noaptea urmărisem cu încordare îndrăzneaţa acţiune, bine concepută de comandament, dar şi foarte bine executată de locotenentul Alexandru Chişu.

Acțiune pentru cucerirea cotei 1044 Javorina ne amintea de Bálváni, din Munții Bükk.

Prin lupte crîncene și jertfe dureroase — ostașii români, vînătorii din Divizia 3 munte — au ridicat falnic tricolorul sfînt al României pe înălțimile cele mai semețe ale Javorinei.

Vestea s-a transmis ca fulgerul la Corpul 4 armată și la Armata 1.

Fostul șef de stat major al Corpului 4 armată, azi colonelul în rezervă Marin Ionescu, cu care m-am întîlnit de mai multe ori după război, aflînd că-mi aștern pe hîrtie amintirile despre luptele Diviziei 3 munte pe frontul antihitlerist, a insistat să-i introduc și cîteva rînduri ale sale privitoare la cele ce-și aduce aminte în legătură cu acțiunea de la Javorina.

„Am fost părtaș la acele lupte ale vînătorilor din Divizia 3 munte.

I-am văzut de aproape pe bravii vînători din Divizia 3 munte, le-am admirat faptele, le-am consemnat atunci pe hîrtie rezultatele și biruințele. Iată deci și pentru care motive, în calitatea și însărcinarea ce am avut-o ca șef de stat major al Corpului 4 de armată, încerc astăzi să însăilez, din noianul amintirilor mele din acel război, contra hitleriștilor, cîteva crîmpeie și episoade mai deosebite în legătură cu luptele și victoriile cîștigate de vitejii ostași ai Diviziei 3 munte. Un detașament special, circa 30 viteji vînători de munte, sub comanda unui brav ofițer, locotenentul Alexandru Chișu, bine pregătit pentru luptă, a pornit înainte, spre Javorina.

Cu zăpada pînă la piept, pe un ger aspru, cu viforniță și ceață, vitejii lui Chișu au respins din calea lor fracțiunile hitleriste și, în puterea nopții de 16/17 februarie, au ajuns în apropierea vîrfului Javorina — cota 1044. S-au strecurat, cu dibăcie, în spatele hitleriștilor și au pornit la atac, prin mormane de zăpadă, pe întuneric beznă, producînd o mare panică în rîndurile vrăjmașilor. Frontul hitlerist de pe Javorina s-a prăbușit total într-o clipă, iar Chișu a pus stăpînire pe acel mare observator.

Oare nu este logic să ne întrebăm, cunoscînd această faptă măreață, cine a dat atîta avînt și atîta curaj acestui temerar ofițer și vitejilor lui tovarăși de arme de a duce

la izbîndă o atît de mare și periculoasă încercare? Socotesc că numai conștiința lor, a fiecăruia în parte și a întregului colectiv, de a-și face datoria către patrie cu orice preț, înfruntînd orice primejdie, cu sîngele sau chiar viața lor. Aceasta este esența cea mai curată a adevăratului patriotism și al iubirii de țară care se înscrie pe linia tradițiilor noastre strămoșești. Chișu — cu vitejii lui — și alții tot ca el, în iarna anului 1945, în Javorina și la Hron, au binemeritat de la patrie...

Îmi amintesc cu adîncă emoție, cînd scriu aceste rînduri, că după miezul nopții de 16/17 februarie comandantul Diviziei 3 munte îmi comunica telefonic la punctul de comandă al Corpului de armată unde fusesem chemat de generalul Boițeanu :

„Domnule colonel vă rog să raportați domnului general comandant al Corpului, că vînătorii de munte au pus stăpînire pe marele observator al Javorinei cota 1044 — la ora 2 — ora Moscovei... Acolo, pe cota 1044, au înfipt drapelul țării... Pe creastă se vede un foc uriaș !...“

A urmat după aceea, o lungă convorbire la telefon cu generalul Ion Boițeanu, care a transmis Diviziei 3 munte felicitările și mulțumirile Corpului de armată pentru bravii ostași ai Diviziei 3 munte. În clipele următoare biruința de pe culmea și vîrful Javorinei era transmisă Armatei 1 române.

În ziua de 17 februarie a fost citat prin ordin de zi pe armată nr. 98/945 locotenentul în rezervă Alexandru Chișu, care „în fruntea unui pluton de pistolari a pătruns prin surprindere în spatele inamicului. Fără a mai aștepta întăriri a atacat din spate rezistențele inamice, a produs panică și a cucerit cel mai înalt vîrf din masivul Javorina, cota 1044“.

În comunicatul dat la radio în acea zi au mai fost citați : maiorul Pînzaru, comandantul batalionului 6, maiorul Anton Jitariu, șeful de stat major al Diviziei 3 munte și căpitanul Aureliu Lupescu, care au contribuit la reușita acestei importante acțiuni.

Tocmai cînd se petreceau aceste evenimente de neuitat la statul major al diviziei s-a prezentat un nou ofițer, venit din țară, căpitanul Ion Pătrașcu. De la început mi-a lăsat o bună impresie. L-am repartizat la biroul 2 unde

Căpitanul ION PĂTRAŞCU

s-a evidenţiat printr-o bună pregătire de specialitate şi spirit de răspundere.

La sfîrşitul zilei de 17 februarie Divizia 3 munte stăpînea cu batalioanele 21 şi 12 cota 1044 Javorina. Batalionul 5 era oprit în faţa cotei 1024 tot din masivul Javorina. Batalionul 6 depăşise localitatea Urbanova. Batalionul 22 se afla în rezervă în Urbanova. Punctul de comandă al diviziei şi cu escadronul 3 vînători călări la Certeaski. Între timp gruparea de sud cu batalionul 6 a curăţit pădurile de la vest de Urbanova şi a înlocuit unităţile Diviziei 2 munte intrate în zona noastră de acţiune.

În stînga noastră era Divizia 2 munte care ocupase şi depăşise localitatea Cervena; la dreapta noastră era Divizia 6 Orlov care ajunsese la 1 km nord-est de cota 1044 Javorina.

Dar misiunea pentru cucerirea masivului Javorina nu se terminase. Trebuia să punem stăpînire şi pe cota 1024 Javorina, care făcea sistem cu cota 1044.

A doua zi atacul a fost continuat cu aceeaşi vigoare. Dreapta Diviziei 3 munte a ajuns în mijlocul pădurii la sud de cota 1024, iar la stînga, grupul de case nord

Grabov Grun, unde batalionul 6 a făcut legătura cu Divizia 2 munte.

Divizia 2 munte era mai avansată şi efortul meu acum era de a ajunge pe acelaşi aliniament. Dar inamicul se apăra cu turbare, contraataca neîncetat, lupta devenise tot mai aprigă. Vînătorii au produs pierderi grele fasciştilor care încet, încet s-au mai domolit.

Privind situaţia frontului inamic se vede că el a cedat centrul şi se menţinea cu flancurile pe cota 1024 şi pădurea Povlicoro.

În zilele de 20, 21 şi 22 februarie atacul continua cu şi mai multă îndîrjire. Ritmul bătăliei creştea. În statul major al diviziei s-au produs noi modificări. La divizie se prezentase noul şef de stat major, locotenent-colonelul Cornel Penescu, în locul maiorului Anton Jitariu, mutat la Marele stat major. Mă legasem foarte strîns sufleteşte de maiorul Anton Jitariu cu care am colaborat atît de rodnic în perioada luptelor de la Beiuş, Oradea, Debreţin, Bükk, Lučenec, Javorina, încît îmi părea tare rău că trebuia să mă despart de el. Eram însă convins că şi înlocuitorul său va fi tot atît de bun ca şi Jitariu. În dimineaţa zilei de 24 februarie l-am chemat la mine pe Jitariu şi i-am spus că va merge împreună cu mine pe muntele Javorina. „Prezentarea de plecare va fi acolo, sus, la cota 1044, pe culmea vitejilor.“

...Viscolea. Vîntul aspru ne biciuia obrajii şi mătura zăpada fină de pe cărare. Abia ieşisem din punctul de comandă şi cîteva proiectile au înnegrit cîmpul din faţa noastră. Urcam pe schi, urcam mereu în serpentină pe creasta muntelui. Către orele 11 eram sus pe cotă. Zăpada era geruită. Sus, pe vîrf, nu mai viscolea. Era soare. Ne-am oprit la punctul de observare al diviziei unde era şi un adăpost făcut de transmisioniştii noştri în zăpada îngheţată. Am găsit aici şi pe colonelul Remus Popescu, comandantul grupului de artilerie divizionar. Era calm, cu privirea imperturbabilă. Împreună am examinat situaţia frontului. Mai la dreapta noastră pe creasta ce ducea spre cota 1024 batalioanele 12 şi 21 duceau lupte grele.

Se apropia momentul plecării maiorului Anton Jitariu. L-am luat de braţ, l-am apropiat de pieptul meu şi, privind

în zare, munții, ne-am îmbrățișat îndelung. Ne erau ochii umezi. Emoția ne stăpînea pe amîndoi.

— Îți mulțumesc frățește pentru colaborarea noastră îndelungată de la Beiuș și pînă aici pe Javorina. Am înfruntat atîtea greutăți, dar le-am învins. Se apropie sfîrșitul acestui război și îmi pare foarte rău că ai fost chemat chiar acum în țară. Cred însă că la Marele stat major, unde ești mutat, vei face cunoscută vitejia și contribuția adusă în acest război de Divizia 3 munte. Îți mulțumesc.

Maiorul Anton Jitariu mi-a răspuns și de astă dată cu aceeași modestie:

— Domnule general, sînt recunoscător că am avut cinstea să lucrez în cadrul unei mari unități de vînători de munte. Mi-ați dăruit din plin din vasta dumneavoastră experiență de război, ca luptător și comandant, și voi ține nestinsă flacăra amintirilor legate de Beiuș, Oradea, Debrețin, Tisa, Miskolc, Bükk, Ipel, Lučenec și Javorina. Vă urez să duceți și mai departe vînătorii Diviziei 3 munte din victorie, în victorie...

Încă o privire spre zona de luptă și, tăcuți, păstrînd în suflet comoara scumpă a legăturilor ce se stabiliseră în război, am luat drumul de înapoiere spre punctul de comandă al diviziei. M-am înțeles bine cu acest ofițer de stat major și-i voi păstra o frumoasă amintire. Cei care au contribuit la lupta vînătorilor de munte nu se pot uita ușor!

În urma acestei despărțiri mă gîndeam cu multă admirație la numeroasele fapte de arme care scot în evidență vitejia și spiritul de sacrificiu al ostașilor români. Totodată mă gîndeam și la atîția ofițeri din statul major, de la comanda unităților și a subunităților, care și-au dovedit măiestria, inițiativa și o capacitate organizatorică deosebită pe cîmpul de luptă.

Pe noul șef de stat major, locotenent-colonelul Penescu, l-am primit cu aceeași căldură. I-am dat îndrumările necesare și sarcini precise. Deși eram în luptă, trebuia să-mi pregătesc ajutorul meu cel mai de seamă — șeful de stat major.

Maiorul Jitariu a mai întîrziat cîteva zile pe front, a vrut să lase toate lucrurile clare. A documentat pe noul

șef de stat major, astfel ca să poată continua munca în cele mai bune condiții. Acum statul major avea ca șef al biroului 1 pe căpitanul Teodor Pană, șef al biroului 2, pe căpitanul Aurel Lupescu care acționa și la operații, șef al biroului 3 operații, pe maiorul Zamfirescu, iar ca șef al biroului 4, pe căpitanul Radu Carapancea. Deci un stat major tînăr, dinamic și priceput — un auxiliar de preț al comandantului.

Pe frontul diviziei situația a rămas neschimbată. Pe timpul nopții patrulele batalioanelor pipăiau necontenit poziția inamicului în diferite puncte. Acțiuni îndrăznețe au avut loc în toate unitățile. Vînătorii încercau să surprindă apărarea inamicului. Au căzut eroic în aceste acțiuni sublocotenentul Teodor Soia și sergentul major N. Gheorghiu.

Începînd din ziua de 26 februarie s-au executat în fîșia de acțiune a diviziei o serie de acțiuni îndrăznețe de către batalioane și grupări care, însumate au constituit, am putea spune, o singură mare luptă care a dus la desăvîrșirea cuceririi masivului Javorina.

...Ca un imens cui de foc ne stătea în față înălțimea cu cota 1008. Poziția de pe cotă ne stingherea orice mișcare, orice manevră ce am fi încercat să o facem pe la dreapta ori pe la stînga ei. Deși împiedica acțiunea unui batalion întreg și chiar a grupării respective, lichidarea acelei rezistențe n-avea cum să reclame, din cauza terenului, angajarea unor forțe numeroase. Ea putea fi anihilată numai printr-o acțiune prin surprindere executată de un grup restrîns de temerari. Din acest punct de vedere divizia nu numai că nu ducea nici o lipsă, ci, dimpotrivă, avea mai mulți decît îi solicitau asemenea acțiuni. Pentru cota 1008 s-au oferit ca voluntari ostașii mai multor plutoane și grupe din batalionul 12. A fost aleasă una din subunitățile importante. În fruntea ei a fost numit sublocotenentul Ioan Ion secondat de sergentul Nicolae Ciornea și sergentul T. R. Ioan Filică. În cursul dimineții de 26 februarie rezistența de la cota 1008 era hărțuită cînd de atacurile unor grupe de vînători pornite dinspre est, cînd de ale altor grupe ce încercau o pătrundere dinspre sud-vest în așa fel, încît hitleriștii trebuiau să-și disocieze focul într-o parte și alta, neglijînd frontul din fața lor. Voluntarii au

profitat și s-au apropiat metru cu metru. La semnalul — o rachetă roșie — trasă de comandantul de batalion pe cotă și înapoia ei s-a prăvălit o concentrare de branduri, iar din față și din lături o vijelie de focuri de arme automate. Inamicul a amuțit. Ostașii sublocotenentului Ion au țîșnit ca dintr-un arc încordat la maximum, au ajuns pe cotă, au tăbărît cu focul automatelor și al grenadelor pe fasciștii care, unii încercau să fugă, alții, în genunchi, ridicau mîinile. Cota 1008 a fost cucerită.

În acest timp, batalionul 11, procedînd asemănător a pus mîna pe cota 1024 după care a pătruns și ocupat, printr-o luptă dusă de la casă la casă, satul Poloma. Fasciștii au lăsat și pe cotă și în sat mulți răniți și morți și o mare cantitate de armament și echipament de luptă.

Cum s-au petrecut lucrurile? Mai întîi s-a trimis o cercetare de luptă formată din grupa comandată de sergentul Ion Nica din compania 1. Cînd grupa a ajuns la circa 100 de metri în fața rezistenței vrăjmașe, hitleriștii au dezlănțuit un foc viu de arme automate. Toți vînătorii s-au făcut una cu pămîntul, mai bine zis, s-au îngropat complet în zăpada abundentă. Cum a mai slăbit focul inamic, toți s-au ridicat puțin și au tras salve de automate. Nica a profitat de acest foc și s-a apropiat tîrîndu-se prin zăpadă, pînă la circa 25—30 metri de poziția dușmană. De acolo a aruncat repede, una după alta, 2 grenade. În timp ce grenadele explodau, el s-a și avîntat spre tranșeea inamică urmat în plină viteză de restul grupei. Acolo s-a încins o aprigă luptă corp la corp. Nu mai pîrîiau automatale, nu mai bubuiau grenadele, ci curgeau asupra nemților loviturile date cu paturile automatelor, cu baionetele și cu pumnii. Totul dacă a durat 1—2 minute după care au început să răpăie din nou automatele să bufnească grenadele. Oamenii lui Nica trăgeau asupra fasciștilor care, scăpați cu viață, încercau să fugă. În cursul luptei un glonț hain a curmat și viața inimosului și viteazului sergent Ion Nica.

În alt sector al diviziei, la batalionul 6 alți ostași se încrîncenaseră în lupte pentru nimicirea unui cuib de arme automate inamice care împiedicau înaintarea dreptei batalionului. În fruntea lor se găsea temerarul sergent Dumitru

Popescu din compania 1 a batalionului. Cum a procedat? Primind misiunea să atace înălțimea pe care se afla rezistența dușmană, Popescu a observat că gloanțele inamicului mușcau pămîntul mai des către stînga și mai puțin către dreapta, unde exista o mică ondulație de teren care crease o mică zonă nebătută cu foc. Tocmai pe acolo a hotărît să înainteze și el cu grupa ce-o comanda.

— O rafală de pușcă și un salt! le-a spus oamenilor.

Cînd inamicul trăgea ei se culcau, apoi pușca-mitralieră slobozea o rafală lungă în timpul căreia ei făceau salturi lungi. Gloanțele dușmane nu prea puteau să-i nimerească din cauza acelei ondulații de teren. Apoi, sub sprijinul de foc al vecinilor, au urcat pe pantele abrupte ale înălțimii aruncîndu-se direct în lucrările dușmanului. Cuibul de viespi a fost lichidat, capturîndu-se și 3 prizonieri.

În urma acestor acțiuni, întregul masiv Javorina a fost cucerit. În ultima zi a lunii februarie Divizia 3 munte a ocupat și localitatea Zajezová.

Corpul 4 armată cu ordinul nr. 226 din 26 februarie 1945 a adus elogii și mulțumiri Diviziei 3 munte pentru acțiunea victorioasă de la aripa dreaptă care, în această zi, a progresat 5 km într-un teren foarte accidentat și a ocupat un obiectiv atît de important.

În buna organizare, pregătire, desfășurare și conducere a ultimelor lupte din zona masivului Javorina, un rol important l-au avut și doi ofițeri din statul major al diviziei — căpitanul Nazarov Leonida și căpitanul Ion Pătrașcu. Zi și noapte ei s-au aflat în mijlocul unităților, triind informațiile primite, indicînd cum să se organizeze grupele de cercetare de luptă și subunitățile pentru succesiunea de atacuri cu caracter local care, în totalitatea lor, au reprezentat un unic și dinamic proces tactic.

Apreciind rezultatele obținute de vînătorii români în zilele de 25 și 26 februarie, comandantul Armatei 1 române, generalul Vasile Atanasiu, în ordinul de zi din 27 februarie arăta:

„...În zilele de 25 și 26 februarie 1945, prin bravura voastră, ați înfrînt toate rezistențele inamicului, ați rupt frontul, i-ați cucerit pozițiile și ați înaintat într-un teren foarte greu, acoperit cu zăpadă mare, mai bine de 6 km cucerind vîrfurile 1024, 1012 din Munții Javorina și mai

mult de 26 de localități printre care importantul nod de comunicații Senohrad".

Dispozitivul Diviziei 3 munte la 28 februarie era următorul: Batalioanele 11 și 12 la nord-vest satul Zajezová, batalioanele 21 și 22 la sud-vest de Zajezová, batalionul 6, în rezervă la cota 782, iar batalionul 5 și escadronul 3 vînători călări, în rezervă la Poloma. Postul de comandă al diviziei la Grabov Grun.

Ajungerea pe acest aliniament după lichidarea rezistențelor inamice de la Turie Pole și Hor Tisovnic, culminînd apoi cu cucerirea aproape completă a masivului Javorina ne-a deschis drumul către Hron.

XVIII. ÎN PĂDURILE DOBRÁ NIVA

La început de martie, un licăr de speranță s-a aprins în sufletul fiecărui luptător: vom scăpa de iarnă și poate și de dușman.

Pe front timpul a trecut repede. Luptele nu ne-au dat nici un pic de răgaz. Ritmul lor era din ce în ce mai rapid. Fiecare militar era conștient că orice clipă ce se lăsa dușmanului îi dădea posibilitatea să se consolideze la teren, să opună noi rezistențe, pentru zdrobirea cărora trebuiau zile grele de lupte. Inamicul nu trebuia slăbit, ci mereu lovit.

Pe front erau puține momentele cînd gîndurile se îndreptau către cei dragi din țară. Uneori, la căderea serii, în scurtul răgaz pentru masă, cînd veneau scrisorile și ziarele, chipurile oamenilor se luminau cînd citeau rîndurile celor din patrie. Deși aveam dreptul, după calendar, să ne gîndim la mugurul primăverii, aici încă domnea iarna, iar gerul în loc să se înmoaie se întețise.

Inamicul care, pierzînd puternicele poziții din Munții Javorina și a fost azvîrlit mult înapoi, s-a cramponat de zona păduroasă de la sud de Hron pentru a întări dinspre sud-vest apărarea orașului Zvolen.

În fîșia de acțiune a Corpului 4 armată inamicul s-a prins de zona păduroasă de pe versanții de est ai defileului marcat de localitățile Pliešovce și Dobrá Niva.

Pozițiile germane de pe axul Dobrá Niva — Pliešovce trebuiau străpunse pentru a deschide drum ostașilor din Armata 1 spre Hron.

Luînd în considerare atît caracterul terenului, cît și concepția comandantului hitlerist, generalul Atanasiu comandantul Armatei 2 a hotărît să învăluie această zonă împădurită pe ambele flancuri cu Corpurile 4 și 7 armată.

Vînători din Divizia 3 munte luptînd într-un sat din Cehoslovacia

În cadrul acestei idei de manevră va acționa și Divizia 3 munte. La începutul lui martie Divizia 3 munte ajunsese cu primul eșalon de atac pe drumul de care Sele, Zajezova. În eșalonul 1 luptau batalioanele 11, 5, 6, 21 și 22, iar în rezervă se afla batalionul 12. Punctul de comandă al diviziei continua să fie la Grabov Grun.

Inamicul opunea o rezistență disperată pe drumul de care Sáșa — est Podskalka. Atacam de două și chiar de trei ori pe zi. Apoi, cu forțe mai puține, continuam atacurile și pe timpul nopții, hărțuind dușmanul fără încetare. După cinci zile de lupte înverșunate n-am reușit totuși să rupem poziția inamicului. Trupele diviziei ieșiră din pădure într-un teren complet descoperit. Înaintarea în acest cîmp al morții însemna pierderi grele. Orice mișcare era observată. Siluetele vînătorilor erau prea vizibile din cauza luminii soarelui și zăpezii. În prima zi de martie a fost rănit în luptă comandantul Grupului 6 vînători de munte,

colonelul Cerbulescu, iar a doua zi au căzut la datorie locotenentul Palade din batalionul 22 și sublocotenentul Marin din batalionul 12.

Inamicul era totuși prins ca într-un cleşte și presiunea noastră creștea mereu. În noaptea de 5/6 martie atacurile noastre au fost din nou respinse. A doua zi de dimineață ambele grupări au atacat cu multă vigoare. Focul de artilerie și aruncătoare nu mai contenea. Pînă la căderea serii s-a pătruns aproape 1 km în poziția inamică, la aripa stîngă.

O puternică impresie a stîrnit fapta de arme săvîrșită de soldatul Ion Dancu din batalionul 5 „Avram Iancu". În timpul atacului el a văzut cum s-a creat un gol în frontul inamic din cauză că o subunitate fascistă pornise la un contraatac spre vest, lăsînd poziția liberă. Atunci Dancu n-a mai stat pe gînduri și, de unul singur, căci era la flancul stîng al companiei, a pătruns pe locul gol, deschizînd apoi un foc ucigător cu automatul, atît asupra fasciștilor care părăsiseră poziția și contraatacau o subunitate românească, cît și asupra cîtorva din jurul său, reușind să facă și doi prizonieri. Exemplul lui Ion Dancu a însuflețit și mai mult întregul pluton din care făcea parte, astfel că spărtura în poziția dușmană a fost lărgită și adîncită pe direcția unde pătrunsese Dancu. După lupte continue duse zi și noapte trupele diviziei ajunseseră la nord-est Podskalka și au pus stăpînire pe localitatea Kráľova.

Divizia 3 munte se găsea din nou în fața unei poziții tari.

Odată ocupată această poziție, divizia urma să-și ducă forțele principale în zona Michalovcá, de unde, folosind drumurile spre Mioteva sau Michalovcá, cota 566, să se îndrepte cu toate forțele pentru eliberarea orașului Zvolen.

Ziua de 8 martie a fost o zi de lupte grele.

Vînătorii au pornit la atac de cum s-a luminat de ziuă. Artileria și aruncătoarele grele țintuiau cuiburile de rezistență inamice. La stînga noastră infanteriștii Diviziei 2 infanterie română atacau localitatea Dobrá-Niva. Armele automate trăgeau pe tot frontul, în timp ce proiectilele de artilerie se spărgeau înfundat în tranșeele dușmane acoperite de zăpadă.

De la cota 875, la nord-est Padskalka, urmăream atacul batalioanelor de vînători de munte. La dreapta, detașamentul locotenent-colonel Rusu a ajuns la marginea satului Dumbrava. De acolo a împins cercetarea de luptă spre cota 764, realizînd totodată și legătura la dreapta cu Regimentul 125 sovietic. Gruparea de sud a reluat atacul pentru a treia oară asupra înălțimii Kraliova 908. Frontal atacau vînătorii din batalioanele 22 și 5. Atacul frontal a fost combinat cu manevra batalionului 6 vînători care căuta să întoarcă apărarea inamicului de pe cota 908. Spre seară batalionul 6 a început să pătrundă pe creasta de la est de cota 908. Batalionul 12 a fost oprit chiar în fața cotei, iar batalioanele 5 și 22 se angajaseră în luptă pe pintenul de vest al înălțimii cu cota 908.

Nu aveam de ce să fim prea mulțumiți de rezultatele acțiunilor care se duseseră în ziua de 8 martie, deși vînătorii atacaseră energic pozițiile inamice. Nemulțumirea provenea din faptul că nu se cucerise cota 908 Kraliova. Acest nod orografic ne închidea drumul spre Hron. Fiecare din noi căuta o soluție salvatoare.

Tocmai cînd analizam situația în fața hărții, izbucni în noapte o canonadă infernală. Am ieșit în curtea casei unde se găsea comandamentul ca să-mi dau seama de situație.

Soldatul de santinelă mi-a raportat că de cîteva minute artileria noastră trăgea pe creasta cea mai înaltă cota 908. Proiectilele explodau acolo fără încetare. Limbile de foc ale exploziilor conturau precis silueta impunătoare a masivului pe cerul acelei nopți sticloase de iarnă, plină de surprize. Acoperișurile caselor de jos, din vale, sclipeau de parcă ar fi fost poleite cu argint.

Șeful de stat major, care luase legătura telefonic cu comandantul grupării de sud, îmi raporta că vînătorii noștri au atacat la Kráľova 908. Parcă au fost în gîndul meu. Găsiseră mai repede soluția. Probabil, comandanții de batalioane — oameni încercați în lupte — făcuseră o socoteală clară și logică care i-a dus la concluzia de a smulge inamicului înălțimea printr-un atac de noapte. Așa se petrecuseră lucrurile și cu Bálvany 956, și cu Javorina 1044 și cu cîte altele.

Fasciștii se temeau de atacul vînătorilor în timpul nopții. Prizionierii nemți spuneau că pîndarii așteptau cu groază căderea nopții. Niciodată nu știau cînd apăreau vînătorii români în poziția lor. Erau neîntrecuți în apropierea de poziția dușmanului.

Peste cîteva minute am fost chemat la telefon.

Comandantul batalionului 12, maiorul Ion Pînzaru, îmi raporta: „Domnule general, vînătorii din batalionul 12 au pus stăpînire pe înălțimea cu cota 908 Kráľova." Așa era tradiția în Divizia 3 munte, ca victoriile importante să-mi fie raportate personal de comandanții unităților sau subunităților, care cuceriseră respectivele obiective mai importante.

Atacul a fost bine organizat. Vînătorii celor trei batalioane, care strîngeau puternic poziția inamică de pe cota 908, s-au retras la un moment dat 150—200 metri dînd posibilitatea tunarilor diviziei să-și facă datoria. Într-adevăr artileriștii au deschis un foc masiv care a distrus tranșeele dușmanului și a nimicit armele lui automate. Inamicul s-a retras în contrapantă cu gîndul de a recupera poziția de îndată ce focul de artilerie va înceta. Dar s-a înșelat!

Vînătorii s-au apropiat cît au putut mai mult de focul tunarilor de munte și, de îndată ce tragerea a fost prelungită peste înălțime, au țîșnit și ei în poziția fascistă. Inamicul a fost prins de focul artileriei și de focul vînătorilor care ocupaseră poziția.

Vestea cuceririi cotei 908, Kráľova, ajunsese deja nu numai la comandantul Armatei 1, dar și la Comandamentul sovietic. De la amîndouă aceste înalte comandamente am primit felicitări:

„Bravo, Diviziei 3 munte!... îmi transmitea comandantul Armatei 1", Harașo!... Harașo!... mi se transmitea de la generalul Managarov.

Cînd tocmai ne angajam să dăm inamicului ultima lovitură pentru a ne deschide calea spre Zvolen de care nu ne mai despărțea decît circa 10 km, am primit ordinul Armatei 1 de a preda sectorul nostru Diviziei 133 sovietică, urmînd a ne deplasa la flancul stîng al Armatei, intrînd temporar sub ordinele Corpului 7 armată.

Înlocuirile s-au făcut la timp, după care divizia s-a regrupat în zona localităţii Saşa şi în pădurile din jur. În zilele următoare unităţile şi-au completat o parte din efective. Toţi ofiţerii din comandament s-au ocupat de reorganizarea unităţilor. Şeful de stat major, însoţit de şeful biroului 1, a controlat unitate cu unitate, s-a interesat de încadrarea subunităţilor, de starea armamentului, a materialelor de transmisiuni, de aprovizionarea cu muniţii. Era un ofiţer meticulos care se interesa atent de toate, ca acţiunea să meargă ca la carte. Cu prilejul reorganizării s-a executat şi un program administrativ, de îmbăiere, vizita medicală etc. Aceste zile pentru comandanţi n-au fost zile de odihnă. Fiecare era preocupat de refacerea forţei combative a unităţii sau subunităţii sale, de completarea efectivelor şi aprovizionarea cu muniţii.

La orele 17, în ziua de 12 martie, am fost chemat la comandantul Armatei 1, însoţit de şeful biroului de operaţii, maiorul Ion Zamfirescu.

Comandantul Armatei mi-a precizat verbal misiunea: vei deplasa divizia chiar în cursul nopţii de 12/13 martie, în zona sud, cota 833, pentru a ataca, în legătură cu stînga Diviziei 19 infanterie, din Corpul 7 armată, pe direcţia cota 833 Kozelníc—Ialná.

Mă uitam pe hartă şi nu-mi venea să cred! Mă găseam acum la flancul drept al Armatei şi trebuia să mă deplasez la flancul ei stîng, după care mai urma să execut şi un atac învăluitor. Era pe drept cuvînt, o manevră foarte grea, excepţional de grea!

Marşul s-a executat pe itinerarul Sáşa — Babina — Diurita. A fost un marş destul de greu pe care l-am făcut în 36 ore. O adevărată performanţă!

Colonelul Marin Ionescu — fostul şef de stat major al Corpului 4 armată — îşi aminteşte de această grea acţiune astfel:

„Divizia 3 munte trebuia să execute un marş de la o extremitate a frontului de luptă al Armatei 1 la alta, cu misiunea de executa o largă manevră de învăluire pentru a ajuta Corpul 7 armată să curețe de hitlerişti un masiv păduros — un codru imens — situat la nord de Kozenlik, care bara calea ofensivei spre Hron.

Într-o ordine desăvîrşită, cu rînduială uimitoare şi repeziciune fulgerătoare a fost executată această grea misiune. A coborît pantele Javorina, a mers pe drumuri grele — zăpadă mare, teren accidentat şi într-un timp record a trecut vijelios la atac.

Am urmărit cu multă atenţie batalioanele de vînători de munte şi bateriile de artilerie coborînd Javorina, trecînd prin Sáşa.

Am fost martor la trecerea trupelor diviziei printr-un bombardament de artilerie grea inamic în zona Pliešovce. Barajul a fost străbătut cu dibăcie fără să aibă pierderi...

Statul major al diviziei, în frunte cu şeful de stat major locotenent-colonelul Corneliu Penescu, şi-a dovedit încă o dată măiestria".

Reuşita acestui marş se datoreşte faptului că fiecare ostaş era conştient că avea de îndeplinit o misiune importantă. Nu trebuia să se dea inamicului răgaz să-şi organizeze noi poziţii. Trebuia urgent distruse rezistenţele din zona cotei 685 Dubova pentru a deschide drum forţelor Armatei 1 spre Hron. Şi apoi vînătorii de munte ţin la drum! Nu se mai opresc — sînt mărşăluitori de „profesie".

Unităţile ajunse în zona ordonată au început recunoaşterile, iar la ora 15 au pornit la atac. Vînătorii, deşi parcurseseră un drum lung, au atacat cu multă înverşunare pătrunzînd în prima poziţie inamică.

Comandantul Armatei 1, prin ordinul nr. 564 din 13 martie, a elogiat acţiunea Diviziei 3 munte, astfel:

„Divizia 3 munte a obţinut în această operaţiune un record, prin repeziciunea cu care s-a deplasat, dinapoia aripei drepte a Armatei, la aripa stîngă, prin pregătirea intrării în sector şi executarea primei părţi a misiunii".

Pentru noaptea de 13/14 şi ziua de 14 martie am primit misiunea să continui atacul spre vest pentru a ajunge în zona Jalná pe rîul Hron. În sectorul de atac inamicul dispunea de numeroase arme automate, de aruncătoare mijlocii şi grele. Atacul dat în timpul nopţii n-a reuşit.

A doua zi grupările au reluat atacul, reuşind să se apropie de localităţile Kozelník, de unde se deschidea o depresiune pînă la Hron. La lăsarea întunericului a fost necesar să ne oprim pe poziţiile ocupate şi să luăm măsuri pentru păstrarea terenului cucerit. Această măsură se impunea mai ales că la stînga Diviziei 3 munte inamicul contraataca puternic o divizie sovietică silind-o să se replieze.

Dar oprirea nu a însemnat acalmie. Noaptea, vînătorii au executat numeroase incursiuni, cercetînd terenul de la un flanc la altul, şi nelăsînd de loc inamicul să se odihnească.

XIX. PESTE APELE VIJELIOASE ALE HRONULUI

Un nume nou flutura pe buzele tuturor: Hronul.

Cehii ne-au dat informaţii asupra acestui rîu vijelios de munte pe care trebuia să-l atingem cît mai repede, apoi să ocupăm un sector de apărare între Jalná şi cota 493.

Pînă în seara zilei de 16 martie, divizia înaintase aproape cinci kilometri şi se găsea în luptă în faţa satului Cervenki Hron Bresniţa.

La acea dată am aflat cu multă bucurie că trupele sovietice şi române au eliberat oraşul Zvolen încă în seara de 14 martie, iar trupe din Armata 1 română au obţinut frumoase succese în zona Ostrá-Lúka. Un asemenea bilanţ de succese implica şi pentru Divizia 3 munte noi misiuni care, prin obiectivele ce le vizau, trebuiau să întregească salba de victorii amintite.

Şi într-adevăr, comandantul Corpului 4 armată mi-a ordonat să lichidez cît mai repede rezistenţele inamice aflate la est de Hron, după care să trec temporar în apărare pe rîul Hron.

Însufleţiţi de ştirile privitoare la succesele obţinute de ostaşii români şi sovietici în zonele arătate, vînătorii de munte s-au comportat excepţional în atacul pornit chiar în cursul nopţii de 16/17 martie. Pe tot frontul diviziei grupuri de asalt, constituite urgent în cadrul companiilor şi precedate de elementele de cercetare, au înfăptuit numeroase infiltrări şi pătrunderi — unele prin surprindere, altele prin rapide şi violente atacuri în capetele de pod inamice de pe malul de est al Hronului. La scurtă distanţă urmau restul subunităţilor şi unităţilor care măreau forţa de propulsie a vînătorilor în dispozitiv şi lărgeau totodată breşele create. Deşi se realizase ruperea poziţiei

inamice în multe puncte, totuşi rezistenţa lui, în special în adîncime, era încă destul de puternică. De aceea atacul nostru a continuat şi în ziua de 17 martie. Hitleriştii luptau în capetele de pod, ce le mai păstrau la est de Hron, cu aceeaşi îndîrjire şi înverşunare cu care acţionaseră de-a lungul rîului Ipeľ. Încercînd o manevră pe la vest de satul Cervenki, vînătorii au întîmpinat o mare rezistenţă. Împotriva atacurilor noastre inamicul acţiona atît cu focul armamentului din capetele de pod, cît şi cu artileria grea, amplasată la vest de Hron.

Desigur că comandamentul german căuta să întîrzie cît mai mult instalarea noastră pe malul stîng al Hronului, pentru a-şi perfecta apărarea sa la vest de rîu. Or tocmai acest plan era răsturnat printr-o permanentă succesiune de atacuri care se continuau şi pe timpul nopţii, pe mai multe direcţii, răpindu-i inamicului posibilitatea de a manevra, cum se spunea atunci, pe linii interioare, adică să-şi poată folosi, succesiv, rezervele — cînd pe o parte, cînd pe alta a frontului capetelor de pod.

Luptele au continuat fără răgaz şi în ziua de 17 martie şi în cursul zilei de 18 martie. Sub presiunea noastră continuă, inamicul a început să cedeze parţial. Ne apropiam tot mai mult de cursul Hronului.

În ziua de 19 martie, Armata 1 a reuşit să atingă Hronul cu aproape toate forţele sale. În afară de Ialná hitleriştii mai aveau încă două capete de pod la est de rîu: la Viesca şi Zarnovica.

În zona de acţiune a Diviziei 3 munte, luptele continuau să aibă un caracter foarte dur. Artileria fascistă arunca asupra satului Ialná sute de proiectile. Concomitent, armamentul greu al infanteriei duşmane bătea cumplit asupra tuturor pătrunderilor făcute de ai noştri în frontul fascist. A fost necesar să intre din nou în acţiune grupările de asalt şi, în special, pionierii. Era o înaintare metodică. Vîrfurile de atac ale grupărilor au dat peste reţele de sîrmă şi cîmpuri de mine, bine supravegheate şi protejate cu foc de către inamic. Drumurile care intrau în sat erau baricadate. Pericolul te ameninţa la tot pasul.

În timpul înaintării au fost identificate numeroase organe de foc, care, prin tragerile lor, barau apropierea subunităţilor noastre de reţele, de baricade, şi de cîmpurile de mine. Toate sursele de foc duşmane au fost reperate şi bătute, sistematic, de artileria diviziei. Sub sprijinul acestui foc au putut fi înlăturate unele baricade, s-au făcut breşe în reţele şi au fost deplantate cîmpurile de mine. Pe acele direcţii, vînătorii din batalionul 21 au pornit la atac, pătrunzînd, cu curaj, dintr-un salt, în primele grupuri de case din Ialná, nimicind rezistenţă după rezistenţă. Apoi, pe plutoane şi grupe, companiile batalionului au trecut la complicata şi sîngeroasa luptă în localitate. Prizonierii au declarat că au primit ordin să apere cu orice preţ Ialná, dar vînătorii au lichidat toate rezistenţele şi au ocupat localitatea.

Ce repede trecuse timpul! Cînd la flancul drept al Armatei, cînd la flancul stîng şi apoi imediat... zile de lupte victorioase... şi, în sfîrşit, pe Hron...

Comandanţii de toate gradele au citit ostaşilor ordinul de zi dat de comandantul Armatei 1:

„În şapte săptămîni de iarnă aspră, prin atacurile voastre năvalnice de zi şi noapte, aţi cucerit masivul Javorina şi, după o înaintare de 40 km, aţi ajuns pe Hron... bătăliile de la Oremov Laz, de la cotele 1044, 1024 ...Dobrá Niva constituie pagini de glorie pentru poporul nostru şi sînt frunzele cununilor de lauri ce împodobesc frunţile eroilor.

Cu toate greutăţile de care v-aţi lovit în munţi şi păduri, pe viscole năprasnice, ger şi zăpezi mari, aţi luptat neîntrerupt, neobosiţi, sfidînd moartea şi, făcînd eforturi supraomeneşti, aţi învins un inamic dîrz şi perfect înarmat, îndeplinindu-vă glorios datoria.

Cinste vouă dragi ostaşi ai Armatei 1 care, alături de glorioasa Armată Sovietică, aţi redat ţării Transilvania şi aţi cîştigat bătălii strălucite în Ungaria şi apoi în Cehoslovacia...

Pentru binele ţării, care se bizuie pe voi, duceţi tot mai departe gloria neştirbită pînă la înfrîngerea completă a inamicului".

Fiecare ostaş era mîndru că fusese la înălţimea datoriei supreme pe care o cerea patria noastră dragă — România.

Ajunse la Hron, trupele Armatei 1 au primit ordin să treacă în apărare pe malul de est al rîului, pe un front de 50 km. Divizia 3 vînători de munte a trecut în

rezerva Armatei. În seara zilei de 21 martie unităţile diviziei erau grupate în zona Georgi, Banki Jakil, Banská Stiavnica. În ultima localitate se găsea şi punctul de comandă al diviziei.

Cînd eşti în rezervă simţi o destindere sufletească. Respiri mai uşurat. Parcă ai scăpat de o greutate. Dar cei care au fost pe front ştiu că pentru comandanţi a fi în rezervă nu înseamnă chiar o deplină odihnă. În primul rînd, comandanţii sînd hărţuiţi cu fel de fel de ipoteze. Recunoaşterile se ţin lanţ. Ordine şi paraordine se succed cu repeziciune.

În ce priveşte trupele, ele simt o uşoară relaxare, mai ales dacă au un cantonament bun. Ostaşii se spală, se curăţă, se bărbieresc, îşi aranjează echipamentul, armamentul. În plus contactul cu populaţia civilă se lărgeşte, se cunosc reciproc mai bine. Aşa au stat lucrurile şi în timpul cînd ne-am aflat în rezerva Armatei.

Statul major a studiat ipotezele Armatei. Aşa este cînd te afli în rezervă. În calitatea de comandant de divizie trebuia să cunosc tot frontul Armatei, care era destul de întins, să fiu la curent cu ideile de manevră a Armatei, cu direcţiile de intervenţie... etc., etc.

Armata 1 se apăra pe Hron cu Corpurile 4 şi 7 în linie. Se găseau pe Hron Divizia 2 infanterie, Divizia 2 munte, Diviziile 19 şi 10 infanterie, Divizia 9 cavalerie. La dreapta aveam vecini de luptă Divizia 133 din Armata 40 sovietică, iar la stînga, Divizia 227 din Armata 53 sovietică.

Comandantul Armatei, generalul Vasile Atanasiu, mi-a arătat situaţia întregului front. O primă ipoteză : să organizăm şi să apărăm o poziţie (eşalonată) jalonată de linia : Banki — cota 899 — Hodruša — Kopanica — cota 683 pentru a fi în măsură să facem faţă unei reacţiuni ofensive inamice din direcţia Banská Stiavnica.

Am mai studiat şi alte cîteva direcţii de intervenţie, astfel că zilele de 22 şi 23 martie au trecut repede cu studiul acestor probleme.

Ostaşii au mai avut timp să citească ziarele, să mai afle veşti din ţară. O problemă care-i frămînta mai mult în această lună pe ostaşi era împroprietărirea. Din presă, din scrisori, de la cei veniţi din ţară ostaşii au aflat de

instaurarea guvernului Dr. Petru Groza, de exproprierea moşiilor boiereşti, de faptul că, în multe comune, ţăranii, conduşi de comunişti, au intrat, cu forţa, pe moşiile boierilor şi au făcut împărţirea pămîntului. Mulţi se întrebau dacă cei de pe front nu vor fi uitaţi... Majoritatea militarilor erau convinşi că guvernul democrat, instaurat la 6 martie 1945, va face dreptate ţăranilor.

N-am stat mult în rezervă. În noaptea de 23/24 martie către ora 22 am primit ordinul de a înlocui Divizia 2 munte în sectorul Lovinte — Viesca. Citind numele ultimei localităţi am tresărit. Deci o misiune din cele mai grele. Inamicul organizase puternic capul de pod de la Viesca, avînd reţele de sîrmă, baricade şi numeroase cîmpuri de mine.

Comandantul Corpului 4 armată a ordonat ca, în zorii zilei de 25 martie, Divizia 3 munte să execute o trecere, prin surprindere, peste Hron, concomitent cu executarea unei lovituri asupra inamicului din capul de pod de la Viesca.

Deplasarea a început imediat pe baza unor ordine pregătitoare. Ofiţerii de stat major Zamfirescu şi Lupescu au urmărit marşul în timpul nopţii şi înlocuirea Diviziei 2 munte. Marşul a fost destul de greu din cauza drumurilor desfundate, a podurilor stricate... În ziua de 24 martie ora 10 am ajuns în spatele poziţiilor ocupate de unităţile Diviziei 2 munte, iar la căderea serii am început înlocuirea.

Recunoaşterile au fost făcute în ziua de 24 martie. Toate obiectivele identificate : arme automate, aruncătoare, tunuri, le-am luat noi în primire de la unităţile în contact. În faţa noastră curgea viforos Hronul. Albia şerpuită avea între 50—70 metri lăţime, reprezentînd un obstacol destul de serios, mai ales că adîncimea ajungea la 3—5 metri.Apa extrem de rece — vreme de iarnă — fără mijloace de trecere, crea condiţii foarte grele şi cerea noi jertfe. Cea mai mare greutate pe care am întîmpinat-o mereu a fost lipsa mijloacelor de trecere.

Hronul era greu de trecut din cauza curentului repede. În cîteva clipe putea să înghită o barcă cu oameni cu tot. Se aseamănă foarte mult cu Oltul nostru în porţiunile defileelor Carpaţilor Meridionali. Este tot aşa de vijelios !

Față de misiunea primită am organizat lupta astfel ca să pot ataca și capul de pod Viesca și să încep și trecerea Hronului prin surprindere.

Vînătorii de munte au atacat la 25 martie, ora 5,45, rezistențele inamice din capul de pod Viesca. Focul s-a dezlănțuit cu violență maximă de ambele părți. Proiectilele de artilerie și de aruncătoare făceau imposibilă înaintarea. Țăcănitul strident al mitralierelor nu mai contenea. Fumul exploziilor acoperea localitatea.

În timp ce inamicul avea atenția concentrată la lupta din capul de pod, vînătorii din Grupul 6 au încercat să treacă peste rîul Hron, dar chiar pe malul apei erau patrule inamice care obligau ambarcațiunile noastre să se întoarcă. Cînd s-a luminat de ziuă, focul s-a întețit. Inamicul a tras în permanență cu armele automate, cu aruncătoarele și artileria grea asupra plajelor noastre de îmbarcare.

Față de această situație am analizat problema trecerii împreună cu comandantul Corpului 4 armată și ne-am hotărît să trecem Hronul prin sectorul Diviziei 2, în bucla de la nord de localitatea Hlinik na Hron.

Divizia am regrupat-o în această zonă în noaptea de 25/26 martie urmînd a executa trecerea la ora 10,30.

Batalionul 6, întărit cu un pluton de pionieri, trebuia să înceapă forțarea sub protecția unui puternic foc de artilerie. În primele ambarcațiuni se afla compania 1. Inamicul a tras cu înverșunare. Era o canonadă infernală.

Și aici, ca și în alte grele și riscante acțiuni, dintre cele mai variate ca formă de luptă, s-a oferit să treacă primul cu plutonul său sergentul Dumitru Popescu. Ca un spărgător de gheață, plutonul lui Popescu vîslea cu forță în fruntea companiei. Zeci de proiectile ridicau vîrtejuri de apă în jurul ambarcațiunilor. Gloanțele le sunau pe la urechi, iar ei, oamenii lui Popescu, se opinteau și lopătau, în timp ce restul de pe ambarcațiuni trăgeau cu puștile.-mitraliere și mitralierele, deși curentul rîului îi înclinau și îi săltau cînd pe o parte, cînd pe alta. În acea furtună de foc și izbucnire neîncetată a gheizerelor, provocate de exploziile proiectilelor artileriei și aruncătoarelor germane, a fost grav rănit atît comandantul batalionului 6,

locotenent-colonelul Rusu, cît și comandantul companiei 1, sublocotenentul Dumitru Aldea, ce se aflau în primele ambarcațiuni, îmbărbătîndu-și ostașii. Nu departe de ei a fost grav lovit și plutonierul Nicolae Donea. Avînd o hemoragie puternică nu a mai putut să se salveze prin apropierea bărcii de vreo altă ambarcațiune și a rămas așa, grav rănit, în barcă, perforat de gloanțe și dus de valuri.

În cea mai mare parte, ambarcațiunile au atins celălalt mal, vînătorii au debarcat fulgerător și au pus piciorul pe pămînt. În același moment, inamicul se pregătea să se arunce la contraatac, dezlănțuind un foc nemilos cu toate armele asupra ostașilor români debarcați. Atunci, sergentul Dumitru Popescu, care preluase comanda companiei, a și impulsionat oamenii la asalt, cucerind prima linie de apărare dușmană pe malul de vest al Hronului. Contraatacul fascist a trebuie să cedeze.

Pentru bravura dovedită în luptă sergentul Dumitru Popescu a fost citat pentru a treia oară prin ordin de zi și propus pentru a doua oară să fie decorat cu „Virtutea Militară".

Întrucît fasciștii pregăteau un nou contraatac, am ordonat comandantului artileriei divizionare să concentreze focul asupra bazei de plecare inamice. Se trăgea năprasnic de ambele părți. Contraatacul dușman a fost destrămat. Trecerea însă nu se mai putea continua din cauza focului intens al inamicului.

Ce inimă de piatră trebuie să ai pe front! Să treci rîul acesta furios, să realizezi un cap de pod, să dispersezi un contraatac inamic pe malul opus și apoi să hotărăști, tot tu, care ai ordonat forțarea, ca cei trecuți peste rîu să se retragă de acolo, din capul de pod, nu este totuși aceasta o manifestare a unui suflet de piatră? Nu, de o sută de ori nu. Dimpotrivă o astfel de hotărîre dureroasă este pînă la urmă expresia unei calde griji față de viața ostașilor tăi. Și aceasta, deoarece toate informațiile primite și calculele pe care le-am făcut mi-au arătat limpede că dușmanul pregătea o avalanșă de forțe care ar fi dus la capturarea întregii companii, la nimicirea ei. De aceea către seară am ordonat ca compania 1 să fie retrasă la est de rîu.

Divizia a continuat să rămînă în apărare pe Hron, extinzîndu-și și frontul pînă la Hlinik na Hron. Avînd în vedere cele de mai sus, Corpul 4 armată a hotărît ca forțarea rîului Hron să se execute de Diviziile 2 munte, 19 infanterie și 2 infanterie.

Situația critică în care se aflase Divizia 3 munte a constat și în aceea că în timp ce încerca forțarea, inamicul mai dispunea încă pe malul de est de capul de pod de la Viesca. Deci divizia trebuia să țină pe loc cu un braț forțele dușmane din acest cap de pod, în timp ce cu alt braț, să forțeze Hronul. În ziua de 28 martie situația s-a mai limpezit. Inamicul a aruncat în aer podul de peste Hron, din dreptul localității Viesca, după ce, în prealabil, își retrăsese forțele la vest de Hron. Ca urmare Viesca a fost ocupată imediat de către vînătorii de munte.

Tot în această zi am primit ordin să ne extindem frontul de apărare spre stînga pînă la Reviska—Podzamce. Înlocuirile s-au făcut în noaptea de 28/29 martie.

La miezul nopții, Corpul 4 armată mi-a dat un nou ordin : Să trec la vest de Hron cu trei batalioane și un divizion de artilerie, prin spatele Diviziei 19 infanterie, după care să atac pe direcția stația Iarmovița cu scopul de a ocupa linia Kľak — cota 627.

Mi-am pregătit în grabă subunitățile : batalioanele 6, 21 și 12 vînători de munte și divizionul de artilerie. Acțiunea s-a executat cu multă repeziciune. Subunitățile au trecut în perfectă ordine la vest de rîu. După o scurtă regrupare pe baza de plecare au trecut la atac pe direcția cotei 760, reușind să respingă rezistențele inamice și să ajungă la sud de această cotă cu batalioanele 12 și 6.

Am continuat trecerea cu celelalte unități.

În ultima zi a lunii martie Divizia 3 munte a primit misiunea de a continua înaintarea pentru curățirea masivului păduros de la nord-vest Žarnovica, asigurînd dreapta Diviziei 19 infanterie și manevrînd pe la vest rezistențele inamice de pe rîul Hron. Atacul a continuat fără încetare. Batalionul 21 a ocupat satul Reviska Podzamce ajungînd la calea ferată de unde s-a îndreptat spre localitatea Bucovina.

În după-amiaza zilei batalionul 21 a lărgit spațiul diviziei de la vest de Hron, ocupînd și localitatea Bucovina, iar batalionul 12 a cucerit succesiv satele Ceartage — Zmelakovce.

Seara, tîrziu, Divizia 3 munte se afla dincolo de Hron, avînd eșalonul 1 la vest de satele Gradiciov, Ceartage, Goropatovce. Încă o etapă de lupte a fost încheiată cu succes.

XX. ESCALADÎND ULTIMELE BARIERE MUNTOASE

Mai trecuse încă o lună de lupte și războiul tot nu luase sfîrșit. Luptele erau tot atît de intense și de grele. Dușmanul simțind că i se apropia sfîrșitul se bătea cu înverșunare cumplită.

Deși înfrînt, și alungat de pe toată întinderea Hronului, inamicul și-a mutat apărarea pe alte poziții tari și anume rîul Nitra și pe masivul Nitrianskéhore.

Deși aprilie pentru noi însemna primăvară, aici însă era încă iarnă aspră cu zăpezi de peste 1 metru, fără drumuri, cu puține localități.

În primele zile ale lui aprilie, Armata 1, după ce forțase Hronul, trecuse la urmărire și reușise să atingă rîul Nitra cu centrul și aripa stîngă, învăluind pe la sud-vest Munții Nitra, care, fiind orientați perpendicular pe direcția ofensivei armatei, barau înaintarea acesteia.

Întrucît trupele ce acționau la dreapta Armatei 1 erau încă pe Hron, deci pe un aliniament rămas mai în urmă, exista pericolul unei lovituri inamice de-a lungul Hronului în flancul dispozitivului Armatei 1.

Pentru a evita această lovitură, Divizia 3 munte a primit misiunea să facă siguranța dreptei Armatei, interzicînd pătrunderea inamicului în lungul rîului Hron și menținînd tot timpul legătura cu trupele sovietice dinspre est.

Datorită compartimentării terenului, pentru îndeplinirea misiunii primite am constituit trei detașamente: detașamentul colonel Iosif Catană (batalioanele 6 și 12), detașamentul locotenent-colonel Costin (batalionul 11, escadronul 3 vînători călări, plus 2 baterii artilerie) și detașamentul colonel Popescu R. Constantin (batalioanele 21 și 22 plus divizionul 9 artilerie). În rezervă am păstrat batalionul 5 comandat de locotenent-colonelul Tudose.

În dimineața zilei de 1 aprilie, detașamentele au reluat mișcarea, reușind să pătrundă în masivul Nitrianskéhore; detașamentul 1 a ajuns în fața cotei 1026, detașamentul 2, la 2 km nord Kľak cucerind mai întîi localitatea Prochot, detașamentul 3 a ocupat satele Presatlvlk Horjdania și Hor Timovka. Rezerva — batalionul 5 — a ajuns la Hrabičov.

În același timp am reușit să restabilim legătura la nord cu trupele sovietice de la dreapta.

Mă găseam la punctul de comandă în satul Hrabičov cînd mi s-a raportat situația de mai sus.

Continuarea înaintării a fost pregătită în mod amănunțit, executîndu-se recunoașteri pînă la companii și plutoane, precizîndu-se în teren direcțiile de acțiune, obiectivele.

Din cauza zăpezii prea mari, batalioanele din primul eșalon au organizat grupe de schiori înzestrate cu automate și grenade. Aceste grupe au avut o contribuție de seamă la pătrunderea prin surprindere în masivul Nitrianskéhore. Schiorii au atacat vijelios pe un cîmp de zăpadă și pe timp de ceață, surprinzînd în unele locuri pe hitleriști chiar în adăposturi. Vă închipuiți ce ochi au făcut nemții cînd s-au pomenit în față cu niște fantome albe.

Unitățile și-au deschis drum prin terenul troienit depunînd eforturi deosebite. De fiecare companie de vînători, grupele speciale deschideau drumul cu lopeți mari și lopeți portative.

Pe măsură ce unitățile sovietice înaintau și ele spre Nitra, Divizia 3 munte se regrupa spre stînga, în zona Ștefancov, Gdaliovra, în măsură ca, la ordinul Armatei, să atace spre Oslány.

Întrucît era nevoie de o mai mare centralizare a conducerii acțiunilor am constituit numai două grupări: Gruparea colonel Popescu R. Constantin cu misiunea de a păstra terenul cucerit și a menține tot timpul legătura cu divizia sovietică de la nord printr-un detașament special și Gruparea colonel Catană, la sud, care avea misiunea de a supraveghea creasta masivului împădurit dintre Nitra și Hron și a menține legătura cu Divizia 19 infanterie pe direcția Koțelov — cotele 944, 1098, 1080.

În urma acțiunilor care au avut loc, batalionul 12 a reușit să ajungă la aproximativ 100 m de cota 1346, batalionul 5, care înlocuise escadronul 3 vînători călări, a pus stăpînire pe cota 1098 — cele mai semețe creste din masivul Nitrianskéhore.

În continuare, Diviziei 3 munte, în ansamblu, îi revenea rolul unei flangarde a Armatei 1. Misiunea era dificilă fiindcă trebuia executată repede, într-un teren greu, acoperit încă cu zăpadă mare, pentru a străpunge masivul Nitrianskéhore.

Vînătorii s-au angajat în acest masiv sălbatic, pe poteci necunoscute, pe culmi și văi prăpăstioase, reușind să pună stăpînire pe localitatea Prochot și pe crestele înzăpezite 934, 1026, 1099, 1202.

Drumul spre piscurile înzăpezite a fost deschis de grupe speciale de schiori care, înaintînd vertiginos, au surprins inamicul punîndu-l pe fugă. Grupele de schiori au fost organizate ad-hoc de către fiecare batalion de vînători de munte. De asemenea în diferite situații și escadronul 3 vînători călări folosea schiurile asigurîndu-și o deplasare foarte rapidă. De multe ori chiar și divizioanele de artilerie au folosit tălpici de sanie pentru intrarea în poziție a tunurilor, a aruncătoarelor și pentru transportul muniției.

În dimineața de 4 aprilie, intrînd din nou în rezerva Armatei 1, Divizia 3 munte a început marșul urmînd îndeaproape progresiunea trupelor din primul eșalon. Din punct de vedere operativ am intrat sub ordinele Corpului 7 armată român.

Desigur în rezervă e mai bine decît în primul eșalon, dar cînd poți să stai într-o zonă, să-ți odihnești trupele, să faci aprovizionările, baie etc. Dar în acele zile am avut numai cîteva ore de odihnă. Am executat un marș greu, într-un ritm de avînt general. O dată cu noi a trecut la vest de Váh și Divizia 3 infanterie română.

Se apropia momentul cînd trebuia să intrăm în luptă. Acest moment a venit chiar în ziua de 7 aprilie. Am înlocuit unitățile Diviziei 2 infanterie și chiar în această zi am atacat pe direcția Stara Turá-Kujelov pentru a cuceri localitatea Iavornik — Kujelov. Către seară divizia a ajuns cu Grupul 6 în fața satelor Kostolné, stația Vadovce luînd prizionieri din

Divizia 271 germană. Gruparea colonel R. C. Popescu a ajuns la Cinstkovte.

Sub ordinele Corpului 7 armată, Divizia 3 munte a continuat atacul și în ziua de 8 aprilie pe direcția Vadovce—Kujelov. Eram sprijiniți de Regimentul 7 artilerie grea. Tunarii acestui regiment s-au făcut temuți în multe lupte. Totdeauna m-am bucurat cînd am avut sprijinul lor.

Obiectivul Diviziei 3 munte era pădurea vest Kostolné și localitatea Stara Turá, lărgind cît mai mult capul de pod peste rîul Váh. Se întrevedea o rezistență serioasă pe acest aliniament și, ca urmare, planul de cooperare cu artileria se făcea în cele mai mici amănunte.

A doua zi, după o puternică pregătire de artilerie. vînătorii au debușat la atac. Proiectilele aruncătoarelor grele ale tunurilor și mai ales ale artileriei grele cădeau peste pădure și Stara Turá. Trăgînd din mers, și cu sprijinul armelor automate, vînătorii din Gruparea colonel Cerbulescu au asaltat rezistența inamică de la pădure pătrunzînd pe un front larg în interiorul acoperirii. Grupele de asalt au început cu o mare repeziciune curățirea pădurii. Din pădure o altă unitate a atacat și pus stăpînire pe mamelonul din apropierea satului Stara Turá, înlesnind înaintarea Grupării colonel Popescu R. Constantin.

La căderea serii Divizia 3 munte ocupase complet pădurea vest Kostolné și localitatea Stara Turá.

Trecuserăm peste atîtea bariere naturale : Ipeľ, Hron, Nitra Váh, ca să nu mai amintim de masivul păduros Lučenec, apoi de Munții Javorina, Kraľova 908, Nitranskéhore.

În fața noastră, între Váh și Morava, se înălța un nou obstacol, Munții Carpații Albi. Vîrful cel mai înalt este Velka Javorina cota 968. În general sînt munți mai mici, parțial acoperiți, iar pantele sînt accesibile. Aici se puteau folosi nu numai potecile, dar și unele comunicații importante ce duc de la Nové Mesto spre Myjava, Stara Turá.

De mare importanță era șoseaua Pieštany Ostrov. Pozițiile inamicului înglobau pantele de est ale Carpaților Albi folosind și o serie de fortificații rămase încă din anul 1939. Se întrevedea deci o rezistență dîrză.

Armata 1 a atacat cu Corpul 7 armată frontal, iar cu Corpul 4 armată a executat o manevră de învăluire ieşind spre Morava.

Diviziile Corpului 7 armată (Divizia 2 infanterie, 19 infanterie şi Divizia 3 munte) s-au angajat deja în lupte înverşunate în ultima barieră muntoasă formată din lanţul munţilor Carpaţii Albi, cucerind cu Divizia 2 munte Nové Mesto şi cu Divizia 3 munte Stara Turá.

În ziua de 8 aprilie, la ora 20, a sosit la punctul de comandă noul comandant al Diviziei 3 munte, generalul Pompei Demetrescu, căruia urma să-i predau comanda. Eu, plecînd în ţară, urma să iau comanda Corpului de munte.

Era o veste neaşteptată! Se împleteau acum sentimente deosebite: bucuria plecării în ţară după atîtea lupte grele, cu părerea de rău că mă despărţeam, tocmai acum, aproape de sfîrşitul războiului, de vitejii mei ostaşi.

Simţeam totuşi o bucurie şi prin faptul că generalul Pompei Demetrescu — noul comandant al diviziei — era un eminent ofiţer de stat major. Mă bucuram deci că bravii mei ostaşi vor avea în frunte un comandant destoinic. Generarul Pompei Demetrescu, înalt de statură, robust, cu o figură impunătoare, cu privirea ageră, te cîştiga după primele cuvinte. Era un ofiţer cu care îţi plăcea să discuţi, să te simţi în apropierea lui. A fost premiant la Şcoala militară de ofiţeri, a urmat cu succes cursurile Şcolii superioare de război. Ofiţer cu o vastă pregătire militară, a îndeplinit în carieră funcţii de mare răspundere. Nu aveam să fiu îngrijorat! L-am pus repede la curent cu toate problemele privind conducerea Diviziei 3 munte.

O dată cu dînsul a venit şi colonelul Aurel Constantinescu care urma să înlocuiască pe colonelul Ion T. Constantinescu, comandantul secund al Diviziei 3 munte. Ofiţerul venea de la comanda Brigăzii 4 grăniceri şi era recunoscut prin temeinica sa pregătire profesională şi prin calmul său.

Lăsam în urma mea un stat major care lucra perfect.

Şeful de stat major, locotenent-colonelul Penescu, era un bun organizator foarte bine apreciat de comandantul Corpului 4 armată. Ofiţerii din statul major care rămîneau mai departe: căpitanul Aureliu Lupescu, maiorul Ioan Zamfirescu, căpitanul Radu Carapancea, căpitanul Leonida

Nazarov, căpitanul Ion Pătraşcu îşi dovediseră de nenumărate ori capacitatea şi iscusinţa în luptă.

În fruntea unităţilor aveam comandanţi încercaţi în luptă, care au constituit în permanenţă un exemplu de curaj şi de înalt spirit de sacrificiu. Iată-i pe neînfricaţii comandanţi din subordinele mele: colonelul Cerbulescu, colonelul R. C. Popescu, colonelul Remus Popescu, locotenent-colonelul Vasile Costin, locotenent-colonelul Căpăţînă, maiorul Ştefan Tudose şi alţii.

Într-un cuvînt lăsam pe front oameni de ispravă pe care mă puteam bizui. Ostaşi căliţi, neînfricaţi, hotărîţi să ducă lupta pînă la capăt. Toate acestea mai atenuau părerea de rău a plecării.

DUPĂ CE MI-AM LUAT RĂMAS BUN

Aş putea pune punct însemnărilor mele. Aş putea relata mai departe activitatea mea în ţară în calitate de comandant al Corpului de munte... Dar dragostea şi ataşamentul faţă de Divizia 3 munte cu care am străbătut drumul de luptă din Munţii Apuseni pînă în Munţii Carpaţii Albi din Cehoslovacia mă îndeamnă să cer permisiunea cititorului de a arăta pe scurt acţiunile bravilor mei vînători pînă în ziua victoriei asupra fascismului.

Odată plecat de pe front, să nu credeţi că, absorbit de noua mea funcţie, am uitat de cei cu care am împărţit de-a lungul drumului de luptă, bucuria victoriilor sau amărăciunea unor insuccese, strîngerea de inimă pentru camarazii din dreapta sau din stînga, căzuţi pe cîmpul de onoare.

Fiind la comanda Corpului de munte am urmărit lupta Diviziei 3 munte, primind în fiecare săptămînă veşti de pe front.

După război am avut, de asemenea, prilejul să mă reîntîlnesc cu o serie de ofiţeri, subofiţeri şi ostaşi din Divizia 3 munte, care şi-au depănat amintiri din luptele purtate atît pe timpul cînd am comandat eu divizia, cît şi după plecarea mea.

Multe din episoadele petrecute după plecarea mea le-am reţinut cu atenţie, mi-am făcut însemnări, năzuind să-mi scriu, mai tîrziu, amintirile din război. Cînd, în sfîrşit, m-am apucat să-mi ordonez amintirile, am revăzut şi jurnalele de operaţii ale Diviziei 3 munte, oprindu-mă mai atent la perioada cînd eu plecasem de pe front în ţară.

Generalul de divizie LEONARD MOCIULSCHI la reîntoarcerea sa în ţară de pe frontul din Cehoslovacia în aprilie 1945

De asemenea de un real ajutor mi-a fost apropiatul meu colaborator în redactarea acestei lucrări, colonelul în rezervă Aureliu Lupescu, care, atunci, era în statul major al diviziei, şi a rămas, după cum am menţionat mai înainte, în continuare pe front, cunoscînd în detaliu cum a acţionat divizia pînă la sfîrşitul războiului.

La 9 aprilie Divizia 3 munte a intrat sub ordinele Corpului 4 armată, după cum se menţionează în jurnalul de operaţii. Divizia urma să atace cu efort pe direcţia Meriska, Gruba, Vrbka—Tasov, pentru a ocupa, iniţial, Javornik Kujelov, învăluind astfel pe la sud Carpaţii Albi, iar, ulterior, să atace pe direcţia Louka—Tasov—Gama (vezi planşa nr. 10).

În zori vînătorii au pornit la atac. Lupta a fost foarte grea, rezistenţa inamicului era înverşunată. Focul său era bine organizat şi combinat cu obstacole de tot felul. În această zi Divizia 3 munte a fost singura mare unitate care a înaintat cel mai mult pe tot frontul celor două corpuri de armată.

Drumul de luptă pînă la Morava a fost foarte greu. Rezistența inamicului era disperată. Contraatacurile lui se țineau lanț. Stînd de vorbă după război cu ofițeri din fostul stat major al Diviziei 3 munte, ca și cu cîțiva din comandanții de unități, ei mi-au spus că au fost oarecum uimiți de aceste ultime rezistențe îndîrjite ale hitleriștilor cînd soarta războiului era ca și pecetluită. De multe ori o poziție trecea alternativ, de cîteva ori, din mînă în mînă.

Despre înverșunarea luptelor mi-au vorbit chiar unii participanți direcți — comandanți de batalioane și companii. Interesante lucruri am reținut, de pildă, din relatările sublocotenentului Manea D. Radu, comandantul companiei de cercetare și ale sublocotenentului Cristache Andrei, comandantul plutonului de transmisiuni, care au participat la acțiunile date pentru cucerirea unei înălțimi, care, după cîte își aminteau respectivii ofițeri, se numea Dealul Policiki.

La ora 15 batalionul 22 era în plină acțiune, executînd o manevră asupra rezistenței inamice de la sud-est de Javornic. Batalionul înainta în formația în romb avînd în vîrf compania 3, iar mai înapoi, în stînga și în dreapta ei, compania 2 și compania cercetare și, în coadă, compania 1.

Batalionul a înaintat, neobservat, pe partea de sud-est a satului, a trecut și de cea mai înaintată grupă a batalionului 11 și s-a îndreptat spre un mamelon împădurit.

Compania de vîrf, folosind cu măiestrie terenul, a dat peste un grup de telefoniști germani, care, văzînd vînătorii români, au rupt-o la fugă, lăsînd aparatele pe loc. Aceștia erau, probabil, observatori de artilerie.

După circa 10 minute, compania de cercetare, aflată la dreapta și mai înapoia companiei de vîrf, a fost contraatacată, dar a dat inamicului riposta cuvenită și a continuat înaintarea sub focul intens al artileriei inamice. Cu un pluton a făcut față contraatacului, iar restul compania și-a continuat înaintarea chiar și sub tragerile de infanterie ale hitleriștilor. „Rombul“ de oțel și foc trecea concomitent atît prin barajul artileriei germane, cît și al comandamentului german de infanterie. Un alt contraatac s-a năpustit și asupra companiei din stînga batalionului dar și aici contraatacul fascist a fost oprit cu focul unui

pluton și al aruncătoarelor de 60 mm, în timp ce celelalte plutoane au iuțit ritmul înaintării.

Compania, care constituia coada „rombului“, înainta atent, în măsură să intervină pentru înlăturarea oricărei încercări inamice îndreptate în flancul și spatele companiilor din față. Pînă la căderea serii batalionul, încontinuu bătut cu foc de inamic, se apropiase atît de mult de mamelon, încît nu mai avea de făcut decît un singur salt, de vreo 100—150 m, și ar fi fost pe înălțime. Întrucît însă tragerile de infanterie ale fasciștilor se intensificaseră, iar sprijinul nostru de artilerie nu se mai putea aplica atît de bine pe unele rezistențe ce au apărut (nemții obișnuiau să țină ascunse și în neacțiune, pînă în ultimul moment, o serie de organe de foc, care apoi intrau prin surprindere în acțiune executînd așa-numitul „foc pumnal“) din cauza lăsării întunericului, comandantul a hotărît să dea ultimul asalt mai tîrziu, cam în jurul orei 21. Pînă atunci companiile laterale au înaintat, pluton cu pluton, pînă pe linia companiei din vîrful rombului, după care a început să împingă grupă cu grupă înspre dreapta și înspre stînga mamelonului, conturînd dispozitivul unei duble învăluiri a înălțimii. Compania care constituia coada rombului a devenit rezervă axată în spatele companiei din vîrful dinainte al rombului.

...La ora 21 s-a dat semnalul de asalt. Nemții nu se așteptau, sperînd că vor fi atacați probabil în zori. Cele două companii de pe flancuri au căzut în spatele mamelonului, iar compania din vîrful rombului și rezerva au sărit pe cotă.

Mamelonul împădurit a fost complet ocupat într-un dispozitiv de arici la ora 21... Peste tot numai întuneric!...

Căpitanul Iustin Hera, comandantul batalionului 22, a raportat de executare informînd că nu are legătură cu nimeni, iar, de jur împrejur, se simțeau mișcările hitleriștilor.

Contraatacurile date de inamic în timpul nopții au fost respinse.

A doua zi dimineața lupta a devenit și mai violentă. Orice încercare a grupării de a lua legătura cu batalionul nu a fost posibilă. Batalionul 22 a respins, cu mult curaj, numeroasele contraatacuri date de inamic, pînă cînd acesta,

aducînd forțe puternice, a rupt dispozitivul batalionului în două părți, reușind să-i producă pierderi mari.

În zilele următoare Divizia a continuat să ducă luptele de urmărire apropiindu-se de localitatea Velka pe care a cucerit-o în seara zilei de 15 aprilie.

La data de 18 aprilie Armata 1 română se găsea cu o parte din forțe la vest de Morava, iar cu altă parte pe linia Strajnice, Lipov și Velika. Lovitura principală urma să se dea în direcția Uherský Ostroh.

Fusese cucerit un masiv păduros, Ujkuti, și frontul avea o orientare spre nord în loc de vest.

În fața diviziei se afla o nouă poziție tare, în zona Louka. Localitatea Louka închidea drumul spre Velika, Lipov și Blatnițe.

Din datele cercetării de luptă și din declarațiile prizonierilor s-a aflat că inamicul dispunea de o poziție mult întărită, și garnisită dens cu întăririle sosite recent. Zona care îngloba înălțimea cu cota 375 și localitatea Louka fusese transformată într-un bastion, aproape inexpugnabil, asemănător cu fosta zonă a Maškovei și formelor de teren din jurul ei.

Din cele ce mi-a spus, după război, căpitanul Aureliu Lupescu, luptele pentru cucerirea respectivei zone s-au transformat într-un șir de asalturi, date, fiecare, pe cîte o direcție, pentru cucerirea, treptată, a unor obiective limitate, care, apoi, prin unirea lor, s-au transformat într-o singură bază de pornire la atacul general. Aceste asalturi parțiale se dezlănțuiau fie 2—3 în același timp, către obiective din dreapta, din centrul ori din stînga poziției inamice, fie unul cîte unul, izbucnit, cînd din extrema vestică a dispozitivului diviziei, cînd din cea dreaptă, cînd de la centru pentru derutarea inamicului.

Înaltă pildă de bravură au dat în aceste lupte de erodare a poziției dușmane sergentul T. R. Gheorghe Mocanu, din batalionul 21, și sergentul major Eftimie din compania de pionieri a diviziei. Primul, în fruntea unei grupe de asalt, după ce a ocupat tranșeea de unde acționa cu foc puternic o subunitate de mitraliere, văzînd că din adîncimea apărării dușmane a pornit la contraatac un întreg pluton fascist a întors una din mitralierele capturate și a deschis

foc continuu asupra inamicului decimînd o bună parte din plutonul vrăjmaș. Cînd a sărit să tragă și cu cealaltă mitralieră, căci banda de cartușe de la prima se consumase, a fost lovit mortal de o rafală dușmană. Cu prețul vieții lui oprise însă contraatacul fascist. Celălalt, sergentul major Eftimie, după ce crease într-un cîmp de mine, de lîngă sat, un culoar destul de adînc și încerca să deplanteze o nouă mină dușmană, o explozie, a unui proiectil de artilerie căzut în apropierea sa, a făcut să explodeze, prin simpatie, mina ce-a avea în mînă și pe care voia s-o dezamorseze de capsele care o făceau periculoasă. Au sărit în aer și el și mina. Explozia aceasta a făcut să sară în aer și alte mine lărgind culoarul început de Eftimie, culoar folosit, mai apoi, de subunitățile noastre, care au pătruns în adîncimea poziției fasciste. Adevărate fapte de legendă!

În urma acestor atacuri Divizia 3 munte și-a regrupat iar forțele, reluînd înaintarea într-un ritm și mai viu.

În seara zilei de 21 aprilie a sosit la punctul de comandă ministrul de Război, însoțit de ministrul Vlădescu Răcoasa, de comandantul Armatei 1, generalul Atanasiu, și de comandantul Corpului 4 armată, general Filip Agricola. Cu acest prilej, dînșii au adus mulțumiri ostașilor din Divizia 3 munte pentru modul strălucit cum au luptat împotriva hitleriștilor. Au fost decorați numeroși ostași, subofițeri și ofițeri.

Și în ultimele zile ale lui aprilie hitleriștii reacționau deosebit de violent. Vînătorii de munte au săvîrșit iarăși numeroase fapte de arme excepționale pe care le voi prezenta într-o succesiune mai largă, așa după cum le-am reținut din relatările unor participanți direcți:

...Zorii lui 23 aprilie găsea grupa din care făcea parte și soldatul Zaharia Bejan în încleștare cu dușmanul lîngă podul de cale ferată, distrus, de lîngă localitatea Louka. Această grupă făcea parte din compania 2, din batalionul 22. Distanța dintre liniile noastre și cele fasciste varia între 50 și 60 m. Toate încercările de contraatac ale inamicului n-au putut clinti din loc grupa românească. Zaharia avea totuși un junghi la inimă. Pe cîmpul de luptă se aflau doi răniți din aceeași grupă, răniți de care nu se putea apropia din cauza focului intens inamic. Și unul și altul din

cei doi ostași români răniți erau feriți de focul razant al vrăjmașului datorită unor mici mîncături de teren, care constituiau un fel de paravan protector. Spre acele mîncături se rostogoliseră ei cît au putut după ce au fost loviți, ceea ce dovedește că și în astfel de situații, mai mult decît dramatice, vînătorii aveau o mare iscusință în folosirea deplină a terenului.

Întrucît pericolul creștea, deoarece inamicul, din moment în moment, putea trece la un nou contraatac, ori să înceapă să bată cu branduri, periclitînd astfel și mai mult viața celor doi răniți, pericol intuit și de Zaharia, acesta, profitînd de o dispersare a focului fascist, a făcut un salt pînă la primul rănit.

În dosul mîncăturii de teren Zaharia l-a ajutat pe rănit să se suie și să se întindă pe spinarea lui. Apoi, așa, tîrș-tîrîș, pe burtă, Zaharia, șiroind de sudoare, l-a scos din zona periculoasă și l-a dus, în circă, pînă la primul post de ajutor, după care s-a întors la grupă. S-a mai odihnit, stînd în șanț și trăgînd cu sete asupra acelui loc din poziția dușmană de unde o armă automată bătea mai ales în apropierea celui de-al doilea rănit român. Din cîteva lovituri, bine plasate, a redus la tăcere cuibul de foc inamic. Iar a mai făcut un salt pînă la al doilea rănit, scoțîndu-l și pe acesta, la fel ca pe primul, din raza periculoasă a focului dușman, transportîndu-l la același punct de prim-ajutor.

Pentru spiritul de sacrificiu în luptă și pentru frumosul act de tovărășie arătat prin salvarea celor doi ostași răniți, soldatul Zaharia Bejan a fost decorat cu „Virtutea militară", clasa a II-a.

...24 aprilie. Comandamentul diviziei hotărîse să intensifice ritmul înaintării. Pentru aceasta el voia să știe ce noi unități hitleriste mai sosiseră în fîșia de acțiune Diviziei 3 munte și ce intenții avea inamicul. Trebuia executată o acțiune urgentă, în plină zi, de capturare de prizonieri. Locul cel mai indicat pentru o pătrundere limitată s-a găsit a fi cota 347, care era mai aproape de linia noastră decît celelalte.

Cum s-a desfășurat acea incursiune am aflat de la fostul șef al biroului de operații al diviziei.

Un pluton de pistolari din compania de cercetare a diviziei a primit această misiune. Înarmați numai cu automate și cu grenade au înaintat sub sprijinul de foc al aruncătoarelor și printre două ziduri de foc constituite din tragerile plutoanelor de mitralieră care consumau bandă după bandă de cartușe. Focul mitralierelor noastre era plasat în stînga și în dreapta cotei.

Din cîteva salturi, pistolarii au sărit pe cotă o dată cu prelungirea focului de aruncătoare. Fulgerător ei au deschis atunci focul cu toate automatele, au aruncat grenadele. Inamicul a fost buimăcit. În învălmășeala produsă au capturat 4 prizonieri, pe care i-au tîrît, tot sub sprijinul aruncătoarelor care au revenit cu focul lor pe cotă și al tragerilor de mitralieră care țineau cu capul la pămînt pe fasciștii din dreapta și stînga cotei.

Prizonierii făceau parte din Divizia 76 germană. Au informat că au primit noi întăriri și aveau ordin să lupte pentru apărarea poziției pînă vor dezlănțui noua „ofensivă".

Faptele de vitejie ale ostașilor noștri se înmulțeau, deși inamicul se apăra din toate puterile. Sfidînd moartea, chiar în ultimele zile de război, tot mai mulți vînători cereau să fie trimiși în incursiuni.

...La sud-est de Louka, compania 3, din batalionul 6, era în contact cu inamicul de cîteva zile. Grupa de mitraliere, primită ca întărire, ținea la respect dușmanul. În noaptea de 23 spre 24 aprilie, compania a organizat o nouă incursiune, condusă de sergentul Gheorghe Pascu. Caporalul Gheorghe Stanciu, din aceeași companie și soldatul Tudor Marin trăgător la una din mitraliere au cerut învoirea comandantului de companie să ia parte și ei la incursiunea grupei sergentului Pascu. Cererea le-a fost aprobată. Au început de îndată pregătirile.

Fiecare ostaș cunoștea drumul pe care trebuia să meargă. Terenul din fața companiei era minat. De cum s-au lăsat pînzele înserării o echipă de pionieri s-a prelins pe lîngă o șuviță de tufăriș. În același timp ai noștri, pentru a induce în eroare pe dușman, trăgeau focuri rare mult în dreapta și în stînga pionierilor care și începuseră deplantarea primelor mine pentru realizarea culoarului prin care urma să se strecoare incursiunea. Întunericul s-a lăsat tot mai

adînc, devenise beznă. Mai zburau unele cartușe de la inamic pe deasupra pomilor. Pionierii români scoteau mină cu mină, se mai odihneau, mai ascultau și apoi iar avansau tîrîș pînă au croit un culoar strîmt. La capătul de dincolo, dinspre inamic, s-au oprit au pus mîna pe automate, constituind astfel siguranța incursiunii. Focurile s-au rărit... au încetat. „Stafiile" grupei lui Pascu s-au stecurat prin culoar. Fasciștii i-au simțit tocmai cînd se pregăteau să pătrundă în poziție. Ai noștri nu s-au intimidat. Au văzut sclipirile de foc din locurile de unde au tras hitleriștii. Vînătorii s-au oprit o clipă. Pascu l-a bătut pe umăr pe Tudor Marin. Acesta, potrivit înțelegerii, a tras precis cu pușca-mitralieră în direcția de unde pornise prima rafală dușmană. În același moment sergentul Pascu și caporalul Stanciu, urmați de șase oameni, au sărit în șanțurile postului avansat inamic. Restul grupei era gata de tragere, dar nu s-a mai demascat. Ar fi tras cînd ar fi strigat „foc" Pascu sau Stanciu. După cîteva secunde s-a auzit vocea șoptită a lui Pascu: „Repede înapoi!... Tudore să tragi pînă ne depărtăm!"

Marin Tudor, mitralior iscusit, mătura cu focul său orice trăgător inamic care încerca să deschidă focul, în timp ce Pascu, Stanciu și restul grupei se retrăgeau ducînd cu ei doi prizonieri și o mitralieră capturată din avanpostul fascist.

După ce patrula a reușit să se desprindă de inamic, s-a retras și el, dar o mină, bine ascunsă de inamic, a făcut explozie. Soldatul Marin a căzut rănit, avînd mitraliera în brațe. Sergentul Pascu și caporalul Stanciu au bănuit că s-a întîmplat ceva cu Marin. Au revenit după cîteva clipe și l-au salvat, reușind să se înapoieze la unitate cu grupa în întregime și cu doi prizonieri și cu mitraliera capturată. Pentru curajul, spiritul de sacrificiu de care au dat dovadă, și acești ostași au fost decorați cu „Virtutea Militară" clasa a II-a.

★

După înfrîngerea rezistențelor inamice din zona Louka Divizia s-a regrupat în zona Blatnavite, pregătindu-se pentru trecerea la vest de Morava. La 28 aprilie a trecut rîul Morava pe podul permanent de la Rogatet, continuînd marșul spre vest în eșalonul doi al Armatei 1.

În ziua de 1 mai, divizia a primit ordinul Armatei de a se deplasa imediat în zona Nezemsbite — Nemcite, de unde urma să atace rezistențele inamice din Kojetin.

„...În ziua de 2 mai, la ora 17, văzduhul s-a cutremurat de bubuituri își amintește colonelul în rezervă Aureliu Lupescu. La marginea orașului Kojetin explozia proiectilelor era infernală. Un regiment de „Katiușe" făcea ravagii pe cota 202 unde ataca Grupul 6 vînători de munte. Pămîntul fumega. Vînătorii au trecut pîrîul și, pînă seara, au pătruns 7—8 km în pozițiile exterioare ale orașului. Vînătorii, comandați de locotenent-colonelul Vasile Costin, au interceptat calea ferată de la sud-vest Kojetin, iar vînătorii conduși de colonelul Constantin R. Popescu au ajuns la circa 1 km de oraș.

În timpul nopții de 2 spre 3 mai, protejate de întuneric, eșaloanele de atac s-au apropiat de oraș. S-a ordonat ca batalioanele și companiile din întreaga divizie să se reorganizeze pentru lupta în localitate. Au fost, pe loc, constituite, în fiecare companie, grupe de șoc compuse din pistolari, pușcași, mitraliori și vînători de tancuri. La batalioane au fost trimise grupe de pionieri cu material exploziv și tunuri antitanc. S-au repartizat precis ce obiective urmau să atace fiecare batalion și companie. Aruncătoarelor, de 60 mm, de la companii și celor de 81,4 mm de la batalioane li s-au fixat obiective spre marginile orașului ca să oprească orice intervenție inamică din afară. O parte din tunurile artileriei divizionare au fost apropiate de batalioane pentru a trage, direct, de-a lungul străzilor.

În zorii zilei de 3 mai tăcerea a fost spartă de o canonadă a tunurilor românești și sovietice, de bateriile de „Katiușa". Atacul Kojetinului a început...

...Printre fumurile exploziilor se zăreau siluetele vînătorilor din batalioanele 11 și 21 care au și început să se apropie de marginea orașului. Primele elemente au și dispărut în interiorul localității. Alte plutoane și companii parcă erau înghițite de pîntecul orașului. În dreapta lor pătrundeau în oraș ostașii sovietici.

Grupul 6 vînători de munte a atacat partea de sud a orașului pentru a pune stăpînire cît mai repede pe podul de pe Morava. Vînătorii, sprijiniți de tunari, au depășit

trupele sovietice și au pătruns în cartierul fabricilor. Rezistența inamică era însă foarte dîrză. O ploaie de gloanțe a oprit înaintarea vînătorilor. Atacul spre centru se ducea, de asemenea, cu multă greutate. Inamicul a dezlănțuit un contraatac puternic cu infanterie și tancuri, forțînd gruparea să se replieze spre liziera de vest a localității. După o scurtă regrupare atacul s-a reluat cu mai multă vigoare de ambele grupări și, în amurg, acestea înaintau, luptînd din greu, către centrul orașului.

Înaintarea se făcea cu multă prudență. Pericolul contraatacurilor era iminent. Într-adevăr, hitleriștii au contraatact din nou cu autotunuri și tancuri. Vînătorii noștri de tancuri și tunarii au reușit să oprească înaintarea monștrilor de oțel. În această luptă a căzut ca un erou sublocotenentul de artilerie Ion Vrabie care a fost în prima linie, cot la cot cu vînătorii de munte, ca observator de artilerie. Tunurile sale au nimicit multe cuiburi de arme automate deschizînd drumul vînătorilor. Vînătorii de munte nu vor uita niciodată pe acest brav artilerist — tovarăș drag de luptă — căzut departe de patrie, la Kojetin, și nu vor uita nici pe frații lor pionierii care, alături de ei, aruncau în aer cazemată după cazemată și creau culoare în cîmpurile de mine, nici pe tunarii de la antitanc care, cu focul lor precis, de-a lungul străzilor, distrugeau tancurile și armele automate din întărituri și cazemate... Nici o cazemată din lemn, din beton și fier n-a oprit avîntul vînătorilor de munte.

În timpul nopții, cînd luptele se dădeau în centrul orașului și soarta garnizoanei hitleriste era pecetluită, divizia a primit ordin să lase două batalioane în contact cu inamicul, iar forțele principale să le grupeze la vest de Kojetin, de unde să se deplaseze spre Brno.

Au urmat zile de marșuri istovitoare. Pe timpul popasurilor, după cum mi s-a povestit, militarii discutau și comentau fel de fel de știri prevestitoare ale apropiatei Victorii. În limbajul lor apărea tot mai frecvent expresia „Hitler Kaput"...

...La 8 mai, ora 19,05, după cum se menționează în jurnalul de aplicații, comandantul Corpului 4 armată, sub ordinele căruia intrase divizia, a transmis ordinul telefonic

nr. 95921 din 8 mai 1945 pentru a fi adus la cunoștința tuturor ofițerilor, subofițerilor și soldaților.

Ordinul avea următorul conținut: „În cursul nopții de 8 mai 1945 se va transmite pe linia frontului prin grija comandanților actul de capitulare al trupelor hitleriste. Transmiterea se va face prin megafoane la punctele: Bucovinka, Prosec, Ivanovik.

Dați ordin pînă la linia întîi, ca începînd de la 8 mai, ora 21, să nu se mai tragă cu nici un fel de armament.

Conform actului de capitulare, la 8 mai, orele 24, încetează orice ostilitate. Soldații germani care vor trece în rîndurile noastre la această oră nu vor fi primiți cu foc.

Pentru eventualitatea că s-ar refuza capitularea în parte sau pe tot frontul armatei, operațiile continuă conform ordinelor date".

„...Nici un ordin n-a ajuns mai repede decît acesta la toate unitățile, își reamintește colonelul în rezervă Aureliu Lupescu. La auzul primelor cuvinte din ordinul Corpului 4 armată, ostașii, cu armele ridicate, în strigăte nesfîrșite de ura, se îmbrățișau... Nu le venea să creadă că războiul — acest monstru al omenirii și civilizației — luase sfîrșit..."

Redau în continuare și alte cîteva amintiri de-ale lui Lupescu:

„În seara cînd s-a citit actul de capitulare cerul de-asupra orașului Brno era luminat feeric. Ce repede am uitat!... Parcă am fi fost la o zi de mare sărbătoare, la o uriașă manifestație publică.

Mii de rachete erau trase atît de ostașii noștri, cît și de ostașii sovietici. Cele mai frumoase erau rachetele cu multe stele sau cele cu parașute. Altădată ele vesteau pornirea la atac sau cucerirea obiectivului ordonat. Acum vesteau marea cucerire a omenirii: Pacea!

Pe 10 mai, un mare ordin ne cerea să ne deplasăm și, cu orice eforturi și „cu orice preț", să fim pînă la ora 20 în zona de staționare: Bojetet—Orjehov—Triji—Droci.

Ne-am pus repede în marș și între orele 6 și 13 am parcurs nu mai puțin de 30 km. Marșul a fost foarte greu, nu fiindcă parcurseserăm 30 km, ci prin faptul că toate drumurile erau aglomerate de alte trupe române și sovietice. Eram nevoiți să ne strecurăm și să mărșăluim pe o singură

coloană. Nici în zilele de 11 și 12 mai n-am stat. Mereu ordine și iar ordine, care indicau alte și alte zone de staționare. În sfîrșit am ajuns și în zona definitivă: Sitndorf—Dobranin, Polná, Dobrontov, Vejnicica, Jdiret. Punctul de comandă al diviziei fusese stabilit la Dobranin.

Pentru zilele următoare s-au dat dispoziții administrative — baie, curățenie, vizita medicală.

În ziua de 14 mai, proaspăt bărbieriți, cu figurile luminate de bucurie, vînătorii Diviziei 3 munte erau trecuți în revistă de comandantul Armatei 1, generalul Atanasiu. Din suita sa făceau parte: comandantul Corpului 4 armată, generalul Filip Agricola și alți generali și ofițeri superiori din statul major al Armatei.

Sărbătoream victoria!... Eram copleșiți de bucurie... Uralele nu mai conteneau..."

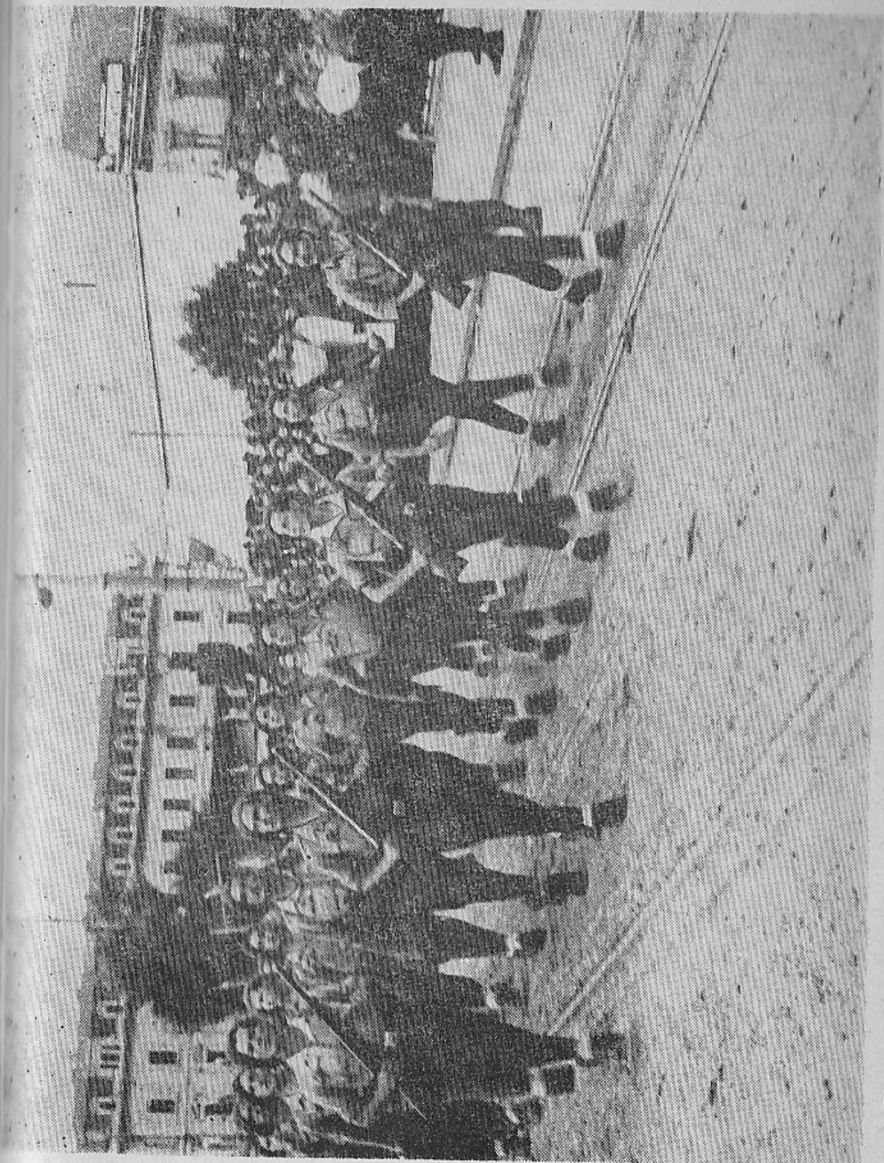
...Jertfele date pentru obținerea acestei scumpe victorii ne-au fost răsplătite nu numai prin numeroasele ordine de zi și decorații din partea comandamentelor român și sovietic, dar și prin mulțumirile aduse de populația din localitățile pe care le-am eliberat.

La data de 13 iunie 1945, cînd am pornit în marșul spre casă — ne vorbește colonelul în rezervă Aureliu Lupescu — mii de cetățeni din localitățile unde eram dislocați, îmbrăcați în haine de sărbătoare, ne-au înconjurat cu dragoste frățească și ne-au condus mergînd alături de coloanele noastre kilometri întregi.

În fiecare sat pe unde treceam, populația ne întîmpina cu pîine și cu sare, cu flori și nesfîrșite urale, cu lacrimi fierbinți și îmbrățișări.

Un popas emoționant a avut loc în orașul Lučenec, unde în ziua de 6 iulie a avut loc solemnitatea dezvelirii monumentului ridicat în cinstea ostașilor din Corpul 4 armată căzuți în luptele din zona respectivă. Pe timpul festivității, cînd a căzut pînza care acoperea monumentul și a apărut inscripția: *„Eroilor din Corpul 4 armată român al bravilor ostași ai Diviziilor 3 și 2 vînători munte căzuți în regiunea Lucenec pentru eliberarea CEHOSLOVACIEI". Ianuarie 1945.* Fiecare ostaș a tresărit... Aici am luptat noi... Aici au căzut atîția tovarăși dragi!...

...Și marșul spre țară a continuat.

Ostașii Diviziei 3 munte defilînd în Oradea, la întoarcerea de pe front

Cu fiecare zi, atlernînd marşul cu odihna, ne apropiam de patrie. Număram zilele şi orele. Acum fiecare clipă trecea greu... Ne apropiam de Oradea... Într-o ţinută perfectă, în ritmul muzicilor, vînătorii de munte au defilat în piaţa centrală a Oradei, în faţa autorităţilor de stat şi a comandantului Corpului 4 armată.

Vestea sosirii noastre în Oradea a ajuns pînă în Munţii Apuseni.

Soţii, copii, rude, prieteni au venit aici să întîmpine pe cei dragi. Revederea cu cei care se întorceau de pe front a dat naştere la scene emoţionante. Ostaşii erau copleşiţi de flori, de zîmbete şi urale.

★

Iată-ne acum şi la sfîrşitul acestor însemnări.

În iulie 1945 vînătorii din Divizia 3 munte, ce se lăsau la vatră, au primit din partea comandantului diviziei un îndemn scris: *„Revenind în ţară în căminul tău, nu uita că ai fost un brav luptător al Diviziei 3 munte... În viaţa democratică a ţării, fii brav cetăţean al ei, cum ai fost şi pe cîmpul de luptă! Comandantul tău îţi mulţumeşte de felul cum te-ai luptat.*

Trăiască România!"

Ostaşii reîntorşi de pe front au dezbrăcat haina militară şi, alături de toţi oamenii muncii, au trecut, sub conducerea partidului, la reconstrucţia ţării, la făurirea României socialiste.

CUPRINSUL